

Quartò obijcitur, secundam actionem non esse de statu, quia status tria continet: Libertatem, Civitatem, & familiam: Sed ibi non disputatur de libertate, quia ingenuus & libertus sunt liberi, nec de civitate, nec de familia. Respond. Conceditur tria libertorum species esse duas, scil. ingenuos & libertinos, sed ingenuitas tamen longe est preciosior, excellentior & dignior, cum ortum ex natura trahat, hæc ex factio hominis, & sit quasi libertas quædam ascititia, seu accidentalis, nec tantis privilegiis gaudeat, cum is, qui libertus sit, operas præstare suo patrono cogatur; non autem is, qui ingenuus probatur, qui patronum non habet: Contendit igitur in hac actione patronus, eum, qui se ingenuum dicit, esse libertum, unde merito est contentio & controversia de status prærogativa in ipsa libertate, cum hæc duæ species libertatis inter se dissentiant, & pertinet hæc actio vere ad libertatem & sic ad statum, ut species pertinet ad suum genus. Et quamvis inferatur, quod hodie per jus novissimum nimirum per Novell. ut liberti de cetero. sit sublata differentia inter libertinitatem & ingenuitatem: tamen sciendum est, id fictione constitutionis Imperatoriæ esse factum, ut sint eiusdem privilegii omnes liberti, ut ingenui: Interim tamen ex ipsa Justin. constit. hoc adhuc relinquitur, ut ius patronatus maneat salvum in patronis, hoc est, ut liberti honorem & operam eis præstent, quod non est in ingenuis, qui nullum agnoscunt patronum, & ideo merito adhuc etiam de statu eam ob causam contendere possent, nisi servitus illa Romanorum apud nos esset sublata.

Ad thes. 3. Affirmatur, unam & primam actionem esse civilem, duas reliquas prætorias: Hoc inquit Hottom. obsecrum & difficile videtur. Et quidem contra primam, quod sit civilis, obijcitur *l. 1. ff. de liber. caus.* in quo fere in singulis ll. agitur de prætorio edicto. Ergo illa actio potius est prætoria, quam civilis. Respond. Hottoman. hoc modo: Hæc actio primum fundata & instituta est *ex l. 12. tabular.* Sed longo intervallo post in edicto perpetuo quædam adiecit, quæ accessionis locum obtinent, & videtur prætor id adiecit, ut si quis liber sciens dolo malo vendi se pro servo passus est ei, qui servum putabat, tum emtori detur in eum actio in duplum eius, quod emtionis causa præstitit, *l. 14. re. diff. cum seq. ff. eod.* id quod & Oldendorp. elegenter in *class. 3. hac action.* indicat his verbis: Liberalis causa ex Scto quidem est, id est, habet legitimam causam, ut Just. hic docet, sed prætor adeo multa adiecit, ut propemodum disputabile videatur, an Senatui, an vero prætori sit attribuenda. Utitur igitur Imp. temperamenti particula, FERE, quod & Myns. hic refert, & Rævard. *lib. 1. variar. c. 18.* & Welenb. *n. 3. hic.* affirmant, non prætorem, sed l. 12. tabul. invenisse tria libertatis iudicia, id quod etiam Terent. in Adelph. indicat his verbis: Liberali assero hanc causam manu, id est, ex iure vel l. Quintum. Asseritur porro duas actiones reliquas esse prætorias, de priore non dubitatur, sed de posteriore admodum dubitatur, scil. tria de actione de partu agnoscendo. Argumentum ex quo dubitatur, hoc est: Si actio de partu agnoscendo est ex Scto, est juris civilis, nec est juris prætorii. Sed est ex Scto *l. 1. c. l. 3. §. 1. ff. de agnosc. tal. lib.* Ergo non est ex jure prætorio, quia Sctum, juris civilis scripti species, opponitur iuri prætorio, ut & reliqui iuris civilis scripti species, id quod satis constar. Respond. Hottom. putat, prætorem edicto suo iam pridem hoc edictum instituisse, postea de agnoscend. liber. alend. parent. & de partu subiecto Senatusconsulta esse facta, unde prætor fuit antiquior, & inde igitur utpote à priore merito hæc actio dicitur prætoria. Eodem modo Rævardus *lib. 1. variar. c. 18.* putat, ubi dicit, errare eos, qui putant actionem de partu agnoscendo esse civilem propter Sctam, quia inquit, nec Placianum Sctum, nec id, quod temporibus Hadriani est factum, efficere hanc actionem civilem, nihil detrahere, nihil addere, sed dies constituere certos denunciationi: Nam autem Senatus constitutionem, denunciationi nullus ordo fuit constitutus: Ergo dum passim sine denunciatione fami-

na maritos suos provocarent pro arbitrio, alendi & agnoscendi partus gratia, voluit Senatus post d. vortium 30. connumerari dies, & intra hos maritis denunciari, si se praegnantem existiment, ut possent mariti custodes mittere, id quod constat ex l. 1. §. *elegantior, in fin. ff. de agnosc. lib.* Wesenb. tamen hic putat, hanc actionem esse è SCris, ex quibus praetores jus dixerunt & actiones dederunt, quia in re fallitur, cum etiam sit contra Justin. qui dicit, illas duas posteriores praediciales actiones, ex jurisdictione praetoris substantiam, hoc est, totum esse capere. Secundò obijcitur: Directae actiones sunt civiles; haec utroque casu talis est; Ergo civilis. Resp. Directo quid proficiscitur vel ex lege, ut prima haec actio, vel directo ex edicto praetoris, ut haec actio etiam. Et hoc dubium nullum habet, & tunc legis vocabulum specialiter accipitur: Si autem generaliter, omnes species juris scripti continet.

- 23 *Ad Thes. 4. 1. 6. 7.]* Agitur in hisce thesib. de prima actione praediciali, quae est duplex: Directa & Utilis. Cui opponitur tale argumentum: Sublatum semel amplius non reviviscit Directa actio semel est sublata: Ergo non reviviscit, & per consequens nulla est utilis actio. Resp. Concedo, servitutem inter Christianos esse sublatam, & per consequens etiam actionem hanc directam: Sed tamen, quia adhuc mansit quaedam servitutis imago in ascriptitiis, colonis & aliis nobis subiectis & servientibus hominibus, notam servitutis habentibus Zas. n. 14. quamvis libertis per quandam extensionem & interpretationem ex aequitate & paritate rationis dentur utiles actiones, quarum tamè expressè lex non meminit, & hoc ita Germaniq. consuetudo recepit & approbavit, quae pro lege non immerito servatur. Deinde dicitur in thesi 5. servo hanc actionem dari Cui oppono l. *in personam. ff. de reg. jur.* ubi dicitur, in personam servilem nullam cadere obligationem, & ideo nec actionem, cum obligatio actionum sit causa. Resp. Servus hic dicit se esse liberum, h. e. in possess. libert. positum, & ideo tunc eius ratione hanc actionem habet: Alias si certum omnino esset, eum servum esse, nulla ei daretur actio, cum sit similis brutis, non habeat caput nec personam, & mortuo similis habeatur. l. *servitutem. ff. de reg. jur.*
- 24 *Ad Thes. 8. 9. 10.]* Secunda hic actio praedicialis proponitur, quae datur patrono in libertum, & contra liberto in patronum l. *circa. 14. ff. de probat.* quae tamen lex secundum Hotom. hic in 3. enunc. pugnat cum l. *quoties. 8. ff. de probat.* Sed respondeo, posterius Ulp. de patroni actione loquitur, qui jus patronatus petens, actoris partes mento obtinere dicitur. Ubi vero ius ingenuitatis ab altero petitur, consentaneum est, eum onus probationis sustinere. Itaque alter locus eisdem intelligendus est in l. *ultim. ff. si quis ingenuitatis esse dicat:* Queritur autem hic, an tunc utilis actio detur, adversus vasallos & clientes & contra? Oldendorp. & Mynsing. id negant: Primo ideo, quia ex consuetudine iudicatur de illis, non ex l. Romana. Secundò, quia non sunt liberti, sed ingenui, ut Zas. num. 24. dicit. Quamvis tamè tentari possit, etiam utilem his dari actionem, quia argumentum à liberto ad vasallum, et si interdum fallat, interdum tamen procedit, quia ut libertus patrono debet honorem: ita & vasallus domino, & contra c. *unic. de form. fidel. & c. unic. de nova form. fidel.*

- 25 *Ad Thes. 11.]* Agitur hic de tertia actione praediciali, quae tunc conceditur parentibus, qui asserunt patriam potestatem, hoc est, patribus, qui liberos habent in potestate, & his semper & ordinare datur. Interdum tamen etiam matribus, quando parens est defunctus tot. h. tit. n. quae dum rarius id faciunt, id ita exprimendum non fuit, cum specialiora & rationa sponte aliasse offerant, l. 3. *sum seqq. ff. de ll.* Nec obstat l. *femina. ff. de reg. jur. & l. 1. ff. de postulando.* quia postulare non potest mulier: potest tamen agere, si ex p. etate quadam & iusta causa ad id procedit, ut multi iuris textus innuuntur. Et haec actio utroque casu est directa, h. e. quando pater agit, & quando filius agit, utiliter tamen ex sententia Bart. haec actio intendi potest adversus fratres & cognatos. Mynf. n. 27. quia directa non datur, quod causae praediciales se mutuo contingant & quasi afficiant.

Ad §. sic itaque discretis. h. tit. n.] Agitur in hoc §. quid + dare significet, nimirum dominium transferre, ita J Cti illam vocem proprie accipiunt. Deinde quod + condicere quis possit rem suam à jure. Id mirum videtur, cum actio condictionis non datur ad rem suam, sed ad rem, quæ sibi debetur. Respond. Id fieri odio furum. Nam à nemine nisi à fure is, qui dominus est, rem suam condicit, idque ideo, ut pluribus actionibus teneatur. Et Hottom. *hic dicit enunc.* 4. Dare in fure, significare idem quod reddere, præstare, restituere, quia dominus factus non est fur. Deinde objicitur, quod conditio furtiva non sit necessaria, cum adsit rei vindictio. Respond. Myns. *hic.* putat n. 14. Conditio furtiva + durat ad huc ad æstimationem, etsi res intreat fortuito, & sine culpa, furis sive res exter, sive non, semper obligatur: In rei vindicta est secus. Nam si res sine dolo vel culpa interit, liberatur ab impetitione.

Ad Thef. 12. 13.] Affirmatur + rei persequendæ causa comparatam esse actionem ex stipulatu. Cui oppono. *l. pacto convento. 15. ff. de transact.* ubi dicitur, quod pœnam stipulatione persequi possim, ergo non est tantum rei persecutoria. Respond. Stipulatio per se rem ipsam persequitur: Quatenus autem conventionem partium, nudo, scil. consensu & pacto placuit pœnam subdi, ut eo firmiter quis teneretur, stipulatione pœna illa peti potest, non ex sua natura, sed ratione conventionis, quæ stipulationem præcessit.

Ad Thef. 14. 15. 16. 17. 18. 19.] Agitur hic de conditione certi ex mutuo, quæ actio + est personalis: sed objicitur: Quod dicitur, petere nos hac actione res nostras, quia personali actione non petimus res nostras, sed alienas. Respond. Proprie quidem & in specie amplius numeri mutuo dati non habentur nostri, sed in genere; vel sunt nobis debiti non proprie nostri, cum dominium in mutuo transfertur. + Possunt tamen aliquodammodo dici nostri, respectu ejus, quod nobis debentur, & quod nobis in genere sunt restituendi. Secundo objicitur *l. singularia. 15. ff. de reb. credit.* ubi quis non accipit meos nummos, & tamen est mutuum. Resp. Illud teste ibidem J Cto, est singulare in mutuo, & dicitur + mutuum per brevem manum, quia idem est, ac si ego tibi ex mea manu dedissem, si debitor meos nummos tibi dat, vide Borch. *in tract. de reb. credit.* Tertio objicitur, quod fur possit contrahere mutuum, cum habeat conditionem, *l. nam etsi fur. 13. in pr. ff. de reb. credit.* qui tamen non est dominus, nec potest dicere res suas esse. Respond. Consumptione mutuum conciliatur, quod ab initio mutuum non fuit, in quo dantem oportet esse dominum. Et in mutuo omnia sunt habilia & necessaria veri mutui, ut Dd. loquuntur. Quarto objicitur *l. vinum. 22. ff. de reb. cred.* ubi debetur æstimatio. Ergo non eadem res fungibilis redditur. Respond. Id fit officio judicis secundum Myns. *hic.* vel secundum Wesenb. *in paratit.* oblata fuit æstimatio à debitore, quam + accepit volens creditor. Nam volenti non fit injuria. *c. scienti. de 34. reg. jur. in 6.* alias stricte potuisset agi ad nummos in genere restituendos. Reliqua supra in materia mutui sunt explicata.

Ad Thef. 20. cum seqq.] Agitur hic de duabus actionibus + descendantibus ex stipulatione. Una est certi conditio ex stipulatione, qua certum quid in stipulatum deductum petitur. Altera est actio ex stipulatu, qua incertum petitur in stipulatum deductum; quæ duæ actiones planæ sunt.

Ad Corollarium.] Communis Dd. est sententia, conditionem certi esse + duplicem, generalem & specialem. Generalem volunt esse eam, quæ fit ex quolibet contractu specialem tantum esse ex mutuo. Fundamentum huius rei & opinionis habent potissimum in §. 1. *supr. quib. mod. re. contract. oblig.* ubi actio ex mutuo vocatur conditio certi absolute: Ergo dicunt, quia actio ex mutuo alias singulare actionis nomen non habet: Specialis illa conditio ex mutuo propter singularem dignitatem dicitur. Sed respondeo, id dicere, esse absurdissimum, præsertim

- cum etiam conditio certi, quæ ex stipulatione est, absolute conditio certi vocetur. Eodem modo in §. 1. *supr. de verb. oblig.* ita ut utroque loco dici possit pro subiecta materia actio ex mutuo, id est, conditio certi ex mutuo, & actio ex stipulatione, id est, certi conditio ex mutuo. Et nulla differentiarum ratio est. Sic ex commodato actio dici posset conditio certi ex commodato, vel actio ex commodato, & tribuere velle speciem conditioni ex mutuo videtur absurdissimum, & contra regulam Dialecticorum, quæ vult, genus habere affectionem cum qualibet specie. Ergo tam conditio certi ex stipulatione, quam conditio certi ex stipulatu ita dici potest. Secundo objicitur §. *appellamus h. tit. n.* ubi dicitur,
- 37 denunciatio hodie nos non amplius ui; Conditio autem erat idem quod denunciatio in diem certum & locum statutum seu constitutum, quæ solenniter olim fiebat, Ergo dum denunciatio est sublata, videtur etiam sublata omnis conditio, quæ idem, quod denunciatio fuit. Respond. Wesenbec. & Borcholt. hic dicunt; solennem illam denunciationem seu conditionem esse sublata. Manere autem hodie hoc, quod conditionis appellatione veniant actiones personales, & eæ vocentur & signentur. Insto contra datam solutionem *ex l. debitores. 10. C. de pignor.* ubi dicitur adhuc denunciatione in personali actione opus esse, hoc est, debitori id esse denunciandum prius. Respond. Cuiac. lib. 5. *objec. c. 31.* errare eos, qui *ex d. l. debitores.* id convincant, & alias inquit: valde obstaret *d. §. appellamus.* Putat igitur istam l. loqui de terna denunciatione secundum l. 4. *ff. de pign. action.* quæ fiebat antequam pignus distraheretur. Quamvis hodie ex constit. Iustin. in l. ult. *C. de iure dom. impetr.* adhuc biennium sit expectandum. Insto; Sed dicitur in d. l. 10. creditorem persequi hypothecam. Respondeo, ideo non exigitur denunciatio, ut tantummodo agatur hypothecaria, sed ut ablata hypotheca ius suum solenniter creditor exequatur; id quod Wesenb. sequitur in d. §. *appellamus.* Tenio contra corollarium obfiscitur *Rubr. tit. ff. de rebus. credit.* ubi certi petitio separatur à conditione. Ergo certi conditio certum non capit vel persequitur. Respond. Dn. Wesenb. *ibid. paratit. num. 7.* dicit, legi ibi; & de certi conditione, & postea addit, illa verba; *de rebus creditis* ad totam tertiam partem ff. pertinere: illa verba; *Si certum petatur*, ad mutuum proprie referri seu ad
- 38 creditum, quod est quod genus mutui l. 2 §. 1. *ff. de reb. credit.* Sed nunc quæritur, qua actione
- 39 quod certum petatur? Hoc nunc additur in rubrica, scilicet, conditione certi ex mutuo. Insto; Sed conditio certi ex mutuo tantum vocatur ibi conditio: Ergo illa specialis tantum est. Respond. in tit. *ff. de reb. credit.* in l. *lecta 40. ff. de rebus credit.* agit ut etiam de stipulatione certi, puta quando creditores sibi cavent stipulando fortem & usuras: Ergo & illa recte rei conditio dici potest, ut etiam Iustin. facit in d. §. 1. *supr. de verb. oblig.* Denique ita insto: Sed illæ duæ tantum sunt, non plures, scilicet conditio ex mutuo: & conditio ex stipulatu, quia reliquæ in proprium nomen transeunt, hæ solæ ita dicuntur; non igitur plura sunt dividua, ut dicitur. Respond. Wesenb. id quidem dicit in *paratit. num. ultim.* Sed potest etiam ad alios contractus accommodari. Manet igitur verum certi conditio-
- 40 nem esse quod genus, & continere sub se species, in quas resolvi potest, quando sit accommodatio. Deinde etiam ex mutuo conditio specialis dici potest, ut tamen reliquas species non excludat, id quod etiam in *thesi 14.* facimus. Et tan-
- tum de hac disputatione.

DISPUTATIO XL.

De actionibus quibusdam rei persecutoriis in personam ex contractu descendantibus.

CONTINUATIO.

De tribus actionibus rei persecutoriis in personam ex contractu descendantibus, superius disputarum est: Sequuntur iam iusto ordine alia, ut: emti, venditi, locati, conducti, commodati, depositi, mandati, pro socio, &c.

Theſ. I. Actio emti, est actio rei persecutoria bonæ fidei, ex frequentissimo emtionis & venditionis contractu, qui solo naturali consensu perficitur, sine solennitate verborum civili descendens.

2 Quæ datur emtori, qui emit rem, præsens vel absens, puta per nuncium vel epistolam.

3 Tutori ementi à pupillo palam & bona fide vel cum decreto judicis, vel alio tutore auctoritatem suam interponente.

4 Emoris heredibus & successoribus universalibus non etiam singularibus.

5 Adversus veaditorem eiusq; heredes & successores universales, non singulares, quibuscum nihil contractum est.

6 Ad hoc ut pretio soluto rem venditam cum omni causa, accessionibus & fructibus, à tempore contractus perceptis, emtori aut heredibus eius vel universalibus successoribus tradat, eaque omnia præstat (modo specialiter nihil convenerit) quæ naturaliter iudicii huius potestati insunt.

7 Ad distrahendam quoque emtionem quandoq; & utilis datur emtia-ctio, ut puta, si arrhæ nomine quid datum sit, & postea convenerit, ut emtio irrita fiat, arrhæ restituatur.

8 Ex contractu etiam procuratoris datur domino utilis hæc, si nimirum procurator de mandato domini rem vendidit, atque emtori cavet.

9 Redhibitio quoque hac directa emtiactione, ob rei emtæ vitium aliquod latens, & evictio, licet expresse de ea nihil actum sit, continetur.

10 Ex vendito actio rursus datur venditori contra emtorem ut precium conventum integrum, vel eius residuum sibi una cum usuris à tempore rei traditæ, ut alioqui tempore moræ solvatur.

11 Traditio enim rei constituit emtorem in mora, cum qui possidet emtor, ex ipsa fructuum perceptione commune facere se debeat de precio sol-

vendo: nec enim æquum fuerit ipsum fructu rei perfrui, venditorem contra neq; pecuniam neq; fructum eius consequi.

12 Ubi autem traditio facta est, neque mora intervenit, usuras à tempore contractus deberi, verum non est.

13 Actio locati est quoque rei persecutoria bonæ fidei, ex locationis & conductionis contractu promanans, quæ competit locatori, qui prædium urbanum vel rusticum, aut rem mobilem, vel operas locavit.

14 Eiusq; heredibus, non etiam successoribus singularibus.

15 Datur quoque locatori operis faciendi ei; quid, quod conduxerat, faciendum locavit alii.

16 Adversus inquilinum, qui urbanum, vel colonum, qui rusticum prædium conduxit, aut eum, qui opus faciendum conduxit propter opus vitiosum factum.

17 Ad pensionem vel mercedem rei locatæ persolvendam, & rei culpa conductoris deterioratæ damnum sarcendum.

18 Et ut rem conductam conductor post expletum conventionis tempus, sine controversia restituat, vel quoq; ante finitum illud tempus (certis tamen in casibus) rem vel domum conductam ei dimittat, atq; ab ea recedat.

19 Conducti contra datur ipsis conductoribus, qui rem aliquam utendam vel fruendam conduxerunt.

20 Adversus ipsum locatorem & heredem eius, vel successorem universalem: si enim sit perpetua siue temporalis locatio, intra tempora locationis heredi onus contractus incumbit.

21 Ut liceat illis uti & frui re conducta, & ut domum locator, vel rem alium reficiat, expensasque necessario & utiliter in re conducta factas refundat.

22 Mercedem quoq; propter sterilitatem & casum sine culpa coloni contingentem remittat, omniaque ea præstet, quæ in l. conditionis dicta sunt.

23 Actio commodati est actio persecutoria bonæ fidei, ex nominato quoque contractu & jure civili recepto resultans.

24 Estq; duplex; Directa & contraria.

25 Directa datur commodanti adversus commodatarium eiusque heredes, ut usu rei commodatæ finito, sibi salva & integra res restituatur; Deterior enim si reddatur, reddi non videtur, & hoc casu etiam in litem juratur, ut in cæteris bonæ fidei judiciis.

26 Et non duntaxat res ipsa repetitur, sed etiam omnia accessoria & quicquid ex re fructus quocunque tempore utilitatisve obvenit; non enim rem quæstui commodatario esse oportet, quia eius periculo non est.

27 Contraria datur commodatario ad petendum id, quod sua interest: Si
res

res commodata ante expletum usum ei auferatur, vel si vitio rei detrimentum passus sit.

28 Ad refundendum quoque sumtus in rem commodatam factos extracibaria & modica impendia, quæ naturaliratione ad eum, qui re utitur, pertinent, recte conceditur.

29 Datur etiam & tum commodatario, quando rem commodatam perdidit & pretium pro ea dedit: atque deinde res rursus in commodantis potestatem recidit, ut aut rem vel pretium solutum restituat.

30 Vel etiam si dominus ipse rem alicui à se commodatam clam surripiat & æstimationem eius consecutus sit.

31 Mandati quoque actio duplex est Directa & contraria. Directa datur mandatori & eius heredibus: Contraria vero mandatario: ad indemnitatem utrinque mutuo præstandam.

32 Ac petitur directa, id quod mandatoris interest una cum fructibus & usuris, si mandatum vel non sit gestum, aut male, vel extra fines præscriptos gestum, vel si quid dolo, culpa, negligentia admissum sit: Nam omnia hæc in iudicium mandati veniunt.

33 Bonam fidem enim agnoscere, & pro viri boni arbitratu versari, ac diligenter fines mandati servare, mandatarius debet.

34 Contraria actione mandati, est illi experiundi potestas, qui mandatum suscepit, ad recuperandum sumtum omnem in negotio gerendo bona fide factum & quicquid omnino interesse mandatarii uilo modo potest, etiam si casu aliquo negotium conficere non potuerit.

35 Imo antequam exequatur negotium, agere potest mandatarius, ut sumtus necessarij sibi præstentur, cuius rei ratio est, ut seruetur indemnitas mandatarius, & damnum non sentiat, qui officium fidei amico postulandi præstitit; & apud quem nihil ex mandato remanet.

36 Actio depositi est, qua deponens rem custodiæ traditam, repetit à depositario, vel eius heredibus; & est quoque duplex: directa & contraria.

37 Directa comperit deponenti contra depositarium habentem facultatem rei depositæ restituendæ vel desinentem habere hanc potestatem.

38 In heredes depositarii conceditur, & quidem in solidum ex dolo defuncti, ex suo in simplum: Nam actio in duplum depositi, cum sit pœnalis, in heredem non transit.

39 Et si autem alias ex dolo defuncti non solemus teneri, nisi pro ea parte, quæ ad nos pervenit: tamen quia dolus hic ex contractu, rei que persecutione descendit, in solidum unus heres tenetur; plures vero pro ea portione, qua quisque heres est.

40 Ad rem ipsam depositam cum fructibus & omni causa recipiendam: incen-

incendii vero, ruinae, naufragii, tumultus causa depositam ex dolosa inficiatione duplum, hoc est, rem ipsam, eiusque aestimationem & hoc tantum causa poenalis est.

41 In inficiantis autem heredem poena amota in simplum intra annum, nisi ex heredis inficiatione actio crescat, competit.

42 Contraria datur ipsi depositario, eiusque heredibus contra deponentem ad sumtus recuperandos, in rem depositam necessario & utiliter factos, ne officium suum sibi & suis existat damnosum.

43 Actio pro socio est quoque actio rei persecutoria bonae fidei; ultro citroque directa, & datur sociis, quoties alterum alteri ex bono & a quo aliquid praestare oportet, soluta ut plurimum societate, non nullis etiam casibus, ea adhuc durante.

44 Ad hoc ut commoda, lucra, omnesque societatis res dividantur, pactio- nesque societatis serventur, ac id, quod interest, praestetur, si vel intempestive renunciatum, vel dolo, culpa, negligentia socii, damnum datum sit.

45 Reperuntur quoque hoc iudicio impensae in causam societatis factae, ut viatica, vecturae sumtus in protectione ad emendas merces impensi & similes, & ut in ceteris bonae fidei iudiciis, fructus vel usurae.

Corollarium. Obligationem efficacem inter patrem & filium in potestate constitutum, praeterquam de Castrensi & quasi Castrensi peculio non contrahi, atque idcirco actionem quoque inter eos non dari, recte affirmamus.

DISPUTATIONIS XL.

De quibusdam bonae fidei actionibus, objectiones & resolutiones.

S V M M A R I A.

- 1 Actiones non omnes eodem modo esse bonae fidei.
- 2 Actio emti cur dicatur esse bona fidei.
- 3 Dolus malus à dolo bono quomodo differat.
- 4 Usura unde veniant in actione emti.
- 5 Actio emti & venditi cur sit directa.
- 6 Scriptura non requiritur de necessitate in emtione & venditione.
- 7 Emtio quomodo dicatur nudo consensu perfici.
- 8 Arrha an sit de substantia emtionis & venditionis.
- 9 Actio emti quando tutori aliquid à pupillo ementi detur.
- 10 Actio emti & venditi in quem finem detur.
- 11 Redhibitio quid sit in actione emti & venditi.
- 12 Actio ex vendito quid sit.
- 13 Mora quando recte sit dicatur.
- 14 Locati actio qualis sit.

- 15 *Locatoris & conductoris definitiones vera.*
- 16 *Locatio quando transeat in aliud genus contrahit.*
- 17 *Locatio & emptio quomodo differant.*
- 18 *Actio conducti quid sit & cui detur.*
- 19 *Mercedis remissio quando peti possit in conductione.*
- 20 *Actionem commodati personalem esse, & cui detur.*
- 21 *Commodatarius ad rem integram reddendam obligatus est.*
- 22 *Commodata rei periculum aliquando ad Commodatarium spectat.*
- 23 *Actio commodati est civilis.*
- 24 *Actio commodati contraria qualis sit.*
- 25 *Mandati actio est bona fidei.*
- 26 *Merce an detur vel interveniat in mandato.*
- 27 *Actio mandati quando competat, & quando non competat.*
- 28 *Mandatum & mandato in Ablat. quomodo differant.*
- 29 *Actio depositi quid sit.*
- 30 *Heredes defuncti quando in solitum teneantur.*
- 31 *Depositum ruina, incendii, tumultus, naufragii causa factum, qui inficiatur, quomodo*
- 32 *Depositum actio quamdiu duret. (teneatur,*
- 33 *Actio depositi directa infamat, & quare.*
- 34 *Actio pro socio utrinque est directa & principalis.*
- 35 *Iure fraternitatis damna, pericula & lucra inter socios communicantur.*
- 36 *Actio pro socio, & communi dividundo quomodo differant.*
- 37 *Actio pro socio & ex vendito an dari possint in negotio societatis.*
- 38 *Obligatio efficax an esse possit inter patrem & filium in potestate constitutum.*
- 39 *Filius an agere possit contra patrem prodigum.*
- 40 *Restitutio nuda aditione pratoris impetratur.*

Agitur in hac disputatione iusto ordine de quibusdam actionibus rei persecutoriis in personam ex contractu descendentes, nimirum de actione empti, venditi, locati, conducti, commodati, depositi, mandati & pro socio, de quarum actionum causis scilicet de contractibus diligentius supra actum fuit, ita ut vix sit necessarium, in actiones hasce prolixius inquirere, cum etiam omnia fere plana sint.

Ad Thesin 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.] In hisce thesibus agitur de actione empti, quæ est bonæ fidei. Cui opponitur: Omnis actio est bonæ fidei: Ergo non est opus specialiter id hic exprimi. Resp. non ꝑ omnes actiones eodem modo sunt bonæ fidei, quia in bonæ fidei actionibus maior & uberior requiritur bona fides, quam in contractibus seu actionibus strictis, quæ à iudice stricte secundum strictam formulam servantur. Sunt igitur hæ actiones bonæ fidei in ꝑ gradu excellenti bonæ fidei: In aliis strictior ratio observatur. *s. in bona fidei. infr. de action.* Secundo probatur: actionem empti non esse bonæ fidei, cum permittatur ea decipere emptorem. *l. in causa. s. idem Pomponius. ff. de minorib.* quæ deceptio non committitur sine dolo: Ergo non videtur esse bonæ fidei. Resp. Illa circumventio est concessa, cum fiat sine dolo, & sciendum est, dolum esse duplicem, malum scilicet & bonum, quemadmodum venenum bonum & malum *l. qui venenum. ff. de verb. signif.* ꝑ Dolus malus est machinatio fraudulenta studio & animo fraudandi, qui annihilat contractum. Dolus bonus est, cum quis non malo animo sed ignoranter decipit, ut puta equum meum minoris pretii vendo majori pretio, cum putem eum tanti constare, emptor similiter id ignorat, quemadmodum *in 1. disput.* hoc explicatum fuit. Tertiò obijcitur: Usuræ ꝑ veniunt in hoc

AA

nego-

negotio emt. vendit. ut in thes. 10. dicitur. Ergo non est bonæ fidei. Resp. Aliunde venit usura, hoc est, ex mora vel pacto. l. usura. ff. de verb. signif. Et quid de æquitatē usurarum sit statuendum, in disp. 1. fuit dictum.

- Utraque deinde actio emti & venditi est directa principalis. Zas. n. 20. de prejud. act. Myns. n. 63. Oldend. class. 4. ad. 1. c. 2. utraq; est transitoria & perpetua Dd. in l. 2. C. de p. int. emt. & vendit. Wesenb. in ff. n. 1. utraq; est civilis, Oldend. class. 4. ad. 1. c. 2. per l. proinde in pr. ff. de adilit. edit. & Myns. n. 63. ideo autem † utraque est directa, quia utriusq; gratia inicitur, ut non esse debeat melior alterutrius conditio; Wesenb. in parat. de act. emt. & vendit. n. 2. Deinde affirmatur, nudo & solo consensu fieri emtionem & venditionem. Cui oppono §. 1. sup. de emt. & vendit. ubi requiritur scriptura; Deinde §. pretium eod. ubi pretium etiam requiritur, & sine ea nulla est emtio. Resp. Scriptura † non requiritur de necessitate, sed quia id ita contrahentibus placet, ut propter diuturnitatem scriptura fiat, merito id servari debet, argumento l. 4. ff. de pign. & hypoth. Deinde de pretii necessitate quid statuendum sit, in disput. de emt. & vendit. dictum fuit, scil. perfici quidē emtionem nudo consensu, † quoad initium. Quoad finem vero ejusdem absolvendum, aliud esse dicendum, & perfecta est emtio, quoad primam conceptionem, non autem ad producendam actionem, quamvis ante pretii numerationem hæc actio effectualiter non possit intendi, licet sua vi tamen contractui insit. Et notandum est ex hisce contractibus perfectis non statim dari exercitiū actionum. Deinde arrha etiam requiritur in emt. & vendit. d. §. 1. sup. de emt. & vendit. Ergo non perficitur emtio nudo consensu. Resp. Arrha † non requiritur de substantia in omni venditione, tantum in ea, quæ fit scriptura, de qua ille §. loquitur, & arrha alias est signum & argumentum quoddam illius contractus, & magis confirmat obligationem & plenius huic contractui addit robur, aliàs sine illa emtio subsistere potest.
- Deinde in thes. 3. affirmatur, dari hanc actionem † tutori, ementi à pupillo palam & bona fide, vel cum decreto judicis, vel alio tutore auctoritatem suam interponente. Cui opponitur directo l. si in emtione. 34. §. fin. ff. de contrah. emt. ubi dicitur, quod tutorem pupilli emere non possit. Resp. Genus ibi proponitur, scil. regulariter id fieri nō posse, nisi fiat palā & in auditione publica l. 5. C. eod. l. 18. ff. de auctor. tut. quemadmodum à Gorthofsted. in d. l. notatur. Hoc enim si adest, emtio procedit, cum non præsumatur facta in detrimentū pupilli. Adhæc objicitur l. tutor rerum. 57. ff. de admin. tutor. Resp. Cum alio extraneo licet ipsi tutori contrahere etiam de re pupilli, sed cum pupillo id non licet. Præterea hæc actio datur heredibus & successoribus universalibus. Ad hoc autem pretii fiat solutio cum omni causa. Dantur enim actio emti & venditi directo non ad rescindendum, sed † ad implendum contractum l. vendit. l. 1. C. de act. emt. l. in civile. C. de rei vindic. Wesenb. n. 9. fere in fine. Interdum tamen utilis datur ad rescindendam venditionem, quemadmodum in thes. 7. & 8. ponimus. Tandem † redhibitio quoque inest huic actioni, & quidem quanto minoris, ad res non vitiosas, pluris tamen emtas propter commendationem, quam valeant, quanto pluris, si scil. pretium spectes, non si rem emtam. Wesenb. in parat. hic. n. 5. & Oldend. class. 4. ad. 1. c. 7. dicit; cum res vitiosa venditur ab ignorante, tunc petitur id, quanto minoris emturus esset actor, si tale vitium scivisset, l. Julia. 29. in pr. ff. de act. emt. & quidem intra 6. menses hoc judicium competit ad rescindendum contractum.
- Ad Thef. 10. 11. 12.] Proponitur in hisce thesib. actio ex vendito † quæ datur venditori, contra emtorem ad pretiū petendum cum usuris à tempore rei traditæ aut tempore moræ. Cui opponitur l. 5. C. eod. ubi dicitur, etiam præstari usuras, licet nulla mora intervenierit. 24.
- Textus ille loquitur de mora, quæ fit ex re, illa † improprie est mora, unde sæpe negatur mora esse. Quæ autem fit ex persona, proprie est mora. l. mora ff. de usur. Deinde obicio l.

qui per collusionem 49. §. fin. ff. de act. emt. ubi usura non veniunt & petuntur actione, sed officio iudicis Ergo contrarium hic male asseritur. Resp. Id fit soluta scil. forte, tunc non possunt exigi usurae debita ob moram, puta sententiam antecedentem l. 4. C. deposit. Sed veniunt officio iudicis iudicandae.

Ad Thes. 13. 14. 15. 16. 17. 18.] Agitur in hisce thesibus de t actione locati, quae itidem est bonae fidei, & ab utraque parte directa & civilis. Myns. n. 72. quae datur locatori, qui dedit utendum vel opus faciendum, quemadmodum sup. in disput. de locat. id late fuit explicatum, unde id huc est afferendum. Locator proprie dicitur, qui mercedem accipit. Conductor qui dat id, quod apud Latinos convertitur in opere faciendo l. 2. C. locat. l. 2. §. si conservatis. ff. ad l. Rod. de iact. l. 1. ff. de aestimat. Sed veriores sunt definitiones hae: t Locator est, qui dat utendum, vel opus faciendum. Conductor, qui accipit utendum vel opus faciendum. Wefenb. h. tit. n. 2. in fin. Locatio autem ad tempus fit vel in perpetuum, & putant ultra decennium vel quinquennium non esse amplius locationem, sed t transire eam in aliud contractus nomen, ut emphyteusim, id quod Conanus putat falsum esse, & recte, quia potest possessio auferri in locat. etiam si sit longiss. ut puta, qui rem alterius possidet, si simpliciter datur. Alias si aliter est conventum, ut in emphyteusi. Wefenb. n. 8. ff. h. tit. & t differt locatio & emtio, quia in locatione usus ut plurimum transfertur: in emtione semper dominium: Et in locat. etiam vilissima interdum culpa praestatur pro circumstantiis rerum & pactorum: l. si merces 25. §. pen. ff. eod. Wefenb. ff. n. 15. finisque est locationis, ut res inter homines communicentur. Wefenb. ff. n. 19.

Ad Thes. 19. 20. 21. 22.] Agitur hic de actione conducti, t quae datur vicissim conductori adversus ipsum locatorem, ut liceat ei uti frui non impedito, & ut det mercedem, si opus fecit, & notandum est in thes. 19. posse addi: vel opus faciendum conduxerunt, quamvis ex thes. 14. 15. id petere possit. Petitur etiam t remissio mercedis propter casum, hoc est, vim fluminis, graculorum, sturnorum, hostium, simili ratione, si est magna sterilitas, quae non potest compensari cum ubertate sequentium annorum l. si uno anno. ff. h. tit. n. C. eod.

Ad Thes. 23. 24. 25. 26.] Agitur hic de actione commodati directa, t quae est personalis ex contractu, ut & contraria, & datur commodanti adversus commodatarium, ut usu rei finito salva res restituatur in specie, non in genere, in quo à mutuo differt, quemadmodum supra dictum fuit. Cui oppono ita: Hac actione petitur, ut res nostra restituatur. Ergo est realis. Resp. Ratione conventionis est ex contractu: At in realibus nulla procedit conventio de restituenda, quia n. semper petimus à possessore. Hic vero agimus adversus certam personam, quae nobis est obligata ratione contractus. Insto, personali actione petimus nobis dari vel fieri, id quod hic non fit. Resp. Dare pro dominii translatione accipitur, id quod natura huius contractus non patitur, idq; variat ratione contractuum. Secundo oppono ita: Nihil praestat commodatarius, si rem in nulla parte sua deteriore facit l. 10. in pr. ff. commodati. Ergo res integra non necessario est restituenda. Resp. Id excipitur, si scil. casu res fit deterior, propterea quod cuiuslibet periculum spectet ad domnum, alias autem semper t ad rem integram reddenda est obligatus commodatarius. Tercio oppono l. 5. §. etsi. ff. commod. ubi omne periculum praestatur ab eo, qui rem accepit commodato, si res aestimata est data. Resp. Id rursus est speciale. Sunt igitur aliqui casus speciales, quibus etiam t periculum rei omnino spectat ad commodatarium, qui casus tamen non infringunt generalem regulam Deniq; obijciunt l. eum qui 10. §. ult. vers. sed & si. ff. eod. ubi nō recepit in se periculum commodatarius, neq; etiā aestimationem accepit, & tamen propter rem casu peremptam tenetur, quando rem pro arbitrio suo committit, ut referatur; & in referendo res commodata nocumentum capit. Resp. Id quodammodo ipsius sit culpa, sibi namq; imputet, quod illi homini hoc commiserit. Deniq;

AA 1

NOTAN-

23 notandum est, hanc actionem + civilem esse. *l. in commodato. §. sicut autem. ff. commodat.* Sed prætor jurandi & exequendi juris civilis genera edictum de commodato proposuit, *l. 1. in pr. ff. eod.* in hac actione duo probandum veniunt. Primo contractum commodati esse celebratum probet actor. Secundo finitum esse usum.

Ad Thes. 27. 28. 29. 30.] Proponitur in hisce thesibus actio commodati contraria, 24 quæ datur + commodatio ad petendum id, quod ejus interest, scil. majores & necess. impenſas, cum modicum hic non curetur. *Mynſ. num. 23.* & quidem directæ datur principaliter ex contractu: Contraria commodatarius habet obnoxium commodantem non quidem ex contractu commodati, sed ex æquitate naturali, qua obligatione cogit eum, ut ipsi re commodata uti liceat, ut restituat impenſas, si quas majores in re commodata fecit. *Mynſ. n. 30.*

Ad Thes. 31. 32. 33. 34. 35.] In hisce thesibus tractatur de act. mandati directæ & contraria. Et quidem mandati actionem esse + bonæ fidei non dubitatur, cum sit ex officio fidei & amicitie. Sed quaeritur, anne + merces detur vel interveniat in mandato? Resp. Sua natura mandatum est gratuitum, cum pendeat ex officio & amicitia, cui est contraria merces. *l. 1. in fin. ff. h. tit.* Si merces intervenit, est locatio: si vero ultro & remunerandi causa offertur, honeste id accipitur, nec impedit mandati actionem, si honor remunerandi gratia intervenit. Si conventum vel promissum est salarium sine certa tamen mercede super facto, quod locari non solet, non petetur actione mandati, sed aut ex stipulatu, si stipulatio intercessit: aut ex alio contractu, puta præscriptis verbis, vel extra ordinem, si in genere, vel sine certa pollicitatione extra ordinem: Si autem sine certa mercede præscriptis verb. *§. 1. ff. de locat. & conduct.* atque ita est accipienda *l. 7. ff. mandat.* Wesenb. *n. ult. ff. eod.* Secundo experitur hac actione: cui scilicet debitum honorandi causa est remissum: unde non videtur veram hanc actionem competere ad recuperandos sumtus. Intentionem probo ex *l. inter, 26. §. si is qui ff. eod.* Cui tamen textui contrarium dicitur *in l. si vero, 12. in pr. ff. eod.* Resp. Pro reconciliatione textuum horum, diversitas specierum quid facit, scilicet non competere hanc actionem + si quis non remunerandi causa, sed principaliter donando fidejussori remissum sit simpliciter secundum *d. l. 12. in princ.* Si vero ego creditori fidejussoris acceptum tulero, fidejussor ex mandato tenetur, atque in hanc sententiam Gothofredus inclinat *in d. l. si vero. 12. in pr.* Denique notandum est, in Ablativo dicitur: mandatu, vel mandato; sed + mandatu denotari volunt privatum, mandato publicum & mandatum: publicum est coactum, quando mandante senatu quid committitur & præstatur; *Mynſ. n. 53 hic.*

Ad Thes. 36. usque ad 42.] Tractatur in seqq. thesibus de actione depositi, de cujus 29 actionis causa scilicet contractu supra satis actum fuit. Est autem hæc actio, qua + deponens rem custodiæ traditam repetit à depositario: Estque directæ & contraria. Directæ in heredes depositarii conceditur, & quidem in solidum ex delicto defuncti, hoc est, ut quilibet heres pro ea parte, qua heres est, teneatur. *l. ad ea §. ult. ff. de reg. jur. l. ex depositi. 12. ff. de oblig. & act.* Sed objicitur *l. cum autem. 52. ff. de rei vindict.* ubi dicitur, quod heredes teneantur ex eo, quod ad eos pervenit, id quod etiam proponitur in ut. Institut. *infr. de perpet. & temporal. act.* Respond. Id est in pœnalibus & strictis actionibus, 30 secus in bonæ fidei contractibus, in quibus ex dolo defuncti + tenentur heredes in solidum *dist. l. ad ea §. fin. Wesenb. in ff. de perpet. & tempor. act. §. penult.* Deinde objicio *l. si duo. 22. ff. de depositi.* ubi tenentur heredes partem dare. Respond. Ibi est talis casus, quando ipsi heredes dolo apud defunctum rem depositam intervertunt, tum si res est dividua, puta pecunia, quilibet dat partem, nec in solidum quisque est obligatus, atque ita

ita d. l. si duo. est accipienda. Sed si res divisionem non recipit, in solidum quisque tenetur, quia solidam seu totam rem quilibet videtur intervertisse, & est obligatus obligatione rem restitui, quæ individua est: atque ita Dn. Weseñb. id solvit in paratit. n. 9. Deinde in duplum tenetur is, qui inficiatur depositum causa ruinæ, incendii, tumultus, naufragii. Cui ita oppono: Imputet sibi is, qui negligenti amico forte rem tempore incendii committit: Ergo merito tantam in simplum quis conveniatur. Respond. In tali casu ex necessitate aliquis est ita perturbato iudicio, ut nesciat, quid agat, & electionis integram libertatem non habeat, unde crescit crimen perfidiæ, si quis depositum inficiatur, & ideo is majori est pœna & odio dignus. Weseñb. in ff. n. 12. idem dicit Hortom. hic n. 4. Quia scilicet prætor existimavit, inquit, tam indignam fraudationis perfidiam certo iudicio & pœna coercendam esse. Deinde Mynsing. num. 39 dicit, gravius esse fidem fallere ei, qui necessitate deponit, quam qui voluntate, unde in duplum tenetur quis ex his causis, in quibus hæc actio est prætoriam, cum dominus nullam causam habeat deponendi, quam ut præsens evitet periculum: Weseñb. num. 13. & Mynsing. d. loco. Estque et annalis & mixta pœnam & rem continens & prosequens ex æquitate prætoris. Civilis autem est perpetua. Mynf. n. 4. Juratur etiam in hac actione in litem ex dolo non restituentis l. 1. §. si rem. ff. eod. Infamat et etiam directa, quia ibi quodammodo de perfidia agitur, & is notatur, qui suo nomine conventus, non qui alieno. l. depositum C. eod.

Ad ibi in 43. cum seqq. Denique hic proponitur actio pro socio, et quæ utrinque est directa & principalis §. ex quibusdam infr. de offic. iudic. Zaf. num. 20. de præjud. act. Mynf. in §. sequens. num. 30. h. tit. n. & hic num. 57. Weseñb. ff. num. 12. Et Mynf. d. num. 30. dicit: Si contractus sunt principaliter utroque obligatorii, utrobique directa actio conceditur, & neutroque contraria. Et in hac actione fiat communicatio utilitatum Cic. in Offic. & functio hic est, Oldendorp. class. 4. act. 21. in princ. Cum fraternitatis jure damna, et pericula & lucra communicentur inter socios. Weseñb. num. 8. in fin. Sive sint socii in una negotiatione, sive in omnibus bonis. Differunt et autem actio pro socio & communi dividund. quia actio communi dividund. versatur circa res, quæ communes sunt, ut recte & æquis partibus dividantur; Actio pro socio facit, ut res in commune conferantur, quæ antea communes non erant. Deinde actio pro socio habet personales præstationes, & oritur ex contractu. Sed ut recte dividantur res communes pendentes vel ex societate vel aliunde, est actio communi dividundo ex quasi contractu. Mynf. n. 55. & quæ res sine affectu societatis, & sine personarum tractatu sunt communes, earum non dicitur societas, sed communio. l. 34. l. pro socio. 38. ff. eod. Sed objicitur valde l. cum societas. 69. ff. pro socio. ubi in negotio societatis datur et actio pro socio & ex vendito. Resp. Cujac. lib. 4. obser. e. 17. 37 fatetur, à quo tempore jure civili operam dare cœpisset, nullam legem se diutius torfisse, quam hanc: Tandem dicit, in hoc negotio actionem pro socio habere locum, quia id inter socios agitur; putat tamen actionem ex vendito locum etiam habere hic posse, & cum qui vendidit his, qui in negotium missi sunt, dum unus epulas nundinarias parat, non in eos tantum, qui emerunt, sed in eum etiam, qui epulas præstare debuit, quasi & ipse emisit videatur, quod hac de re, societate contracta, socium in negotium misit, ex vendito actionem habiturum.

Ad Corollarium. Affirmatur inter patrem et filium in potestate constitutum nullam efficacem obligationem consistere, nec actionem. Objicitur l. ult. §. ult. C. de sentent. pass. & resistentis. ubi filius cum patre agere potest, sed non est ordinaria actio, sed potius aditio prætoris. Nam si pater est prodigus, et potest filius adire prætorem, & petere ne dilapidet bona: Ordinaria igitur actio non est, sicut nec illa, quando denegat alimenta:

AA 3

Eodem

Eodem modo & actio de restitutionis extraordinario remedio est intelligenda. *l. ult. §. fin. C. de bon. qua. liber.* Nam restitutio fit sine actionis ordinario exercitio, saltem impetratur
 † nuda additione prætoris. De reliquis quæ videntur ob stare *supr. ad disp. 38.* dictum fuer.

DISPUTATIO XLI.

De actionibus pœnalibus ex maleficiis proditis.

CONTINUATIO.

Absolute primo membro divisionis supra tradita, actionibus nimirum realibus & personalibus ex contractu rei persecutoriis, quæ in heredes dantur, etiam si delictum quoque in illis versetur, reliquum est, ut de altero membro, actionibus videlicet pœnalibus ex maleficiis proditis, paucis agamus.

Thesis 1. Actiones pœnales ex maleficiis proditæ, sunt actiones, quibus pœnam ob aliquod delictum debitam, tanquam principale sequimur, quæ in heredes non dantur, nisi lite contestata, aut si aliquid ad eos pervenit.

2 Harum aliæ sunt simplices, aliæ mixtæ.

3 Simples sunt, quæ tantum pœnæ persequendæ gratia comparatæ sunt.

4 Pœnam tamen persequimur actione furti & injuriarum.

5 Actio furti est actio mere pœnalis, quæ pœnam furti legitimam persequitur, in qua res ipsa non inest, quippe quod ea per alias actiones rei persecutorias peti & condici possit.

6 Hæc omnibus, quorum ex honesta causa interest, rem furto non esse sublatam, competit, bonæ nimirum fidei possessori; malæ non item. Nemo enim de improbitate sua actionem consequi potest.

7 Contra eum datur, qui rem alienam vel etiam suam, fraudulenter lucrificiendi animo contrahat.

8 Impubes quoque pubertati proximus, & doli capax, ex hoc, ut etiam ex omni delicto, excepto adulterio, tenetur. Impunitas enim propter ætatem non ceditur.

9 Marito tamen adversus uxorem, stante matrimonio, aut patri adversus filium in potestate, aut denique domino adversus servum non competit.

10 Actio furti porro duplex est, civilis nimirum & criminalis. Civilis est, quando ad nostrum commodum intentatur. Estque honoraria aut civilis.

11 Honoraria est, quæ à prætoribus supplendi vel adjuvandi juris civilis

vilis gratia, propter publicam utilitatem est introducta; veluti actio furti manifesti.

12 Actio furti manifesti est actio mere pœnalis, qua agimus in quadruplum adversus furem, qui rem tenens quocunque in loco visus vel deprehensus fuerit vel à domino vel ab alio, antequam ad eum locum, quo ferre destinarat, pervenerit.

13 Civilis est, qui in lege 12, tabul. scripta & à decemviris lata est: veluti actio furti nec manifesti.

14 Actio furti nec manifesti est actio, qua agimus in duplum adversus furem, qui manifestus non est. Nam quod manifestum non est, id scilicet nec manifestum est: hac etiam, qui opem & consilium tulit, tenetur.

15 Criminalis actio furti est, quando agitur ad pœnam sisco-applicandam, aut reum in corpore puniendum: ubi tamen ætatis ratione pœna in impubere mitiganda erit.

16 Actio injuriarum est actio mere pœnalis, injuriam nobis illatam ab alio vindicans.

17 Hac quando injuriatus petit pœnam applicari sibi, civiliter agitur: ut quia dicit, quod tantam pecuniam perdere maluisset, quam talem injuriam pati.

18 Si vero nihil applicari sibi, sed ut reus officio judicis puniatur, propter injuriam illatam, petit, criminaliter agitur.

19 Competit autem injuriarum actio iis, qui injuriam sive mediate per alios sive immediate per semetipsos, passi sunt: In eos non solum, qui fecerunt injuriam, sed etiam, qui dolo fecerunt aut curaverunt, ut cui mala pugno percuteretur.

20 Tollitur dissimulatione, ut si quis ab initio & motu proprio cum injuriante edat, bibat, ludat, jocetur, amice salutet, aut manum ei porrigat: pacto, transactione, per satisfactionem, per jusjurandum, & denique morte.

21 Est & hæc actio vel civilis vel prætoria. Civilis est, quæ perpetuo solum pro iniuria civili competit, quando quis se pulsatum, aut verberatum, aut domum suam vi introitam dicit.

22 Prætoria est, quæ pro quacunque iniuria tam verbali, quam reali, competit: Estque capitalis vel minius capitalis.

23 Capitalis est, quæ ob famosum libellum instituitur, qua non solum eius autor, sed etiam inventor, qui id non statim corrumpit, tenetur.

24 Minus capitalis est, quæ ob reliquam injuriam instituitur, iudicisque arbitrio æstimando relinquitur.

25 Mixta

25 Mixtæ actiones pœnales, sunt actiones tam rei quam pœnæ persecutoriæ: ut actio vi bonorum raptorum, & legis Aquiliæ.

26 Actio vi bonorum raptorum est actio pœnalis mixta, prætoria, quæ tum rem licet minimam, vi, dolo malo surreptam, tum pœnam simul cum re vindicamus.

27 Hæc datur ei, cujus interest rem non esse surreptam, in eum, qui dolo malo rapuit, aut rapi curavit.

28 Est etiam hæc, ut reliquæ, civilis & criminalis. Civilis est, cum læsus rem & quod sua privatim interest, persequitur, sibi que pœnam adjudicandam petit.

29 Hæc est vel in quadruplum, vel in duplum. In quadruplum intra annum, in quo & rei perfectio inest: In simplum post annum.

30 Criminalis est, quæ extraordinarie agitur, & raptor aut pœna pecuniaria aut alias in corpore punitur.

31 Actio legis Aquiliæ (aliàs damni injuria) est actio pœnalis mixta, plebiscito de damno dato, quæ petitur damnum non jure datum resarciri.

32 Datur domino corporis, quod damno affectum est, vel quasi domino, qui jus aliquod reale in corpore habet.

33 Adversus eos qui damnum, licet inviti dederunt aut dare jusserunt.

34 Est hæc quoque duplex: In simplum vel in duplum: in simplum pro se, adversus contententem; in duplum, per accidens, adversus negantem.

35 Duplatur autem hic, non verum rei precium, sed omne interesse, quod tamen secus est furti actione.

36 Atque hæc de actionibus pœnalibus ex maleficiis descendentibus; verum cum harum, ut & aliarum quarundam concursus fiat, non abs re erit, hic corollarij loco, de actionum cumulatione pauca subicere.

37 Est autem cumulatio actionis unius, ad aliam coacervatio.

38 Hic vero rursus distributio actionum supra tradita in memoriam revocetur necesse est: quod scilicet sint aliæ actiones in rem, aliæ in personam.

39 Quod si plures actiones in rem ejusdem rei nomine concurrant, unam duntaxat instituere licet: quia ut semel tantum res mea esse potest, ita semel etiam ea, & unica actione exigenda venit.

40 Si vero plures actiones in personam concurrant, sunt hæc vel omnes rei persecutoriæ, vel omnes pœnales, vel partim rei, partim pœnæ persecutoriæ.

41 In actionibus rei persecutoriis refert, an omnes ex eadem causa, an vero ex duabus vel pluribus causis ad idem competant.

42 Si

42 Si omnes ex eodem causa dentur, altera per alteram consumitur: ex duabus vel pluribus, alia aliam non consumit.

43 In actionibus pœnalibus notandum, an unum factum sit & unum delictum: vel an unum factum sit & plura delicta: vel denique an plura sint facta & plura delicta.

44 Si unum sit factum & unum delictum, cuius tamen unius causa plures competunt actiones, tunc una instituta aliæ non consumuntur.

45 Si unum factum sit & plura delicta, altera actio alteram non consumit. Si plura sunt facta & plura delicta, singulis factis singulæ actiones pœnæque debentur.

46 Porro si quædam actiones pœnæ, quædam rei sunt persecutoriæ; tunc actio pœnalis vel mere pœnalis, vel mixta est.

47 Mere pœnalis, si concurrat cum rei persecutoria, altera alteram non tollit: Si mixta cum rei persecutoria concurrat, tollitur hæc, quia qui hæc agit, iam rem est consecutus.

DISPUTATIONIS XLI.

De actionibus pœnalibus, & cumulatione actionum, objectiones & resolutiones.

S Y M M A R I A.

- 1 Actionum realium & personalium divisio.
- 2 Pœnalarum actionum nomine, quæ actiones hic intelligantur.
- 3 Iudicium publicum quid sit.
- 4 Pœnales actiones an & quando in heredes defuncti dentur.
- 5 Pœnales actiones an recte dividantur in simplices & mixtas.
- 6 Mixta actiones non tantum pœnales sunt, sed etiam reales.
- 7 Actiones pœnales simplices quid sint.
- 8 Pœnam qui exigit, pignori incumbere videtur.
- 9 Furti actio quibus competat.
- 10 Emptione perfecta, periculum ad emptorem spectat.
- 11 Actio furti contra quos non datur.
- 12 Actio furti, an recte distinguatur in civilem & honorariam.
- 13 Fur an simul & semel esse possit manifestus & nec manifestus.
- 14 Actio furti nec manifesti, an sit ex l. 12 tabularum.
- 15 Pœna furti hodie qua sit, & an etiam civilis esse possit.
- 16 Furtum cur hodie severius puniatur.
- 17 Actio iniuriarum an recte dicatur esse ex delicto.
- 18 Actione iniuriarum agere potest Dominus, si vassallo iniuria facta sit, qua in Dominum redundet.
- 19 Iniuriarum quare quis per procuratorem agere possit.
- 20 Actio iniuriarum debet annum, mensem & diem illata iniuria, in libello nominare.
- 21 Actio iniuriarum quomodo tollatur,

- 22 *Actio injuriarum quotuplex sit.*
- 23 *Injuria famosi libelli cur capitalis dicatur.*
- 24 *Actio vi bonorum raptorum, an sit mixta, in creditore, Commodatario & aliis, licet Domini non sint.*
- 25 *Actio vi bonorum raptorum an recte dicatur in quadruplum dari.*
- 26 *Actio l. Aquilia an sit necessaria.*
- 27 *Cumulationis actionum materia cur difficilis.*
- 28 *Cumulatio actionum quid sit.*
- 29 *Cumulationis quis sit finis, quis item effectus.*
- 30 *Rei ejusdem nomine una tantum potest institui actio.*
- 31 *Res mea amplius quam semel mea esse non potest, sapius tamen potest deberi.*
- 32 *Actionibus pluribus quando simul agi possit.*
- 33 *Actiones miscentur, si in una minus sit quam in altera.*
- 34 *Cumulatio actionum quomodo in pœnalibus adhibeatur.*
- 35 *Actione graviore qui egit, non potest amplius alia agere.*
- 36 *Testamenti inofficiosi nulla est actio.*
- 37 *Actio pœnalis si cum rei persecutoria concurrat, quomodo altera alteram tollat.*
- 38 *Publico iudicio si actum sit, donegatur privatum, & vice versa.*

Divisio actionum alia supra est tradita, nimirum actiones tam reales quam personales esse, † aut ex contractu rei persecutorias ad heredes transitorias, & in heredes dandas. Aut esse pœnales, aut mixtas. De rei persecutoriiis autem hactenus dictum est, ideo etiam nunc de pœnalibus & mixtis erit agendum.

Ad thes. 1. & 2.] Actionibus pœnalibus pœnam persequimur. Cui opponitur ita: si hic de privatis actionibus agitur, quibus id quod nobis debetur, persequimur, male etiam hic de pœnalibus agimus, quia tum videretur recte hic agi etiam posse de criminalibus, quibus pœnam persequimur: Item de actione depositi, quæ ex quatuor causis datur, adversus inficiantem in duplum, §. *duplum. h. tit.* Item de actione servi corrupti & de ea, quæ datur ex legato, quod venerabilibus locis relictum. Resp. Quando hæc agimus de pœnalibus actionibus, † de iis tractamus, quibus pœnam nobis debitam persequimur. Sed actionibus seu iudiciis criminalibus persequimur pœnam fisco seu Reipubl. principaliter debitam, unde privatarum actionum est talis definitio: Actio est ius persequendi in iudicio, quod sibi debetur, hoc est, quod debetur privato, siue sit res, siue sit pœna publicorum seu criminalium iudiciorum. §. *1. supr. h. tit.* Definitio est talis. Publicum † iudicium est ius persequendi in iudicio pœnam fisco seu Reipubl. principaliter debitam, quemadmodum in ultima disputatione talis definitio proponitur. Ad reliquas actiones, quarum mentio est facta, quod attinet, sunt illæ privatæ, pœnam etiam persequuntur aliquæ certis casibus. Sed hic agimus de actionibus pœnalibus ex delictis privatis ordinariis descendentibus, puta ex furto, rapina, damno injuriæ dato, & ex iniuriis. Deinde affirmatur, pœnales actiones † non dari in heredes, nisi hæc contestata cum defuncto: vel nisi quatenus ad heredes quid pervenit. Cui opponitur *c. 1. & 2. extra, de raptor.* ubi quis tenetur plenam facere securitatem, & si moritur, ejus heredes. Respond. Id in favorem rerum Ecclesiasticarum non rapiendarum est constitutum. Præterea id tum fit, quando is, qui delinquit, moritur, tum heredes tenentur, quia lis cum defuncto satis est contestata. Obiicitur quoque *l. si hominem. 7. §. datur. ff. de positis*, ubi dicitur, actionem depositi ex dolo defuncti in solidum dari in heredem; Ergo non tantum in id, quod ad eum pervenit. Resp.

In com-

In contractibus bonæ fidei ex dolo defuncti in solidum datur in heredem actio. *l. ad ea. §. fin. ff. de regul. jur.* non ita in aliis strictis & pœnalibus iudiciis. *§. pen. infr. de perpet. & temp. act.* quamvis in quinta disputatione ejus rei mentio facta sit. Tertiò obijcitur *l. 2. §. ult. in fin. ff. vi bon. rapt.* ubi dicitur, eam actionem non competere in heredes, nequidem in id, quod ad eos pervenit. Respond. ibi Jurisconsultus, quod sufficiat conditio furtiva. Insto *ex l. 1. C. ex delict. defunct.* ubi dicitur, successores ejus, qui vim facit, in solidum teneri post litem contestatam. Respond. Generaliter de vi loquitur, non de hac actione, quæ excipitur propter perniciem criminis, quemadmodum id solvit Oldendorp. *class. 7. act. 9. c. 4.* Quartò obijcitur *l. constitutionib. 33. ff. de oblig. & act.* ubi heredes tenentur: Respond. Ibi lis est quasi contestata, ut in textu dicitur, quia vi us defunctus fuit convectus, & deinde mortuus. Transmittitur igitur pœna ad coheredes.

Ad Thesin. 2.] In hac thesi dividuntur pœnales † in simplices & mixtas, id quod non videtur pati superior distinctio Justin. qua divisit actiones in rei persecutorias, pœnales & mixtas. Ergo dum partes seu species inter se sunt dissimilares, cum toto tamen consentaneæ, sequitur mixtas pœnaliū speciem tantum esse non posse. Sed pro resolutione & defensione huius rei sciendum est, dichotomiam hanc aliqua ex parte defendi posse, hoc scilicet modo: Vox, pœnales, est genus, continens sub se duas species mere pœnales & mixte pœnales. Ergo quod Justin. dicit, accipitur specialiter, scilicet aliquas actiones esse rei persecutorias, aliquas pœnales, in specie scilicet mere pœnales, aliquas mixtas scilicet mixte pœnales. Jason autem *num. 1. §. sequens. h. tit.* dicit, mixtas non contineri sub rei persecutorii tantum, nec sub pœnalibus tantum, sed tertiam constituere speciem, & hoc videtur magis aptum & rei veritati conveniens, cum mixtæ † non tantum sint pœnales, sed etiam reales. Participant enim aliquid de re, aliquid de pœna. Videmus hoc in divisione illa, aliquæ actiones sunt reales, aliquæ personales. Mixtæ autem proprie nec reales, nec proprie personales dicuntur, cum de utroque quid participant. Videmus hoc in participio etiam, quod constat ex nomine & verbo, & ideo habet peculiarem appellationem. Zalius tamen in *§. quadam. num. 4. h. tit.* dicit: Si ex simplicibus alterum sit potentius altero, tum mixtum sequi naturam potentioris simplicis, ut videre est in heredit. per. quæ participat quid de realitate & personalitate. Realitas tamen exuberat, unde merito realis dicitur actio. *l. sed etsi legem. §. per. ff. de heredit.* Sic in actione vi bonorum raptorum exuberat pœna, quæ triplum est: Res, unam tantum partem persequendam continet, unde potius pœnalis illa dicitur, quod tamen non procedit in mixta actione, scilicet damni. Aquilæ, ubi pœna & res sunt similes.

Ad Thesin. 3. 4. 5.] Simples pœnales actiones dicuntur, † quibus meram pœnam † persequimur, ut est actio furti, & actio injuriarum. Cui oppono *l. 4. ff. de public. iudic. in fin.* ubi dicitur, quod de re furtiva detur actio furti. Respond. Id ita est intelligendum, quasi pœna peratur nuda actione furti, sed includitur conditio furtiva, id quod sæpe fit. Secundò obijcitur *§. furti. supr. de oblig. qua ex delict. nascun.* ubi Imp. Justin. dicit, creditorem de pignore suo rapto habere furti actionem. Respond. ut ante, ibi ad meram pœnam eam competere. Hottoman. dicit, Justin. id subtiliter disputare; pignus enim in locum pecuniæ succedit, & vicem ejus tantisper sustinet, pœna exacta succedit etiam in locum pecuniæ creditæ: Ac proinde vim eandem quam pignus obtinet, quare qui † pœnam exigit, pignori incumbere videtur.

Tertiò obijcitur *l. 2. §. ult. ff. de usuel. & ration. distrab.* ubi in duplo inest rei persecutio. *l. hoc edict. §. ult. ff. de publ.* Resp. Duo sunt speciales casus loquentes in alia materia

tutelari & publicanorum. Mynf. hic. Hic autem, ut quædam alia de furto dicantur, non est, cum *supr. lib. 4. in pr.* hæc omnia latius sint exposita.

- 9 *Ad Thesin 6.*] Affirmatur, † omnibus competere hanc actionem, quorum ex honesta causa interest, scilicet bonæ fidei possessoribus, non malæ. Cui opponitur *l. 1. § prado. ff. depositi.* ubi fur seu prædo, cuius ex honesta causa non interest, agit actione depositi, id quod etiam ita est *in l. nam et si fur. 13. ff. de rebus credit.* ubi dicitur, quod fur habeat actionem ex mutuo. Respond. Certum est, neminem consequi de improbitate sua actionem, unde hic actionem furti non habet. In eo autem non peccant, quod cum re furtiva contractus licitos celebrant, & ideo etiam habent illius contractus actionem. In eo autem peccant graviter, quod rem furantur, & inde iis actio non datur. Secundò obijcitur *l. eum qui. 14. ff. de furt. §. cum autem. supr. de empt. & vendit.* Respond. Quando nudo consensu † emptio est perfecta, statim periculum rei venditæ spectat ad emptorem: Potest enim quandoque libet solvere pretium, & rem auferre. Sed furti actio non potest competere, nisi tradita res sit. Datur enim ratione dominii. Is enim qui dominus est, furti actionem habet. Tertio obijcitur: obstat *l. interdum. ff. de furtis.* Respond. Sunt duo specialia, quæ sunt de regula, id quod etiam particula, *interdum*, significat, quæ particularitatem importat. Quarto obijcitur *l. qui iniuria. 33. §. qui alienis. & l. is cuius interest. ff. de fur.* ubi non datur hæc actio ei, cuius ex honesta causa interest, nimirum ei, qui se ex honesta causa alteri obtulit. Respond. Interesse hic admittitur ratione proprietatis, vel pignoris vel possessionis, rei tamen promissæ vel debitæ ratio non habetur. Quintò obijcitur *l. qui vas. 48. in prin. §. si ego. ff. eodem.* ubi dicitur, quod furti agere possit: Ergo agit is, cuius ex honesta causa nequaquam interest. Respond. Ibi eius ex honesta causa interest, quia inest res locata polienda, & commisit furtum, aliis concedendo rem locaram, unde habet actionem, quam non haberet, si ipse utendo furtum fecisset, ita & Gl. *in l. eum qui. 14. §. is autem apud quem. ff. de furtis* id solvit. Denique obijcitur *l. 1. §. qui à me. 30. ff. de vi & vi armat.* ubi dicitur, quod is, qui à me vi possidebat, si rursus deijcitur, habeat interdictum. Respond. Habet interdictum saltem ratione possessionis, quam habuit, sive sit iusta, sive iniusta. Hoc enim est commodum possessionis. §. *commodum infr. de interdict.* Et in eo non peccat, quod ratione possessionis habet interdictum: in eo autem peccavit, quod alium sua possessione deiecit.

- Ad Thesin 7. usque ad 12.*] Agitur hic adversus quem detur actio furti, & adversus quem non detur. Non † datur adversus impuberes pubertati nondum proximos. Nec propter honorem matrimonii marito adversus uxorem, cum sit actio rerum amotarum, quæ non infamat. *tot. tit. ff. rerum amotarum.* Nec propter reverentiam naturalem datur patri adversus filium, id quod supra etiam in delicto fuit explicatum. Deinde dicitur in 12. thesi decima & undecima, actionem furti esse † duplicem, Civilem & Honorariam. Honoraria est actio furti manifesti, quæ est in quadruplum. Sed oppono ita: Partes distributionis contrariæ esse debent: Actio furti manifesti, & nec manifesti non contrariæ sunt, id quod probatur *per l. vulgaris. h. tit.* ubi unius rei fur manifestus & nec manifestus est; Ergo hæc distributio est illegitima. Respond. Unum posse unius rei esse furem manifestum & nec manifestum, certum est, † sed non eodem tempore, eodemque actu: nam cum dolo contrectavit, nec manifesti, cum abstulit & deprehensus est, manifesti furti se alligavit. Secundo obijcitur *l. si quis. 7. C. de servis.* ubi non quadruplum, sed 12. libræ argenti pœnæ nomine dentur. Respond. Textus ille loquitur de servo fiscali, & ideo tenetur quis præter servi restitutionem dare duodecim libras argenti filco, & est speciale: Eodem modo speciale est, quod dicitur *in l. 7. C. de his qui à non domino sunt manumiss.* quia

quia manumittendo læsit quis Principis auctoritatem. Præterea quod dicitur in thesi 22. si ab alio deprehensus vel visus fuerit, per hoc non infringitur regula, *l. excepta. C. p. q. pers. nob. acquiratur*. quod per liberam personam nobis nihil acquiratur. Nam magis ex delicto suo proprio, quam alterius facto hoc evenit. *l. prohibere. 3. ff. quod vi aut clam*. Quod porro dicitur (visus) intelligendum, si cum vidisset furem surripientem accurrit ad comprehendendum eum. Cæterum si cum furtum fieret, abscondit se, etiam si quis vidit furtum fieri, tamen fur non est manifestus *l. 7. ff. de furtis*.

Ad Thes. 13. 14. 15.] Agitur hic de actione furti nec manifesti in duplum + quæ est ex *l. 12. tabul.* Cui opponitur auctoritas Gellii *lib. 11. c. ult.* & Theophrasti *infra. de perper. & tempor. act.* ubi dicunt, eam non esse ex *l. 12. tabul.* sed ab ea esse recessum. Respond. Wesenbec. *in parat. ff. eod. n. 14.* id intelligendum esse de pœna manifesti, quam pœnam capitalem & minus acerbam prætores mitigarunt, duplum constituendo. Hoc autem de pœna furti generaliter est tenendum, pœnam furti de consuetudine non observari. Jul. Clar. *§ furtum n. 16.* id quod Wesenb. testatur, esse hodie + furcæ pœnam. Addit tamen Mynsing. posse peti pœnam sibi applicandam etiam hodie, & agi posse civiliter, sed si id ira loci consuetudo patiatur. Furtum dicitur etiam in minimare, Tiraquel. *in tract. de iud. in reb. minimis, fol. 50.* quæ opinio est frequentissimo omnium calculo recepta, referente Iulio Claro in *§. furtum. n. 23.* Deinde quia furtum est fraudulosa contrectatio, is qui furtum facit, non desinit esse reus & nocens talis peccati, si eum pœniteat murato consilio *l. qui eam mente. 67. ff. eod.* Deniq; quia furtum hodie + nimis frequentatur, severius in eos fures animadvertitur, quia turbant, evertunt & violant humanam societatem, & grassantur in hac extremæ ætatis effera barbarie. Wesenbec. *in parat. hoc num. ult.*

Ad Thes. 16. usque ad 19.] Agitur in hisce thesibus de actione iniuriarum, quæ est + quoque ex delicto. Sed objicitur *l. non solum. 11. ff. de iniur.* ubi dicitur, actionem iniuriarum esse ex bono & æquo. Ergo non est ex delicto. Resp. Id verum est utrunq; diverso tamen respectu, quoad reum est ex delicto, quoad iudicem est ex bono & æquo. Iudex enim in iniuria æstimanda, discretus ante omnia esse debet, & æquus, *l. placuit. 8. C. de iudic.* Generaliter de actione iniuriarum id est tenendum, ea agere posse + dominum, si est vasallo facta iniuria, quæ in dominum redundet. Wes. *ff. de iniur. n. 6. in fin.* Sic procurator potest agere iniuria act. civil. & criminal. Chil. *Rönigc. 58.* & Marantha *in specul. pract. pr. 4. n. 10.* ubi dicitur, pro cautela esse observandum, quod quis agat per + procuratorem, ut hac ratione condemnato procuratore reus effugiat infamiam. Illudque est tutum. Wesenbec. *ff. num. 16.* Eo non obstante, quod dicatur, sententiam ferri in principalem, non in in procuratorem. *l. ult. ff. de iniur.* Deinde communis est opinio, ut + in libello iniuriarum ponatur annus, mensis, & locus illatæ iniuriæ. Iulius Clarus in *§. iniur. num. 5.* & si aliquis infamis ex atroci iniuria. Idem Iulius Clarus *num. 8.* Denique non excusatur, si quis dicat, se non habuisse animum iniuriandi, quia in dubio præsumitur facta animo iniuriandi, nisi contrarium probeatur. Iulius Clarus *n. 12. §. iniuria.* Sic non relevatur protestatione, si addat salvo honore suo, Iul. Clarus *num. 13.*

Ad Thes. 20.] Dicitur in hac thesi, actionem iniuriarum + tolli pacto, dissimulatione. Cui opponitur *l. Pomponius. 9. ff. de negot. gest.* ubi dicitur, actionem, quæ semel comperere cepit, nuda voluntate non tolli: Ergo id hic male asseritur. Resp. Pacius *cent. 2. quæst. 56.* dicit, illa verba generaliter non esse intelligenda, sed pertinere ad actionem negotiorum gestorum, de qua ibi tractatur. Certum igitur est, nuda voluntate actionem iniuriarum tolli, imo tum etiam, quando quis eum aliquo ludit, & si aliquem salutat. Illa enim

sunt certa signa reconciliationis, quæ amicum mutatum & mitigatum esse declarant. *Wesembec. in paratit. num. 13* & tum iniuria censetur remissa. *Julius Clarus in §. iniur. num. 10.*

- 22 *Ad Thes. 21. 22. 23. 24.*] In hisce thesibus agitur de eo †, actionem scil. iniuriarum esse prætoriam, & civilem in aliquibus casibus. Si est civilis, perpetua est, & notandum *l. si loco convicii. C. de iniur.* intelligi de verbali iniuria, quod vox convitiis ostendit, quemadmodum supra fuit copiosius monstratum. Deinde capitalis est iniuria, quæ proficiscitur ex
23 famoso libello, quia † famosus libellus diutius durat & gravius mordet, unde ob famosum libellum merito iniuria gravius punitur.

- Ad Thes. 25. usque ad thes. 10.*] Agitur nunc de mixtis pœnalibus. Et prima est a-
24 ctio vi bonorum raptorum. Sed quæritur † an hæc actio mixta sit in creditore commodatario, & aliis, quibus hæc actio conceditur, licet domini non sint. Dubitandi causa est furti conditio, quæ soli domino datur, eoq; creditori, cui pignus surreptum, non furtiva sed incerti datur conditio. *Resp. Hottoman.* putat etiam in illis hoc verum esse, nisi furtiva actione dominus utatur. Nam cum sit mixta, nihil impedimento est, quo minus res uno eodemq; iudicio repetatur, cum non proprie & principaliter eius causa iudicium instituatur.
25 Deinde dicitur in † quadruplum hanc actionem dari. Cui opponitur *lex Christiani. 6. C. de paganis*, ubi disponitur duplum dari, quando bona diripiuntur, cui insit tamen res ipsa. *Resp. illa est constitutio Imp. Honorii & Arcadii plane specialis, scil. duplum debere Christianum dare, si forte Iudæo bona diripit, modo tamen Iudæus tranquille vivat, & hic ideo minus datur à Christiano, quia non est talis Dei contemtor, Iudæo ideo subvenitur, quia tranquille vivit, quemadmodum etiam supra fuit explicatum.*

- Ad Thes. 31. usque ad 35.*] Hæc theses agunt de actione l. Aquilæ. Estq; plebiscitum, unde est civilis actio. Idem *Oldend. class. 6. act. 12. c. 1.* Sed obijcitur ita, furari & rapere ne-
26 mo sine damno illato potest: unde hæc actio potius videtur † supervacanea. *Resp.* Duplex est differentia inter hoc & illud damnum. Hoc loco ea damna intelliguntur, quæ proprium nomen non habent: Furtum autem & rapina suum nomen habent: Deinde hæc sine dolo malo fieri possunt; illa non item.

- Ad Thes. 36. 37.*] Corollarii loco nunc de materia cumulationis actionum videbimus, quæ materia est multiplex & conflatoria, quemadmodum *Hottoman. in illustr. quest. 27. in*
27 *pr* & difficilis est ex eo, quod hinc inde sit colligenda † nec sub certo titulo de ea agatur.
28 *Obrecht. in thes. 1. & 2.* Est autem cumulatio † nihil aliud, quam actionis ad aliam coactionem. *Bart. in l. 3. C. de edendo.* dicit, cumulationem esse unius actionis cum alia coadunationem. Sciendum autem est iure civili in uno libello non posse coniungi duas actiones, id quod ab interpretibus pragmaticis optime est inventum contra ius. *Obrechtus* in thesibus suis affirmat, *Paulum* singularem librum hac de re scripsisse, & potius cumulationem hanc iure civili inspecto concusum esse dicendum, & putat concusum esse, quando duæ vel plures actiones eiusdem rei nomine ex una vel pluribus causis, ex uno vel pluribus factis uni adversus eundem competunt. Dico unius rei nomine, quia si propter diversas res, non dubium est omnes subsistere, aliàs dubium est, an recta simul vel separatim intententur, an potius altera alteram consumat. Deinde per rem corpus significatur non factum. *Obrecht.*
29 *in thes. 6 & 11.* Et huius concursus actionum † finis est, ut laxior & liberior sit agendi facultas, quemadmodum *Papinianus* *J* Crus id indicat *in l. cum filius. 76. §. pen ff. de legat. 2.* Effectus autem est singulis nimirum controversiis singulas actiones sufficere, ne aliter modus litium multiplicatus summam & inextimabilem pariat difficultatem. *l. singulis. 6. ff. except. rei indic.*

Ad Thes. 38. 39.] Si plures sunt actiones in rem † eiusdem rei nomine una tantum institui potest, *l. nemo ex iis, §. quoties. ff. de reg. iur.* quia contra bonam fidem est, bis idem exigi. *l. bona fides. ff. de reg. iur.* & si denuo quis petit, exceptione rei iudicatæ submoveretur quis, puta si hereditatem petiit, deinde singulas res vel econtra. *l. 3. 7. §. & generaliter. ff. de except. rei iudic.* Et quid sit de eadem re agere, eleganter declaratur in *l. 5. ff. de except. rei iudic.* scilicet, qui eandem rem alia tantum actione petit, e contrario non agit de eadem re, qui prorsus rem non persequitur, ut ibi J. C. Ulp. dicit & *l. 14. & an. §. actiones. ff. de except. rei iudic.* ubi est differentia inter actiones reales & personales, quoad concursum. Et certum est † amplius quam semel rem meam esse non posse; sæpius autem potest deberi, quemadmodum dicitur in *l. non ut ex pluribus. ff. de reg. iur.* Sed obijcitur *Novell. de fideiussor. §. sed neque* ubi pluribus potest agi a actionibus. Resp. Id in personalibus & realibus simul seu † in rei † persecutoriis procedit, quæ si dantur ex una causa, puta fideiussionis, altera per alteram consumitur, quemadmodum id in *thesi. 41.* proponimus atq; etiam ita *l. fundum. 16. & l. fundi. 18. ff. de except.* accipiendæ sunt.

Ad Thes. 40. 41. 42.] Agitur hic de actionibus personalibus rei persecutoriis, quæ si veniunt ex una causa, altera per alteram consumitur, si ex pluribus causis alia aliam non consumit, si eadem res ab eodem duplici de causa & obligatione debetur, non modo post actionis damnationem altera uti licebit. *l. si is 18. ff. de ob. & act.* verum etiam post unius victoriam *d. l. si is qui in fin. l. non est novum. 20. ff. de act. emt.* Hoc tamen addendum est, misceci hæc actiones, id est, unam per alteram tolli, nisi plus sit in altera. Nam duas habeo actiones & si una meum consecutus sum, non possum ad alteram transire, sed si in una † minus est, quam in altera, possum eam intentare, quæ plus consequitur, saltem ut id accipiam, quod mihi abest. Cuiac. *lib. 8. observat. c. 24. (l. pro socio. 38. §. 1. ff. pro socio. Hottom. in illustr. quest. 17.)* idque probari potest per *l. quod in herede. §. 1. ff. de tribut. act.* Et si utraque est rei persecutoria vel ipso iure perimitur altera, si fuerit actum stricto jure, ut conditione furtiva & deinde actione bonæ fidei, vel per exceptionem, si prius bonæ fidei actio sit intentata *d. l. qui servum*, quemadmodum Obrecht. *in thesi. §. 1. 52. 53.* demonstrat, & sciendum est, utramque obligationem initio ita constitui, ut altera in iudicium deducta, altera nihilominus intereat. *l. si is qui Stichum. ff. de ob. & act.*

Ad Thes. 43. 44. 45.] Agitur hic quid † in pœnalibus obtineat circa cumulationem actionum, & distinguitur, an unum factum sit & unum delictum, vel an unum sit factum & plura delicta, vel denique an plura sint facta & plura delicta. Si unum sit factum & unum delictum, cuius tamen unius causa plures competunt actiones, tunc una instituta aliæ consumuntur: Nam si ex uno facto duæ competunt actiones, iudicis potius partes sunt, ut quo plus sit in reliqua actione, id actor ferat, si tantumdem aut minus id consequatur, quemadmodum J. C. Ulp. loquitur in *l. quoties. 41. §. fin. ff. de ob. & act.* Obijcitur autem valde *l. plura 83. in pr. ff. de ob. & act.* ubi dicitur, plura delicta in una re plures admittere actiones, sed nō licere omnibus uti, ergo falsum est, unam per alteram non consumi, cum tamen hic dicatur, non licere omnib. uti. Resp. variæ sunt ad hanc rem solutiones apud interpp. & quidem pugnat *d. l. plura. cum l. cum ex uno. 32. ff. de ob. & act.* ubi dicitur, post magnas varietates obtinuisse omnibus experiri aliquem actionibus, cum ex uno delicto plures nascuntur actiones, unde Cuiac. putat *lib. 8. observat. c. 24.* unum textum ex altero esse corrigendum. Pacius in *marg. ad illas l.* dicit, omnes ante prætorem posse edi, sed non omnibus utendum, & sic illas *ll.* conciliat. Hottoman. autem *illustr. quest. 27.* rectius responderet. *ex l. qui servum 34. in pr. ff. de O. & A.* competere & non consumi, scil. eo casu, quando plus est in altera quam in ea, quæ interea-

intentara fuit, Eo enim casu altera non tollitur, quia ad id, quod adhuc competit, est intentanda, quam solutionem etiam Cuiac. indicat, & sequitur Obrecht. reiectis aliorum opinionibus in thes. 96. 97. & secundum hanc solutionem plura conciliantur, & intelligitur l. 261. ff. de privat. delict. l. dominicam. 8. de iniur. & Hottom. in fin. d. illustr. quest. 27. dicit, eam regulam esse observandam, & tum si graviore tegeris, non poteris altera agere, quia obstat Iudicati exceptio. Item eum. 14. §. eum qui ff. quod metus causa. l. 4. §. cum dominus. & §. ult. ff. de noxal. act. Obrecht. thes. 80. Secundo objicitur l. si vulnerato ff. ad l. Aquil. ubi quis potest agere ex l. Aquilia bis, cum tamen idem repetat. Respond. In posteriori plus petit, scilicet quando ex vulnere moritur servus, antea non fuit mortuus. Tertiò objicitur l. licet. 6 §. ult. ff. nau. caupon. ubi dicitur, quod furti & damni iniuriæ actio competat ex illo quasi contractu, sed dicitur una contenti esse debemus. Ergo non est verum utranque manere. Resp. Addenda est distinctio ante allata, si scilicet tantum unaquaq; consequimur, quantum volumus. Idem est in l. si heredem. §. ff. de calum. ubi dicitur, alterutram sufficere, sed si prius egero ex edicto, cessat condictio ob turpem causam: Si autem prius egero condictione, non ago in quadruplum, sed ad triplum. Deniq; objicitur l. contrarios. 16. C. de inoff. test. ubi duplex actio contra testamentum intentatur. Resp. Actionis vocabulum improprie pro intentione accipitur, cum de inofficioso testamento actio t nulla sit, sed incidens tantum questio. Præterea id in person. act. militat, hic de pœnalibus agimus. Manet igitur verum, nunquam pœnales actiones de eadem re concurrentes, aliam consumere aliam l. nunquam. 60. ff. de ob. & act. l. nunquam 130. ff. de reg. iur. §. ult. infra si quadrup. paup. fecit. dic. De arbitrariis vide Cuiac. in d. loco. & Obrecht. in thes. 116. 120. cum seq.

37 Ad theses 46. 47.] Si denique actio mere est pœnalis, & t concurrat cum rei persecutoria, altera alteram non tollit. Si est mixta & cum rei persecutoria concurrat, hæc tollitur, quia qui hac egit, iam rem est consecutus. Primo objicitur l. 3. §. ult. ff. nau. caupon. ubi actio de recepto, quæ est rei persecutoria, potest intentari, & tollitur furti mere pœnalis. Respond. Cuiac. aut idem habet in eundem actionem rei persecutoriam & mere pœnalem, & alteram altera non tollit: aut habet idem in eundem actionem rei persecutoriam, in alterum mere pœnalem, ut vector in exercitorem habet actionem de recepto, in furem furti, si elegerit exercitorem, non agit in furem, sed fur pœna non exiuit; Exercitor enim in eum habet actionem furti, quod si vector elegerit furem, exercitor absolvitur. Hottom. in illustr. quest. putat, per furti actionem intelligi condictionem furtivam. Secundo objicitur l. si u cui 71. ff. de furt. ubi si actum est furti, commodati actio extinguitur. Ergo falsum est, quod in thesi asseritur. Respond. non unius rei nomine competunt ambæ, quemadmodum illa domini, hæc furti causa in odium furum conceditur, Accurs. & Hottom. in illustr. quest. 27. dicunt, furti actione contineri condictionem. in thes. 55. 56, sequimur Hottomannum.

Et tunc de actionum privatarum cumulatione. Nunc brevibus coronidis loco
38 monebo, quid iuris sit in publicis judiciis. Si actum est t publico iudicio denegatur privatum & ex diverso. l. quod SCtum. 6. in fin. ff. de iniur. l. interdum ff. de publ. iudic. l. 2. §. 2. ff. de bonorum raptorum. Sed objicitur l. unica. C. quando civilis actio. Respond. Hic utrinque ad vindictam in d. l. 1. propter damnum rei familiaris agitur. Eodem modo id Gloss. in d. l. 6. in fine solvit. l. inde Neratius. 23. §. si dolo. ff. ad l. Aquil. ubi ad damnum rei familiaris egit. Cum qua tamen pugnat l. 4. ff. de publicis iudic. ubi dicitur, fieri præiudicium publico iudicio l. Aquiliæ. Respond. Id d. l. inde Neratius, quod in d. l. 4. quidem non dicitur, simul intentari non posse publ. iudic. & l. Aquiliæ, sed quod uno finitur, id est,
l. Aquil.

1. Aquil. vel Publ. præjudicium alteri sint, ratione probationis, quia suspicio augetur. Et tantum de hac disputatione.

DISPUTATIO XLII.

De actionibus legato rum, familiæ herciscundæ, communi dividundo, & finium regundorum.

CONTINUATIO.

Ut superiores actiones quadam mixtae sunt, ita & actio personalis ex testamento aliquo casu mixtam causam obtinet, unde hic commodè subjicitur.

Thesis 1. Legatorum & fideicommissorum nomine tres dantur actiones, personalis ex testamento, rei vindicatio, & hypothecaria, quibus adita demum hereditate quis uti potest, ita ut una electa, altera tollatur.

2 Quamvis tamen hypothecaria cum alia concurrere possit, quia cum sit cautionis loco, non tollitur electione, sed solutione.

3 Actio personalis ex testamento est civilis, stricti juris, eique datur, cui aliquid in testamento vel ab intestato est relictum per legatum vel fideicommissum, adversus eum, à quo est relictum, sive is sit heres sive legatarius vel fideicommissarius.

4 Ad hoc, ut legatum & fideicommissum una cum usuris & fructibus à tempore moræ perceptis præstetur & solvatur.

5 Sacrosanctis vero Ecclesiis vel aliis venerabilibus locis, aut pro redemptione captivorum legato vel fideicommissio relictæ, si negatur vel fraudulenter differtur id solvi usque ad judicialem conventionem & iussum iudicis, hæc actio pœnalis in duplum datur, ut partim rem, partim pœnam contineat.

6 Rei vindicatio datur legatario vel fideicommissario ad rem istam relictam, à quolibet possessore vindicandam sibi que tradendam.

7 Hypothecaria actio simpliciter datur ei, cui relictum est legatum vel fideicommissum in res seu universa bona testatoris sibi obligata, non heredis vel alterius personæ, ad id, ut legati vel fideicommissi nomine derur.

8 Quædam porro actiones mixtam causam obtinere videntur tam in rem quam in personam, quales sunt actio familiæ herciscundæ, communi dividundo & finium regundorum actio, in quibus actionibus uterque est actor, & quidem is, qui prior ad iudicium provocavit.

9 In has actiones non tantum veniunt res, sed etiam personales præstationes, & conceditur iudici rem alicui ex litigatoribus ex bono & æquo ad-

CC

judicare

judicare, & si una pars prægravari videbitur, eam in certam pecuniam condemnare.

10 Actio familiæ herciscundæ est civilis, bonæ fidei, eaque directa datur coheredi adversus coheredem vel plures coheredes, utilis bonorum possessoribus, fideicommissariis & iis, quibus quarta debetur, ex constit. D. Pii, ad id, ut divisio hereditatis bonorum possessionis & quartæ omniumque commodorum & incommodorum, fructuum, expensarum, damnorum & adjudicationum fiat.

11 Collatio quoque eorum, quæ quis percepit ex omni patrimonio est facienda, quamvis æquitas non patiatur conferri ea, quæ studiorum causa peregre agentis dantur, nisi credendi animo id factum esse certo constet.

12 Veniunt igitur in hoc iudicium omnes, nisi quædam prohibeantur, ut sunt nomina, venena, & libri improbatæ lectionis, & scelere acquisita.

13 Si autem forte in divisione & adjudicatione controversia oriatur, tutius fortiores committitur.

14 Actio communi dividundo est bonæ fidei, quæ competit iis, qui aliquam rem habent communem vel cum societate, vel sine societate, ad eam dividendam, & personales præstationes officio iudicis faciendas.

15 Directa autem actione communi dividundo, res corporalis dividitur, cujus dominium habemus, non tamen hereditas dividitur, uti res corporalis, quam iusta ex causa possidemus.

16 Et computatur hic, si quid in re communi dolo vel culpa est datum, vel quid eo nomine abest, vel si ex re communi, ad aliquem quid pervenit.

17 Actio finium regundorum est stricti iuris, eaque directa datur confinibus, dominis emphyteusis, vassallis fructuariis, creditoribus pignoris, ad prædiorum rusticorum fines regundos & terminandos.

18 Utilis autem de hortorum in urbibus latitudine regunda & determinanda datur.

19 Venit in hoc iudicium id quod interest, veluti damnum rationeurbationis finium perpeffum, sumtus & mercedes agri mentoribus præstitæ, ac fructus.

20 Denique ad officium de finibus cognoscendis pertinet. mentores mittere, & per ipsos dirimere ipsam finitam quæstionem, ut æquum est, & si ita res exigit, oculis fundos subicere, & in hoc sequi vetera monumenta, puta lapides, statuas, sepes, fossas, arbores &c. Censui auctoritate ante litem inchoatam ordinata, nisi varietate successorum vel arbitrio possessorum fines postea permutatos esse probetur.

Corol-

Corollarium. Cum communio discordiam pariat, nec pactio communium dominorum, nec patris prohibitione testamentaria, nec præscriptione effici posse, ne à communione discedere liceat, verius putamus.

DISPUTATIONIS XLII.

De actionibus legatorum, familiæ herciscundæ, communi dividundo & finium regundorum, objectiones & resolutiones.

S V M M A R I A.

- 1 *Actiones pro legato consequendo quot sint & quomodo differant.*
- 2 *Actio ex testamento, cur ex quasi contractu personalis sit.*
- 3 *Actionis ex testamento quis finis sit.*
- 4 *Mora quot modis fiat.*
- 5 *Vsura ex mora an in actione ex testamento peti possint.*
- 6 *Actio ex testamento quando pœnalis fiat.*
- 7 *Legatum ad Ecclesias, scholas & pauperes si negatur, qualis actio inde existat.*
- 8 *Actio ex testamento an pœnalis in duplum sit, si quid Reipub. vel fisco legetur.*
- 9 *Pœnalia non sunt extendenda ad casus non expressos.*
- 10 *Rei vindicatio quo sine detur legatario.*
- 11 *Legatarius quomodo reali & personali actione utatur.*
- 12 *Hypothecaria actio ad quid legatario competat.*
- 13 *Actiones mixtæ quot modis dicatur.*
- 14 *Actiones mixtæ causam habentes participant sua natura cum realibus.*
- 15 *Temperamentum optimum fit ex contrariis.*
- 16 *Mixtæ actiones quomodo reales sunt, & quomodo item personales.*
- 17 *Familia herciscundæ actio quomodo possit esse in rem.*
- 18 *Actio famil. herciscundæ cui detur & quo sine.*
- 19 *Res in divisionem hereditatis non venientes quæ sint.*
- 20 *Hereditatis divisio penes quem hodie fit.*
- 21 *Actio de communi dividundo quibus detur.*
- 22 *Actio finium regund. cur sit fructu iuris.*
- 23 *Finium regundorum quid tractet.*
- 24 *Actio finium regundorum quid tractet.*
- 25 *Finibus regendus quot remedia adhibeantur.*
- 26 *Actio confessoria & negatoria quomodo finibus regendis serviat.*
- 27 *Pactio communium dominorum an facere possit, ut non liceat à communione discedere.*
- 28 *Societatis coitio nulla est æterna & perpetua.*
- 29 *Communio parit discordiam.*
- 30 *Societas ultra mortem extendi non potest.*
- 31 *Testamentaria prohibitione effici non posse, ne à communione discedatur.*
- 32 *Voluntas ultima quando & quatenus pro lege sit servanda.*
- 33 *Præscriptione non effici potest, ne à communione discedatur.*

34 *Divisioni præscribi non potest, quamdiu constat duas esse simul socios vel Dominos.*

35 *Actiones famil. hercise. com. divid. fin. regund. quamdiu durent.*

GENERALIS divisio hæc ante fuit proposita, actionum scilicet quasdam esse in rem, quasdam in personam, quasdam mixtas, hoc est, pœnæ & rei persequutorias. Dum igitur adhuc ex mixtis illis una restat, nimirum actio personalis ex testamento pro venerabilibus dominibus, ideo de ea nunc erit agendum. Sed quia actionis personalis ex testamento unico tantum casu, scilicet quando competit pro venerabilibus locis, hic fit mentio, datur occasio, ut de tribus actionibus ex testamento provenientibus agatur.

Ad Thes. I. 2. 3. 4. 5.] Agitur in hisce thesibus de personali actione ex testamento potissimum. Nam pro legato consequendo dantur tres actiones, † quæ in forma differunt, non in effectu, quia idem consequuntur, sed non uno modo, una via, uno respectu intentantur. De hisce vide quæ latius dixi *supr. in materia legatorum ad thes. 3. & 4. in disputatis ab D. Horstio thesibus*, quæ hic repeti supervacuum esse puto. Et hæc actio personalis est ex testamento, scil. ex quasi contractu, ex quo legatarius vel fideicommissarius heredem habet obligatum. Est directæ in heredem, utilis in legatarium vel fideicommissarium. Myns. *hic num. 44.* Et hoc inde, quia heres adeundo hereditatem † quasi contrahit cum legatariis vel fideicommissariis, sicut cum aliis debitoribus & creditoribus. *l. cum apud Iulianum. §. fin. ff. ex quib. causis major.* Competit igitur ab intestato Myns. *n. 45.* Competit autem hæc actio ad hoc, ut † legatum & fideicommissum una cum fructibus & usuris à tempore perceptis præstetur & solvatur *l. 1. & tot. tit. C. de usur. & fruct. legat. & fideicommiss.* Sed objicitur *d. l. 1. C. de usur. & fruct. &c.* ubi dicitur, quod ex litis contestationis tempore usuræ debeantur. Ergo non est mora. Resp. Mora fit † duobus modis: vel per litis contestationem *d. l. 1. & 2. C. de usur. & fruct. legat.* vel per interpellationem extrajudicalem. Sufficit igitur si dicamus ex mora deberi usuras, quæ sit lite contestata. Gothofred. *ad d. l. 1. C. de fructib. & Borch. c. 3. usur. n. 16.* Quamvis Jaf. putet, duplici modo deberi usuras, ex mora, & ex lite contestata, sed male in *§. ex maleficiis. num. 23. h. tit.* Deinde objicitur ita: Ex mora debentur usuræ tantum in bonæ fidei contractibus. *l. mora ff. de usur. l. 2. C. de depositi.* Sed actio hæc personalis ex testamento competens, pro legato consequendis, est stricti juris, quia non refertur inter bonæ fidei judicia in *§. actionum autem hoc tit. n.* Ergo in ea non debentur usuræ ex mora. Resp. Excipienda sunt ab hac regula legata & fideicommissa, quorum natura stricta quidem est, & tamen † nihilominus usuræ ex mora debentur. Legata enim & fideicommissa propter favorem ultimarum voluntatum eodem jure stricta sunt, quo reliqua negotia stricta dicuntur. D. Borch. ita solvit *c. 3. de usur. num. 16. 17.* Zas. etiam in *§. actionum. h. tit. n. 21.* idem sentit, scil. quoad usurarum cursum ex mora esse comparisonem. Currunt enim à tempore moræ, ut in minoribus, quæ dicitur nota abusiva, *Dd. in l. in minorem C. in quibus causis.* Deinde affirmatur, pœnalem hanc esse actionem in duplum, † quando datur pro sacrosanctis Ecclesiis vel aliis venerabilibus locis, si negatur & fraudulentè differtur, & quidem in *h. §. n. scil. ex maleficiis.* tantum fit mentio fraudulentæ inficiationis: in *§. sed furti, h. tit.* fit mentio fraudulentæ dilationis. Unde hic sunt coniungendi Jafon & Zasius *n. 21.* Trahitur etiam ad † scholas & ad omnes pauperes, si legatum fraudulentè negatur vel differtur. Et hoc coniunctim operatur fraudulenta machinatio, & favor piarum causarum. Quæritur autem hic à Dd. an hæc actio sit † pœnalis in duplum, si aliquid Reipubl. vel fisco legeretur? Et videbatur dicendum quod sic, quia hæc omnia comparantur in *l. ult. C. de S.S. Ecclesiis.* Gloss. vero Jafon.

Iason *num. 40. cum seqq.* Zas. *Mynfing. num. 49.* id negant, propterea quod† pœnalia non sūt extendenda ad casus non expressos. *e in pœnas c odia. de reg. iur. in 6.* Et datum uni rei privilegium non statim extenditur ad alteram. Iason *num. 41.*

Ad Thesi 6. 7.] Duæ adhuc aliæ actiones pro legatis & fideicommissis dantur: Rei vindicatio & hypothecaria *l. 2. C. communia de legat. §. 2. supr. de legat.* Rei vindicatio datur legatario & fideicommissario † ad rem istam relictam in testamento, à quolibet possessore vindicandam sibi que tradendam. Datur autem ideo iis rei vindicatio, quia statim sunt domini legati vel fideicommissi post mortem testatoris, sicte tamen, vere autem adita hereditate, quemadmodum *supr. ad thes. 1. 2. 3. de legat.* copiosius dictum fuit. Commodatarius autem & alii, qui tenent rem ex primo decreto vel alias, rei vindicationem non habent, sed si forte illi tenent, ab alio adversus eos rei vindicatio intentari potest. *l. officium. 8. ff. de rei vendit.* Sed superioribus obijcitur *l. traditionibus. 20. C. de pact.* ubi dicitur, traditionibus transferri dominia & usufructuionibus. Hic autem quamprimum testator moritur. Respond. Id in legato est speciale. Nam adita hereditate vere quis fit dominus, & post mortem testatoris sicte tantum, licet non sit dominium translaturum. *Mynf. n. 4. supr. in §. nostra autem. de legat.* Secundo obijcitur. Impossibile est, actionem realem, & personalem ad idem competere, cum sint contrariæ. Nam actio realis præsupponit dominium, & actio personalis agit ad dandum, hoc est, dominium primum transferendum. *§. sicutaq. de act.* ubi dare est dominium transferre, & præsupponit, agentem non esse dominium. Respond. *Mynf. †* Reali actione agunt, quia sunt domini: personali agunt actione, quia apud alium est possessio, quæ est avocanda. Et ita in modo hæ actiones differunt. Deinde est actio hypothecaria, † quæ datur ad universa bona testatoris sibi obligata: Ergo non in res sibi legatas, quia non sunt amplius testatoris; Quamvis tamen *Mynf.* putet, etiam in res legatas eam dari. Sed obijcitur: Nemini res sua pignori esse potest. *l. neque pignus ff. de reg. iur. Resp. Mynf. in d. §. nostra autem. supr. de legat. num. 7.* id tunc procedere, cum jure gentium est translaturum dominium per traditionem, quod hic nondum est factum, quia speciali jure hic dominium transfertur.

Ad Thesi 8. 9.] Agitur hic de aliis actionibus mixtis, quæ mixtam causam habere videntur tam in rem, quam in personam: Et sunt actio familiæ herciscundæ, communi dividundo, & finium regundorum: & mixtæ † dicuntur actiones tribus modis. Primo, quando sunt in rem & personam. Secundo, quando ex re & pœna. Tertia, quando uterque rei & actoris partes sustinet. *Mynf. in §. maleficiis. n. 3. 4. Jas. in §. quadam. Et Zas hic in pr.* Mixtas esse tribus modis rei persecutorias & pœnales. Secundo: Rei persecut. cum petit. reali, & rei persecut. cum petit. person. Tercio, ut hic quod in idem recidit. Et hæ tres actiones sunt personales origine, id est, ex contractu vel quasi. Sunt tamē vi in rem scriptæ. *Mynf. n. 13. hic.* Et actiones mixtam causam habentes principaliter & sua natura † participant cum realibus. Nam non possum portionem exigere à coherede, nisi petam rem, in qua ius habeam. Ideo est realitas ex quasi contractu, vel ex contractu, sunt personales præstationes, quia bos forte vel quid aliud non potest dividi. Totus igitur uni adjudicetur, qui postea alteri in certam pecuniam condemnatur, ut servetur æqualitas. *Mynf. num. 22.* Sed opponitur, quod Imp. dicit, videntur esse in rem. Ergo est improprietas. *Zas. n. 3. Respond. Id eo quia proprie sunt ex contractu vel quasi tantum sunt in rem scriptæ. Insto: Sed unum corpus, & una species ex contrariis non subsistit: Ergo nec hic. Resp. Zas. Ex contrariis † optimum fit temperamentum. Quatuor complexiones sunt in homine contrariæ, & tamen ex his componitur homo. Item in Grammatica: Nomen & verbum sunt contraria, ex quibus componitur participium. Deinde obijcitur *l. 1. ff. finium regund.* ubi dicitur esse hæc actiones*

actiones personales non mixtas. Respond. *ut supra est dictum*. Actiones hæc ꝑ vi scripturæ sunt reales: vi proprii sunt ex contractu vel quasi, & personales habent præstationes, quando quid bene dividi non potest, quod etiam Hortom. *de communi divid. iudic.* ita dicit: esse eam actionem in rem, scil. non quatenus spectamus possess. sed quatenus dicimus, nos esse dominos; personalem vero quatenus una pars prægravatur, quæ tamen alteri in certam pecuniam condemnatur. Quærit idem Hortom. *in d. §. quadam enunc.* 1. quomodo factio familiæ hercisc. sit in rem, cum sit actionis in rem ea proprietas, ut & ei, qui possidet, detur, & adversus eum, qui possidet, intenteretur. Et certum sit, actionem hanc intendi ab eo, qui possidet, & in eum qui possidet, non intendi *l. 1. ff. eod.* Tandem responderet, in hoc iudicio utrumque actorem & rem esse: Ergo ita instituitur, quasi uterque & neuter possideat. In rem, quatenus dominium rei spectatur.

18 *Ad Thesin. 10.*] Agitur hic de actione famil. hercisc. ꝑ quæ datur coheredi adversus coheredem, ut dividatur hereditas. Quæ autem ad hanc actionem explicandam pertineant supra inter quasi contractus prolixius visum fuit.

Ad Thesin. 11.] De hac thesi abunde & plane dictum fuit ad Corollarium primæ disputat.

Ad Thesin. 12. 13.] Quælibet res in divisionem hereditatis veniunt, nisi forte quædam prohibeantur. ꝑ Prohibentur autem nomina, quia *l. 12. tabul.* ea divisit, quod scil. quilibet heredum pro sua portione habet actiones hereditarias active & passive. *l. ea qua. C. famil. herciscund.* Item libri improbatæ lectionis, qui a bono iudice statim sunt corruptendi. Wefenb. *in ff. n. 5.* Si autem in divisione & adjudicatione controversia oritur, tutius sorti res committitur, alias amicus ex consensu & suffragio est eligendus, apud quem deponatur vel in æde sacra *l. 4. 5. 6. h. tit.* Wefenb. *n. 6. ff. eod.* Moribus tamen nostris & iure Canonico obtinet, ut ꝑ maior natu dividat, minor eligat. *c. un. per illum text. de paroch. Schurff. consil. 71. n. 71. cons. 1.*

Ad Thesin. 14. 15. 16.] In hisce thesibus agitur de actione communi dividundo pro dividendo, ut & finium regundorum pro regendorum, imitatione vetustatis, Myns. *in §. quadam act. n. 7. h. tit.* ex Oldendorp. *class. 3. act. 14. in pr.* Hæc actio latius patet quoad usum, quam famil. hercisc. Datur enim ꝑ etiam coheredibus & aliis ad rem dividendam. De reliquis contrariis hanc actionem explicantibus rectius *supra in materia quasi contractuum*, dictum fuit.

Ad Thesin. 17. 18. 19. 20.] Agitur in hisce thesibus de actione tertia mixta, finium scil. regundorum, quæ stricti est iuris, ꝑ quia non ex contractu vel quasi, nec ex gestu bonæ fidei datur, quemadmodum Wefenb. *hic num. 1. in fin.* indicat. Deinde non numeratur inter actiones bonæ fidei *in §. actionem h. tit.* Ibi enim est certus numerus, ut *infr. in disputat. thes. 16.* dicitur & Zas. *in d. §. actionem num. 18.* Nec obstat, tria illa negotia magnam inter se & mutuam habere similitudinem. Et ideo etiam hanc bonæ fidei esse, cum reliquæ sint bonæ fidei *d. §. actionum* quia similitudo in uno non statim similitudinem in altero parit. Deinde dixit Zasus *in §. actionum num. 19.* Gl. ponere hanc rationem, ꝑ quia in duobus prioribus iudiciis non adjudicetur mihi quicquam, quod prius meum fuit, sed per adjudicationem fit meum. At in finium regundorum sæpe aufertur mihi terra mea ex agro meo, & datur alteri, quod non proisus convenit cum bona fide: vel in duobus est quoddam ius fraternitatis, quia quoad communionem sunt quasi fratres & coheredes, *l. verum. ff. pro socio.* excludunt igitur hunc miserum socium. Considerat autem hæc actio 24 & ꝑ regit fines seu terminos, evulsos ab homine vel flumine, ut commodius reponantur, unde

unde etiam finalis quaestio dicitur, *l. si confiterit. C. fin. regund.* & actio limitis. *C. inter memoratas. 16. q. 3.* Dantur autem pro finibus regund. & quatuor remedia. I. hæc actio. II. ²⁵ *Condictio ex l. Constantini d. l. si confiterit* III. Actio legis Agraria, 50. aurorum in eos, qui limitem eiciunt, locoque movent, Wesenb. *in parat. n. 8. hoc tit.* IV. Accusatio criminalis ex constituto Hadrian. pro qualitate & conditione personæ & mente facientis. *l. 1. & n. ff. de termino moro. Myns. num. 50. cum seqq.* Sed objicitur, etiam actionem confess. & negat. competere. Respond. Confinia hæc actione discriminantur in rusticis prædiis. Nam in urbanis prædiis displicuit, & confess. & negat. magis vicina prædia regunt; ideo- ²⁶ que etsi in agnis sint iuncta ædificia, tamen huic actioni non est locus, sed confessione & negatione. Inlto: Sed si rivus privatus interfuit, est actio finium regundorum. *l. 6. h. tit. num.* Wesenbec. *num. 4. in fin.* Respond. Pars est fundi sicut privati limites, unde hæc actio datur.

Ad Corollarium. Corollarium hoc propositum non parum est disputabile, unde de eo commode hic disseritur, cum ex præsentī materia sit desumptum & acriter hic per Jasonem & Zasium in primis disputatur; Est autem tale: & pactio communium dominio- ²⁷ rum effici non posse, ne à communione discedere liceat, hoc est, ne liceat socium etiam altero invito à societatis contractu discedere, idque ex eo, quod pacta contra II. non valeant, *l. pacta. 6. C. de pact.* Hoc autem pactum fit contra II. expressissimas. Et potest eius probatio afferri ex *l. ult. C. communi divid.* ubi dicitur ita: In communione vel societate nemo compellitur invitus detineri: Idem dicitur in *l. nulla societatis. 70 ff. pro socio.* ubi expressis literis dicitur, nulla societatis & in æternum coitio est, & in *l. si hoc iudicium. 14 §. si conveniat. ff. communi dividund.* Pactum igitur tale non valet, quemadmodum etiam Jason. ²⁸ *num. 41 §. quedam, hoc tit. concludit.* Sed primò objicitur *§. fin. supr. quib. mod. toll. obligatio.* ubi dicitur, obligationes mutuo consensu initas mutuo consensu tolli, quod similiter dicitur in *l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur.* Unde videtur dicendum, socium invito socio non posse discedere à communione, sed tantum volente socio, cum mutua voluntate societas & communio ineatur. Resp. Illud fallit tantum in contractu societatis, & quasi contractu communionis propter hanc rationem, quia & communio discordiam parit. *l. cum 29 pater. 76 §. dulcissimis ff. de legat. 2. Zas. n. 11. in d. §. quedam. h. tit.* Secundo objicitur *l. 1. in pr. ff. pro socio.* ubi dicitur, posse contrahi societatem in perpetuum, hoc est, dum vivunt illi, qui contraxerunt. Resp. Zasius hic dicit, unam l. dicere album, alteram nigrum: Et potest dici, si ita volunt contrahentes, posse in perpetuum coiti societatem, hoc est, donec vivant, ut mutuo consensu maneant in communione. Non autem in æternum, si scilicet nolunt *secundum d. l. nulla.* Manet igitur verum, societatem & ultra mortem extendi non posse in perpetuum *l. cum duob. 52 §. idem respondit. 9 ff. pro socio.* Et hanc solutionem Zasius hic habet & ³⁰ Gotthofred. in *d. l. 1. ff. pro socio.*

Deinde affirmatur propter eandem rationem, ut scilicet lites diminuantur vel prohibeantur, effici non posse & prohibitione testamentaria, ne à communione discedatur, ³¹ puta si patens in testamento forte prohibuit id filiis. Sed objicitur *l. 1. C. de sacrosanct. Ecclesiis,* ubi dicitur, licitum esse iterum, quod non redit arbitrium seu ultima voluntas usque ad extremum vitæ spiritum: Ergo merito prohibitio hæc ultimæ voluntatis pro lege est servanda. Respond. Pro lege servatur ultima voluntas, & quatenus cum II. ³² consentit: quatenus pugnat, servanda non est. Nemo enim in suo testamento disponere potest, nell. in eo locum habeant, secundum Iurisconsultum in *l. nemo potest. 55. ff. de legat. 1.*

Tandem affirmatur, nec & præscriptione effici propter eandem rationem posse, ne à ³³

commu-

communione discedatur, puta si duo heredes per triginta annos in communione steterint, ita quod non diverfuerint, an cogantur in communione esse innexi & illigati, vel an non possint recedere, an vero recedere possint? Et nos affirmamus, eos à communione recedere posse, quia nemo invitus in communione potest detineri *d. l. ultim. C. communi divid.* unde nec præscriptio illa valere potest, *argumento §. furtiva supr. de usucap.* Et hanc sententiam secundum Zasium *hic* tot egregiæ & illustres animæ defenderunt una cum Cyno *in l. 1. §. nemo. C. de annal. except.* quod etiam post triginta annos libere possit à communione recedi, ibique etiam Bart. & *in d. l. ult. C. communi dividund.* ibique etiam Bald. qui dicit, illam sententiam ipsam esse veritatem. Hanc opinionem Zasius est secutus, ut ipse fatetur *num. 11.* Et Jason *hic* per allegatos textus. Deinde hanc habent rationem, quia ÷ impossibile sit, præscribi divisioni, quamdiu constat, duos esse simul socios vel dominos, quia præscriberet rem, quæ sua non sit. *l. male agitur. C. de præscript. 30. annor.* Præterea hæc communio invitaret ad delinquendum, quia si esset inter fratres communio perpetua, sequeretur alterum vel aliquos ex iis matrimonium contrahere non posse, quod neutiquam esset concedendum.

Alii contra tenent, quod annis triginta præscribatur communioni. Sic sentit Gloss. *in d. l. 1. §. nemo.* Cogi autem aliquem stare perpetuo in communione, quoad fructus & emolumenta: Faber dicit *hic* ab omnibus ita teneri. Unde etiam Jason (qui tamen priorem sententiam tueretur) dicit *num. 28.* hanc sententiam in puncto juris in disputando esse sustentabiliorem, Zasius etiam *hic* dicit, nodum hunc esse implicitum & quæstionem pro amico, quia utraque pars videtur defendi posse, & pro sua sententia adducunt *d. l. 1. §. nemo. C. de annalib. except.* ubi expressis verbis dicitur, neminem debere ÷ vitam actionis familiæ heriscund. communi dividund. finium regund. longius producere, quam triginta annorum spacio. Ergo merito præscribitur eo tempore iis actionibus. Respond. *In d. l. 1. §. nemo.* adducuntur hæc verba: *si semel competit actio & nata est.* Potest igitur etiam si vel per plures annos duraverit communio, ab ea discedi, si scilicet non est nata, hoc est, constituta ea voluntate partium: Quando enim semel est intentata, ab ea recedi non potest, quia nascitur ex mutua voluntate contrahentium. Et hanc solutionem Zas. *in d. loco.* amplectitur, & recte.

DISPUTATIONIS XLIII.

De actione servi corrupti, de actione ex l. Condictitia, quod
metus causa, de actione ex edicto, de calumniatori-
bus, de actionibus bonæ fidei, negotiorum
gestorum, tutelæ, pigno-
ratitia.

CONTINUATIO.

Habuiamus hætenus in materia actionum tres summas divisiones, actiones scil. alias
esse reales, alias personales: Item alias esse civiles, alias prætorias: Item alias esse rei
persequenda gratia comparatas, alias pœna persequenda, alias mixtas. Sequitur nunc
commode quarta actionum divisio.

Theſis, I.

Thesis 1. Omnes actiones sunt conceptæ vel in simplum vel in duplum, vel in triplum, vel in quadruplum, ulterius nulla actio extenditur.

2 In simplum agitur ex multis causis, quæ partim enumerantur in d. §. omnes, de quibus supra est dictum: In duplum præter actiones in superiori quadam disputatione visas, agitur iudicio servi corrupti.

3 Actio servi corrupti est actio pœnalis prætoriam, eaque directa datur contra eum, qui servum servam, alienum alienam recepit, eisque quid dolo malo persuasit, quo animum & mores deteriores redderet, & quidem in duplum quanti ea res erit: in quo damnum servi corrupti inest.

4 Utilis datur, quando filii vel filiæ sunt corruptæ, iudicis officio æstimatur, quoniam interest nostra animum & mores liberorum nostrorum non corrumpi.

5 Hæc actio perpetua est, non temporaria, & heredi, cæterisque successoribus competit: In heredem non datur, quia est pœnalis.

6 Et hæc actio interdum cum actione furti concurrat, & extraordinariam vel criminalem adjunctam habere potest, ita tamen ut una alteram non consumat vel minuat.

7 In triplum agimus actione ex l. condititia, quæ actio est personalis, civilis, competens ei, qui damnum passus est in eo, quod actor maiorem quantitatem, & plus vera æstimatione in libello suo est complexus, unde sportularum gravamen nascitur.

8 Datur ad id, ut reus triplum ab actore consequatur, cui simplum inest, in quo damnum est passus.

9 In quadruplum igitur actione furti manifesti: Item actione ex l. condititia, contra executores litium, qui contra Justiniani constitutionem à reis quicquam exegerunt, cujus triplum ærario infertur: Simplum læso cedit.

10 Ad quadruplum agitur similiter in actione quod metus causa, quæ est in rem scripta actio prætoriam, competens ei, qui per justum metum est læsus, ut id, quod vi aut metu majoris mali ac instantis periculi est extortum, iudicis arbitrio restituatur.

11 Et nisi fiat restitutio intra annum utilem, in quadruplum prætor iudicium pollicetur, in quo omne est, quod restitui oportet, post annum in simplum, non quidem semper, sed causa cognita.

12 Datur etiam heredibus cæterisque successoribus in heredes eorum, qui metum intulerunt in quantum ad eos pervenit.

13 Actio edicti de calumniatoribus est personalis, & in eum datur, qui pecuniam accepit, ut innocenti in iudicio negotium faceret vel non faceret,

DD

& qui-

& quidem intra annum in quadruplum ejus pecuniæ, quam accepisse dicitur; post annum vero in simplum.

14 Et hæc actio heredi quidem non competit, nisi in simplum, quia sufficere ei debet, quod eam pecuniam, quam defunctus dedit, repetere potest; In heredem competit: in id quod ad eam pervenit.

15 Quinta actionum generalis divisio est, quod quædam actiones sunt bonæ fidei, quædam stricti juris, quædam arbitrarie.

16 Bonæ fidei actiones sunt, in quibus libera potestas permitti videtur judici, ex bono & æquo æstimandi, quantum auctori restitui debeat; quarum hic certus & definitus numerus ponitur.

17 Inter has præter aliquas supra propositas, est actio negotiorum gestorum, eaque directa datur domino adversus gestorem, ad rationem administrationis domino absente & ignorante sponte susceptæ reddendam: ad fructus cum usuris restituendos: negotium inchoatum bona fide complectendum, & damnum dolo vel culpa datum refarciendum.

18 Contraria datur gestori adversus dominum negotiorum ad id, ut sumtus necessarii cum usuris, & omne quod nomine illo abest, vel abfuturum ei est, restituatur, atque ita indemnus servetur.

19 Tutelæ etiam administratæ nomine pupillo directo datur actio adversus tutorem, ut administrationis rationem legitime reddat, & quod eo nomine pupillo abest, præster.

20 Habet etiam pupillus actionem de communibus distrahendis, quæ pœnalis est in duplum, cui inest rei persecutio, competens ei contra tutorem, qui in gerenda tutela rem ex bonis pupilli abstulit.

21 Contraria tutelæ actio datur tutori adversus pupillum ad id, quod tutelæ bene gestæ nomine, vel alia causa ei abest.

22 Curatores etiam utilem tutelæ actionem in adultos habent ad id persequendum, quod eis abest ratione gestæ curæ: & contra adulti utilem tutelæ & rationum distrahendarum, & utilem negotiorum gestorum, etiam durante officio adversus curatorem & protutorem habent.

23 Actio pignoratitia datur debitori pecunia soluta, vel satisfactione quali quali præstita, qua creditor fuit contentus ad rem pignoris nexu obligatam & venditam, eadem bonitate restituendam, dolum & culpam latam & levem, moram & interesse præstandum.

24 Contraria pignoratitia actio datur creditori contra debitorem, si in conventionem pignoris ipsum decepit, vel alienam, vel alteri obligatam, vel vitiosam rem pignori sciens vel ignorans ejusmodi pignoris defectum

etumpignori ponendo, aut si impensas in pignus conservandum credit o fecit.

Corollarium. Aequissimum esse putamus, actionem utilem servi corrupti etiam dari in eos, qui bonæ fidei studiosos ad Academias à parentibus missos ludendo, potando, & scortando corrumpunt.

Quæstio: An utilis actio furti corrupti detur, de stupratoribus virginum.

DISPUTATIONIS XLIII.

De actione servi corrupti & aliis, objectiones & resolutiones.

S V M M A R I A.

- 1 Actio ultra quadruplum nulla extenditur.
- 2 Divisio actionum quarta, an non sit superflua.
- 3 Quadrupli appellatione in actionibus penalibus quid venias.
- 4 Actio servi corrupti an recte dicatur pœnalis.
- 5 Actio servi corrupti licet prætoria sit, tamen etiam perpetua est.
- 6 Servi corrupti actio an civilis dici possit.
- 7 Edicta prætorum hodie sunt perpetua.
- 8 Actio servi corrupti directæ contra quem detur.
- 9 Persuasor servi corrupti quibus actionibus teneatur.
- 10 Actio servi corrupti utilis contra quos detur.
- 11 Persona libera non admittunt æstimationem.
- 12 Pœnales actiones sunt perpetuæ & heredibus etiam dantur.
- 13 Servi corrupti actio potest interdum cum aliis actionibus concurrere.
- 14 Actiones quibus in triplum agitur, quæ & quos sint.
- 15 Sportula quid sint.
- 16 Actio, quod metus causa an in rem sit vel in personam.
- 17 Metum inferre est delinquere.
- 18 Actio, quod metus causa, est arbitraria, dans facultatem restituendi reo, si vult pœnam evitare.
- 19 Heres quando teneatur actione quod metus causa.
- 20 Actio edicti de calumniatoribus quid sit.
- 21 Calumniatores cur in quadruplum condemnentur.
- 22 Divisio actionum in bonæ fidei, stricti juris & arbitrarias, unde sumpta.
- 23 Actiones an omnes sint bonæ fidei.
- 24 Arbitrarias actiones an recte addantur ad actiones bonæ fidei & stricti juris actiones.
- 25 Actiones bonæ fidei & stricti juris, quomodo differant inter se.
- 26 Arbitrarias actiones quomodo differant ab actionibus bonæ fidei & actionibus stricti juris.

- 27 *Actio negotiorum gestorum an etiam levissima culpa praestatur.*
 28 *Curatores cur habeant utilem tutelam actionem.*
 29 *Pignoratitia actio differt ab actione quasi Serviana.*
 30 *Studiosos qui in Academiis corrumpunt, actione servi corrupti conveniri possunt.*
 31 *Filiusfam. habet actionem in eum à quo corruptus est.*
 32 *Actio filiofamilias contra suos corruptores an ex jure sit, an vero ex equitate.*
 33 *Pater an habeat actionem servi utilem adversus stupratores suarum filiarum.*

TRIBUS summis divisionibus actionum nunc feliciter explicatis: ordo requirit, ut etiam ad quartam divisionem accedamus. Monendum autem est, tertiam divisionem in 59. disput. fuisse propositam, sed aliquando aliter, quod tamen cum conciliatum fuit, ne hic repetendum.

Ad Thesin. I.] Quarta actionum divisio est, omnes actiones esse conceptas in simplicum, vel in duplum, vel in triplum, vel in quadruplum, † ulterius nulla actio extenditur, & quidem hæc divisio est quasi determinatio naturæ & quantitatis, quæ peti potest, estque velut moderatio & temperamentum superioris divisionis, ex qua est nata, Mynsing. *hic in princip.* Sed objicitur primo ita. Divisio hæc est † superflua, dum omnia continet, quæ continet §. *sequens.* Nam rei persecutoriæ sunt in simplicum, in duplum, triplum, quadruplum, sic & pœnales & mixtæ. Respond. Jafon ita objicit *hic num. 1.* ex Fabio, sed sciendum est, hanc divisionem superiorem magis explicare & magis est propterea lata seu magis specialis. Est igitur hæc divisio peculiaris ratione certæ formæ, seiuncta ab aliis & maiori rei declarationi inservit. Et quamvis Jafon *num. 16.* dicat, esse quidem sustentabile hoc, nullam esse hanc propriam divisionem, tamen postea addit: teneatis, quicquid velitis, quia est de lana caprina. Secundo; objicitur ei, quod dictum fuit, nullam actionem ulterius extendi, §. *illud, supr. ad legem Aquiliam.* ubi servus est iussus adire hereditatem, quæ sit centum marcarum, agitur ad totam hereditatem; Objicitur & *l. 3. §. Senatusconsultum. ff. de incendio, ruina, naufrag.* ubi is, qui vilem clavum de navi aufert, unde tota navis perit, ad totum damnum tenetur, quod quadruplum longe excedit. Tertio etiam *l. Iulianus. 13. in princip. ff. de act. emt. & vendit.* ubi occasione pecoris morbosus totus grex est contaminatus, vel occasione tigni vitiosi, tota domus corrumpitur: Ergo illa universalis negativa non procedit. Respond. Glossa habet hos casus, sed hi omnes loquuntur de interesse vel damno dato alicujus rei, quia servus tenetur de centum marcis, propterea quod iussus est, eam hereditatem tot marcas continentem adire, & non adiit: Deinde occasione ablatis vilis clavi, tota navis perit, unde totum damnum afferens tenetur refarcire, quia ad id occasionem dedit: Denique occasione morbosus pecoris totus grex perit, unde merito in totum gregem quis conveniri potest. Hic autem agimus nos de certa pœna definita in ll. Et Hottoman. similiter hæc ita solvit *enunc. 1.* ubi hæc habet, quadrupli appellatione non quævis venit litis æstimatio vel multa legis, sed tantum † ea summa, quæ nominatim & definite à lege usque ad quadruplum est multiplicata. Nam litis æstimatio interdum multo est major. Nam si quis sciens vitiosum tignum aut pecus morbosum vendit, omnia detrimenta, quæ ex ea emtione emtor trahit, præstabit.

Ad Thesin 2. 3. 4.] In simplicum agitur ex multis causis, de quibus supra est actum: In duplum præter alias actiones supra enumeratas, agitur iudicio servi corrupti

rupti. Hoc tamen hic monendum est ex Hottoman. prætermisum esse hic à Triboniano inter exempla dupli, quod primum exemplum totum sit duplum extra rem, reliqua ipsam rem complectantur. Nunc de actione servi corrupti † quæ est actio pœnalis, & pœnalis expresse dicitur, in l. hac actio 13. in princip. ff. de servo corrupto. Sed obijcitur l. si quis 9. §. datur ff. de serv. corrupt. ubi dicitur, dari hanc actionem, quanti ea res est, in duplum, & primo res est, deinde illa res cum omni interesse duplatur, & sic mixta est hæc actio, partim ex re, quanti ea res est, partim ex pœna, quia illud pœnale est, quod in pœnam accedit l. 1. §. fin. ff. eod. l. Nevatius. §. 2. ff. eod. Et per consequens male dicitur, hanc actionem esse pœnalem, cum tamen sit mixta, partim in pœna constans. Resp. Verum est, hanc actionem esse mixtam, sed potest dici pœnalis etiam, scil. mixte, non simpliciter, quemadmodum in dispu. 39. id explicatum fuit. Imprimis autem hoc fuit exprimendum, hanc actionem pœnalem esse, id quod aliunde venit, aliàs quis naturaliter tenetur suum cuique restituere, in quo quis damnum passus est, & quod ablatum est, ideo J Ctus vocat eam pœnalem, quod nos secuti sumus. Præterea in d. l. hac actio dicitur eatenus pœnalis, vel hoc ideo exprimitur, quod non detur in heredem, alias non negatur, quod non sit mixta. Deinde dicitur, hanc actionem esse prætoriam, id quod Myns. hic num. 2. vult, ex l. 1. ff. eod. Est tamen nihilominus † perpetua, quia post annum datur ratione rei, quam persequitur, & eatenus est rei persecutoria, quia persequitur id quod patrimonio nostro abest, l. in honorariis 35. in pr. ff. de ob. & act. unde Imp. n. §. 1. intr. de perpet. & temp. act. dicit: plerumque honorariæ actiones intra annum vivunt, quia eius annum erat Imperium; Aliquando tamen in perpetuum extenduntur, quod etiam particula *plerumque* ostendit, & ideo etiam hæc actio perpetua. Et quamvis ibi certa exempla referantur, tamen non restringunt regulam & alia exempla excludunt. Præterea hoc textus in dict. l. hac actio. 13. in princip. expresse probat & gloss. id docet ex dict. l. in honorariis, quæ gloss. nobiscum sentit.

Alii, ut Wesenb. in paratit. ff. eod. in fin. & in supplem. Schneidevv. ad §. in duplum num. 19. dicunt, quod sit civilis, id quod probat ex l. 1. ff. de extraordin. crimin. ubi dicitur, quod hæc actio ex perpetuo edicto detur. Ergo est civilis & perpetua. Resp. Concedere facile possumus hanc actionem dari ex edicto perpetuo, inde tamen non statim sequitur, quod sit † civilis, quia id potius civile est, quod est ex lege, S Cto, Principum placitis, & responsis prudentum. Iam autem certum est J Ctum in d. l. 1. dicere de prætoris Iudicium dabo, hoc est, ego prætor ex mea iurisdictione iudicium dabo, quod ante non fuit. Et certum est, quod olim annua fuere edicta prætorum: iam autem sunt † facta perpetua, ita ut non amplius de novo petantur, sed ex perpetuo edicto dentur. Ratione tamen primæ conceptionis seu primæ nativitaris dicuntur, adhuc prætoriar, nec degenerant ex eo, quod ex perpetuo edicto dentur.

Porro hæc actio est directa & utilis. Directa datur † contra eum, qui servum alienum recipit, eisq; quid dolo malo persuasit, quo animum & mores deteriores redderet. Sed obijcitur l. 4. C. de furt. & serv. corrupt. ubi tenetur, qui revera corrupt; Ergo non tantum, qui persuasit. Respond. Una cum persuadendo requirimus effectum, scilicet ut deterior fiat, corruptio requiritur de substantia, quæ sit per persuasionem. Secundo obijcitur l. si quis 20. C. eod. ubi quis tenetur actione servi corrupti, cum tamen servus id facit sui domini consensu, cui id manifestavit. Respond. ille casus est singularis relatus etiam ex d. l. si quis in §. 1. supr. de oblig. qua ex delict. nasc. tenetur enim † persuasor hic duplici actione, scil. furti & servi corrupti, servi corrupti actione tenetur, quia servo persuadet, ut domini res ablatas ad se ferat, atq; ita servum corruptit. Eum tenetur, quia servus, ipsius instinctu res

domino aufert. Ne igitur tales nequitiae excogitentur, tam duram poenam eorum Justin. constituit, quamvis id non manifestetur. Nec est, quod quis dicat, cogitationis poenam neminem pati. *l. cogitationis. ff. de poenis.* & volenti domino ac consentienti non fieri iniuriam *6. scienti. ff. de reg. jur. in 6.* quia hic revera est corruptio, non tantum de servo corrumpendo cogitatio. Deinde etiam si domina sciat, tamen poena est duplicis actionis ideo constituta, ut alii ea deterreantur, & ita salva maneat substantia dominorum, & servi non corrumpantur? *Et tantum de directa actione servi corrupti, qua directo ex edicto datur.* Utilis non datur ex edicto, sed ex interpretatione ob liberos homines, ob filios filiasve corruptas. Et datur ex officio iudicis, quia liberae personae non admittunt estimationem: Officio autem iudicis supputatur interesse ex dignitate liberorum, quemadmodum id expresse dicitur *in l. ut tantum 14. §. 1. ff. eod.* Computatur etiam id, in quo filius meus factus est vilior & inutilior ad studia vel ad alia artificia exercenda, id quod pater delato iureiurando potest aestimare sequente iudicis taxatione. Vide Schneidevv. *hic.* Datur etiam utilis actio pro famulis, *Zaf. & Schneidevv. hic n. 6.* & quidem ex æquitate. *d. l. ut tantum. §. 1. h. tit.*

Ad Thes. 5. 6.] Hæc actio est perpetua, scil. quatenus rem persequimur, & quatenus heredibus datur, quod etiam glossa dicit. Imo et poenales sunt perpetuæ, & heredibus dantur, nec denegantur, inquit Justin. *in 6. non autem in fra. de perpet. & temp. act.* In heredem autem non dantur, eaq; est certissima iuris regula, nisi à principalibus personis sint contestatae poenales actiones. *§. poenales. infr. de perpet. & temp. act.* vel nisi quid ad heredem pervenerit. *l. unic. C. ex delict. de fur.* Deinde *in thes. 6.* affirmatur hanc actionem posse interdum et concurrere cum actione furti: Imo etiam extraordinariam vel criminalem adiunctam habere posse. Particula vel hic est intendendi pro, etiam, quasi etiam criminalem extraordinariam adiunctam habere possit; unde etiam non criminalem, id est, privatam extraordinariam habere potest. *l. §. ff. de extraord. crimin. l. ult. ff. de furt. l. uli. ff. de iniur. Wesenb. in ff. de servo corrupto in fine.*

Ad Thes. 7 8.] In triplum agimus actione ex l. Condictitia. Et notandum est ex Schneidevv. *in §. tripli in princ.* et unicam actionem esse relatam ab imperat quæ ad triplum competit, nec plures reperiuntur, adeo ut gl. magna *hic in fine*, dicat saltem de consuetudine contraria sublatam eam esse.

Ad Thes. 9.] Hæc constitutio Justin. abest à Codice, quo hodie utimur, Hottom. *hic.* Sportulæ et autem sunt merces illa, quam executoribus litium, & præsentibus officiis publicis atque nunciis sive apparitoribus conventi in iudicio persolvere tenentur, Græce *δικαστικά.* Et condictio hæc est una actio, licet diversum effectum & vim habeat modo in triplum, modo in quadruplum *Myns. in §. tripli. num. 8.* Notandum etiam est, quod Hottom. *hic* vocabulum, *solventem*, explicat pro *solvere non recusantem*; non enim in solventem actionem dari purat.

Ad Thes. 10.] Agitur hic de actione quod metus causa, quæ est in et rem scripta. Sed fortiter objicitur *§. præterea h. tit.* ubi expresse dicitur, quod hæc actio, quod metus causa, sit in personam. Respond. Quod in rem etiam scripta sit, aperte docetur *in l. 14. §. in hac actione. ff. quod metus causa.* Quomodo igitur hæc conciliantur? Resp. Actio quod metus causa est in rem scripta: ut ipsa est personalis: scribitur in rem exemplo edicti, persona eius, cum quo agitur, vel qui metum intulit non notata, nullo proprio nomine expresso, nec tantum datur in eum qui metum intulit, sed in omnes, qui lucrum ex metu illato senserunt, & est personalis, quia ex delicto est. Inferre enim, et metum & vim

vim est delinquere. Wesenbec. *in supplem. ad Schneidervv. hic. num. 35.* Deinde objicitur *l. si patre cogente 13. ff. de rit. nupt.* ubi metus laudatur. Respond. Est reverentialis ibi metus, quemadmodum illa lex supra in materia nuptiarum est latius explicata.

Ad Thes. 11. 12.] Et nisi fiat in iudicio hoc restitutio intra annum utilem in quadruplum prætor iudicium pollicetur : post annum in duplum. Est enim hæc actio † arbitraria dans facultatem restituendi reo, si vult pœnam evitare *l. item si 14. §. 1. ff. eod.* Cuiac. utilem requirit annum ex iuris interpretationibus magis, quàm continuum. *l. vel post annum. ff. de alienat. iud. causa facta.* Præterea prætor plerunque utilem annum servat. Cuiac. *in l. item si cum. ff. eod.* In heredem non datur hæc actio, nisi quatenus ad eum pervenit, id quod affirmatur *in l. quoniam 20. ff. de eo quod in testis causa.* Cui expresse refutatur *l. videamus 17. ff. eod.* ubi dicitur, quod in heredem detur, licet nihil ad eum pervenerit. Respond. Cuiac. *in d. l. videamus* ita dicit ; Aut consumsit heres id quod ad eum pervenit, aut id naturaliter perit : si consumsit, † omnino tenetur, cum id litis contestatæ tempore non habeat. *l. cum prætor. ff. de reg. iur.* Si perit, naturaliter ante litis contestatæ tempus tenetur.

Ad Thes. 13. 14.] Agitur hic de actione edicti de calumniatoribus, quæ † est personalis & in eum datur, qui pecuniam accepit, ne innocentiam iudicio negotium faceret vel non faceret. Sed objicitur primo ita : Calumniatores quis potest convenire extra iudicium. *l. si quis. 1 ff. de calum.* Ergo non in iudicio. Respond. Dicitur simpliciter dari actionem : iam autem de aliis etiam actionibus sub illo titulo agitur.

Secundo objicitur ita : Honestæ est res dare pecuniam, ne innocens patiatur calumniam. Ergo id male hic asseritur. Respond. Zas. *in §. quadruplum. num. 6.* dicit. Honestè quidem quiddam dari, sed turpiter calumniæ causa quid accipi, ipse enim ultro deberet continere manus, cohibere consilium, mentem, animum, ut abstinere ab huiusmodi calumniis, ideo merito † in quadruplum condemnatur. Nam quod accipit pecuniam, ne peccet, omnium verberò maximus est. *l. iurigen. 7. §. si ob malef. ff. de pact.* Unde gratis debemus benefacere non propter pecuniam. Et sic intelligenda sunt illa verba : faceret vel non faceret : Unde etiam intelligitur *l. generaliter. §. ex hoc edicto. ff. eodem.* ubi dicitur, qui depectus est, turpiter pactus, ut alicui negotium faceret vel non. Quod igitur *in thes. 14.* dicitur, heredi non competere hanc actionem nisi in simplum, cum sufficere ei debeat, quod potest repetere eam pecuniam, quam defunctus dedit, id ita est intelligendum, defunctus dedit, scilicet ne calum. pateretur, hoc repetit heres, nam non solum qui pecuniam accipiunt, ut calumniam stuant innocentibus hæc pœna arcentur : sed etiam alii, qui pecuniam accipiunt, ne calumniatur. Zas. *d. loco.*

Ad Th. fin. 15. 16.] Quinta generalis divisio hæc est ; actiones alias esse bonæ fidei, alias stricti iuris, alias arbitrarías. Quæ divisio à † qualitate & natura actionum est desumpta. Wesenbec. *in §. actionum in princ.* vel ut Angelus dicit referente Mynsing. est desumpta ex causa substantifica, quod Zasius ita explicat, quæ respiciat qualitates intrinsecas. Sed contra hanc divisionem ita primum objicitur : Omnes actiones sunt bonæ fidei : Ergo non sunt 3. species. Resp. Omnes quidem actiones † habent bonam fidem, sed non eadem exuberantia ; exuberat enim bona fides in bonæ fidei iudiciis, non ita in strictis & arbitrariis. Secundo objicitur *d. §. actionum h. tit.* ubi tamen sunt 2. species, scil. bonæ fidei & stricti iuris, non autem arbitraríæ ; Ergo non sunt tres constituendæ.

- 24 tuenda. Resp. Tres esse species constituendas & hisce ꝑ duabus tertiam addendam satis ostendit §. *præterea, h. tit.* ubi quando in superioribus egit Imp. de bonæ fidei & stricti iuris iudiciis, subiicit: Præterea sunt & actiones arbitrariæ. *Præterea*, hoc est, Præter actiones bonæ fidei & stricti iuris. Et id approbat in d. §. *præterea*. Cuiac. & in l. 9. §. *ex hoc edito. ff. quod metus causa*. Similiter dominus Borch. in *tratt. de in lit. iur.* Hotom. in *thes. §. præterea, hoc tit.* Deinde id probari videtur ex l. item si 14. §. *hæc autem actio. ff. de eo quod cert. loco*. Tertiò obijciunt ita: Actiones arbitrariæ insunt bonæ fidei iudiciis, id quod potest probari ex §. *in bonæ fidei h. tit.* ubi dicitur, in bonæ fidei iudiciis libera potestas permitti videtur iudici ex bono & æquo æstimandi, quantum auctori restitui debeat; hæc est descriptio actionum bonæ fidei: Iam iisdem verbis ita describuntur arbitrariæ actiones in d. §. *præterea vers. in his*, ubi dicitur, in his actionibus arbitrariis permittitur iudici ex æquo & bono æstimare, quemadmodum auctori satisfieri oporteat, unde nihil differunt, deinde ex stricti iuris actionibus sunt similiter arbitrariæ propter certum aliquod accedens, vel circumstantiam loci, temporis, &c. Id quod dominus Welenb. in *paratit ff. de eo quod certo loco. & in d. §. præterea* sentit, ubi etiam dicit, actiones de dolo & metus causa non esse stricti iuris, quamvis bonæ fidei iudic. comparentur, ut actiones legatorum. Sed respondendum est: plurimum differre hæc 3. species & revera esse inter se dissentaneas, cum
- 25 toto consentaneas. Et quidem primo notorie ꝑ differunt actiones bonæ fidei & stricti iuris, quia in actionibus bonæ fidei alter alteri obligatur, ut præster ex æquo & bona fide, quantum est æquum officio iudicis. Myns. num. 7. & hæ actiones omnia ex bona fide agunt, vel ut Zas. dicit: Actiones bonæ fidei habent longam & amplam interpretationem, largioris sunt iuris, & redditur bona fides pinguis & opulenta: Stricti autem iuris actiones certis finibus sunt quasi inclusæ, in quibus non nisi ex coherentium conventionne iudex aliquid facere potest. Mynsing num. 5. vel ut Zas. actiones stricti remanent fordidæ, sicut sunt expressæ, stant sicut truncus sterilis, nihil additur, nihil demitur, vide plures differentias apud Dn. Myns. num. 10. cum seqq. Hotom. dicit ex formulæ qui & boni in
- 26 bonæ fidei iudiciis agi: in strictis ex stricta formula. Deinde actiones arbitrariæ ꝑ differunt ab actionibus bonæ fidei & strictis, quia bonæ fidei contractibus sua natura inest bona fides: In arbitrariis inest ex officio iudicis tantum. Deinde in bonæ fidei iudiciis simpliciter condemnatur quis ex natura contractus: At in arbitrariis duæ sunt sententiæ, una interlocutoria: altera definitiva: Interlocutoria hæc est: Restituas rem aut condemneris; si rem restituis & iussui iudicis parer, est absolutio, & cessat condemnatio, aliàs sequitur sententia definitiva. Tertiò dicit Hotom. in d. §. in bonæ fidei iudiciis alter alteri obligatur ex æquo, quia utriusque tum interest ultrocitroque. At lites arbitrariæ ex unius obligatione nascuntur. Quarto bonæ fidei actiones tantum in personam rapiuntur præter petitionem hereditatis, quæ tamen habet personales præstationes, & primum à Justin. est addita: Hæ tam in rem, quam in personam dicit §. *præterea*. Denique ex Dd. communi sententia ad æque graves causas extenduntur causæ ex hæredationum, ubi similiter sunt particulæ: Hæ sunt: Ergo & hic. Respond. Aliqui ut Viglius, nolunt ad æque graves causas eas extendi & nunquam interpretes gravius peccasse; Ergo adhuc sub iudicis est: Hic autem certus est numerus.

Ad Thes. 17. 18.] Affirmatur in actione negot. gestor. præstari dolum & culpam, scilicet levem. Opponitur directæ l. *si mater 24. C. de usur.* ubi dicitur, omnem culpam præstari; Ergo & ꝑ leviss. Respond. textus universalis est exaudiendus secundum alios textus, in quibus culpa præstatur tantum. De reliquis *supra in quasi contractibus* est videndum,

Ad

Ad Thes. 19. 20. 21. 22.] Agitur hic de actione administratæ tutelæ directæ, quæ datur pupillo adversus tutorem, & contraria, quæ datur tutori adversus pupillum. Curatores etiam ꝑ utilem habent tutelæ actionem, quia ad similitudinem tutelæ cura administratur, unde utilis curationis causa, *in rubr. 2. tit. de tutela*, &c. dicitur. Deinde negatur utilis contraria actio, quia secundum Cujac. directæ dari non potest, cum non ultro curator ad negotium accedat. Obstat autem *l. 1. §. sed escurator. ff. de contraria tutela*, ubi datur contrarium iudicium curatori. Ergo non tantum tutori. Respond. Ibi est contrarium iudicium utile tutelæ, quod vi illius textus dici potest, vel negot. gestor. *gloss. Cuiac.* Secundo obstat *l. 4. de tut. C. rat. distr.* Respond. Ibi agitur de tutelæ actione directæ non de utili, & in d. tituli. nihil agitur nisi de actione directæ non de utili.

Ad Thes. 23. 24.] Agitur hic de actione pignoratitia directæ & contraria. Unde pater; eam differre ꝑ quasi Serviana, quæ datur creditori ad pignus amissum, recuperandum à quasi possessore, ut sup. disputatum fuit.

Ad Corollarium.] Affirmamus, æquissimum esse, actionem utilem servi corrupti etiam dari ꝑ in eos, qui bonæ fidei studiosos, ad Academiâs à parentibus missos, ludendo, potando, & scortando corrumpunt. Et certum est, patri dari utilem actionem servi corrupti nomine filiorum, quia eius interest, ne filiorum animus corrumpatur. In hoc autem Corollario volumus, utilem actionem hanc etiam ipsos habere ꝑ filiosam, in corruptores: & ideo filio datur, quia corruptio ex sua persona est facta, & charitas à seipso incipit. *l. præses. C. de servis. C. aqua.* præsertim quando pater abest, nec reliquit procuratorem, ut refrenentur corruptores iuvenilium animorum, ne postea tristem experiantur exitum, qui eos post dispersum patrimonium expectant. *l. fin. §. filius. Cod. de bon. qualibet.* Deinde Ioannes Faber dicit, hanc opinionem esse multum æquam & inculcandam corruptoribus juvenum. Sed de rigore juris eam defendi non posse, tenet idem Faber, Plat. Jason. Zas. Sed obijciitur primo ita: Diversa est ratio inter patrem & filium, cum filius consentiat in sui corruptionem, non autem pater, & volenti non fiat iniuria *l. 1. §. filii vero. ff. de iureiur.* & quilibet in re sua sit liber moderator & arbiter. Unde videbatur dicendum, filium non habere actionem. Respond. Id quidem verum est, illam actionem non habere directæ, cum in sui deteriorationem consentiat; quia tamen nemo alium præsertim studiosum debet corrumpere, favore studiorum ipse corruptus accommodatam utilem habet actionem ꝑ, non ex rigore juris sed ex æquitate. Secundo obijciitur: Ex consilio in delictis nemo obligatur, qui consuluit, licet tertio obligetur, in cuius caput damnum redundat & imputat sibi quis, quod rem turpem etiam alio suadente perpetravit, cum mandatum rei turpis sit nullum. *§. illud quoque supra mandati. l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. mandati.* Respond. Nemo obligatur ex consilio, nisi sequatur effectum. Et habet hic actionem ex æquitate, non ex rigore juris, ut supra est dictum, unde addit Faber, utinam bene lucrent, qui juvenes ad illecebras alliciunt, vide in Schneid. alia.

Ad Quæstionem: Patri an detur actio hæc utilis ꝑ de stupratoribus suarum filiarum quæritur? Et deciditur per Zas. *in d. §. in duplum. num. 9.* quod sic. Sed obijciitur ita: Qui habet ordinarium remedium, non petat extraordinarium, *l. in causa, 16. in pr. ff. de minor. 25. annis* Pater habet ordinarium l. Julia de adult. *§. item l. Julia. infr. de publ. iudic.* Ergo hoc non expetat. Resp. Negari non potest, patrem habere iud. publ. sed quia sæpe plura remedia sunt pro uno delicto, ideo etiam habet hanc actionem utilis, qua potest consequi,

EE

ut do-

ut dotetur, si eam quis ducere nolit, & quidem ut dotetur *in l. cum post. §. gener ff. de jure dot.* secundum consuetudinem loci vel regionis, dignitatem puellæ & facultatem patris. Schneidevv. *hic num.* 13. quando non vult eam ducere in odium stupri, id quod in præctica per petuo est notandum.

DISPUTATIO XLIV.

De actionibus quibusdam bonæ fidei & Compensatione.

CONTINUATIO.

Expositis quibusdam actionibus bonæ fidei; nunc derelinquitur, videlicet, æstimatoria præscriptis verbis, ex permutatione, petitione hereditatis, ex stipulatu de dote itemque de compensationibus videndum erit.

Thesis 1. Actio de æstimate, dubitationis tollendæ gratia proponitur, cum antea apud veteres dubitatum fuerit, cum res æstimate vendenda datur, utrum ex vendito, an ex locato, an ex conducto, an mandati esset actio.

2 Placuit igitur ex hoc contractu dari actionem æstimatoriam præscriptis verbis, quæ est personalis, ei competens, qui rem aliquam alteri certa æstimatione, aut vendendam, aut utendam dat, sic ut ipsi eandem rem, æstimationemve restituat.

3 Nec refert, an gratis vel mercede incerta promissa rem vendendam acceperit, prius tamen huic actioni convenientius est.

4 Dico incerta, nam si certa merces pro venditionis opera venit, ex locato & conducto actio competit.

5 Estque perpetua & idcirco transit ad heredes, & in heredes.

6 Actio præscriptis verbis ex permutatione veniens, est actio in personam competens ei, qui rem suam animo permutandi dedit, ut rem aliam ab altero ex permutatione consequatur. Daturque adversus eum, qui rem alterius ex permutatione accepit, nec tradit suam.

7 Actionem hanc non ex solo consensu aut pacto, sed ex rei propriæ traditione nasci, contra Accursium putamus.

8 Articulum, do ut des, remota aliorum interpretum opinionis, nihil à permutatione differre melius videtur.

9 Perpetua est hæc actio, daturque heredibus eius, qui rem tradit, adversus heredes illius, qui rem tradere & implere conventionem cessat.

10 Petitio hereditatis est actio mixta, heredi competens, adversus possidentem, pro herede vel pro possessore, ut hereditatem totam vel partem consequatur, una cum fructibus.

11 Estque directa & utilis: Directa contra eum, qui pro herede vel possessore possidet: utilis adversus eum, qui rem à possessore emit, datur,

12 Nec

12. Nec refert an quis ex testamento, an ab intestato, an quis ver le, an per aliam interpositam personam heres sit factus.

13. Pro herede possidere dicitur, qui asserit se heredem esse, sive hoc putet, sive se heredem non esse sciat; pro possessore, qui nec putat, nec asserit se heredem esse, vel per mendacium, nec ullam causam suæ possessionis possit dicere.

14. Is quoque hac actione tenetur, qui dolo desit possidere, aut se litigiosi obtrulit.

15. Dico, cum fructibus, nam malæ fidei possessor ad omnes tam perceptos, quam qui percipi potuerunt, bonæ fidei, non nisi in quantum locupletior est factus, tenetur.

16. Ut igitur hæc actio locum habeat, requiritur à parte actoris, quod sit heres, & quod ante possessionem non habuerit à parte rei possessæ vel id quod loco possessionis habetur.

17. Est actio ex stipulatu de dote bonæ fidei, civilis & personalis, quæ datur stipulanti pro consequenda dote promissa, constante matrimonio, vel etiam pro repetenda, eo soluto vel marito ad inopiam vergente.

18. Competit hæc actio tam marito, quam uxori, eorumque parentibus tam extraneis quam heredibus defunctæ.

19. Marito ad dotem præstandam pro evictione dotis, ad fructus, ad usuras, à tempore moræ, mulieri pro ea restituenda, ad donationem propter nuptias, ad bona paraphernalia, & usuras dotis dandum.

20. Tam adversus dotem vel donationem propter nuptias permittentem, ejusque heredes, quam accipientem & ejus successores.

21. Sive in his certum, sive incertum quid promissum sit, sive de his præstandis, vel restituendis, stipulatio aliqua intercesserit, sive non.

22. Et pro his tam bona uxoris marito, quam mariti uxori tacite sunt obligata.

23. Atque hoc privilegium inesse actioni ex stipulatu, ideoque non personale, sed transire ad quemcunque possessorem & extraneum asserimus.

24. Quamvis autem olim in bonæ fidei judiciis ipso jure, in strictis non nisi doli mali exceptione opposita, locum habebat, tamen hodie omnes actiones sive in personam ipso jure compensatio minuit.

25. Interim tamen actioni depositi, vectigalium, & possessionem alienam perpetam occupantibus compensatio denegatur.

Corollarium. Mulierem ratione dotis numeratæ, omnibus mariti creditoribus etiam expressam anteriorem hypothecam habentibus (contra communem opinionem) præferendam esse fixo pede sustinebimus.

DISPUTATIO XLIV. IURIS CIVIL.
DISPUTATIONIS XLIV.

De actionibus quibusdam bonæ fidei, & de compensatione, objectiones & resolutiones.

S V M M A R I A.

- 1 *Actio æstimatoria, & ex permutatione cur inter bonæ fidei actiones relata.*
- 2 *Actio præscriptis verbis cur sic dicatur.*
- 3 *Contractus innominati quid sint.*
- 4 *Actio præscriptis verbis quando detur.*
- 5 *Actio præscriptis verbis quot species habeat.*
- 6 *Actio, ex verbis, facio ut des, qualis oriatur.*
- 7 *Actio de dolo est famosa & subsidiaria.*
- 8 *Actio de dolo non concurrit cum actione præscriptis verbis.*
- 9 *Verba, facio ut des, an actionem præscriptis verbis producant.*
- 10 *Actio præscriptis verbis est lenior, quam actio de dolo.*
- 11 *Conventioni quis initium dederit, in conventionibus videndum.*
- 12 *Æstimatoria actio cur proponatur.*
- 13 *Æstimatoria actio cui competat.*
- 14 *Æstimatoria an mercedem requirat.*
- 15 *Præscriptis verbis bonæ fidei actiones quot sint.*
- 16 *Actio exprecario quomodo dicatur esse bonæ fidei.*
- 17 *Contractum bonæ fidei iniri, & esse bonæ fidei, differunt.*
- 18 *Actio præscriptis verbis ex permutatione quid sit.*
- 19 *Permutationis vocabulum generale est, & omnes contractus continet.*
- 20 *Venditor non tenetur rem dare emptori, sed tantum tradere.*
- 21 *Actio ex permutatione unde oriatur.*
- 22 *Articulus, do ut des, à permutatione non differt.*
- 23 *Genus omnibus speciebus competit.*
- 24 *Petitio hereditatis an sit actio mixta ex reali & personali.*
- 25 *Actio hereditatis petenda an sit stricti iuris.*
- 26 *Actio petenda hereditatis non datur adversus titulo possidentem.*
- 27 *Actio pro dote continet in se actionem rei uxoria.*
- 28 *Dos est proprium patrimonium mulieris.*
- 29 *Conjugium est contractus bonæ fidei.*
- 30 *Actio pro dote cui detur.*
- 31 *Compensatio quid sit.*
- 32 *Debitum & creditum quid hoc in loco significant.*
- 33 *Compensatio quando procedat.*
- 34 *Compensatio an tantum in quantitate fiat.*
- 35 *Genus in iure nihil est aliud quam species in eo contenta.*
- 36 *Compensatio hodie omnes actiones, tam in personam, quam in rem minuit.*
- 37 *Actionem non habere ipso iure, & eam per exceptionem infirmari differunt.*
- 38 *Compensatione etiam sine iudice minuitur actio.*

- 39 *Compensatio ut constet, vox hominis requiritur.*
 40 *Compensatio quod locum habeat in actione depositi, & quare.*
 41 *Vxor an repleenda dote praefertur omnibus mariti creditoribus, etiam anteriorem hypothecam habentibus.*
 42 *Mulier in dotis causa praefertur ei, qui credidit marito pecuniam in rerum suarum refectionem.*
 43 *Praxis generalis est optima rerum magistra.*
 44 *Dos etiam fisco praefertur.*
 45 *Fiscus non praefertur expressam & pactam hypothecam habentibus.*
 46 *Parentes coguntur liberos suos in matrimonium collocare & dotare.*
 47 *Dotes mulieribus salvas esse, Reipubl. interest.*
 48 *Mulierum infirmitati saepe contra regulas iuris succurritur.*
 49 *Pignora qui acceperunt, privilegiis omnibus praeferruntur.*
 50 *Fiscus & mulier pari passu ambulant, & quomodo illud intelligendum sit.*
 51 *Dos pluribus cohonestata est privilegiis quam fiscus.*
 52 *Mulier & fiscus quomodo differant.*
 53 *Maritus habet tacitam hypothecam pro dote consequenda.*
 54 *Donatio propter nuptias an subsit tacita hypotheca.*

HACTENUS de quibusdam bonæ fidei actionibus fuit tractatum & disputatum : Superest ut hac disputatione reliqua, quæ adhuc supersunt, explicentur. Supersunt autem quatuor. Primo, Actio præscriptis verbis æstimatoria. Secundo, actio præscriptis verbis ex permutatione. Terrio, petitio hereditatis. Quarto, actio ex stipulatu de dote. Sed obijciatur actionem præscriptis verbis esse stricti iuris : Etgo & hæc duas. Respond. Justin Imp. duas illas actiones inter bonæ fidei actiones refert, † quia actio æstimatoria habet cognationem cum emtione, locatione & mandato, unde veteres dubitarunt, an ex emto, locato, mandato, & c. actio sit danda, quemadmodum in l. i. ff. de æstimatoria. videre licet, ubi etiam dicitur, quod bonæ fidei sit actio. Deinde actio præscriptis verbis ex permutatione similiter bonæ fidei est, quia ex æquo & bono omnia ibi secundum legem conventionis sunt peragenda. Actio autem præscriptis verbis aliàs est stricti iuris. Dicitur autem actio † præscriptis verbis ideo, quia in id quod datur, quemadmodum in contractu à contrahentibus, verba sunt præscripta, reliquæ actiones dabantur à prætore mediatis & conceptis verbis, ut Dn. Borch. in tit. de locat. loquitur, & Mynsing. num. 76. cum segg. in §. actionum. h. tit. dicit, præscribere esse ordinare variis pactionibus, quod fieri placet contrahentibus, & inde sunt natæ actiones præscriptis verbis, quia natura rerum ita est comparatum, ut plura sint negotia, quam vocabula. l. natura. ff. de præscript. verb. Et hæ actiones etiam in factum actiones dicuntur, ut rubr. tit. ff. de præscript. verb. ostendit, & Zaf. §. actionum. num. 30. Vocantur etiam contractus hi innominati, † quia non habent proprium nomen in jure nostro, sed communi nomine veniunt, scil. quando ita est præscriptum, præfinitum, conditum, conventum, quod est medium concludendi. in §. actionum. n. 30. Et † datur actio præscriptis verbis, quoties de nomine alicuius contractus am- bigitur, ubi tamen actio danda esset. l. i. ff. de æstimat. act.

Sunt autem † quatuor hi articuli, quibus actio præscriptis verbis denotatur. Do ut des; facio ut facias: Do ut facias: facio ut des, d. l. i. in pr. ff. de præscript. verb. Articulus do ut des, similis est emtioni, & nascitur in de actio præscriptis verbis ex permutatione, quæ est bonæ fidei, quemadmodum supra dictum fuit: De qua actione infra latius agemus. Ex ar-

EE 3

niculo,

riculo, facio ut facias, nascitur actio præscriptis verbis ex permutatione, quæ est bonæ fidei, quemadmodum supra dictum fuit, de qua actione infra latius agemus; Ex articulo, facio ut facias, nascitur actio præscriptis verbis, & similis est mandato, *d. l. 5. §. sed si facio in fin. ff. de præscript. verb.* Ex articulo, do ut facias, nascitur quoque civilis actio præscriptis verbis, quæ in aliis casibus est stricti iuris: in causa actionis æstimatoriæ est bonæ fidei: ita enim est conventio: Do tibi rem illam utendam, ut eam mihi restituas, vel æstimationem, ut infra dicitur. Si autem inest conventio: Do tibi vestem, ut astes fratri in iudicio, est præscriptis verbis. stricti iuris, non bonæ fidei. *Zaf. in §. actionum. n. 26.* Obijciunt *l. 5. §. sed si dedi. ff. de præscript. verb.* ubi videtur, quod non detur actio præscriptis verbis ex articulo, Do ut facias. Sed solutionem vide in *Borch. tract. infr. de pact. c. ult. n. 32.* quæ placet. Denique est articulus, facio ut des, qui alii contractui non comparatur *d. l. 5. §. quod si faciam. ff. de præscript. verb.* Quæ autem actio ꝑ ex hoc articulo detur, plurimum controvertitur inter Dd. Aliqui volunt nullam inde dari actionem civilem præscriptis verbis, sed tantum dari actionem de dolo vel in factum prætoriam. Quæ in sententia est *Myas. num. 31. §. actionum.* addens causam, quia cum facta ut plurimum repeti non possint, lex generaliter introduxit, de dolo ageretur. Idem etiam sentit *Zaf. in §. actionum. num. 28.* addens hanc rationem, quia dolus est evidens: cum pro te ierim Romam. *Wesemb.* similiter ita sentit *in paratis. ff. de præscript. verb. num. 5.* ubi dicitur, nullam dari civilem actionem, cum nulla subsit obligatio, quæ formam civilis contractus habeat, & ideo de dolo dari subsidiariam, quia non habet affinitatem cum nominato contractu, ut reliqui articuli, cui accommodetur. Deinde ex facto perinde mihi non obligaris, atque ex datione, quia fieri potest, ut ex facto meo nihil ad te perveniat, verbi gratia: Si servum meum manumittam, ut mihi des decem, hic constat ad te nihil commodi ex libertatis datione redire, quo mihi civiliter obligeris, de qua specie loquitur *I C t u m*, exemplum manumissionis paulo ante positum ostendit. Quod cum ita sit, ad evitandas illas decipulas, & in omnem eventum datur actio de dolo: Etenim in dolo es, qui cessas fraudulenter in dando, postquam ego feci. *l. dolus. supr. mandati.* Nam actio de dolo datur tum, quando nulla alia actio competit civilis vel honoraria, quia est actio ꝑ famosa & subsidiaria *l. 1. §. ait prætor, l. 3. 4. ff. de dolo malo.* Datur igitur de dolo actio, ubi dolus arguitur: si dolus descendit in factum, datur actio prætoriam in factum, ea est actionum perpetua. Idem sentit cum *Wesembec.* *Cuiac. in l. 5. ff. de pact. pag. 21.* ubi dicit, tantum dari actionem de dolo *per d. l. natu. 5. §. quod si faciam. ff. de præscriptis verbis. & l. cum proponas. 4. C. de dolo malo.* Cui tamen directo opponitur *l. 3. §. quinimo ff. de condit. causa non secuta.* ubi est actio præscriptis verbis in eo casu, quando inter nos convenit, ut tibi darem decem, & manumitteres Stichum. Manumisisti, nec tibi do decem, actionem habes præscriptis verbis. Sed *in d. l. 4. C. de dolo.* est de dolo actio. Respond. Actio de dolo non ꝑ concurrebat cum actione præscript. verb. *l. iur. gent. 7 §. sed et si ff. de pact. & temper spectandum est, quid initio convenit, utrum fuerit ita contractum: dabo decem. ut manumittas, ut in d. l. 3. §. quinimo, in d. l. 4. dicitur, vel ita manumitto, ut des, ex quo de dolo tantum agitur.* Hanc sententiam simpliciter sequitur *Dn. Borch. in tract. de pact. c. ult. num. 21. & num. 34.* & in *Comment. ad tit. Institut. de locat. & condu.* propter hanc rationem: quia contractus ex hoc genere vel articulo nullam habet affinitatem, cognationem & similitudinem cum contractibus, qui legitimo modo præditi sunt. Hanc sententiam sequitur *Pacius in Antinom. cent. 3. arg. 4.*

Alii contrariam sententiam tinentur, scilicet competere actionem præscriptis verbis, qua in sententia est *Horro. in §. actionum. enunc. 5.* *Duaren. in tit. ff. de præscript. verb.* Fundamenta ꝑ eorum sunt *l. solent. 15. ff. de præscript. verb.* ubi est negotium tale, facio ut des,
hoc

hoc est, reveles hoc, & dabo centum, & tamen dicitur, actione præscriptis verbis dari. Si autem dolus arguatur, dari actionem de dolo, & dicit Duaren. *in vers. ultim.* particulam nisi non conigere præcedentia, sed esse quandam exceptionem. Quando enim J.Cri quid corrigunt, habent particulas, tutius est, &c. Et est *cum mota. 6. C. de transact.* ubi in tali conventionione datur actio præscript. verb. Deinde §. *si de causa. supr. de locat. & conduct.* ubi datur similiter actio præscript. verb. ubi æquiparatur locationi operarum, ut & *in l. in opor. ff. locati*, ut vult etiam Donell. Quarto, dicunt ideo dari actionem præscript. verb. Quinto, actio præscriptis verbis est plenior, quam actio de dolo, quæ infamat, unde actio 10 præscriptis verbis potius erit intentanda. Denique ad *d. l. 5. §. quod si faciam*, respondent diversimode scil. non dari actionem, scil. directam sed utilem, scil. præscriptis verbis, quæ utilis dicitur *in l. cum mota. 6. C. de transact.* ita sentit Duaren. Hottom. dicit illa verba: non dari actionem, esse referenda ad illum casum, de quo Paul. ibid. disputat, nimirum eum in factum est, unde nihil ad alterum pervenerit, veluti si servum meum manumittam, ut mihi des centum, sed quoties ita tua interfuit, me fidem præstare, ut ex eo commodum & emolumentum aliquod perciperes, præscriptis verbis agetur, ut in eo casu perspicue est dictum. Donell. referente etiam Wesenb. *in paratit. ff. de præscript. verb. num. 3.* putat illa verba: nullam esse actionem, respicere ad præcedentem §. scil. nullam esse conditionem. Et sic etiam hanc sententiam defendit. Cuiac. autem & alii, ut Borch. *in tractat. de pati. c. ult. num. 46.* hisce fundamentis non sunt contenti, sed responder ad dd ll. hoc modo, *in d. l. solept*, particula 11 nisi: corrigit præcedentia, id quod tantum Duaren. negat & dicit potius illam particulam, et, desiderari in Noricis libellis, ne forte quis putet duplicem actionem posse dari act. præscript. verb. & de dolo, quod est contra *d. l. 1. §. 2. ff. de dolo malo.* ut supra dictum. Deinde ad *d. l. cum mota.* Cuiac. & Dn. Borch. *in d. loc.* respondent, ibi ita negotium fuisse gestum Dabo tibi partem bonorum, ut à lite discedas: Ergo est, do ut facias, ex quo oritur præscript. verb. Deinde ad *d. §. qua de causa*, responder Borch. *in Comm. ad tit. Instit. de locat.* Ibi non esse tale negotium, facio ut des, quod est vicinum locat. & conduct. Sed ita: Dabo mercedem, de qua inter nos convenerit, ut tu vestimenta sarcias: Est igitur articulus, do ut facias. Et in præconventionibus videndum est, quis initium dedexit conventioni, non qui citius vel prior fidem liberaverit, Et tantum de hisce 4. articulis.

Ad Thesin 1. 2. 3. 4. 5.] Agitur in hisce thesibus de actione æstimatoria, quæ proponi- 12 tur præ dubitationis tollendæ gratia. Obiciebatur *l. & eleganter. 7. §. non solum ff. de dol. malo.* ubi datur actio, quando dubitatur, an alia actio superfit. Resp. quod *in d. l. & eleganter.* affirmatur, diversum est à thesi nostra. Nam hic agimus tantum de æstimatoria actione, & de negotio tali, unde actio præscript. verb. oriatur, & hic non agitur de dolo. Sed *in d. l. & eleganter*, agitur de dolo, quando scil. dubitatur, quæ actio sit danda, vel quando nulla actio alia superest, tunc in subsidium datur actio de dolo, quando scil. dolus arguitur & adest. Et illud diversum ab hoc esse, nemo facile primo intuitu videt, Deinde monendū est Hottom. hic enunc. §. dicere diversum esse actionem præscript. verbis ex permut. & æstimatoriam id quod concedi vix potest, quia duæ ultimæ sunt actiones præscript. verb. id quod Imp. Justin hic expresse addit. Hæc autem actio præ æstimatoria ei competit, qui rem aliquam alteri certa 13 æstimatione aut vendendam aut utendam dat, ut ipsi eandem rem vel æstimationem restituat: Eodem fere modo Hottom. eam definit *in enunc. §.* Aut rem interruptam restituat, aut æstimationem referat. Nec refert, an gravis vel mercede incerta promissares vendenda vel utenda sit accepta. Prius tamen huic actioni est convenientius, scilicet ut gratis fiat, quia pro officio præstito nihil est postulandum, & hic est officium magis, & est bonæ fidei. Sed op-
ponitur *l. 2. ff. de æstimatoria*, ubi dicitur, mercedem intervenire.

Respond.

Resp. Dicitur quod hæc actio sit utilis, etsi merces intervenerit, quasi vellet dicere Jctus Paulus, etiam eo casu hanc actionem esse utilem, quando adest merces: Ergo innuit etiam
 14 † sine mercede eam fieri posse: Oldendorp. tamen *act. 3. class. 4. n. 4.* dicit, hanc actionem directo gratis dari: Utiliter si mercede, per *d. l. 2. ff. eod.* Estque perpetua & transit ad heredes, & in heredes datur, ut *thes. 5.*

Ad Thesin 6.] Incipit nunc actio de præscriptis verbis ex permutatione, quæ est
 15 bonæ fidei, quemadmodum actio præscriptis verbis de æstimat. *l. 2. C. de rei permutat.* ubi dicitur permutatio esse bonæ fidei: Et hæc duæ tantum† sunt, in quibus præscript. verbis actio fidei est. Sed objicitur valde *l. 2. §. naturalem. ff. de precario*, ubi dicitur, actionem præscriptis verbis, quæ datur ex precario, esse bonæ fidei, pura concedo tibi Codicem precario hac conventionem, ut mihi eum reddas, quocunque die reperam: Estque præscriptis verbis, trado ut tradas, quæ nascitur ex interdicto precarii: Ergo sunt plures actiones bonæ fidei præscriptis verbis. Resp. Hortom. *enunc. §. 5. actionum.* dicit, dubitari ex hac. posse; Sed Zas. *in d. §. actionum.* dicit, non esse bonæ fidei, quia *in d. §. actionum.* non enumeratur; & certum est, omnes ibi numerati actiones bonæ fidei, ut supra visum fuit. Nec obstat
 16 quod *in d. l. 2.* dicitur, eam ex bona fide esse, quia† id intelligitur de naturali æquitare, in
 17 qua primum locum bona fides habet. Et longe† est aliud, contractum bonæ fidei iuri & esse bonæ fidei. Manet igitur verum, duas has tantum actiones præscriptis verbis esse bonæ fidei.
 18 Est autem actio præscriptis verbis ex permutatione† actio in personam adversus eum instituta, qui cum pepegisset, ut res sua cum alterius re commutaretur, postquam rem alterius accepit, suam non præstat. Sic eam actionem definit Hortom. *enunc. §. hic.* Res igitur pro re datur in hac actione ex permutat. præscript. verb.

Sed hic tria objiciuntur: Primo objicitur, hanc actionem non esse ex præscriptis verbis, & sic ex contractu innominato, cum proprium nomen habeat, & quidem elegans quia permutatio est, seu *συλλαγμα* & dicitur emptio, locatio, qui contractus sunt innominati. Respond. Myns. *hic num. 91.* hoc movet, ut & *in dispur.* motum fuit, & responder ex Oldendorp. *in praxi huius actionis.* ut ego respondi, permutationis verbum nimis esse
 19 generale, & continere† omnes contractus nominatos & innominatos, cum nihil aliud sint contractus, nec alio pertineant, quam ut permutando communicentur res invicem. Non igitur habet proprium nomen permutatio, sed sui generis nomen transit in proprium nomen, stat in suo generali nomine, respectu igitur aliorum contractuum, emptio, locatio, &c. recte innominatus dicitur. Secundo objicitur, quod si pecunia pro re datur, sit emptio & venditio, id quod probatur expresse per *d. l. 5. §. etsi quidem. ff. de præscript. verb.* Cui tamen omnium opinione expresse refutatur *l. ult. ff. de condict. caus. dat. causa non secut.* ubi in eodem casu nulla alia datur actio, quam condictio causa data causa non secuta; & quidem ex contractu innominato, do ut des, ubi tamen pecunia adest; Ergo non semper res pro re datur. Respond. Certum hoc est, in permutatione rem proprie dari, id expresse dicitur *in d. l. 5. §. ff. de præscript. verb.* Deinde certum est, esse emtionem, quando pecunia datur, ut res accipiat, secundum *d. l. 5. §. 1.* Sed quomodo *d. l. ult.* cum eo conciliatur? Pacius *cent. 3. anzinom. arg. 98.* respondet hoc modo: aliis verbis contractus innominatus, do ut des, iudicatur *in d. l. ult.* aliter *in d. l. 5. §. 1.* de emt. agitur: In *d. l. ult.* dedi pecuniam, ut dares, qui abhorret à natura emtionis & venditionis, quia† venditor non tenetur rem dare emtori, sed tantum tradere, siquidem dare est dominium transferre. *§. sic itaque h. tit.* quod venditor facere non tenetur *l. si ita. 25. §. 1. ff. de contrah. emt.* Est igitur contractus innominatus, do ut des. Sed *in d. l. 5. §. 1.* ita contractum fuit, do ut accipiam, quod perinde est, ac si dicamus, do ut tradas, quod emtioni & venditioni convenit. Eandem solutionem habet Cuiac. *in d. l. 5.*

d. l. §. depag. 12. Borcholt. *in tract. depact. c. ult. n. 14.* Sed hoc etiam dicunt illi *in d. l. ult.* non contrahi permutationem, quæ non in pecunia sed re consistit, nec esse emtionem, quæ ita contrahitur, do tibi pecuniam, ut tradas rem, non ita: do tibi pecuniam ut des servum: Datur igitur nulla alia actio, quam conditione causa data, causa non secuta. Tertio objicitur *l. ita constante. ff. de jure dot.* in qua Modestinus docet, constante matrimonio, dotem ex pecunia in rem, aut ex re in pecuniam permutari posse, si hoc mulieri sit utile. Respond. Permutatio ibi pro emt. vendit. accipitur, quemadmodum apud Cic. & Plin. sapissime, ut à Tiraquello est traditum *de utroque retract. §. 30. pl. 1. num. 19.* Borch. *d. c. d. loco 11. 12.*

Ad Thesin 7.] Actio hæc † non ex nudo oritur consensu, ut emtio & venditio, licet ei sit vicina, sed ex re tradita initium sumit, id contra Accursianos putamus *ex l. 1. §. item emtio. ff. de rerum permut.* ubi expresse emtio in eo ab hac actione se jungitur, quo nihil clarius dici potest. Deinde *in l. 3. C. eod.* dicitur ex placito permutationis nulla rescuta constat, nemini acquiri actionem vel competere, ubi vide Gotthofred. Sed objicitur *l. ult. C. de rerum. permutat.* ubi ex nudo consensu initus hic contractus parit actionem præscript. verb. Resp. Ex nudo consensu non initur, vel ex nudo pacto: nam hæc conventio datæ rei lege certa, quæ à datione sumit effectum, non pacti solum nomine censetur, sed est contractus. Cuiac. *lib. 11. obs. c. 17. in fin.*

Ad Thesin. 8. 9.] Affirmatur in thesi 8. articulum, do ut des, nihil † à permutatione differre; Quia in sententia est Vaudus *lib. 1. variar. quæstion. quæst. 25.* Item Coraf. *lib. 2. Miscellan. c. 15. num. ult.* Et Borch. hic dicit: Prorsus hæc nihil differre, nisi quoad sonum nominis, ut Vaudus loquitur: Fundamenta horum satis sunt evidentia. Primum est *in d. l. naturalis. in pr. & §. sin autem. ff. de præscript. verb.* ubi dicitur JCrus Paulus: Do ut des, esse permutationem. Et Paulus ait, in diversis esse permutationem, *l. 1. ff. de contrah. emt.* Deinde si oleum pro frumento, aut pro possessione cesserit ædificium, contractus hi inter permutationes habentur, ex constitutionibus *l. quomodo. l. emtionem. C. de rerum permutat.* Denique si Pamphilum accepturus Stichum do, non minus in permutationem itur, quam si ut mihi Schyphus detur, dederim. *l. sed et si lege. §. consulit. ff. de petis. hered.* In contraria sententia est Accurs. *in l. jurigant. inter l. facias. ff. de pact.* Hunc lequitur Bart. Et Myns. Bartoli sententiam amplectitur, distinguendo scil. si ex utraque parte est species certa præstanda, puta, do tibi tunicam tuam nigram, ut des mihi tuam purpuream, est permutatio: Sed quando ex utroque parte est genus, vel ex altera tantum, tunc est contractus innominatus, do ut des, Vaudus *in d. loco.* dicit: Do ut des esse genus permutat. speciem. Et dicunt, si unum & idem essent permutatio, & do ut des, sub diversis titulis daretur permutatio, & de præscript. verb. de iis non ageretur. Tertia ratio, Actio ex præscriptis verbis ex permutatione est bonæ fidei: ex articulo Do ut des est stricti juris. *d. §. actionum.* Sed respondendum est ad primam rationem ex Coraf. eam nulla lege esse fundatam & ideo non tolerandam, quia cur non fieret etiam justa permutatio & dominij translatio in iis, quæ in genere consistunt, uti in speciebus? Quamvis sane species magis sint certæ & obviæ: tamen in genere si quid consistit, facile in species resolvitur potest, quia † genus omnibus speciebus competit. Ad secundum argumentum quod attinet, sciendum est, collectores nostrorum librorum, voluisse primo loco in specie agere de permutat. & æstimatoria, cum sint bonæ fidei in distinctis titulis. Deinde de articulis do ut des, & c. In genere in singulari titulo, exceptio est in priorib. titulis: regula in posteriori. Tertium argument. est nullius momenti, quia artic. do ut des, cum inducit permutationem, sit bonæ fidei, & non est stricti juris.

FF

Ad Thes. 10.

- Ad Thesin 10. usque ad 16.]* Agitur in hisce thesibus de petitione hereditatis, quæ est actio mixta. *l. hereditatis. 7. C. de petis. heredit.* Mynf. §. *actionum. n. 105.* Opponitur autem directio *l. fin autem. 27. §. sed & is. ff. de rei vindicatione*, ubi dicitur expresse, quod petitio hereditatis in rem sit actio; Ergo non est mixta, hoc est, partim realis, partim personalis. Respond. Mixta dicitur ideo, quia multum habet personalitatis, id est, præstationum personalium, unde etiam propter personalitates donata est ineffe bonæ fidei, quemadmodum Zasius hic dicit; Proprie autem in rem dici potest *secundum d. l.* quamvis Jason hic dicat, nullam nos inventuros actionem in rem, quæ sit bonæ fidei. Insto hoc modo:
- 24 Interdum actiones hereditariæ sunt stricti juris; Ergo & actio hereditatis petendæ. Resp. Zas. *n. 41. hoc §. n.* dicit attendendam esse naturam talium actionum hereditariarum, quia si sunt stricti juris, & petitio hereditatis erit stricta: Secus si sit bonæ fidei. Sed contra datam solutionem obijcitur *l. item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de petis. heredit.* ubi actiones hereditariæ perdunt naturam earum in petit. heredit. cum heres agit petitione hereditatis, agit ad actionem hereditariam, & tunc actio hereditaria naturam non amittit. Respond. Zas. *in d. loco.* perditur natura, quoad naturam adventitiam accidentalem, sicut est in *l. Aquilia*, nam actionis natura non est ad duplum, sed tantummodo ad damnum: Sed si reus inficietur iam adventitiæ crescit pœna dupli, & ita dicitur accidentaliter natura actionis, quæ tollitur per petitionem hereditatis. Cæterum quoad naturam primordiale, essentialem & originariam, quæ inest ab initio actioni hereditariæ, sicut est strictum jus in mutuo, ista natura magis est infixæ actioni hereditariæ & connexa & concreta, quæ non tollitur petitione hereditatis, imò actio hereditaria eo loco mutat naturam petitionis hereditatis. Si actio servi corrupti ab initio & essentialiter ad duplum competit, unde pœna non mutaretur, non tolleretur petitione hereditatis. Hæc autem actio non datur adversus titulo possidentem. *l. regulariter. ff. de petis. heredit.* vide Gothofred. *in l. ult. C. in quib. causis cess. long. temp. præscrip.* Et verius est, hanc actionem etiam non dari adversus singularem titulo possidentem, quia is nititur causa domini, super qua se non fundat petitio hereditatis, in qua sufficit nocere, bona hereditaria sub manu defuncti fuisse, Mynf. *hic n. 111. 112.* Ad fructus quod attinet, de iis supra *in disput. de acquir. rer. domin.* copiose dictum est, quæ hic repeti inutile fore puto.

- Ad Thesin 17. usque ad thes. 23.]* Agitur in hisce thesibus de actione pro dote, quæ ad Sacrosanctum matrimonii contractum pertinet, ut dicit Oldendorp. *class. 4. art. 26. in princ.* Et hæc actio continet in se & actionem rei uxoriæ, quæ in eam est transfusa, *27. tot. tit. C. de rei uxor. act.* Et dicitur potius actio rei uxoriæ quam maritalis, quia tendit ad repetendam dotem, quæ est & proprium patrimonium mulieris, *l. 3. sed utrum in §. fin. ff. de minor.* eo non obstante, quod dos sit mariti, *l. doce ancillam. C. de rei vendis.* de quo alibi dictum fuit: Estque hæc actio bonæ fidei. Cui obstat, quod stipulatio sit stricti juris, cum hic non enumeretur: Ergo & hæc actio ex stipulatu. Respond. Per accidens
- 28 ratione & favore dotis sit bonæ fidei. Nam & coniugium, quod est perpetua communio & est bonæ fidei, & ex æquo & bono contractu censetur. Welenbec. *hic in princ.* Estque tum etiam bonæ fidei, quando maritus petit dotem ab uxore, vel eius patre, vel ab extraneo, qui dotem promisit, Jason *in §. fuerat num. 14.* Et datur adversus stipulantem: sic loquitur Mynf. *in d. fuerat n. 12.* Videretur rectius adversus promittentem, sed ita intelligitur hic quasi per stipulationem promittentem. Is enim proprie ex stipulatu tenetur, qui per stipulationem dotem promisit, sive sit uxor sive maritus: Et datur & uxori & marito. Uxori ad petendam donationem propter nuptias, & ad repetendam dotem à marito, datur marito
- ad pœ

ad petendam dotem, quia hi duo pari jure censentur, licet paritas facti sit sublata. *Noviss. 97. de aequal. dot. Oldendorp. ibid. n. 4.*

Ad Thesin 24.] Absolutis nunc omnibus bonæ fidei actionibus, subjicitur etiam ab Imp. aliquid de compensatione † quæ est debiti & crediti inter se contributio. *l. 1. ff. de compensat.* Debitum autem & creditum † strictius hic accipitur, pro quantitatibus scilicet 31 pro pecunia numerata & aliis rebus fungibilibus, ita tamen ut frumentum pro frumento compensetur. Species igitur seu corpus cum corpore non compensatur. Unde si peto abs te vas argenteum, & tu vicissim objicis compensationem, quod ego tibi vicissim vas argenteum debeam, possum ego juste compensationem detrectare. Ratio est in textu nostro, quia ista compensatio petita non nititur jure aperto, hoc est, utrobique non est certa æstimatione in fundis & corporibus vel in speciebus valor & æstimatione variat, item in eis cadit affectio, fundus meus forte mihi est charior quam tuus fundus. Textus etiam est *in l. si convenierit. 2. ad fin. prin. ff. de pignor. action.* ubi debitum, quod habet speciem corporis, si datum est mihi pignori a debitore meo, & si exigam hanc speciem debitam, non possum compensare cum debito mei debitoris. Item habetur id *in l. quod dicitur. ff. de impens. in reb. dotalib. fact.* ubi si versentur corpora uxori soluto matrimonio, ista corpora non diminuunt dotem, quia cum pecunia non compensantur. Item est textus *in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condi. indeb.* Hanc conclusionem extende, quia nec species cum quantitate compensatur. Zasius *hic. num. 10.* procedit autem † compensatio, si res est æstimatione, quia tum certus valor est, vel si ex necessitate ad æstimationem pervenitur, puta 32 si reus in rei vend. pro fundo dat æstimationem, vel si res aliena est legata, & dominus ejus rei eam non vult vendere, tunc æstimatione fit, & ibi locum habet compensatio. *l. si domus. §. qui conficitur. ff. de legat. 1. l. non dubium. §. fin. ff. de legat. 3.* Sed objicitur primo, *§. in bonæ fidei, h. tit. n.* ubi dicitur, competere compensationem vel receptam eam esse in actionibus realibus. Jam autem certum est rei vindicationem prosequi tantum corpora & species: Ergo in his compensatio locum habet. Respond. Zas. *num. 11.* quod Gl. dicat, compensationem introduci in actionibus realibus, non cum corpora sunt restituenda, sed cum pervenitur ad æstimationem, si reus in rei vindicatione offerat æstimationem pro fundo, dabo tibi decem, pro isto fundo petito & actor accepter, iam locum habet compensatio, si actor etiam sit obligatus reo in decem, sic in realibus actionibus admittitur compensatio. *l. qui restituere. ff. de rei vendic. l. eius rei cum l. seq. ff. eod. tit.*

Secundo opponitur *l. 1. §. item si cum ff. si pars heredit. pet.* ubi sextans hereditatis cum sextante compensatur. Deinde objicitur *l. unum ex familiis. 67. §. sed si uno. ff. de legat.* ubi genus cum genere compensatur. Tercio objicitur *l. qui non militabat. 78. in fin. prin. ff. de hered. instit.* ubi similiter genus cum genere compensatur. Ergo compensatio etiam specierum seu generum est concessa, & non tantum † quantitarum. Respond. Zas. *h. n. 12.* dicit glossam & Dd. communiter consentire, quod compensatio generis ad genus valeat, eamque usque adeo *secundum gl. & Bart.* esse communem opinionem, ut pudor dici posset, contrarium sentire, puta, peto abs te equum, quem promissisti in genere, tu invicem vis compensare equum, quem tibi debet etiam promissum in genere: Ego peto à te hominem in genere, tu vicissim objicis compensationem de homine in genere; Sic de animalibus, in genere. Dicit autem Zas. hanc differentiam habere errorem inexcusatum, qui ratione viva & spiranti possit ad oculum ostendi. Nam † genus in jure nostro nihil est aliud quam species in eo contentæ, cum nomino hominē, tunc pennde est ac si nominassem Stichum, Flaccum, Botē & omnes alios 33 servos, id est *in l. Marcius. §. duob. ff. de leg. 2.* ubi dicitur, hominis appellatione omnes venire homines, id est, servos compendio sermonis. Et homo in genere non potest solvi nisi per

speciem, l. cum incertus. ff. de legat. 1. Ergo si in speciebus non potest compensari recte in generibus, quæ non sunt nisi species brevitate sermonis collectæ. Nec obstant dd. ll. quia d. l. 1. §. item si cum. loquitur in compensatione partium hereditatis, puta si uni ex heredibus debetur certa pars à coheredibus, & ipse invicem debet certam partem coheredibus itæ partes cæteris paribus mutuo compensantur, & illa compensatio est licita. Vide casum d. l. 1. §. item in Zas. n. 21. Deinde in iis vocabulum compensationis improprie accipitur, & ita sentit Dn. Borch. in publ. disput. de compensat. de tribus ll. istis, in iis pro deductione accipi compensationem, nec talem ut hic definitur, intelligi compensationem. Cuiac. tamen pro vera compensatione d. l. unum ex famil. lib. 15. obs. c. 1. Et Gothofred. in d. l. qui non militabat. dicit valere generis ad genus deductionem. Denique objicitur l. 1. §. si quis servum ff. de positi, ubi operæ cum custodia compensantur. Ergo rei cum re est compensatio. Respond. Ibi improprie sumitur pro mutua æstimatione seu compensatione ad se invicem, quemadmodum tum quando dicimus delictum cum delicto compensari per l. si duo. 36. ff. de dolo malo.

Ad Thesin 25.] Affirmatur hic, quod olim in bonæ fidei judiciis ipso jure, in strictis non nisi doli mali exceptione opposita locum habeat compensatio: Hodie tamen ex Justin. constit. † omnes actiones in rem & personam ipso jure compensatio minuit. l. ult. C. de compensat. Sed objicitur primo dura objectio, ut eam Zas. hic vocat num. 4. quæ est in l. nihil interest ff. de reg. jur. ubi claris verbis dicitur: nihil interest ipso jure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur. Ergo hic non distingui debuisset inter hæc duo. Respond. Verum est, nullam esse differentiam ad rem consequendam, quia in effectu conveniunt, me acquirere aliquid ope exceptionis, vel ipsa actione. Magna tamen est differentia, † quoad judicialem observationem & originem. Nam quando ipso jure quid non consistit, potest judex statim ex officio, nemine petente alterum repellere, ut processus sit nullus, quasi dicat, tibi non competit actio, quæ sublata est ipso jure: Alias quando ipso jure consistit, actio procedit, nisi objiciatur exceptio judicialis, licet in effectu actor non teneatur propter exceptionem, & magna est inter hæc differentia ipso jure vel per exceptionem. l. si unus. §. pactus ne peteret. Et ibi Barr. ff. de pact. Secundo, quod dicitur ex Justin. Constit. non distingui hodie inter actiones reales & personales, quoad compensationem, ei objicitur l. postquam. 21. ff. de compensat. ubi ipso jure quid fit in actionibus. Ergo illud ante Justin. fuit. Respond. Est illud de personalibus actionibus intelligendum, quæ sunt bonæ fidei, excepta petitione hereditatis, quæ ex Justin. Constitutione accessit, id quod verbum, *Debetur*, indicat; quamvis in definitione actionis latius illa vox accipitur. Est & alia adhuc lex in ff. tit. de compensat. ita solvenda. Tertiò, si quod affirmatur ipso jure fieri compensationem, hoc est, solo objectu compensationis absque ulla formula, absque ullo judicio exceptionis opposito liquidi ad liquidum. Objicitur l. 2. ff. eodem. ubi submover: Ergo factum requiritur. Deinde etiam judici opus est facto; Ergo non fit ipso jure. Respond. Certum est ex Justiniani Constitutione, non opus esse hodie exceptionem opponere contra actorem, sed qualitercunque liqueat judici in actis, extare rem compensabilem, tunc mox † ipso jure minuitur, enecatur & interficitur, actio actoris in tanto, quantum est, quod compensari debuit, hoc judici est liberum in actionibus strictis & bonæ fidei, etsi super eo non sit imploratus. Et dicit Zas. n. 6. involucra esse hæc & perstringere oculos Glossatoribus, in hac materia quærere, an opus sit voce hominis vel facto, tacente reo, an non? Martinus dicebat, non opus esse facto hominis, sed ipsum jus esse ita potens, ut penetraret limina judicii ad repellendum actorem. Quæ sententia per tres rationes reprehenditur, & est certe ridicula: Quis enim diceret hoc judici,

ad rem

reus haberet compensationem, necesse esset, ut iudex divinarer super ea, vel spiritum haberet, qui ei hoc manifestet. Verior igitur est Joan. sententia, quam sequitur Accursius, nimirum necesse esse, constare de voce hominis *l. si constas. C. eod.* Alleganda igitur est iudici, qui non potest divinare. *l. si quatuor. ff. ad l. Aquiliam.* Si autem non allegat exceptionem, tunc iudex in totum summam potest condemnare reum. Et postquam lata est sententia, si vult contra rem iudicatam opponere exceptionem, & tandem venit, qui tacuit benef. indebitum per errorem solutum non repetit: Ergo hæc investigatio non est inutilis.

Ad Thes. 26. & ult.] Affirmatur in actione depositi ¶ non habere locum compensationem, idque propter uberimam bonam fidem, quæ in ea est, secundum Borch. Idque ex *l. fin. C. de compensat. l. pen. C. de positi.* quæ est Justin. Imp. Cui opponit Hottom. Paulum, in *sentent. lib. 2. c. 12.* ubi traditur in causa depositi, compensationi locum non esse: Ergo id ante Justin fuit. Respond. Justin. omnia sua facit, ut solvit ea generaliter alicubi. Coras. in *Miscellan.* Deinde forte id à quodam Paulo ex Justin. est adiectum, quia sententiæ Pauli nondum sunt authenticæ & corpori juris insertæ. 2. Objicitur *l. ult. C. commodati*, ubi etiam in commodato non admittitur compensatio; Ergo non tantum eo privilegio gaudet actio depositi. Respond. Cuiac. ibi legit pro *commodati*, commendati, id est, depositi, quod tamen aliis non placet, ut hic dicit Wesenb. Cuiac. *lib. 9. observat. c. 37.* vide Rufard. *vari. lib. 1. c. 8.*

Ad Corollarium.] Quæstio hæc inter alias in nostro iura nobilis & gravis, sed tamen intricata & difficilior est, ¶ an uxor in repetenda dote præferatur omnibus mariti creditoribus, non solum tacitam sed etiam expressam anteriorem hypothecam habentibus, atque ita sit munita iure προτεραιας? De hac quæstione antiquis temporibus fuit controversia inter Glossatores Bulgarum & Martinum. Martinus de Gossio, unde Sectatores Gossianos vocant, voluit mulierem omnibus omnino præferri creditoribus anteriorem etiam expressam hypothecam habentibus. Fundamenta huius sententiæ sunt evidentia, clara & manifesta. I. est in *l. in reb. 39. C. de iure dot.* ubi dicitur, neminem creditorum præferri. II. in *l. assiduis. C. qui pot. in pign. habeantur.* ubi dicitur, omnibus creditoribus mulierem præferri. Idem dicitur in *Novell. 97. de aqualib. dot. §. his autem consequens*, propter quam generalitatem etiam in Camera Imperiali recepta fuit Martini sententia, quemadmodum testatur Myns. *cent. 4. obs. 13. & in §. fuerat. Instit. num. 12. & Gail. lib. 2. obs. 81. III.* Imp. Justin. in *l. assiduis*, dicit se velle pleno jure subvenire mulieribus, quod non fit, si non præferatur anteriorem expressam etiam hypothecam habentibus. Quod vero attinet ad *l. 2. C. de iure fisci*, in qua dicitur, Fiscus mulieri præferatur. Respond. Illam *l. per constit. d. l. assiduis* esse correctam, quæ constitutio est una ex 50. novis decisionibus lata Lampridio & Oreste Consulibus. Idem etiam in *l. unica. §. & ut plenius. C. de rei uxori actione.* Porro etiam certum est in generalitate legislatorum, si quid sit in dubio vel ambiguo, pro dotibus esse interpretationem. *l. dotem qua. l. in ambiguis. ff. de iur. dot. l. ult. C. de iur. dot.* Denique fortissimum huius rei argumentum est, quod Accurs. assert: Mulier in dotis causa ¶ præfertur ei, qui marito in refectionem rerum suarum credidit, *dict. l. assiduis, & ibi Accurs. cum Auth. quo iure. C. qui pot. in pign. hab. & d. §. his consequens Nov. 97. de aqual. dot.* Eum autem, qui in refectionem credidit potiorum esse eo, cui anterior hypotheca expressa ex pacto & conventionem competit, juris est notissimi, *l. interdum, cum l. seqq. ff. qui pot. in pign. habeantur.* Cum itaque constet ex Justin. constit. dotis causam ei, qui in rem aliquam conservandam quid impertit, præferri, & is rursus præferatur ei, qui rem ex priori conventionem expresse habet obligatam, multo magis mulier in

dotis causa huic præfertur. *d. l. assiduus & ibi gloss.* His argumentis motus Martinus antiquus Glossator, eam sententiam amplectitur, sequaces ipsius præter Cameram Imperial. Myns. Gail. sunt, Ioan. Faber in §. fuerat. num. 7. hoc tit. ubi dicitur in praxi generatim; li. quæ dicitur optima rerum magistra, ita observari. Item Guibertus Constant. in tract. de dotibus c. 7. Vaudus lib. 1. quæst. var. quæst. 21. Oldendo p. class. 3. act. 11. Robert. 3. animadversal. 14. Cuiac. in parat. suis & in notis hic per l. dotis C. de iure dot. ubi res est obligata Titio; deinde fisco, tum dori, fisco præfertur Titius, Titio mulier, atque ita fit, ut dos fisco sit potior. Hanc sententiam amplectitur Const. Elect. part. 1. c. 25. Ioachimus a Beust notavit id in l. admonendi ff. de iure iur. fol. 476. Hanc etiam sententiam Ultramontani Galliceni tenent. Hanc sententiam etiam Græci ut Harmenop. lib. 1. tit. 13. pag. 76. Eman. Zoarez. in thes. recept. sent. n. 305. 306. tenent.

Contrariam sententiam, scil. uxorem præferri in dote repetenda creditoribus tantum tacitam anteriorem hypothecam habentibus non expressam, defendit Bulgarus antiquus Glossator, quam sententiam secuti & amplexi sunt multi Glossi. Bart. quod Myns. n. 11. 12. refert, Castr. & Doct. in d. l. assiduus. C. qui pot. in pign. hab. Canon. in c. ex literis exempt. de pign. Dyn. in c. qui prior. extr. de reg. iur. in 6. lal. in §. fuerat. n. 72. & Zaf. ibidem n. 22. ubi dicit, eam esse verissimam. Hanc sequitur Wesenb. hic & in parat. ubi Hartmannus etiam Hartmanni dicit, ita hodie in Camera observari post temp. Myns. & Gail. quod etiam in publica lectione professus aliquando erat publ. professor Wittenbergæ Socer Raucharti. Hanc sententiam etiam amplectitur hic Hotom. quando dicit: omnibus creditoribus præferri mulierem, nisi habeant expressam & pactam hypothecam. Nam iis, ne fisco quidem præfertur l. si pignus. ff. qui pot. in pign. hab. Sed quæ fundamenta eorum præcipua obiciemus & refutabimus. I. Argumentum: Ubi textus non distinguit, nec nos distinguamus. l. de proso. ff. de publ. in rem act. ubi dicitur, qui prior est tempore, potior & iure, l. 1. & 4. qui pot. in pign. hab. Ergo mulier non potest præferri creditoribus anteriorem hypothecam habentibus. Resp. Hoc argumentum procedit tum, quando creditorum pars est conditio, non si unus speciali privilegio est munitus, ut hic mulier; Et sane magnus est dotis favor, multaq; in ea propterea sunt singularia. Hinc ex constit. Divorum Sever. & A. nro. 46 per præconsoles præfidesq; provinciarum coguntur parentes in matrimonio liberos collocare & dotare. l. 19. qui liberos. ff. de ris. nupt. l. fin. §. utramque C. de dot. promiss. lal. in §. fuerat 47 n. 97. Et dotes esse salvas f. mulieribus Reipubl. interest, ut propter eas facilius nubere possint, imo maxime necessariam ad procreandam sobolem replendamq; liberis civitatem, l. 2. ff. de iur. dot. l. 1. ff. solut. matrim. Arius Pinellus in Auth. nisi triennale. num. 59. C. de bon. matern. dicit generalem dispositionem non comprehendere casus speciales privilegiatos & causas privilegiatas gloss. in l. postquam liti. C. de pact. Restat in l. 1. num. 58. cum seqq. ff. de vulg. & pupill. substitut. II. Argumentum est tale. Privilegia, quæ constitutionibus Imperialib. tribuuntur ad alienam iniuriam porrigi non debent l. non debet. ff. de reg. iur. l. filius. C. de pact. quod fieret hoc in casu, & jus quæsitum creditoribus auferretur. Respond. Theorica proposita ita demum locum sibi vendicat, si princeps non sciens prudensque ob publicam similemque causam & utilitatem privilegium nominatim indulget l. 2. §. si quis & 161. Dd. ff. ne quid in loco publ. Deinde id suadet infirmitas f. mulierum, propter quam contra regul. iur. illis sæpe succurritur. l. 2. §. pen. ff. ad S. C. Velleian. Et utile est Reipubl. dotes mulieres habere salvas, d. l. 2. ff. de iur. dot. Deinde secundum Vaudum negligentia creditoris id erit ascribendum, qui vigilare debuit, ut suum ius consequeretur, neque tantisper expectare, dum loculis mariti exhaustis privilegiis mulieris incipiat subici. l. qui autem §. sciendum. ff. qui in fraud. credit. III. Argumentum est tale: præ-

Prævisio hominis tollit prævisionem legis, nec lex potest rescindere id quod homo sibi posuit: Ergo quam legem sibi fecit anterior creditor expressam habens hypothecam, ea non potest auferri, cum lex velit suum auxilium dare mulieri, non adimere securitatem creditoribus ex conventionem & prævisionem propria & industria creditoris. Respond. Hoc argumento Zas. *in d. §. fuerat num. 22.* utitur, sed Vaudus duabus verbis respondet, id propter favorem dotis fieri, quemadmodum ante fuerat responsum IV. Argumentum est *d. l. assiduis.* ubi dicitur, mulierem in quacunq; actione personali indistincte præferri creditoribus, sed additur particula, *pene*, limitativa; Ergo in quibusdam actionibus non gaudet uxor prærogativa. Deinde *in d. l. assiduis*, & *in d. §. fuerat h. tit. num.* dicitur quod tacitam hypothecam Imperat. dederit mulieribus tum, quando anteriores etiam temporis privilegio sunt vallati creditores, id quod tum est, quando tacitam habent creditores anteriorem hypothecam. Resp. Hodie in his casibus omnibus, dotis causa, mulierem iure tacitæ hypothecæ, omnino præferendam esse. Iuxta generalem decisionem *in l. 9. C. qui pat. in pig. hab.* ubi ad Impm. Dioclet. & Maxim. est receptum: Eos qui ꝑ pignora acceperunt, cum in rem actionem habeant, privilegiis omnibus, quæ personalibus actionibus competunt, præferri. Ad alterum quod attinet, certum est *d. l. assiduis*, magis facere pro nobis, quia quod ibi dicitur & *in §. fuerat*, de tacita hypotheca data, illud respicit mulierem tantum, quasi illa habeat eam, licet omnes creditores sint vallati anteriori privilegio, scil. tacito vel expresso propter duplicem textus generalitatem.

Deniq; summum fundamentum habent hoc ꝑ: fiscus & mulier pari passu ambulant *l. 9. §. 9. dotis. C. de iur. dot. l. 2. C. de privileg. fisci. l. quamvis. C. de iur. fisci.* Sed fiscus creditoribus tempore prioribus non est potior, si de hypotheca privatorum agatur, idemque iuris est, si nulla sit constituta privato hypotheca in bonis creditoris, & concurrat rei privatæ persecutio cum fisci pœnæ exactione, ut privatus fisco præferatur. *l. si pignus 8. ff. qui pos. in pign. habet. l. si fundum. C. eod.* Iulius Clarus *in pract. num. uli. quæst. 78.* Hinc ex identitate rationis concludunt, neque mulierem privato priorem hypothecam expressam habenti præferendam esse. Resp. Myns. *in d. §. fuerat. num. 12. 13.* dicit, dotem ꝑ plurib. & maioribus privilegiis, esse cohonestatam, quam fiscum, sed ut res sit expeditissima, quod ad fiscum attinet, cum quo mulier ratione *αγοπραξίας* confertur, est id *in d. l. 2. C. de privileg. fisci.* ex qua autem comparatio illa depromi non potest; nec enim ulla æqualitas, ex eo quod prætenditur ullo rescripto commode colligi potest, quippe in illa lege non expressum reperitur, id quod fisco denegatur, continuo etiam denegandum esse uxori, sed mulierem, licet ei ius prælationis ex legis dispositione contra reliquos creditores competat, fisco cum quo prius, id est, ante dotis constitutionem maritus contraxit, ob singularem, quo semper fiscum persecuti sunt, favorem præponi non debere. Facilius igitur concedi potest, fiscum & mulierem inter se respectu iuris communis paribus ambulare passibus: juris vero singularis intuitu & reliquorum privatorum non æque: vide etiam *l. privilegia. 17. ff. de priv. credit.* Deinde differentia est hæc, ꝑ quod mulier non tantum in qualibet personali actione: verum etiam in hypothecaria præfertur; Et mulier in actione hypothecaria suo quodam iure privilegiata est, cum nec fiscus nec ulli alii ex hypothecariis creditoribus suo iure sint privilegiarii. *l. assiduis & ibi Cuiac. in paratit. & in d. Nov. 97. de aequalib. dotis.* Manet igitur vera sententia Martini.

Addo etiam maritum ꝑ habere tacitam hypothecam pro dote consequenda. *l. un. §. 1. in verb. tacitam hypothecam damus ex utroque latere.* Zasus *d. §. fuerat num. 12.* Queritur autem, an donatio propter nuptias ꝑ subsit tacitæ hypothecæ, hoc est, an uxor mariti bona habeat tacite obligata propter donationem propter nuptias? Dynus putat, quod non. Sed

Sed dicit Zas. magnos viros sæpe improvide errare. Nitebatur *l. assiduus. ad fin. C. qui pot. impig. hab.* ubi dicitur, dari dori hoc privilegium: Ergo non donationi propter nupt. Resp. Justin. ibi Imperat. intellexisse prælationis privilegium non hypothecæ tacitæ monstrat textus expressus in *l. ubi in princ. C. de iur. dot.* ubi dicitur, res mariti suppositas esse uxori, id est, tacite obligatas. Precedit tamen hoc, si dos est effectualiter vel realiter numerata, non si est confessa, hoc est: Si confessus est maritus, se accepturum, est tum dos cauta vel confessata non numerata, & potest tum maritus se defendere exceptione non numeratæ pecuniæ, Zas. *hic n. 24. 25. 26.*

DISPUTATIO XLV.

De actionibus stricti iuris & arbitrariis.

CONTINUATIO.

Postquam dictum est de actionibus bonæ fidei: erit nunc etiam de actionibus strictis & arbitrariis agendum.

Thema I. Actiones stricti iuris sunt, quibus præcisè persequimur, quod aperto iure nobis debetur, non habita ratione eius, quod ex æquo & bono iudex præstandum censet.

2 Actiones arbitrariæ sunt, in quibus iudex ex æquo & bono satisfieri iubet, & si iussui non stetur, condemnat.

3 Harum septem Imperat. Justin. recenset in §. *præterea. Instit. de action.* earum tractandæ restant tres: nimirum, actio de dolo: de eo quod certo loco: & ad exhibendum. Insuper autem adhuc aliæ adduci possunt: veluti in factum adversus nautas, caupones, stabularios: in factum de publicanis: redhibitoria: & denique noxales actiones, de quibus suo loco.

4 De dolo actio comparata est adversus decipientem, ad persequendum id, quod ratione doli ipsius nobis abest, scil. si aliud remedium non erit, & iusta causa subesse videbitur, quo pertinent hæc: primo quod hodie intra biennium continuum sit proponenda: Deinde quod per modica summa non excedente duos aureos non detur; item quod honestatis & dignitatis intuitu denegatur hæc actio.

5 Actio de eo quod certo loco, est utilis arbitraria, competens ex æquitate contra eum, qui certo loco aliquid promisit, quo in loco tamen sui non facit copiam, ad id quocunque alio loco persequendum, facta commemoratione loci constituti.

6 Ad exhibendum actio est arbitraria, qua petitur alicuius rei copia ab eo, qui exhibendi facit facultatem aut dolo malo facit, quo minus habeat. Edibus sane coniunctum tignum in hanc actionem non venit.

7 Actio in factum adversus nautas, caupones, stabularios est arbitraria

traria, qua experimur adversus exercitorem, institoremque de recepto restituendo.

8 In factum adversus publicanos arbitraria est actio competens alicui, ut prosequatur id, quod à publicanis eorumve familia supra iustum vectigalis modum dolo inale exactum aut vi ademptum est.

9 Actio redhibitoria datur adversus venditores, præstito omni interesse, quod vitiosum ab his traditum est, sine istius admonitione recipiant. Ex adverso quoque venditori contra emptorem contraria tribuitur actio, ut is una cum re fructus quoque restituat, & damnum ipsius culpa datum refarciat.

10 Sane de eo, quod in iudicium deductum est, licet incertum sit, iudici incumbit, ut certam ferat sententiam, quoad potest.

11 Cæterum quoniam usu evenire potest, ut plus aut minus quam nobis debetur, in iudiciis petamus, de plus minusque petitionibus interferere quid placuit, & qui plus petit, id quod contingit 4. modis, sc. re, tempore, loco & causa, tota cadit causa.

12 Quod si minus petitur iisdem plane modis, cum contrariorum eadem sit ratio, tum sine omni periculo agitur in tantum, ut nec id quod omissum est in intentione quis amittat, quippe quod iudicis officio ab adversario præstandum venit, ex constitutione D. Zenonis.

13 Eadem porro ratione si quis iusto errore ductus aliud pro alio intenderit, nihil periclitatur, sed correctioni istius erroris in eodem iudicio locus est.

14 Alio modo distinguuntur actiones, quod aut in solidum simpliciter exerceantur, (id quod regulare est actionum,) aut non.

15 Harum, scil. quæ non præcise ac solidum persequuntur, quædam ita comparatæ sunt, ut iis stricto jure solidum quidem petamus: attamen ex æquitate, non nisi in id tantum, quod facere potest reus conventus, salvis alimentis subsequitur condemnatio.

16 Veluti si mulier adversus maritum experiatur dotis restituendæ nomine, itemque ex aliis contractibus D. Pii constitutione super eo emissæ: Aut contra, maritus adversus uxorem agat, id quod perinde observatur in persona loceri & generi.

17 Similiter si quis adversus parentem suum patronumve actionem instituat, non amplius consequitur actor, quam facere potest reus: idemque est, si adversus socium iudicio societatis agatur: item adversus donatorem in id quod ex donationis contractu nobis debetur, ubi amplius tamen id est, quod etiam æ alienum deducitur.

18 Sic quoque cum eo, qui bonis suis semel cessit, si experiatur quis ex antiquis creditoribus ultra id quod facere potest, condemnandus minime est. Idem etiam obinet in milite armato, eoque, qui paterna hereditate abstinuit, de eo quod sub patria potestate contractum est.

19 Quædam rursus istiusmodi sunt, ut nec quidem ab initio in solidum simpliciter concipiantur, puta de peculio, quia persequimur à patre vel domino, quod nobis ex obligatione filii vel servi debetur, quatenus est in peculio, & de in rem verso, de qua inferius plura.

20 Ulterius actiones etiam hoc modo distinguuntur, quod quædam nostro ipsius nomine competant: quædam vero alterius nomine: illuc actiones fere omnes pertinent: hac vero per paucæ: utpote de peculio, quam paulo ante proposuimus.

21 Item quod iussu, qua experimur adversus patrem vel dominum de eo, quod ex negotio ipsorum iussu cum filio vel servo gesto, nobis debetur.

22 Exercitoria etiam quæ dirigitur contra exercitorem ad id quod ex negotio, cum magistro navis vel substituto istius rei gratia cui præpositus est, gesto debetur.

23 Institoria, quam ad persequendum, si quid ex negotio cum institore negotiationis terrenæ habita ratione demandatæ provinciæ nobis debetur, adversus proponentem intendimus.

24 Tributoria, qua agimus adversus patrem, vel dominum, quorum in potestate constituti scientibus ipsis negotiantes in peculiaribus mercibus earum ratione nobis obligati sunt, ut distributione eius, quod ex merce est inter creditores facta pro rata debiti nobis tribuatur.

25 Quanquam autem ex hoc edicto dominus simul cum extraneis creditoribus vocetur in tributum, tamen hac præ illis fruitur prærogativa, quod non modo ratione mercis, sed ex quacunque causa constitutum debitum ipsius in computationem veniat, quod secus est in extraneis.

26 De in rem verso, qua à patre vel domino persequimur id quod in rem eorum filius vel servus ex negotio cum ipsis gesto necessario impendunt.

27 Notandum hic est, id quod peculiariter in persona filii locum habet, ex S Cto Maced. omnem denegari actionem petitionemque, ei qui mutuas pecunias filio, in sacris adhuc constituto, dedit.

28 Vicissim in servi persona peculiare quid est, nempe quod noxalis datur actio adversus dominum ex privato delicto servi commisso ipso ignorante, ut id quod nobis ratione delicti istius debetur solvat, aut servum noxæ dedat.

29 Est

29 Est & actio noxalis de pecude ex l. 12. tab. adversus dominum animalis, contra communem istius generis animantium naturam, pauperiem facientis, competens ei, cuius interest, ut aut æstimationem istius domino præstet, aut animal noxæ dedat.

30 Si autem per animalia nociva, quæ ibi habentur, qua vulgo iter sit, damnum illatum est, præter de pauperie actionem, ex ædilitio etiam edicto actio locum habebit, siquidem libero homini nocitum, in id, quod bonum & æquum iudici videbitur: Si autem alii rei in duplum damni dari.

Corollarium. Occasione plus petitionis non incommode quæritur, utrum etiam reus plus negando incidat in pœnam? ubi nos negativam communi calculo receptam defendimus. Ex quo rursus illud quæritur, num tota libelli positio ratione partis falsæ negari possit? id quod iterum negamus cum Camera Imperiali.

DISPUTATIONIS XLV.

De actionibus strictis & arbitrariis objectiones
& resolutiones.

S V M M A R I A.

- 1 Condemnatio in arbitrariis actionibus unde fiat.
- 2 Arbitraria actio datur propter certi loci interesse.
- 3 Actiones bonæ fidei cur non ab arbitrio, sed à seipsis denominentur.
- 4 Iudicis officium quomodo in actionibus bonæ fidei, strictis, & arbitrariis deserviat.
- 5 Contractus omnes qua ratione sint & dicantur bonæ fidei.
- 6 Actiones bonæ fidei habent laxiores effectus, quam actiones stricti iuris.
- 7 Differentia inter contractus bonæ fidei & stricti iuris.
- 8 Dolo in contractibus dupliciter consideratur.
- 9 Arbitraria actiones habent duas sententias, interlocutoriam & condemnatoriam.
- 10 Actio de dolo malo quam diu duret & quare.
- 11 Actio de dolo malo quando competat.
- 12 Actio de eo quod certo loco ad quid comparata sit.
- 13 Sententia iudicis an possit esse certa, cum petitio libelli sit incerta.
- 14 Pœna eius qui plus in iudicio petit.
- 15 Petens minus in iudicio, quam sibi debetur, non præiudicat sibi quo minus, quod reliquum est, petere possit.
- 16 Actor an possit emendare libellum in eodem iudicio.
- 17 Exceptio competentia contra actiones solidum ipso iure exigentes.
- 18 Mulier quomodo adversus maritum, dotis restituenda nomine agere possit.
- 19 Socr quomodo conveniri possit.

- 20 *Socer mariti non est parentis loco ut socer uxoris.*
- 21 *Matrimonio soluto cessat affinitatis vinculum.*
- 22 *Pater uxoris soluto matrimonio privilegium nullum habet.*
- 23 *Agens contra parentem vel patronum suum, non amplius consequitur, quam facere potest.*
- 24 *Socius si adversus socium agat, datur ei exceptio competentia.*
- 25 *Competentia privilegium an etiam inter fratres locum habeat.*
- 26 *Competentia privilegium locum habet etiam in contractu donationis.*
- 27 *Maritus non habet causam lucrativam ex promissione dotis, sed est similis creditori.*
- 28 *Actio de peculio non est proprie actio, sed tantum appendix & clausula actionis.*
- 29 *Servus ex contractibus non obligatur.*
- 30 *Filiusfam. ex omnibus causis ut paterfam. obligatur.*
- 31 *Delicta suos tenent autores.*
- 32 *Senatusconsultum Macedonianum quare introductum.*
- 33 *Filii familias noxa dari possunt.*
- 34 *Noxa & noxia vocabula an differant.*
- 35 *Reus qui plus negat, non incidit in pœnam.*

AD Continuationem & Thesin I. 2.] In superioribus aliquot disputationibus tractavimus de actionibus bonæ fidei, nunc igitur iusto ordine stricti juris actiones & arbitrariæ sequuntur. An autem illa triplex divisionis species possit defendi supra satis abunde demonstratum fuit. Sed objicitur, id quod ex qualitate seu accidente accedit non constituit certam speciem. Talis est arbitraria, fit enim ex stricti juris actionibus vel bonæ fidei: Ergo non constituit certam speciem. Resp. Cuiac. *hic* affirmat arbitrarias esse, in quibus fit † condemnatio ex natura actionis, in qua additum est, ut ex bona fide damnetur: In actionibus strictis condemnatio fit ex stricta formula: nec in iis quid venit vel arbitrio iudicis vel ex natura actionis, sed ex stricta ratione contrahentium. Et hoc est id quod Jaf. dicit n. 18. §. *præterea, h. tit.* ubi affirmat, quod officium iudicis in arbitrariis actionibus tantum resideat in persona, & dum tantum in pectore iudicis hæret, concedere vel non concedere potest illa arbitraria, puta interesse propter locum, nam & Zaf. §. *præterea*. dicit, actionem † arbitrariam dari propter certi loci interesse, quia si quis dicit, solvam Francofurti, & alibi solvit, interesse arbitratu iudex. Et idem, Jaf. n. 20. dicit, actiones bonæ fidei non dici arbitrarias, quia in actione bonæ fidei iudicis officium multum potest, ex natura actionis. Unde non essent adiectione arbitrariæ, non essent alio adminiculo. Hinc statim quis debitor est in mora, æquitas, quæ mover iudicem, est iam in lucem formata ab ipsa actione. Hinc est, quod † actiones bonæ fidei non denominantur ab arbitrio, sed à seipsis. Hotom. *his* inter alias differentias hanc ponit inter bonæ fidei & arbitr. quod in bonæ fidei iudiciis iudicetur ex bono & æquo, quia uterque alteri ultro citroque obligatus est: In arbitrariis iudicium est de possess. vel obligatione unius tantum II. Obijciunt à Zaf. *hic* id quod etiam supra monui. Actiones bonæ fidei & arbitrarias describj eodem modo & eadem definitione in §. *bonæ fidei*. In quibus ex æquo & bono iudicandi libera est facta potestas iudici, unde propter æqualem potestatem actiones arbitrariæ sunt bonæ fidei. Respond. Hoc falsum dicit Zasius, quia arbitrariæ non enumerantur inter actiones bonæ fidei, unde alii dicebant esse tertiam speciem actionum arbitrariorum, nec bonæ fidei, nec stricti iuris esse, sed hoc etiam falsum esse dicit ipse Zasius in §. *præterea numeri 4. h. tit. 1. n.* Sed

Sed Dd. sequuntur gl. & veritatem, quod sint stricti iuris; non bonæ fidei: Sed hic oritur nodus: Cur dormitavit, inquit Zas. Imperat. & nos in dubio reliquit? quod sit iisdem usus verbis in aliis. Ioh. Faber in hoc puncto dicebat, se malle discere, quam docere, adeo res est obscura. In ea autem sententia manet hic Zas. sc. in actionibus bonæ fidei † iudicis⁴ officium mercenarium deservire actioni secundum suam naturam, & quæ arbitratur, ex robore, vi & virtute actionis: Sed in strictis iudic. & arbitrariis aliter se res habet, deservire in iis iudicis officium non ex natura actionis, sed præter naturam actionis propter aliquem extrinsecum eventum eas fieri arbitrarias, qua in sententia etiam est D. Wef. Nos cum Cuiac. & Hottom. triplicem speciem ponimus, prout supra satis fuit explicatum.

Denique obijcitur, frustra distingui inter actiones eo modo, & frustra tot festa fieri inter contractus strictos & actiones bonæ fidei, quia omnes contractus sunt bonæ fidei: Ergo & actiones *l. bonam fidem. C. de oblig. & act.* ubi dicitur, bonam fidem servari in contractibus æquum est & facit *l. 1. ff. de pact. l. 2. §. hoc interdicit. ff. de precario.* Resp. Hic vulere est nodus à Bart. tribus verbis explicatur *in d. c. uni ex de plus petit.* qui dicit, † quoad mentem⁵ & intentionem omnes contractus esse bonæ fidei, omnes habere bonam fidem, sed non quoad titulum actionis, hoc Zas. ita explicat *in d. §. actionum. n. 42.* quod quoad ipsam substantiam conventionis inter partes in omni contractu debeat servari bona fides, sed quoad effectus extrinsecos, qui relucet in actionibus esse differentiam, quia † laxiores & ef-⁶ ficientiores sunt effectus in actionibus bonæ fidei quam in stricti iuris, sicut equus fienatus ac equus effrenatus. Differentia est nota inter contractum bonæ fidei & stricti iuris. In⁷ bonæ fidei contractibus, si dolus dat causam contractui, est ipso iure nullus. *l. c. eleganter. ff. de dolo malo.* ubi dicitur, nullam esse venditionem. Et sciendum, duplicem esse dolum, vel † dupliciter eum venire in contractibus, interdum dat causam contractui, ut si aliquis⁸ decipitur verbis, ut vendat rem, quam non erat venditurus. Hic contractus pro infecto habetur, & ipso iure est nullus. Alius incidit in contractum, ut si aliquis rem venditurus exposuit eam venalem, & postea verbis aut facto eum decepit emptor, ut eo minoris ei venderetur. Hic dolus in contractu bonæ fidei purgatur & emendatur per ipsum contractum: Contractus valet, sed id rescinditur, in quo est læsus: Secus in contractibus stricti iuris, quia si ve det causam, si ve incidat, semper manet contractus & non annullatur, nec vitium purgatur per contractum, sed competit actio de dolo adversus partem dolosam, vel datur exceptio doli adversus eum.

Petrus tamen de Bella Pertica D. subtilis, & subtiles Ultramontani Galli tenent contrarium, quod etiam in contractibus bonæ fidei, si ve det causam, si ve incidat, non annulletur contractus *per l. si dolo. C. de rescind. vendit.* ubi dicitur, quod si venditor dolo est deceptus, ut venderet, potest contractum rescindere, sed quod nullum est, non potest rescindi, etsi ibi contractus nullus esset, frustra rescinderetur. Resp. Dd. nostri cum Zas. *n. 45.* dicunt, quod sicut iste contractus de facto nulliter processit: Ita hoc factum rescinditur, id est, declaratur esse rescissum, sed inquit Zas. hæc est frigida solutio, unde communis sententia supra posita maneat. Aliæ sunt differentię inter action. & contractus bonæ fidei & stricti iuris, de quibus vide Zas. *n. 46. cum seqq.* Notandum est hic etiam in arbitrariis, duas esse † senten-⁹ tias, interlocutoriam & condemnatoriam. Interlocutoria est, quando quis iubetur restituere vel hoc, vel quid aliud, condemnatoria, quando condemnatur, si non restituit, id etiam in noxalibus ita obtinet hoc modo: Restitue, si non restitues servum, litis æstimationem sustineas aut servum noxæ dedas. Hic in condemnatoria est electio, ut alterum eligat *§. 1. infr. de noxal. actio.* Sed facit negotium hic *l. miles. 6. §. decem. ff. de re iudic.* ubi aliter distin-

guitur. Resp. Ad *d. s. decem*, quod attinet, dicitur ibi, si quis est condemnatus dare decem; vel servum noxæ dedere in decem tenetur, h. e. non obligatur ex causa iudicati. nisi in decem, quia noxæ dedendi facultas est ex legibus, quod separatur a re iudicati. Aliud autem est, si quis est stipulatus decem vel noxæ dedere; tum enim non potest pro arbitrio decem petere, quia in debitoris non stipulatoris est electione, *l. 10. in fin. ff. de iure dot.* Et in stipulatione singula per se veniunt, eaque singula separatim stipulari possumus, iudicium solius deditionis noxæ est nullum, sed pecuniariam condemnationem sequitur, & ideo iudicati decem agitur, & sensus est, hoc casu decem principaliter sunt iudicati, & ea tantum petam, licet lex mihi permittat servum noxæ dedere, vide etiam gl. hic.

Ad *Thefin 3. 4.*] Proponuntur & enumerantur hic aliquæ actiones arbitrarie antemodo explicatæ, de quibus ordine. Et primo proponitur actio de dolo malo, quæ hodie durat per biennium, licet aliæ actiones restitutorie & rescissorie habeant quadriennium. *l. ult. C. de temp. in integ. restit.* Et ideo brevius habet spacium hæc, quia non est favorabilis. Nam odia sunt restringenda, favores ampliandi, *c. odia de reg. iur. 126.* Daturq; hæc de dolo actio, tum quando aliud remedium, id est, actio non superest, & tamen subesse videtur iusta causa, id quod *in l. 1. §. ait prætor. ff. de dolo malo. c. 1. 2. C. eod. iuris est expeditissimi.* Sed hic quædam obijciuntur. Primo obijcitur *l. 1. C. de dolo malo. c. 1. si mandatam 37. Paulus respondit fideiussorem ff. mandati.* quæ *ll.* inter se pugnant. Nam *in d. l. 1.* dicitur dari eo casu, quando pignora fideiussori venduntur de dolo actionem *in d. l. si mandatam.* dicitur dari actionem mandati. Respond. Gl. *in d. l. si mandatam.* putat dari actionem de dolo, id est, mandati propter dolum, quæ actio est famosa. Sed adhuc videtur obstare *l. fideiussor. 34. ff. de negot. gest.* ubi eo casu datur actio negot. gest. sc. pro rebus alterius contractus; sed pro rebus eiusdem agitur mandati, & actio negot. gestor. pertinet ad sumptus & ad pecuniam impensam *d. l. ex mandat. §. Paulus.* Secundo obijcitur *l. 7. §. fin. ff. de in integr. restit.* ubi dicitur posse etiam dari de dolo actionem, quando aliud remedium superest, quem sensum particula, *etiam*, ulto importat. Resp. Dicit J. C. ut restitutione opus esse ex generali clausula, vel eam restitutionem usurpari posse, si fraus intervenit, quamvis tamen etiam propter fraudem tum actio de dolo competat, postea dicit & quasi, id explicat J. C. ut dicens: Sed quia famosa est actio de dolo, boni prætoris est potius restituere litem, prout æquitas postulabit. Et dicit ad actionem de dolo tum demum perveniri, si nullum aliud remedium superest: Hic autem aliud remedium sc. restitutio prætoris ex æquo & bono vel ex generali clausula: Ergo de dolo actio cesser, secundum nostram sententiam & *d. l. 1. §. ait. prætor. ff. de dolo malo.* Tercio faciunt hic pro urgentibus obiectionibus ea, quæ in superiore disputatione ad rubr. sunt dicta de actione præscript. verb. quæ videtur posse concurrere interdum cum actione doli, quibus *ll.* omnibus ibi abunde & sufficienter est satisfactum, quod hic non repetendum est. Deinde obijcitur valde *l. repet. 5. §. fin. in fin. quibus mod. usufruct. amitt. cum l. seq.* ubi datur actio vel ex testamento, vel de dolo actio. Ergo datur hæc actio, quando aliud remedium superest. Resp. Verum est id ibi dici, sed *in l. arbitrio. 18. §. si dominus ff. de dolo malo.* dicitur, eo casu non dari actionem de dolo, sed alias actiones; quam pugnam *ll.* ita tollit Goveanus *lib. 1. variar. c. 38.* ut dicat, actionem de dolo dari posito in area ædificio à proprietario, cuius aræ usufructus erat legatus, non autem exultis ab eo ædibus, quo casu datur actio ex casu *l. Aquil. §. si sedes si proprietarius. ff. ad l. Aquil.* Quæ quidem actio re in melius mutata non competit, quare ædificio in area posito, de dolo agitur. Si quidem tradito iam aræ usufructu, in ea ab herede posurum sit ædificium, ante autem usufructus traditionem, ex testamento actio competit. Neq; tamen existimandum est de dolo competere actionem iis casibus, quibus interdictum quod vi aut clam competit.

Ad *Thef.*

Ad Thes. 5.] Agitur hic de actione de eo, quod certo loco. Sed objicitur *l. heres 19. §. ult. ff. de re iud.* ubi in loco contractus & domicilii quis potest conveniri. Respond. Illud est de eo, de quo quis conveniri potest; hic tantum agitur ꝑ de interesse per hanc actionem petendo, facta loci commemoratione, in quo solvi deberet. Et illud interesse arbitrio iudicis æstimatur, unde hæc actio arbitraria est.

Ad Thes. 6. 7. 8. 9.] Agitur hic de actione arbit. ad exhibend. in factum, &c. & de redhibitoria, quæ plana sunt omnia.

Ad Thes. 10.] Opponitur ei, quod in hac thesi dicitur, iudici incumbere, ut certam ferat sententiam, licet incertum in iudicium sit deductum, itaque iud. sententia sit conformis libello: Ergo ꝑ non potest esse certa, cum petitio libelli sit incerta. Resp. Certitudo sententia & incertitudo petitionis non tollunt consonantiam sententia & libelli, quia iudex non omnino recedit a petitione, nec propterea aliud pronunciat, quam in iudicium est deductum, & certum tum id efficitur, quod incertum fuit.

Ad Thes. 11.] Qui plus petit, quod quatuor modis contingit re, tempore, loco, & casu, ꝑ olim tota cadebat causa, hodie tantum induciæ duplicantur *§. hodie infr. de except.* Wef. *in §. sed hac quidem. h. t. n.* id quod etiam Zang. *in tract. de except. pag. 169.* affirmat. Et hoc novissimum jus a respondente male in hac thesi fuit omissum, & mera etiam negligentia in correctione prætermisum. Sin autem quantitate vel alio modo plus est petitum, in omne, si quod forte damnum ex hac causa ei acciderit contra quem plus est petitum, commissa triplici condemnatione puniatur, inquit Justin *in d. §. sed hac quidem.* Wef. tamen addit *in l. un. C. de plus petit.* aliam esse pœnam, sc. eo casu, quando quis amplio rem pecuniam per dolum & machinationem cautiorem exegerit, id quod Pontifex aliter interpretatur *in c. 1. ext. de plus petit.* cuius defensio hodie in foro magis obtinet.

Ad Thes. 12. 13.] Minus petitur iisdem plane modis, & tum ꝑ sine omni periculo agitur in tantum, ut nec id quod omissum est in intentione, quis amittat, quia qui minus petit, quam ei debeatur, per hoc non præiudicat sibi in reliquo, quia etiam reliquum in eodem iudicio petere possit. Sed contra hanc differentiam validissime pugnat *l. non potest videri ff. de iudic.* ubi dicitur non posse videri in iudicium venisse, quod post iudicium acceptum, id est, post litis contestationem venerit, & hoc est, quod volunt Impp. *in l. edita C. eod.* ubi dicitur, emendari posse, quod vult perpetui edicti auctoritas. Resp. Dicunt Dd. quod licet non habeamus verba edicti, tamen *in d. l. non potest.* contineatur sententia edicti. Ecce, inquit Zas. *in §. si minus,* quam implacabiliter pugnat *d. l. non potest.* cum textu nostro: Glossatores in ea re variaverunt. Nam Martinus dicebat textum nostrum specialiter procedere, & licere ante & post litem contestatam, usque ad sententiam, libellum emendare, cum ex una actione procedat hæc emendatio, & sit una causa petendi ex una radicali obligatione: Quapropter putabat, sine novo processu emendari posse, & non esse discedendum a textu nostro, qui planus & clarus est. In contraria est sententia Ioannes Glossator gloss. nostra Bart. & communiter Dd. quod in casu nostri textus, actor possit emendare ꝑ libellum, addendo maiorem summam ante lit. contest. post lit. contestatam non possit sine novo processu & sine nova instantia. Unde possit quidem addere, sed ex novo processu, libello, & instantia, tamen coram eodem iudice *d. l. non potest.* Nec obstat dici hic in eodem iudicio posse emendari, quia gloss. exponit in eodem iudicio, id est, coram eodem iudice. Sed hæc expositio est improvida Zasii & fatua. Dicas igitur, pro communi opinione, in eodem iudicio, id est, in controversia, vel in eadem lite: Ergo stat conclusio posse actorem impune, addere quid in eodem iudicio, post lit. contest. non nisi ex novo processu, & ex nova instantia.

Ad

Ad Thesin. 14. 15.] Actiones distinguuntur etiam, ut solidum quædam non præcise exigant, quædam præcise solidum postulent stricta ratione: Ex æquitate non nisi in quantum quis facere potest salvis alimentis, & † datur contra has actiones solidum ipso iure exigentes ex prætoris æquitate, exceptio competentia, de qua infra *in tit. de except.* latius & commodius agetur.

Ad Thes. 16. 17. 18.] In hisce thesibus ponuntur exempla illarum personarum, quæ non nisi in quantum quis facere potest, conveniri possunt. Primum est, si † mulier adversus maritum agat dotis restituendæ nomine. §. *item si de dote h. t. n.* Hoc tantum innuit Justin. in §. *item si de dote. h. t. n.* Obtinere in dote, sed ut Hort. hic monet, id in aliis etiam contractibus obrinet ex D. Pii Constitutione, ut etiam *in thes.* ponimus, id quod constat ex *l. non tantum 20. ff. de re iud.* ubi ex aliis contractibus etiam in id quod facere potest, condemnatur maritus. Idem in *l. sunt quadam 16. ff. solut. matr. l. in condemnatione ff. de regul. iur.* ubi propter reverentiam, quam uxores debent maritis *l. un. C. de rei uxor. act.* Secundum, † focer uxoris sive conveniatur manente matrimonio, sive etiam soluto, *l. sicut autem. 11. ff. de re iud.* Bart. & Zas. *l. pen. ff. de iur. dos.* Socer quoque mariti constante matrimonio, sive in dolo versetur: sive non, quia non cessat vinculum & amor affinitatis, ut loquitur Zas. *ex diverso 17. ff. solut. matr.* Quinimo & dirempto eo quod & iustum est, si modo in dolo non fuerit versatus *d. l. 17.* Et focer mariti non est † parentis loco, ut uxoris focer. *l. quia 6. ff. solut. matrim.* Et est focer uxoris parentis loco, quia illa in aliam transit familiam, non ita maritus. Deinde focer mariti reperit dotem, focer uxoris petit dotem. Zasius solvit hoc *in l. non tantum 20. ff. de re iud.* ubi *l. sicut. 11.* una explicat & dicit *d. l. sicut. 21. ff. de re iud.* focerum etiam habere privilegium competentia, id est, patrem uxoris, ut Gothofr. Socer mariti non gaudet privilegio constante matrimonio propter vinculum affinitatis indistincte habet pater uxoris privilegium. Ceterum soluto matrimonio pater uxoris non habet privilegium, licet quibusdam æquum videatur, & † cessat affinitatis vinculum: Ergo & amans vinculum extinguitur, quæ ratio est pulchra & moralis, *in gl. in verb. succurrendum.* Sed occurrit terribile contrarium *in l. pen. ff. de iur. dos.* ubi expresse dicitur contra, quod manente & soluto matrim. detur privilegium patri uxoris, nisi forsitan cum genero versatus fuerit in dolo, id est, cum marito filia, quia forte ex dolo promiserat ampliorem dotem, quam præstare poterat, & voluit insidiari genero, & confirmatur illa exceptio, sc. nisi sit in dolo *per d. l. ex diverso in fin. ff. solut. matr.* ubi dicit J. C. iustum esse subveniri parenti. Hæc ll. dissidentia disturbat Dd. & Alex. fere nescivit, quo se verteret: Ego non aliter solvo, quam ut Bart. hic facit, qui dicit, hanc legem scil. *l. de re iudic.* moderandam esse iuxta *l. pen. ff. de iur. dos.* ut una per alteram determinetur. Nam quod hic dicitur, patrem uxoris soluto matrimonio non habere privilegium, verum est, † si in dolo fuerit versatus cum genero, cuius patrimonio insidiaretur. Quod autem ibi dicit, patrem uxoris habere etiam soluto matrimonio, & *in d. l. ex diverso.* intelligitur, sc. si in dolo sit versatus. Nam ut *d. l. pen.* dicit, hoc statuendum est ex causa & persona, an detur privilegium parenti. Et novum non est ll. posteriores per priores determinari & contra *l. non est novum. ff. de ll.* Duar. *in d. l. ex diverso.* dicit, quando focer ex promissione dotis convenitur. Paulus dicit, iustum esse, ut idem honor ei tribuatur. Contrarius sibi Paul. est *in l. sicut ff. de re iud.* quæ pugnantia non sunt, nec sunt contraria plus minus dicere, unde iis nemo turbetur. Et male consecuti sunt hi centones à Triboniano, unde oritur hæc *art. 12.* Coniungemus igitur, inquit Duar. hæc duo capita, ita ut ex iis unum fiat. h. m. Neratius & Proculus scribunt hoc iustum esse, sed alio iure urimur, ut Neratius scribit. Pompon. explicat, sc. soluto matrim. est exceptio, & quod deest uni loco, ex altero suppleatur, id quod etiam æquitas suadet.

Tertio,

Tertiò, non amplius consequitur actor, quam facere potest reus, si quis adversus $\dagger$ parentem suum vel patronum actionem instituat, quia persona parentis & patroni semper videri debet sancta & honesta filio & liberto *l. liberto. ff. de obseq. parent. & patr. prestand.* Dicit autem Zas. *in §. sed etsi quis. n. 1.* id intelligi de liberis emancipatis, quia inter patrem & filium in potestate existente nulla lis esse potest. *l. in nulla. ff. de iud.* nisi in peculio castrensi vel q. quemadmodum id etiam supra est explicatum. Quarto, exceptio competentie locum habet, si adversus $\dagger$ socium iudicio societatis agatur. *d. §. sed etsi quis. h. tit. n.* ita generaliter Imp. Justin. hic loquitur. Sed directo opponitur *l. 16. & l. 22. §. fin ff. de re iud.* ubi ex professo dicitur contrarium ex sententia Sabini, ubi socius omnium bonorum hoc privilegium habet, cum tamen *in l. verum 63. in pr. ff. pro socio.* dicatur, summam rationem habere, ut etiam socii unius rei vel negotiationis id beneficium vel exceptionem competentie habeant, idq; propter ius fraternitatis. Resp. Glossa dicit *d. l. 16.* ita esse intelligendam, quasi sit addita partic. *maxime*, quæ tamen non extat in textu: Et *§. sed etsi quis. h. t. n.* loquitur generaliter de socio, quod habeat hoc beneficium, nec distinguitur an sit universorum bonorum vel certe negotiationis. Zas. *in d. l. 16.* dicit, unum textum nigrum, alterum album dicere, & vocem, *maxima*, contrarium casum implicare, dictio implicata, quemadmodum & dictio, *potissimum*. Aliæ duæ glossæ solutiones, inquit Zas. nihil valent. Jason. dicit, supplere ita particulam, esse miserorum refugium, ubi nihil Jctus supplet. Bart. dicit aliam declarari, limitari, temperari. Retinet Bart. solut. Zasj, sed inquit, si declaratur. Ergo dicit, socios omnium bonorum habere hoc privilegium in omnibus contractibus. *d. l. 16. h. tit. n.* Si vero non omnium bonorum, sed certæ negotiationis sunt, in ea privilegium habeant *d. l. 63.* in aliis contractibus non habeant privilegium. Hæc inquit Zas. est arguta & pulchra solutio. Weseub. *in d. §. sed etsi quis.* dicit de socio universorum bonorum id esse indubitatum, sed ex æquo & bono ad certæ rei negotiationem protractum propter ius fraternitatis. Hor. etiam ibid. dicit hæc; mihi acerbum & durum videtur, quod dicitur *in l. qui sunt. 16. ff. de re iudic.* de socio omnium bonorum propter ius necessitudinis, quod æquitatem suadet. *l. sed h. 22. ff. de re iudic.* ubi causa cognita, se facturum prætor edicit, & *d. l. verum.* Atque ita etiam Duaren. *in d. l. 16.* solvit. Sed quæritur hac occasione, an etiam inter $\dagger$ fratres hoc privilegiū locum habeat? Et videtur dicendum quod sic, propter necessitudinem & coniunctionem fraternam, & id multo magis in fratribus, quia propter quod unumquodque tale est, illud magis tale est. Hic propter ius fraternitatis socij etiam unius negotiationis certæ id privilegium habent. Hoc Duaren. *in d. l. 16.* habet, ubi addit, aliquos putare inter omnes Christianos non posse solidum peti, cum omnes sint fratres, idem etiam hic Weseub. sentit. Myns. etiam *§. sed etsi quis. n. 6.* dicit, quis vellet de fratribus dubitare, si hoc in sociis procedit: Sed Zas. dicit *hic n. 3.* & *in d. l. 16.* contrarium, propterea quod certæ personæ hic referentur, inter quas fratres non sunt, & erubescere nos sine lege loqui, & dicit, quamvis Faber malleo suo contrarium cudat, id quod etiam Weseub. & Duaren. faciunt, tamen ego æquius id esse puto. Quinto, si adversus donatorem ago in id, quod ex $\dagger$ donationis contractu nobis debetur. *d. §. sed etsi quis. hoc tit. n.* habet scil. locum hoc privilegium. Pugnant inter se valde *l. Neseñnius. 41. ff. de re iud. in verb. Heres donatoris in solidum condemnatur, & in l. si extraneus*, ubi dicitur parcendum esse marito, id est, non ei imputandum, si maritus, qui donavit aut donare promisit, non præcipitavit ad solutionem, quemque in id quod facere posset condemnaverat, si convenisset: Ergo non in solidum. Resp. In hiscell. conciliandis plurimum laborant Interpp. Cuiac. *in lib. 12. obs. c. 17.* putat dicendum, multum interesse, an debitor mulieris dotem promiserit, an is qui mulieri donare volebat: Nam quod illi debitor mulieris promisit, periculo est viri. Quod autem alius, scil. donatoris promissit, periculo est mulieris, & quidem *in d. l. si extraneus*, igitur in id quod facere

HH

potest,

Potest, donator conveniri debet à marito, quia pro uxore, cui donare volebat, marito promissit dotem, unde non in solidum condemnatur. *In d. l. vero. Nefennius.* in solidum convenitur, quia extraneus est marito, cui etiam noluit donare, sed mulieri, & maritus dotem de eo stipulando suum negotium gessit, *l. qui id quod. §. ult. ff. de donat.* Et hoc utique si constat matrimonium & maritus agat in solidum. Nec enim dabitur extraneo promissori exceptio in eo, quod facere potest, non soluto matrimonio. Mulier autem in superiori casu nihil marito potest imputare, quia mulier eum non amplius convenire potuisset, nisi in id, quod interest. Hac excusatione igitur uti potest maritus erga mulierem: peperci ei, cui tu debuisses parcere, quique erga te fuit munificus. Quod igitur dicitur *in d. l. si extraneus.* condemnauerat scil. quem condemnauerat uxori ipsa. Duaren *in d. l. Nefennius.* fere idem dicit, scil. in specie Pauli contemplatione, mulieris esse factum, quod mulieri donare volebat ei parci. Zas. *in d. l. Nefennius.* dicit, quod is qui vult donare uxori, si iussu eius promittat marito, non tamen potest habere privilegium, quia maritus est similis creditori, & habet titulum onerosum, quod ad practicam est notandum, & æquiparatur creditori vel etiam emptori. *in l. fin. §. si à socero. ff. de his qua in fraud cred. l. expromissione ff. de act.* ubi dicitur ex promissione dotis † maritus non habet causam lucrativam, sed similis est creditori, vel emptori. Sed inquit Zas. objicitur *l. si extraneo. ff. de iur. dot.* ubi deciditur contrarium, quod ij qui ex liberalitate conveniuntur, in id quod facere possunt, conveniantur. Zas. inquit, gl. frigide solvit, ut solet, quando adsunt contraria difficilia. Alij dicunt, quod unus textus loquatur constante matrimonio: alter quando est solutum, id quod nihil est, quia text. *in d. l. Nefennius.* dicit: maxime soluto matrimonio. Casum igitur alterum implicat & solvit ita: *in l. si extraneus.* donator non mulieri, sed ipsi marito donaverat, vel donari promiserat, contemplatione tamen mulieris: Et sic prima promissio facta marito, radicata fuit in eo; & hoc scæpe fit, ut favore mariti promittatur dos ipsi marito, sed in profectum uxoris, facit pro solutione. *l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demonstr.* ubi quando Titio legantur 100. in testamento, ut habeat dotem pro uxore, licet ista 100. pertineant aliquando ad uxorem, tamen censentur legata Titio. Quam tamen solutionem non putant tutam. Jason aliter solvit, quod in casu *d. l. Nefennius.* donator vel promissor donationis volebat mulieri donare dotem, ut dicit textus, & iussu eius promissit marito, unde merito perdit privilegium, cum jam sit nova promissio: At *in d. l. si extraneus.* nihil dicitur de delegatione facta per mulierem in personam mariti, sed tantum dicitur, si extraneus dotem promissit, ibi fuit promissio data mulieri, & non marito ex ulla delegatione: unde si maritus exigat dotem, non potest nisi ex persona uxoris agere; ex propria promissione agere non potest, si quid ei nihil erat promissum. Merito igitur donator ibi utitur privilegio contra maritum nomine uxoris agentem. Ista solutio est amica textui & vera: Ergo si aperiamus oculos, non sunt contrariæ leges. Insto: Sed opponitur rursus. *l. si prior. 32. ff. soluto matrimonio.* ubi prior maritus accepit dotem à muliere, & facto divorcio, quod eo tempore licebat, mulier nupsit secundo marito & delegavit priorem maritum posteriori, qui prior maritus posteriori promissit, se id quod ex causa dotis deberet, daturum, deciditur ibi, quod prior maritus utitur privilegio contra posteriorem in solvenda dote, id est, deducet alimenta. Respond. Difficile est contrarium. Communiter Dd. post gl. solvunt, quod ibi prior maritus non promissit certam quantitatem posteriori, sed specialiter promissit, quod ex causa dotis deberet, & hic intelligitur promississe id, quod cum effectu ex dote exigi poterat. Sed mulier si exegisset, non poterat exigere totum propter exceptionem deducendi alimenta: Igitur posterior maritus, cui promittitur debitum ex causa dotis non potest exigere, nisi id quod cum effectu debetur; Secus esset si prior maritus ex delegatione promississet posteriori certam quantitatem

titatem, puta centum floren. vel aliam summam, tunc enim non utetur privilegio, cum causam dotis non nominasset, ita textus in *d. l. Nefennius*, procedit, quia hic promissor, qui donare volebat mulieri delegatus marito certam quantitatem promissit, nec adjecit, quod causa dotis promitteret. Et hæc est communis, ut inquit Zas. & ab omnibus recepta solutio, ut & Duaren. in *d. l. Nefennius*, eam amplectitur, quod in huiusmodi delegationibus, cum alter alteri delegatus promittit, multum referat, qualiter fiat promissio, si promittitur certa quantitas, non dabitur exceptio ei, qui delegatus est: Si autem tertius id, quod Titius ex aliqua causa debet, tibi promittat, tunc salvæ sunt exceptiones promittenti. Bart. etiam sequitur. In isto contra datam solutionem ex *l. pure. §. penult. ff. de doli except.* ubi si is, qui debebat, delegatur tertio, ibi distinguitur, an qui tertio promittit ex lucrativa vel onerosa causa promittat, si promittit, qui præstendit causam lucrativam scilicet donationem, habet exceptionem doli quibuscumque verbis promittat, nec distinguitur: Si autem is, cui promittitur, habet causam onerosam, quod sit creditor delegantis, tunc delegatus, qui credidit se debere, cum non deberet, non utetur exceptione doli, quia creditor accepit, quod suum est. Respond. Zasius putat hic similiter non curari, quibus modis verba fiant, unde dicit, distinguendum etiam hic, an sit ex causa lucrativa vel onerosa, quia ibi est eadem qualitas obligationis, & licet alia sit persona, eadem tamen est actio, nempe super dote, quibuscumque verbis promittat prior maritus posteriori. Dos tamen quæ recepta est, promittitur, & non oritur nova obligatio. Unde dicit priorem communem solutionem non videri veram. Denique enumerantur in *tit. 18.* etiam aliquæ personæ, quæ gaudent hoc privilegio, id quod planum est.

Ad Thesi 19. usque ad thes. 26.] Agitur in hisce thesibus de alia divisionis parte, scil. de actionibus, quæ non in solidum ab initio in aliquem dantur. Est actio de peculio, 28 de qua supra actum satis fuit, quæ proprie † non est actio seu formula per se constans, sed adjectio, appendix seu clausula actionis, Oldend. *act. 3. clas. n. 2.* & Myns. *hic.* Deinde quædam actiones nostro nomine, quædam alieno nomine competunt, *tot. tit. 7. quod cum eo, &c.* Moneatur autem hoc, hic ex Hortom. dici in *h. tit.* Eadem fere jura servari in personis, quæ nostro juri sunt subiectæ, Utitur particula, *Fere*, quia † si rursus ex contractib. 20 non obligatur, *l. obligari, 43 ff. de oblig. & act.* Filiusfam. ex omnibus causis † ut paterfam. 39 obligatur, & ob id cum eo agi, ut cum patrefamil. potest. *l. filius, 39 ff. eod.* Obstat totus titulus. *C. ne filius pro patre vel pater pro filio*; Ergo falsum est, quod hic proponitur. Respond. Wesenb. in *rubr. n. 3.* id de emancipatis intelligi vult, ut & in *rubr.* illa vox est, scil. quando est dissoluta patria potestas. Nam qui adhuc sunt in potestate fictione juris, pro eadem persona habentur. *l. ult. C. de impub. & alin substit.* In contractibus igitur eadem est utriusque vox & obligatio. *§. quod si supr. de inutil stipulat.* unde non mirum alterum ex alterius contractu posse conveniri. Non tamen ex delicto alter pro altero, quia † delicta suos tenent auctores. *l. crimen. 26 ff. de poen. l. sancimus. C. eod.* Exercitoria actionis summa Reipubl. utilitas est in navium exercitatione. Sed reliquæ actiones sunt planæ & aliunde petendæ.

Ad Thesi 27. 28.] Agitur hic de SCto Macedon. quod † propter nefandas machinationes Macedonis usurarii est introductum. Notandum in *§. ult. b. tit.* dici in liberis personis, id est, filiisfamil. non licere hos removere hominum conversatione: nam cum eos interficere liceret, *l. in suis. ti. ff. de suis & legitim.* non mirum etiam, si etiam noxæ † dedantur. Sed obijciatur *l. ult. C. de patr potestas.* ubi Constantinus scribit jure Romano non licuisse patribus libertatem suis liberis eripere. Noxæ autem deditio libertatem eripiebat. Resp. Hotom. *ibid.* legem vel ipsum filium ademisse sibi libertatem non patrem.

HH 2

Ad Thesi

Ad Thesin. 29. 30.] Agitur hic de noxalibus actionibus: † Noxæ nomine autorem maleficii, noxiæ maleficium ipsum intelligitur. Quod totum, inquit Hottom. falsum est & nugatorium, & ab animali Latinæ linguæ imperitissimo confectum Triboniano. Corrigit autem textum, ut pro noxæ legatur noxa. Dicitur autem noxa caput sequitur, id est, obligatio ab initio contracta caput nocentis sequitur. Monet autem Hottom. *lib. 1. obser. & hic.* locum fuisse conturbatum, quæ nostra, inquit Hottom. sententia eruditiss. cuique probatur, nec dubitamus omnibus libris & Triboniani auctoritati antepone veritatem, neq; tamen *l. 12. tabul.* verba requirere necesse est. Nam vox, *ita*, quæ nonnullos posset turbare ad superiorem versum, qui legis sententiam indicabat, refertur, ut sit, *ita lex scripta est, ut modo significatur.* & apparet Theophili diligentia, qui errorem ita manifestum Triboniani tamen auctoritate perimotus infecutus est.

Ad Corollarium.] Affirmamus, reum qui plus negat, † non incidere in pœnam. Cui videtur ob stare tale argumentum: Qui plus affirmat, pœna dignus est; Ergo à contrario sensu etiam is qui plus negat. Respond. Diversitatis magna est ratio, quia qui plus affirmat, punitur; plus enim petit: Si autem reus plus negat, sibi quasi damno est. Et volenti non fit iniuria, *c. scienti. de reg. iur. in 6.* Affirmatione autem lucrum ex eo quærere cupit, qui plus petit, & inficiatione pœna crescit. *Et tantum de hac disputat.*

DISPUTATIO XLVI.

De iis, per quas agere liceat: De satisfactionibus, de perpetuis & temporalibus actionibus.

CONTINUATIO.

Cum hætenus de variis actionum, (ita enim Inst. n. ipse actionum formas appellat, in §. sed istæ, (supr. de action.) ex. mpls, quibus debitor suo vel alieno nomine conveniri potest, actum sit commodum nunc ann. etitur. per quas personas agi & actiones exerceri possint.

Thesis 1. Agere quis potest suo nomine vel alieno. §. 1. *h. tit. n. tot. tit. ff. de procurat.*

2 Alieno nomine, velut procuratorio, tutorio, curatorio. *d. §. 1. h. tit. n.*

3 Quod quidem non licebat olim fieri, nisi pro populo, pro libertate, pro tutela: & ex l. hostilia permissum erat eorum nomine furti agere, qui apud hostes essent, vel Reipubl. causa abessent, qui ve in alicuius tutela essent. *d. §. 1. h. tit. n.*

4 Sed quia hoc non minimam incommoditatem habebat, quod alieno nomine neque agere neque excipere actionem licebat, ceperunt homines per procuratorem litigare. §. *f. d. quia. h. tit. n.*

5 Nam sæpe ætas, morbus, necessaria peregrinatio, & multæ causæ hominibus sunt impedimento, quo minus ipsi rem suam exequi possint. *d. §. sed quia. vers. nam & morib. h. tit. n. arg. l. 1. ff. de negot. gest. l. 1. §. n. sus autem procuratoris. ff. de procurat.*

6 Procu-

6 Procurator autem neque certis verbis neque præsente semper adversario, imo plerunque eo ignorante constituitur. §. *procurator. h. tit. n.*

7 Et quidem omnium rerum, vel unius rei, coram vel per nuncium, vel per epistolam *d. l. 1. §. procurator. h. tit. n.*

8 Inventus procurator dari non solet. *l. filiosfam. §. inventus. ff. de procuratorib.*

9 Nemo quoque lege, alieno nomine agere potest. *l. nemo. 123. in princ. ff. de regul. iur.*

10 Cum autem defensor rei alienæ nemo esse possit idoneus sine satisdatione. §. *tutores. h. tit. n. l. n. C. de satisfaciendo.* congruo loco etiam hic de satisfactionibus agitur.

11 Satisfactio est cautio pro eo, quod à nobis petitur vel debetur, quæ fit datis fideiussoribus vel pignoribus *l. 1. in fin. ff. qui satisfacere cog. cuncta. l. promissor. 21. §. ult. ff. de constit. pecun. wesenb. hic in princ.*

12 Huius alius modus antiquitati placuit, id quod nunc aliter observatur. Nam si quis actione in rem, siue in personam conveniatur, nullam satisfactionem pro litis æstimatione dare compellitur, sed pro sua persona, quod in iudicio permaneat ad terminum litis, vel committitur suæ promissioni cum iureiurando, vel nudam promissionem dare compellitur. §. *sed hodie. h. tit. n. tot. tit. ff. eod.*

13 Hodie etiam actor satisfacit, se intra duos menses à tempore porrecti libelli litem contestaturum, in iudicio ad finem permanfurum, & si succumbit, expensas soluturum. *Nov. de executor. 96. c. 1. Auth. libellum. C. de lit. contest.* Sed & ad 30. solidos in iudicio sistit, *Auth. libellum.*

14 Si autem per procuratorem lis vel intertur vel suscipitur in actoris quidem persona, si non mandatum actis est insinuatum, vel præsens dominus in iudicio procuratoris sui personam confirmaverit, ratam rem dominum habiturum, satisfactionem procurator dare compellitur, §. *sin autem. h. tit. tot. tit. ff. rem ratam haberi.*

15 Cum vero quis convenitur, si quidem præsens procuratorem dare paratus est, potest vel ipse in iudicium venire & sui procuratoris personam per iudicatum solvi satisfactionem solenni stipulatione firmare, vel extra iudicium satisfactionem exponere. §. *si vero. h. tit. tot. tit. ff. iudicat. solvi.*

16 Quod si forte reus præsto non est, ex quacunque causa, & alius vellet eius defensionem subire, potest hoc facere nulla in actionibus differentia constituta, ita tamen ut satisfactionem, iudicatum solvi, pro æstimatione præstet. §. *si vero. h. tit. n.*

17 Ut tamen controversiarum tandem sit finis, salubriter constitutum est, ut actiones certo tempore terminentur.

18 Et quidem generaliter actiones reales rei mobilis usucapione triennii: immobilis inter præsentes 10. inter absentes 20. annis. Personales rei persecutoriæ 30. vel 40 annis. *l. un. C. de usucap. transform. l. 3 sicut in pr. C. de præscript. 30. vel 40. ann. l. 1. C. de annal. except.* Pœnales prætorix, excepta furti manifesti actione, anno perficiuntur. *§. 1. de perpet. & tempor. act. l. in honore i. ff. de ob. & act.*

19 Ex maleficiis pœnales actiones, in heredes rei non competunt, nisi lite cum defuncto contestata *§. alioquin tamen. h. tit. l. un. C. ex delict. defunct.* vel si quid ad eos pervenit *l. cum anno. §. 2. ff. de rei vind.* quamvis heredibus dentur, excepta iniuriarum actione, & si qua similis actio invenitur *l. pupillum. §. vult. ff. de reg. iur. §. non autem. h. tit. n.*

20 Denique officio iudicis est absolvendus is, qui ante sententiam satisfacit actori, licet in ea causa esset lite contestata, ut damnari deberet. *§. fin. h. tit. n.*

Corollarium, Procuratorem ad crimen iudicii publici persequendum frustra intervenire, multo quæ magis ad defendendum Papinianum recte pronunciasse credimus. *l. accusatore. 13. §. ad crimen. ff. de publ. indic.*

Quæstio: An petitio hereditatis 30. annorum circulo finiatur, *d. l. sicut 3. in pr. C. de præscript. 30. vel 40. annorum.*

DISPUTATIONIS XLVI.

De iis, per quos agere liceat, itemque de satisfactionibus, de perpetuis & temporalibus actionibus, objectiones & resolutiones.

S V M M A R I A.

- 1 Procuratorio nomine an & quando olim agere licuerit.
- 2 Libertas communis est, & omnibus rebus favorabilior.
- 3 Procuratorio nomine sur agere homines inceperint.
- 4 Nomine alieno an simpliciter quis agere non possit.
- 5 Actiones legis, & actus legitimi non differunt.
- 6 Actus legitimi per alium non possunt expediri.
- 7 Actus legitimi qui sint
- 8 Cause in Camera iudicio nulla agi possunt sine ministerio forensium procuratorum.
- 9 Procurator quomodo constituitur.
- 10 Procurator an cogi possit ut defendat.
- 11 Procurator reconventus cogitur eum defendere, cuius nomine agit.
- 12 Procurator rei aliena nemo esse potest sine satisfactione.
- 13 Satisfactionis finis quis sit.
- 14 Satisfactio quid sit.
- 15 Satisfactio quomodo fiat.
- 16 Cautiones iudiciales quæ sint.

- 17 *Satisfactio an etiam nuda promissione fieri possit.*
- 18 *Cautionem iuratoriam qui prestare soleant.*
- 19 *Cautio securitatis vel salvi conductus quid sit.*
- 20 *Cautio qualis à reo requiratur in actionibus realibus.*
- 21 *Arrestum quando locum habeat.*
- 22 *Reus qui carceribus relevatur iuramentum prestare cogitur.*
- 23 *Cautio de non offendendo quando exigetur.*
- 24 *Aktor qualem prestare soleat satisfactionem.*
- 25 *Procurator quando cogatur satisfactionem prestare, quod dominus rem ratam sit habiturum.*
- 26 *Reus non satisfacit, ubi defensor eius prestat satisfactionem iudicatum solvi.*
- 27 *Actiones reales quanto temporis spacio finiantur.*
- 28 *Prætorie actiones cur annua factæ sint.*
- 29 *Hypothecaria actio 30. annis finitur.*
- 30 *Pœnales ex maleficiis actiones an & quando in heredem competant.*
- 31 *Lucra iniusta heredibus merito extorquentur.*
- 32 *Heres quomodo teneatur ex dolo defuncti.*
- 33 *Actio depositi non conceditur in heredem, ad quem nihil pervenit.*
- 34 *Pœnalia iudicia publica an ad heredem transeant defuncto reo.*
- 35 *Crimen fractæ pacis non transit in heredem.*
- 36 *Officio iudicis absolvendus est is, qui ante sententiam satisfacit actori.*
- 37 *Creditor inuito an quis absolvi possit.*
- 38 *Solutionem particularem creditor admittere non tenetur.*
- 39 *Procurator an ad crimina publici iudicii persequenda admittatur.*
- 40 *Defensio an in capitalibus sit concessa.*
- 41 *Appellare licet cuilibet pro eo qui ducitur ad supplicium.*
- 42 *Hæreditatis petitio an finiatur. 30. annorum circulo.*

AD Continuationem & thesin. 1. 2. 3. 4. 5. 9.] De variis actionum exemplis, hoc est actionum speciebus, cum hætenus actum sit: commodè nunc annectitur, per quos nam agi possit, hoc est, per quos actiones exerceri possint. Potest autem quis agere vel suo vel alieno nomine, puta procuratorio, † quod olim non licebat fieri, propterea quod actiones erant solennes. l. 2. §. *hæc legib. ff. de orig. iuris. l. 12. C. de formul. & imp. subl. excepto tantum eo, quando pro populo agebatur, ut quando Syndicus agebat l. 1. & tot. ff. quod cuiusq. universit. nom. seu quando pro iure publ. agebatur, cuius nomine popularem esse actionem publicæ interest. l. 2. §. hoc interdictum. ff. ne quid in loco publ. l. 1. §. deinde ff. de via publica l. si quis. 10. C. de episc. & cleric. vel etiam si pro libertate agebatur. Libertas enim † communis est, l. 1. ff. de iust. & iur. & omnibus rebus est favorabilior. l. libertas. ff. de reg. iur. unde & actio pro libertate omnibus conceditur. l. 1. 2. 3. ff. de liber. caus. l. 1. & 2. C. de assert. tollend. vel quando agebatur pro tutela, quo nomine etiam pro infantibus licet agere, qui alias postulare prohibentur. l. 1. circa fin. ff. de postul. vel deniq; licitum erat agere ex L. Hostilia eorum nomine qui apud hostes essent vel Reipubl. causa abessent, quive in eorum, qui agerent tutela essent, d. §. 1. h. tit. n. Nam Reipubl. interest, eorum res à quovis defendi. l. servorum 33. §. publicæ. ff. de procurat. Hæc autem res, quia non minimam habebat incommoditatem, quod alieno nomine non liceret, nec agere nec excipere actionem, ceperunt homines † per procuratorem generaliter litigare, cum sæpe iustæ causæ, morbus, ætas, vel alia impediant, quo minus quis ipse suis rebus possit superesse.*

Sed

Sed nunc objicitur *l. nemo alieno. ff. de reg. iur.* ubi dicitur, adhuc neminem alieno nomine agere posse: Ergo falsum est, quod dicimus, omnes procuratores esse posse in re aliena. Respond. Maioris explicationis gratia totam illam legem in thesi 9. ponimus, camque ibi explicamus, dicendo † neminem alieno nomine agere posse, non simpliciter sed addita particula, lege, quam vocem agnoscit Florentina lectio, à qua non recedimus, cum totam rem explicet. Unde & Wesenb. §. 1. *hoc tit.* dicit, actiones legis non expediri per procuratorem, nec differunt † actiones legis & actus legitimi. Cuiac. *lib. 15. obs. c. 16.* Quamvis Hortoman. repugnat *illustr. quest. 32. l. 3. ff. de offic. proconsul.* Nam nemo alieno nomine lege agere potest; hoc est, in legitimis actibus nemo alieno nomine agere potest, quia hi actus per alios † non possunt expediri. Sunt autem † legitimi actus, acceptilatio, adoprio, emancipatio, hereditatis aditio, servi oprio, datio tutoris. *l. actus legitimi 24. ff. de reg. iur.* Id quod adeo est verum, ut nec iussu domini procurator aliquis acceptum ferre possit, id quod constat *ex l. pen. ff. de acceptilat.* quæ tamen lex proprie de servo loquitur, sed tamen optime ad procuratorem applicari potest. Sed directo datæ explicationi objicitur *l. 3. ff. de acceptilat.* ubi dicit, Paulus J Ctus per procuratorem nec liberare nec liberari aliquem posse acceptilatione sine mandato. Ecce his verbis: *Sine mandato*: à contrario sensu judicatur, procuratorem posse acceptum ferre, si mandatum habeat. Respond. Hottom. *in illustr. quest. 33.* putat illa verba; *sine mandato*: esse falso posita pro *sine novatione* scilicet, ea solutio nobis sufficiat. Manet igitur verum hodie generaliter per procuratorem agi posse, licet id in legitimis actibus fallat: Imo hodie in Cameræ supremo iudicio nullæ penitus causæ agi possunt sine ministerio forensium procuratorum, quorum semper 24. iurati existunt. Myns. *hic num 4.*

Ad Thes. 6. 7. J. Procurator † nudis verbis constituitur Paul. *lib. 1. sent.* Ignorante ple-
runque adversario & quidem omnium rerum, vel unius rei coram vel per nuncium, vel per epistolam, id quod dubitationem non admittit.

Ad Thes. 8. J. Affirmatur, invitum procuratorem dari non solere, id quod habetur in *l. filiusfam. 8. §. in viuis. ff. de procurator.* Sic non potest cogi defendere, sed ob rem non defensam potest cogi ex stipulatu *l. non cogendum 45. in princ. ff. de procurat.* Cui expresse refragatur *d. l. filiusfam. §. ult. ff. eodem.* ubi dicitur, quod compelli possit. Resp. Solutio aliquodammodo ex textu colligi potest, scil. si dominus procuratore sciente & consentiente cavet iudicatum solvi, tum est locus edicto prætoris, quo districtè † cogitur procurator defendere, quia consensit: Si autem non promisit procurator iudicatum solvi, non cogitur defendere, sed tenetur in id, quod interest actoris, quemadmodum etiam Myns. *in §. procurator. n. 12. hoc tit.* id ita explicat: Deinde oppono *l. sed & ha. 35. §. ult. ff. eod.* ubi dicitur, procuratorem compelli ad iudicium accipiendum, nec sufficere, quod ob rem non defensam committatur stipulatio iudicatum solvi. Respond. Distinguendum est inter procuratorem rei, qui convenitur ab actore & inter procuratorem actoris, qui invicem convenitur. Procurator rei, qui cavet iudicatum solvi, non cogitur districtè defendere, sed tenetur ex stipulatione in id quod interest: Alia est ratio procuratoris re conventi, quia † re conventus omnino cogitur eum defendere, cuius nomine agit. Et hæc solutio satis patet. *ex l. si defunctus 15. in pr. ff. de procur.* ubi dicitur, aliquando agendum procuratorem iudicium accipere, id autem speciale est, quod etiam particula, *Aliquando*, satis ostendit.

Ad Thes. II. 10. J. Procurator seu defensor rei alienæ nemo esse potest † sine satisfactio-
ne; unde de satisfactioe tractatio commode subiicitur, cuius † finis est, ne iudicium fiat frustra-

frustratorium & inane *l. si prator ff. de iudic.* & secuta sit res eius, cuius causa agitur. *l. 1. verb. securum facimus ff. eod.* Marant. *de satid. n. 2.* Et satisdare est satispræstare *l. trib. 8. ff. de usufruct. earum rer.* Et hic de civili agimus, non criminali *l. 13. ubi Bart. ff. de custod. reor.* Chil. *cap. 47.* Et † est satisfactio, hoc est, actus judicialis, *Specul. & Marant. pro eo,* quod 14 à nobis petitur, debetur, quæ sit datis † fideiussoribus vel pignoribus, *l. 1. in fin. ff. qui sa- 15 tiud. cogant.* Cui opponitur *l. 1. in fin. ff. qui satisfactio cog.* ubi dicitur, caveri tantum fideiussoribus. Ergo non pignoribus. Respond. *in tot. tit. ff. qui satisfactio cog.* agitur tantum de cautione iudicio sisti, quod fiebat tantum per fideiussores, unde illa lex pignorum non potest meminisse. Cum hic autem generaliter de satisfactio agitur, oportuit nos etiam generalem ponere definitionem, quæ competat omnibus iudicialibus cautionibus, quarum sunt † tres præcipuæ: iudicio sisti: rem ratam haberi: & iudicatum solvi. Wesenbec. 16 *num. 151.* Fideiussores autem requirebantur in iudicialibus, licet non in conventionalibus, Wesenbec. *in supplement. ad Schneid. v. in. l. 1. §. inter. ff. de collat. bon. l. 2. quorum bonorum.* Pignoris etiam esse satisfactioem satis ostendit. *l. promissor 21. §. ult. ff. de constitut. pecun.* quæ species hic etiam est afferenda. Deinde oppono non tantum hæc duas esse species satisfactioem, sed etiam fieri eam iuramento vel nuda promissione, ut in *thesi 12.* affirmatur. Respond. Proprie satisfactio fit fideiussoribus vel pignoribus. Wesenbec. *in supplement. num. 4.* Interdum etiam † nuda promissione magis improprie, quando quis 17 possidet immobilia. *l. sciendum. 15. ff. qui satisfactio cog.* deinde † præstant juratoriam cautionem, qui aliam præstare nequeunt. *l. 1. §. omnes. C. de assert. toll. authent. ut nulli C. de iudic.* Chil. *cap. 46.* Mynsing. *observ. 11. cent. 2.* Item viri clarissimi *l. in sacris. C. de proxen.* Item Oeconomi & Clerici. *l. cum clericis. 25. C. de episcop. & cleric. cap. 1. ex de juram. calum.* Etiam si teneant mobilia vel immobilia. Wesenb. *in §. sed hodie num. 1.* Olim iudex etiam in singulis causis cavebat *l. rem non novum cum authent. sequent. Cod. de iudic.* Hodie tantum iudicio officij non ad singulares causas *Novell. 9. iusiurandum præstatum,* quod nostris † cautio securitatis vel salvi conductus dicitur: *Sicher Gelehdte ju 19*

Ad Thes. 12. 13.] Affirmatur hic Antiquitati alium fuisse satisfaciendi modum: alium hodie frequentari. Nam reus in omni actione nullam tenebatur satisfactioem dare pro litis æstimatione, quæ longe à iudicatum solvi differt. Et quidem † in realibus requiritur 20 à reo cautio de bonis non minuendis. *l. 16. SCto. ff. de offic. pref. l. si fideiussor. 7. §. ult. ff. eod. l. 5. ff. de petit. hered.* & Arrestum etiam locum habet, † si res sit mobilis, vel si persona de fuga 21 est suspecta *d. l. fideiussor. §. pen. & l. pen. ff. in quib. caus. pign.* Immobilis cum fructibus sequestratur. *l. un. ibi Dd. C. de prohib. sequestr.* In personalibus etiam eadem cautio petitur, antequam cesserit aut venit dies debitionis, maxime si vergat ad inopiam Reus *l. in omnib. 41. ff. de iudic.* Moribus † etiam Reus, qui carceribus relaxatur, iurat se non ulturum, 22 quicquid ibi sit passus, ac si condemnatus sit, paritum se etiam sententiæ. Et ab utroque exigitur † cautio de non offendendo, si forte sit formidolosus & minas exequi solitus 23 *Bart. n. 7. & Dd.* Hodie etiam Actor † satisfacat se intra duos menses à tempore porrecti libelli litem contestaturum, in iudicio ad finem permansurum, & si succumbat expensas soluturum. Nam tria sunt necessaria, I. ut resarciat damnum. II. ut reddat expensas si contingat actorem succumbere. III. Quod velit ad finem usque litem persequi. *Landrecht lib. 2. art. 9. Echil. König cap. 46. Fuchl. differentia 40. Ordin. Imp. in constit. Imp. c. 12. Schneid. num. 6.*

Ad Thes. 14. 15. 16.] Si per procuratorem lis infertur in actoris persona, si mandatum non est actis insinuatum, nec præsens dominus in iudicio procuratoris sui personam

confirmaverit, procurator † compellitur præstare satisfactionem ratam rem dominum habiturum. Cui opponitur *l. non solum 30. §. est & casus, ff. qui satisd. cog.* ubi non tantum de rato tenetur cavere, sed etiam iudicatum solvi. Resp. Est casus specialis, quod verba ipsa ostendunt, & Zas. affirmat ibi teneri reum in sententia acquiescere, nec posse aliter satisfieri rei iudicatæ, tunc enim & cautio de rato exigitur. Insto & oppono. *l. 6. ff. de oper. nov. nunciat.* ubi dicitur, procuratorem non posse satisfacere de rato in novi operis nunciatione, cum tamen in *l. vel. in operis. 26. ff. de procur.* dicatur id fieri posse. Resp. Distinguendum est, utrum procurator nunciaverit novum opus, & satis acceperit de opere restituendo, ideoque conveniatur edicto prohibitorio, ne vis fiat ædificanti, qui satisdedit de opere restituendo, an vero opus novum ipsi procuratori, eive, cuius est procurator, nunciatum fuerit, adeo ut contra procuratorem sit locus interdicto restitutorio. Priori casu procurator non cavet de rato, quia est loco rei, non loco actoris: posteriori casu procurator de rato cavere debet, quia periculum est, ne postea dominus velit aliter defendere, ut puta quia procurator patitur opus destitui, quod dominus non pateretur. Insto quod etiam post litis contestationem conveniatur de rato. *l. 2. C. de consort. eiusd. litis*, quæ dicit post litem legitime ordinatam quibusdam absentibus præsentibus posse agere in solidum, dummodo caveant absentes rem ratam habituros, id quod tamen negatur in *l. Pompon. 40. §. pen. ff. eod.* Respond. Species quæ tractantur ibi non eandem in *d. l. Pompon.* agitur enim de procuratore litis alienæ. in *d. l. 2. Cod. de consort. litis*, qui pro parte est dominus litis communis.

Deinde affirmatur, defensorem rei præstare satisfactionem, iudicationem solvi. Ergo 26 ipse † reus non satisfacit. *§. sed hodie h. 2.* Sed opponitur *l. 27. §. si ex parte. ff. de procur.* Translatione litis facta ex parte actoris nihilominus committi stipulationem iudicatum solvi à reo factam, quibus verbis satis ostenditur, reum satis dedisse iudicatum solvi, eamque satisfactionem effectum habere. Resp. Considerandum est, utrum ipse reus iudicium suscipiat, an procuratorem dederit. Nam si per procuratorem litigare velit, pro eo cavere debet iudicatum solvi, *l. si ad defendendum 10. ff. iudic. solvi. §. si vero aliquis instat. de satisd.* Quod si ipse suo nomine iudicium subeat, eam cautionem non præstat *d. §. sed hodie.* Quanquam olim etiam is, qui suo nomine actione in rem pulsabatur, satisfacere cogebatur iudicatum solvi. *Inst. de satisd. in princ.*

Ad Thef. 17. & 18.] Ut tandem controversiarum sit finis, salubriter est constitutum, ut 27 actiones certo tempore terminentur: Et quidem actiones reales rei mobilis † finiuntur usurpatione triennij: Immobilis inter præsentibus 10. inter absentes 30. annis Cuiac. *c. 30. de præscr. 30. annor.* Oppono I. ita; actio Pauliana est realis, & tamen anno finitur *l. in honorarius ff. de ob. & act.* Respond. Est illa prætoriana actio, & quia prætoris imperium fuit 28 annuum, ut hic Iustin. inquit, etiam illæ actiones † annuæ sunt factæ, eo non obstante, quod iam actiones ex edicto perpetuo dentur, quia licet perpetua sint factæ, tamen nihilominus prætorianæ actiones, quæ dantur ex edicto perpetuo, annuæ manere possunt. II. Obijcitur, quod actio hypothecaria sit realis & tamen 30. annis concludatur, vel etiam 40. annis *l. cum notissimi 7. in princ. & §. 1. C. de præscript. 30. annor. d. l. 1. §. 1. C. de annal. except.* Ergo falsum est, quod hic asseritur 10. vel 20. annis reales actiones concludi, Respond. *d. l. cum notissimi.* satis indicat, in princ. contra malæ fidei possessores hanc actionem hypothecariam durare 30. annis, id quod ostendunt illa verba, in detentatores extraneos alienæ rei suppositæ contra bonæ fidei possessorem extraneum perit 10. & 20. annis. *l. si à creditore & l. ultim. C. de ob. & act. l. 1. & 2. C. si advers. credit. præscript. op. l. creditor. C. de iure prætor. act.* Cuiac. in *d. loco.* ubi addit 40. annorum fieri mentionem in certo casu, non quod concisus.

cilius tempus esse non possit. Quod autem de 40. annis dicitur, locum habet in debitoribus & heredibus creditorum, & posterioribus creditoribus, quamdiu debitor est superstes, alioquin ad hypothecariam 30. an. sufficiunt. Cuiac. *in not hic in verbis: certos fines.* 29
Et lib. 2. obs. cap. 18. Gothofred. ad d. l. 1. Cod. de annal. except. Denique tertio loco obijcitur *l. 3. in princ. Cod. de praescript. 30 vel 40. annorum.* ubi dicitur in rem actiones speciales & de universitate, & personales actiones triginta annis durant: Ergo male asseritur ex Cuiac. actiones in rem 10. vel 20. annis tantum venire, id quod etiam Wefenbec. *hic n. 3. ad Rubr.* amplectitur asserendo: omnes actiones reales & personales 30. annis tolli. Respond. *in dict. l. 3. in princ.* dicitur, actiones reales & personales ultra 30. annorum spacium minime produci seu protendi, & ibi ponitur terminus. Non autem dicitur minori spacio non posse quasdam actiones concludi, & quidem, ut Cuiac. *d. cap. 30.* refert, olim anno utili in Italia tollebantur: in provinciis perpetuæ erant: Ergo constituunt Honor. & Theodos. *in dict. l. 3.* ut etiam in provinciis tempore certo tollerentur, nec essent perpetuæ, non tamen hoc inde inducitur, minuitiori tempore eas actiones concludi non posse.

Ad Thef. 19.] Pœnales ex maleficiis actiones in heredem rei non competunt nisi lite 30
 cum defuncto contestata, quia ante litis contestationem non sunt in bonis *l. 1. §. emancipatus. ff. de collat. bon.* & ideo si ante quis moritur, vindicta extinguitur *l. ult. C. de revocat. donat.* deinde dantur in heredes si quid ad eum pervenit, nam iniusta lucra & hereditibus merito extorqueantur. *l. 1. ff. de eo. per quem fact. l. videamus. ff. quod merus causa.* Sed obijcitur ita: pœnæ suos teneant autores, & non heredes, *l. sancimus. C. de pœn.* Ergo male hic asseritur. Resp. Hoc intelligendum est, quando nihil ad heredes pervenit, tum etiam regulariter non sunt puniendi. Wefenb. *in §. non autem, n. 2. h. tit.* Insto ex *l. 2. §. ult. ff. vi bonorum rapt.* ubi raptor non ita tenetur. Resp. Hoc ideo fit, quia ibi conditio locum habere debet potius, *l. 1. §. 1. 2. ff. de dolo malo.* quam hic actio famosa est intentanda. *l. 1. 2. ff. de his qui not. infam.* II. Obijcitur *l. 7. §. datur. ff. de positi.* ubi in solidum datur actio depositi in heredes. Ergo non tantum in id, quod ad eos pervenit. Resp. Dolus hic est ex contractu bonæ fidei & rei persequutione, alias non tenemur ex dolo & defuncti nisi in id quod ad nos pervenit *l. adhuc §. ult. ff. de reg. iur. l. ex depositi. l. in contractib. 49. ff. de ob. & act. & contractus totus est dolo natus. l. Lucius 47. ff. de act. emt.* Ergo & accessio ut pars *l. quæ de toto ff. de rei vendic.* Sed contra datam solutionem valde obijcitur *§. aliquando. h. tit. n. de perpet. & temp. act.* ubi dicitur aliquando ex contractu actionem competere in heredem, veluti cum testator dicitur dolo se versatus, utimur particula aliquando: & particula *veluti*; quasi hoc ad certum casum restringatur, & singulare seu speciale sit. Resp. Cuiac. *in d. §. aliquando.* vult partic. *veluti.* elidendam esse, ne repugnet *d. l. cum ea §. fin. ff. de reg. iur.* Et Wefenb. eam suppositivam dicit, qui etiam vult expungenda esse illa verba: *Ex contractu. Et in supplem ad Schneidev. num. 3.* accipit *d. §. aliquando* pro subiecta materia, de actionibus strictis ex maleficiis descendentibus & similibus, in quibus illa res est vera *l. in herede 2. 6. ff. de dolo malo l. un. in fin. Cod. ex delict. defuncti.* De iudiciis bonæ fidei ex contractu descendentibus aliud est sentiendum, in quibus doli præstatio vel bona fides inest, & ideo heredes in solidum tenentur propter delictum defuncti. *l. hoc iure. 152. §. fin. in fin. ff. de reg. iur.* Theophil. autem disputat procedere id in deposito ruinæ, naufragii, tumultus, incendii causa facti *l. 1. ff. de positi.* Et Hortom. *in d. §. non etiam, enunc hoc tit.* dicit in heredem, ad quem 33
 nihil pervenit, actionem depositi non concedi. *d. l. 1. ff. de positi.* nisi tumultus, ruinæ &c. causa id sit factum, de quo miserabili deposito id accipiunt. Ultimo hic notandum est
 & pœnalia publica iudicia excipi, quæ non tenent heredem, si ante condemnationem 34

- reum deedere contingat. *l. de iudiciis* 20. *C. de accusat.* Nam in his neque conclusio neque attestatio attenditur, *Bart in l. 2. §. si publico. n. 13. de adul.* *Mynf. obs. 50. cent. 4. Chil. cap. 54. n. 2.* Quamobrem & hodie cum crimen fractæ pacis sit publicum, extinguitur eius accusatio † nec transit in heredem: etiam si lis fuerit contestata, *Mynf. obs. 98. cent. 1.* Et alias ante sententiam mortalitate crimen extinguitur, & accusatio ad nihilum redigitur *l. 1. 2. 3. C. si resu vel accusat.* nisi in crimine læsæ maiestatis. *l. ult. ff. ad l. lul. maiest. Wef. in suppl. Schneidervv. n. 3. hic.*
- 36 *Ad Thes. ult.*] Officio iudicis est † absolvendus is, qui ante sententiam satisfacit actori, licet in ea causa esset lis contestata, ut damnari deberet. Quæritur igitur, an † invito creditore possit quis absolvi, & responderetur ante litem contestatam si offert, absolvitur *l. si resu §. 73. ff. de procurat.* lite contestata non videtur, cum non liceat una parte invita pœnitere tanquam ex contractu, *l. 3. §. idem scribit. ff. de pec.* Contra datam explicationem obijciunt *l. 5. in pr. ff. de publican.* ubi dicitur, quod absolvatur etiam is, qui post acceptum iudicium paratus est restituere. Resp. *Wef. in §. ult. hoc tit. n.* dicit favorabilius esse id fieri posse, ut & nos dicimus. Nam non tam eius pœnitentia spectatur, quam eius quod petitur solutio, quæ omnem tollit obligationem, & per consequens actionem. Nam sublata causa
- 38 effectus tolli solet: Secus tamen si non totum offerant *l. acceptum. C. de usur.* Nam † particularem solutionem creditor admittere non tenetur, cum multa habeat incommoda. *l. in totor §. Lucius. ff. de usur.*
- 39 *Ad Corollarium.*] Disputatur, an † procurator ad crimina publici iudicii persequenda admittatur? Et Papin. J. Crus dicit, quod frustra eo modo accedat *in l. pen. §. fin. ff. de publ. iudic.* Et ita etiam tenet *Zaf. ad tit. ff. de procurat. c. 1. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 1. n. 1.* Sed obijciuntur *l. servum 33. §. publice ff. de procurat. c. 1. reos. 3. C. de accusat.* In quibus textibus expresse affirmatur, in capitalibus defensionem rei admitti. Resp. Hi duo textus ita cum superioribus conciliantur, ut videamus, an crimen sit tale, propter quod tantum inrogetur re-
- 40 legatio vel mitior pœna, & non maior, tum † defensio est concessa, si pœna gravior, puta deportatio, & mors tum non admittitur, *l. 1. ff. an per alium causa appell. l. 5. in pr. ff. de pœn.* Nec obstat quod *in d. l. servum §. publice, c. in d. l. Reos.* dicitur de criminibus capitalibus, quia etiam si interdum capitale pro criminali accipitur, & pro pœnis capitis, tamen etiam minores pœnas complectitur, puta, relegationem. *l. licet. 203. ff. de verb. signif. l. 4. in pr. ff. de quibus iudic. sistit.* & hanc solutionem refert veram esse Iul. Clar. *in d. loco. n. 5.* ubi multas habet auctoritates, videtur tamen non posse subsistere, illa solutio *per l. Lucius 18. ff. de appellat.* ubi quando quis deportatur, potest habere procuratorem: nisi dicamus ibi tantum causas dari appellationis per procurat. ut in textu dicitur. Alias *in l. 1. ff. an per alium.* dicitur usque ad relegationem non posse intervenire procuratorem, incipiendo sc. à gravissima pœna usque ad relegationem ita sc. ut relegatio excludatur, quasi pro ea interveniat procurator. Certum etiam est *ex l. Cornelia.* dari posse procuratorem in actione iniuriarum *l. 42. §. 1. ff. de procurat.* alias in iniuriis actio non potest intervenire talis, nisi pro illustribus *§. ult. supr. de iniur. l. ult. C. eod.* Alij dicunt, quod absentia recte, redditis iustis causis, tantum defendi & excusari, non etiam integra causa agi possit, quam interpretationem Cuiac. *lib. 20. obs. c. 20.* putat nimis esse coactam & improbabilem, qui etiam verbum defendere non patitur, quo plena defensio intelligitur. Putat igitur Cuiac. rectius poni hanc solutionem ut dicamus *d. l. 3. c. d. §. publice*, tantum loqui de capitalibus iudiciis & de reis capitalium criminum, id est, de receptis inter reos capitalium criminum lite contestata, qui soli absentes defendi possunt, nam recepti inter reos iudicio publico, non capitali, veluti adulterii, absentes defendi non possunt

l. m.

l. miles. § ea quæ ff. ad leg. Iul. de adult. In iudiciis tamen capitalibus publicis utile est & æquum admitti quemlibet defensorem, qui eius, qui reus factus est, quique damnari potest, nec salutis suæ ullam curam habet, commiserescat, & pro eo verba faciat, sicut & pro eo, qui ducitur ad supplicium, cuilibet appellare licet, *l. non tantum. C. de appellat.* 41

Ad Quæstionem. Quæstio talis est, An ꝑ petitio hereditatis 30. annorum circulo finiarur? Et disponitur in *l. sicut. 3. in pr. C. de præscript. 30. vel 40. annorum.* Quod omnes actiones de rebus singularibus & de universitate tali temporis spacio concludantur. Sed obijcitur. *l. hereditatis. 7. C. de petit. heredit.* ubi videtur arctius tempus poni. Respond. in *d. l. 7.* affirmatur, quod præscriptio 10. vel 20. annorum non submoveatur ea actio. Ergo potius longius tempus innuitur & requiritur, unde id nihil refragatur. Secundo obijcitur ita: Rei vendicatio convenit cum petitione hereditatis *l. ff. de revendic.* Sed rei vendicatio est longo tempore contenta. Gothofred. in *d. l. 7. C. de petit. heredit.* Respond. Etiam si in multis conveniant, in multis tamen etiam differunt. Cuiac. *lib. 10. obser. c. 1.* 42

DISPUTATIO XLVII.

De Exceptionibus & Replicationibus.

CONTINUATIO.

De armis, quibus pugnant actores, scilicet de actionibus hæcenus actum fuit.

Nunc etiam de Reorum subsidiis, scilicet de Exceptionibus v. debimus.

Thesis 1. Exceptiones exclusiones quædam sunt, quæ actionibus cuiusque rei ad excludendum id, quod ad intentionem deductum est, opponi solent.

2 Hæ, origine inspecta, vel civiles sunt, vel prætorix: Civiles vel ex legibus, vel ex iis, quæ legis vicem obtinent, descendunt: ut exceptio Senatusconsulti Macedon. & Velliani: exceptio divisionis ex Epistola Divi Hadriani: Item exceptio ex Constitut. Iustin. de duobus reis debendi, & aliæ similes.

3 Prætorix ex prætoris jurisdictione substantiam capiunt, ut etiam sunt exceptiones doli mali, metus causa, pacti de non petendo, & similes.

4 Exceptiones deinde aut sunt temporales aut perpetuæ. Temporales sunt, quæ ad tempus tantum nocent, & temporis dilationem tribuunt. Harum aliæ rursus sunt declinatoriæ, aliæ dilatoriæ.

5 Declinatoriæ sunt, quibus iudicium vel iudicem declinamus. Iudicium declinamus vel ratione iudicis, si est incompetens, vel ratione iurisdictionis, si iudicium non habet fundatam iurisdictionem, vel ratione loci, in quo habetur, si est inhonestus, vel ratione temporis, puta, feriarum.

6 Iudicem declinamus, si talis is fuerit, qui propter inhabilitatem eius-

modi officio fungi nequeat, aut si excommunicatus vel suspectus sit,

7 Dilatoriae in specie ita dictae, ex variis causis dantur. Primo, ratione litigantium, si vel propter aetatem vel defectum rationis, vel alias ob causas recte in iudicio versari nequeant, item si reus spoliatus se dicat.

8 Et haec spoliatio exceptio plenam restitutionem tribuit non tantum rei ablatae, sed fructuum etiam, & impensarum, nec ante reus respondere cogitur.

9 Secundo ratione libelli: si is fuerit ineptus & male compositus. Tertio ratione processus ex defectu citationis. Quarto ratione causae, ut sunt exceptio pacti de non petendo intra certum tempus: Exceptio divisionis & novae constitutionis de correis debendi: Exceptio excussionis seu ordinis, quae fideiussoribus dantur, & similes.

10 Denique quaedam exceptiones extrinsecus veniunt, & aliunde assumuntur, ut exceptio praestandae cautionis, exceptio expensarum, exceptio litis pendentiae.

11 Proprium harum exceptionum dilatarum est, quod ante alias omnes etiam ante litis contestationem proponantur, post non admittuntur, ne quidem in causa appellationis, si in prima instantia ommissae fuerint.

12 Exceptio tantum declinatoria excommunicationis, anomala est, cum in quacunque parte iudicii, imo etiam post latam sententiam obici ad probandam nullitatem possit.

13 Perpetuae exceptiones, quae etiam peremptoriae dicuntur, sunt, quae semper agenti obstant, & rem, de qua agitur, perimunt, continentque exceptionem metus, transactionis, pacti perpetui de non petendo: rei iudicatae competentiae, in quantum quis facere potest, non numeratae pecuniae, cui tamen contra aliarum naturam biennio praescribitur. Item exceptionem SCti Macedon. restitutionis in integrum, & si quae sunt aliae.

14 Harum exceptionum proprium est, quod tam ante quam post litis contestationem usque ad sententiam in iudicio proponi possint: Sunt tamen tres peremptoriae exceptiones anomales, puta, iurisiurandi, rei iudicatae & transactionis, quae etiam in vim dilatarum exceptionum ad impediendum litis ingressum possunt opponi.

15 Omnes autem exceptiones, quibus reus uti potest, fideiussori, etiam invito reo, competunt. Cessant etiam iustin. Constitutione hodie exceptiones, quae olim procuratori propter infamiam vel dandis, vel ipsius procuratoris opposebantur.

16 Replicatio quoque exceptionis nomine venit, & nihil aliud est quam

quam exceptionis exclusio, quæ datur actori adversus iniquam forte exceptionem: Duplicatio deinde est exclusio replicationis: Triplicatio Duplicatio-
nis: Triplicationis quadruplicatio, ac ita deinceps.

17 Salubriter tamen in constitut. Camera Imperial. constitutum est, ne progrediantur litigatores & procuratores eorum ultra duplicationem in his, quæ ante litis contestationem cogitari solent, neque ultra quadruplicationem post litis contestationem, quamvis alias officio iudicis modus allegationibus imponi possit.

Corollarium: Constante defendi posse puramus per exceptionem iurisiurandi tolli obligationem civilem, quæ post præstitum iuramentum permanet; quamvis aliqui sint in contraria sententia.

DISPUTATIONIS XLVII.

De Exceptionibus & Replicationibus objectiones & resolutiones.

S U M M A R I A.

- 1 *Actiones sunt arma, quibus pugnant actores adversus reos.*
- 2 *Exceptiones sunt reorum defendendorum gratia comparatae.*
- 3 *Exceptionem esse speciem exclusionis.*
- 4 *Exceptio an possit etiam defensionis vocabulo definiri.*
- 5 *Theophilus quomodo exceptionem definiat.*
- 6 *Exceptiones non sunt actiones, sed illis opponuntur.*
- 7 *Reus an & quomodo actor dici possit.*
- 8 *Reus in quo statu causa possit fieri actor.*
- 9 *Exceptio nisi apta sit a iudice reiicitur.*
- 10 *Actio & exceptio quomodo conveniant & differant.*
- 11 *Actori quod licet, an simul etiam reo sit permissum.*
- 12 *Replicatio & exceptio quomodo conveniant.*
- 13 *Condemnatio quando per exceptionem tantum minuat.*
- 14 *Prescriptio qua ratione possit esse exceptio.*
- 15 *Dilatoria exceptiones an etiam in definitione exceptionum contineantur.*
- 16 *Dilatoria exceptiones excludunt actionem ad tempus.*
- 17 *Exceptiones an recte in civiles & pratorias distinguantur.*
- 18 *Dilatoria exceptiones quid sint & quotuplices.*
- 19 *Declinatoria exceptiones quid sint.*
- 20 *Exceptio feriarum quando locum habeat.*
- 21 *Exceptio spolii est dilatoria.*
- 22 *Exceptio excussionis est dilatoria.*
- 23 *Exceptio litis pendentie est dilatoria.*

- 24 *Exceptiones omnes, quæ reo competunt etiam fideiussori.*
- 25 *Exceptionum dilatoriarum quod nam sit proprium.*
- 26 *Peremptoria exceptiones quid sint & quæ.*
- 27 *Exceptio doli mali, cur non sit temporalis, sed perpetua.*
- 28 *Exceptiones in quantum quis facere potest, peremptiones esse probatur.*
- 29 *Exceptiones in quantum quis facere potest non esse dilatorias.*
- 30 *Peremptoria exceptiones tam ante, quam post litis contestationem in iudicio proponi possunt.*
- 31 *Peremptoria exceptiones semper agenti obstant.*
- 32 *Procuratoria exceptio cur cesset.*
- 33 *Procurator infamis an admittatur.*
- 34 *Advocatura & procuratura quomodo differant.*
- 35 *Dilatoria obiectiones nisi certo termino obiciatur, non valent.*
- 36 *Replicationi an duplicatio, an vero triplicatio obicitur.*
- 37 *Replicationum restrictio.*
- 38 *Obligatio civilis an possit tolli per exceptionem iurisjurandi.*
- 39 *Iusjurandum non est modus tollenda obligationis à iure civili instituta.*

AD Continuationem.] Superius in tit. de actionibus cum seqq. aliquot abunde dictum fuit de actionibus, per quos expediantur & agantur, & quæ earum sit vita: Nunc igitur commode & recte subiicitur etiam tractatio de exceptionibus. Unde hic Imperat. in pr. ita dicit: Sequitur nunc de exceptionibus, ut dispiciamus. Nam omne iudicium redditur inter actorem & reum. *c. forus 10. ibi, in omni extra. de verb. sign.* Actiones etiam sunt & arma, quibus pugnant actores adversus reos. Dum igitur actores habent arma, æquum fuit etiam reis aliquod subsidium præstare, ne indefensi statim ab actoribus opprimerentur. Exceptiones idcirco dantur reis, id quod Imp. hic in princ. satis eleganter ostendit, quando affirmat & exceptiones reorum defendendorum gratia esse comparatas, easque esse ex æquitate Iustin. passim ostendit in princ. & §. præterea. in verbis: sed quia iniquum h. tit. n. Myning. in d. §. præterea. n. 1. Iustinianus vero hoc tit. nostro de exceptionibus, non agit de omnibus exceptionum exemplis, sed de aliquibus tantum, & quidem præcipuis, quæ fusiùs à Dd. explicantur, & etiam in Digestis speciales titulos de aliquibus habemus.

Ad Thesin 1.] Affirmatur in thesi 1. exceptionem esse quandam exclusionem: Notanda est particula, *quædam*, in l. 2. ff. hoc tit. quæ satis indicat, exceptionem esse quandam exclusionem, id est, & esse speciem exclusionis. Quemadmodum etiam Imp. Iustin. in §. 1. *supr. de legat. legatum*, inquit, est quædam donatio, quasi sit species donationis, scil. mortis causa facta, tamen in testamento, ut ibi dictum fuit, & in §. 1. *supr. de donationibus*. Sed obicitur l. *defensiones. 11. C. de exceptionibus*, ubi dicitur, quod exceptio & sit defensio. Ergo ita potius est definienda. Coras. lib. 2. *Miscellan. c. 16. n. 1. Respond.* Omnis exceptio est quædam defensio, est etiam exclusio, quia dum excludit actionem, etiam una defensionem præstat in l. *ante pen. ff. hoc tit. n.* Exceptiones dicuntur conditiones, quia olim conditionaliter concipiebantur. Welsenb. in *paratit. ff. n. 9.* Et omnis defensio venit nomine exceptionis ἐν ὁλῶτι. Welsenb. in *complemen. ad Schneiderv. num. 2. in princip.* Theophilus & Græcus Institut. Paraphrastes in tit. Institut. de except. definit exceptionem allegationem iudicalem, quæ opponitur actioni, quæ iure civili efficax est: Natura autem non subsistit. Welsenb. in *paratit. ff. h. tit. n. 3.* Deinde in definitione dicitur, quod exceptiones opponantur

cur actionibus cuiusque rei, ex quo sane apparet satis clare, exceptiones † non esse actiones, idque etiam planum videtur, ex continuatione, quia exceptionibus reus: actionibus actor utitur. Sed opponitur *l. 1. ff. hoc tit. n.* ubi dicitur, agere etiam is videtur, qui exceptione utitur. Nam reus in exceptione actor est: Ecce Ictum Ulp. dicentem, Reum esse actorem in exceptione. Resp. Materia actionis inspecta, reus actor dici non potest, sed materia exceptionum inspecta † dici potest, quod ad similitudinem actorum rei exceptionibus se defendant, quemadmodum se defendunt actionibus actores. Præterea etiam ut actor probare tenetur suam intentionem, ita quoque reus exceptionem probare tenetur, unde dicitur reum in exceptione esse actorem. Et dicitur; *videtur agere*: quæ verba improprietatem quandam important, quasi tamen non vere agat ut actor, sed potius improprie agat, id est, excipiat reus, id quod etiam definitio actionis satis indicat in *§. 1. supr. de action.* ubi dicitur, quod actio sit jus persequendi in iudicio, quod sibi debetur. Quamvis similiter dici posset verbum persequendi in lata significatione ad exceptionem quoque perducere posse, quemadmodum etiam verbum actionis in lata significatione forte vel improprie, quamvis in speciali significatione vel proprie actionis vocabulo exceptio non veniat: Atque ita est intelligenda *l. verbum oportebit. §. fin. ff. de verb. sign.* Zas. *ad d. l. 1. hoc tit. n.* de proprietate accipit, & idem in *l. nemo. h. tit.* Deinde ex Zasio. in *d. l. 1.* additur hoc *d. l. 1. h. tit. n.* habere petitionem principii, cum dicatur, agere is videtur, qui excipit. Reus enim in exceptione actor est, ibi ratio non est, sed petitio principii. Resp. Gl. ut hoc effugiat, dicit particulam, NAM, quæ pro certe ponitur, quasi declararet alterum. Bart. dicit, primum esse generale, alterum speciale: Zasius dicit, non esse petitionem principii, quæ tum est, quando in antecedente & consequente similia sunt: ut Cicero est eloquens, quia est eloquens. Est igitur à coniugatis hoc argumentum, quo antecedens afficit consequens.

Insto: Contra id quod supra dictum fuit, ideo exceptionem dici actionem, quod sit in iis quædam probandi similitudo, quia actor tenetur probare suam intentionem in actione, Reus in exceptione, & quidem dico, *ex l. si ex cautione. C. de non numerata pecun.* ubi reus non tenetur probare exceptionem sed actionem: Ergo non potest dici Reus actor. Respond. Zas. *ad d. l. 1.* dicit gl. quidem solvere id, sed nescire an bene vel male solverit: dicit igitur Zasius distinguendum esse hic inter status, coniecturalem, finitivum & iuridicalem. In statu coniecturali, quo quæritur, an sit factum, non habet locum, quia ibi ex reo nunquam fit actor: Nec in statu finitivo, sed tantum in † iuridicali, cum constet de facto. Apra † etiam debet esse exceptio, alias eam iudex omnino reiecit *l. 1. §. habeo. ff. de fluminibus.* Et certum est in aliquibus † convenire exceptionem & actionem, puta in probando & forte in aliis. Unde exceptio est quasi actio: in aliis tamen differunt etiam, quia actor libellum scriptis offert. *Authen. offeratur. C. de lite contest.* Reus autem ore proferre potest exceptionem sine scripto. *l. scire oportet. §. scire. ff. de excusat. tutorum.*

Secundo obijcitur ita: Nemo prohibetur pluribus exceptionibus uti, quamvis sint diversæ *l. nemo. 8. ff. hoc tit.* id quod tamen in actionibus non procedit. Nam actor contrarias actiones non potest deducere in iudicium. *l. nemo ex his. §. 1. ff. de regul. iur. l. quod in herede. §. eligere. ff. de trib. act.* Ergo reus in exceptione actor non est. Respond. Improprie Reus dicitur actor, præterea glossa. in *d. l. nemo pluribus* 8. recte dicit, reliquos textus in actore procedere. Insto: Quod licet actori, licet etiam Reo. Resp. Illa regula hic exceptionem habet, & † negative procedit. Zasius in *d. l. nemo.*

11

Tertio opponitur *d. l. 2. §. 1. ff. de except.* ubi dicitur, quod replicatio sit exceptio, quæ tamen non excludit actionem sed exceptionem, & tuetur actionem. Resp. Zanger pag. 13. dicit, id fieri in *l. nemo* hoc est, lata significatione vocabuli exceptionis, quo veniat replicatio,

KK

- 12 catio, ut vocabulo actionis venit exceptio propter quasdam † convenientias. Et hic ea est convenientia, quod utrobique sit exclusio, exceptio excludit actionem: Replicatio exceptionem excludit. Idem habet Faber *hic ad rubr.* Sonhard. *in Lex. in verb. exceptio.* Wefenb. *in paratit. ff. n. 2. in supplem. ad Schneiderv. &c.*

Quarto obijcitur *l. exceptio. 22. in prin. ff. eod.* ubi dicitur, quod exceptione actio saltem minuatur; Ergo non excluditur id, quod tamen in definitione asseritur, ubi affirmatur exceptionem excludere, hoc est, in totum tollere Resp. Zang. *in tract. de exceptione. n. 1. pag. 18.* affirmat pro solutione condemnationem in totum excludi & tolli, quando petitio penitus tollitur & excluditur. Minuitur † condemnatio, quando quis in id tantum condemnatur, quod facere potest, quia condemnatio totalis non est, §. *sunt praterea. supr. de act. l. sunt qui. 16. cum ll. seqq. ff. de re iud.* Gothofred. *ad dil. 22.* perat minui condemnationem, scilicet, si tempus agendi actori nondum competat: & eo modo etiam † præscriptio est exceptio, hoc est exclusio temporis, *l. an vitium. §. §. 1. l. creditor. ff. de divers. & temp. act.* Denique valde obijcitur, quod dilatoriarum exceptiones † non contineantur sub hac definitione, quæ tamen generalis esse debet, quia dilatoriarum exceptiones tantum differunt actiones, unde etiam nomen habent, non autem excludunt. & ideo generalis definitio non videtur esse exceptionum. Respond. Aliqui volunt *d. l. 2. in pr. ff. hoc tit.* ex qua hæc definitio est desumpta, accipi tantum de peremptoriis. Sic & alias leges, quæ in sententia est Jason *in l. 41. §. Catonum. § 8. ff. de verb. oblig.* Wefenb. *ad tit. C. de except. n. 2. Zang pag. 21.* Sed dicendum est dilatorias exceptiones † excludere actionem: hoc est, intentionem ad tempus, dum remorantur actionem & excludunt iudicem seu iudicium, quamvis non in perpetuum excludant causam ipsam, circa quam in totum excludendam non sunt occupatæ dilatoriarum, quo etiam inclinatur Myns. *num. 9. in princ. hoc tit.* dum dicit dilatorias solius intentionis sunt exclusiones, & exceptio est omnia, quo excluditur intentio sive in totum sive ad tempus & plus est actionem excludi, quam intentionem. Gothofred. *ad dict. l. 2.* dicit directo iudicem excludi dilatorias, oblique etiam causam, quæ solutio ex parte sustinere potest.

- 17 *Ad Thesin 2. 3.]* Affirmatur origine inspecta † exceptiones esse civiles vel prætorias. Cui ita oppono: Exceptiones sunt ex natura, id est, ex iure gentium origine inspecta. §. *praterea. hoc tit. n.* Ergo non sunt ex iure civili. Respond. Origine prima seu primaria inspecta omnes exceptiones naturalis ratio quasi suavit, secundaria origine, id est, causa efficiente civili inspecta, aut sunt civiles, id est, ex iure civili, puta ex legibus, vel ex iis quæ vicem legis habent, puta ex SCris, Principum Constit. aut sunt prætoriarum, id est, ex iure prætorio Zanger. *in tract. de except. pag. 26.* dicit, quod hæc divisio sit ex causa efficiente; altera ex fine seu effectu, scilicet exceptiones esse peremptorias & temporales. Secundo ita oppono. Hæc divisio non deberet primo loco poni, præsertim cum in actione primum locum non habeat sed summa divisio ibi sit, quod aliquæ actiones sint reales, aliquæ personales. Ergo potius illa exceptionum divisio esset prima, aliquas esse peremptorias, alias dilatorias. Respond. Inspecta origine exceptionum prior illa est divisio, quam hic habemus, sed inspecto magis iudicii usu summa potius illa est, exceptiones esse peremptorias & dilatorias, quemadmodum inspecto magis usu iudicii illa actionum divisio est prior & posterior, actiones scilicet, esse reales & personales, quemadmodum etiam *supr. in materia actionis* ad argument. est responsum. Tertio obijcitur *l. 2. §. & generaliter. ff. de except. doli mali.* ubi dicitur ex omnib. in factum actionib. oriri exceptionem doli mali. Ergo frustra distinguitur *in thesi 3.* ab aliis exceptionibus. Resp. Affirmatur *in d. l. 2. §. & generaliter* oriri doli exceptionem ex omnib. actionibus in factum, id est, innominatis. *l. quia. 11. ff. de præscript. verb.*

verb. Et tum fit, quando exceptiones civiles ordinariæ non adfunt : alias ordinariæ præferuntur *l. in causâ ff. de minor. 2. annis.*

Ad Thesin 4. 5. 6.] Agitur in hisce thesibus de alia divisione exceptionum , alias scil. esse peremptorias seu perpetuas, alias dilatorias seu temporales. Dilatoriæ ÷ ad tempus valent, & temporis dilationem tribuunt : Dilatoriæ hæc sunt rursus duplices : aliæ dicuntur declinatoriæ, aliæ dilatoriæ in specie , quemadmodum adoptio & id genus alia, quemadmodum id Dn. Johan Jagman. Vicecancellar. nunc aulæ Julianæ, olim in processu Ducatus huius erudite explicavit. Declinatoriæ ÷ sunt , quibus iudicium vel iudicem declinamus etiam ex eo, quando iurisdictio non est fundata. Cui tamen valde opponitur. *l. 2. in princ. ff. si quis in ius vocat. non ierit.* ubi dicitur, quod ex quacunque causâ quis vocatus ad prætorem vel alium, qui iurisditioni præest, venire debet. Resp. Additur in d. l. 2. citatum ab incompetente iudice, debere tamen venire ad prætorem propter eius auctoritatem, nec eam emanando contemnere , ut scil. fiat examinatio eius an prætoris sit iurisdictio, seu ut fiat cognitio de eo, an sit competens iudex. Sed contra datam solutionem rursus obiicitur *l. ult. ff. de iurisdic. omnium iudic.* ubi dicitur, quod ad incompetentem iudicem nemo teneatur venire : Ergo falsum est, eum, qui non venit citatus, punire posse ab incompetente iudice Respond. Id tum fit, quando est certum & manifestum, aliquem esse iudicem incompetentem : nam si est dubium & de eo forte cognitio est habenda adhuc, tunc venire tenetur, saltem ut examinatio eius rei institui possit. Potest autem quis non comparere in feriis, quia tum locum habet ÷ exceptio feriarum. Zanger. pag. 120. & 20 in iure Canonico tantum valet. *cap. 2. extr. de feriis.* quia se quenti die non feriata procedit.

Ad Thesin 7 8. 9. 10. 11. 12. 15.] Agitur hic de dilatoriis in specie , quæ ex variis causis dantur, inter quas est exceptio spoli, quæ est dilatoria. Zanger. pag. 211. quia non perimit, sed tantum differt actionem institutam , & intra quindecim dies est probanda. Obiicitur post litis contestationem etiam, si quis spoliū de novo exortum, & se ad eius notitiam pervenisse dicit. *c. pastoralis. 4. extra. de except.* Zanger d. cap. 9. num. 7. nec ante quis cogitur respondere, quam restitutio sit facta , in quo hæc exceptio est privilegiata *cap. 4. de ordin. cog.* Deinde exceptio ÷ excussionis est dilatoria, Zanger. pag. 201. quia differt etiam actionem institutam, ut prius principalis, & is qui gessit , excutitur : iniquum tamen esset, eam non posse post litis contestationem opponi. Zang. pag. 104. Exceptio etiam ÷ litis pendentiæ est dilatoria , quando scilicet lis de eare, quæ in iudicium ducitur, alibi, hoc est, coram alio iudice pendet. Zang. pag. 152. Notandum vero omnes exceptiones, quæ reo competunt ÷ fideiussori quoque, invito etiam reo competunt. *l. omnes. 19 ff. eod.* Cui obiicitur *l. exceptiones. 7. in princip. ff. hoc tit.* ubi id negatur. Respond. Exceptiones quæ personæ coherent, scilicet reo, non transeunt in fideiussores. Si autem rei cohareret, ad fideiussorem omnino transitoria sunt. *d. l. 7. §. 1. Insto ex l. defensiones, 11. C. de except.* ubi habent intercessores exceptiones, si reo maneat integer status. Respond. Hoc omnino una requiritur secundum hanc legem. *l. si cui. 18. C. de non numerata pecun. l. fideiussori. 24. ff. de donatio. l. ex persona rei. 32 ff. de fideiuss.* Cuiac. etiam illa solutio placet *lib. 15. obser. cap. 35.* Fallit etiam thesis secundum Cuiacium *lib. 19. cap. 29.* quando quis fideiuber donandi animo vel in rem suam. *l. si quis reum. ff. de lib. legat. l. quod dictum. ff. de pactu. vel, si pro invito, l. si pro te. ff. mandati. vel si iussu testatoris in specie. l. tribus. ff. de usufructu. earum rerum, quæ usu consumuntur.* Exceptio num vero ÷ dilatoriarum harum proprium est, quod ante alias omnes, & ante litis contestationem proponantur ; nam si quis omiſſa exceptione forte suspecti

iudicis procedit, iniudicem consensisse videtur. *Dd. in l. apertissimi. C. de iudic. c. postremo. 36 iuncto. c. cum speciali. 61. de appellationibus. Zang. pag. 81. n. 1. nisi cepto iudicio reus id ignoret, tum specialiter allegare potest. l. non distinguemus. 32. §. cum quidam. ff. de arb. Zang. pag. 83. num. 2.*

- 26 *Ad Thesin 13.*] In hac thesi agitur de peremptoriis exceptionibus, † quæ semper agenti obstant, & rem, de qua agitur, non tantum differunt sed perimunt, inter has est exceptio metus, transactionis, item doli mali, quæ datur contra eum, qui exigit id quod dolo malo auctori est promissum. Sed opponitur: quod actio doli sit temporalis, non perpetua. *l. 30. in fin. ff. de pecul. l. ult. C. de dolo malo.* Exceptio autem non est temporalis *l. 6. ff. de except. ubi gl. & l. si pactum. 9. C. eod. Welenb. ff. n. 3.* Respond. Id ita constitutum est, quia actio doli est odiosa, ideo eius vita est brevior. *c. odio. de regul. iur. in 6.* Exceptio autem est perpetua, † quia dolus non debet esse impunitus, & plus favemus reo, quam auctori, & favorabilia sunt extendenda, quia favor est in reo, odium in auctore, & Zang. num. 26. dicit, quæ ad agendum sunt temporalia, ad excipiendum sunt perpetua. Dolus autem si ab initio intervenit, bonæ fidei contractibus non opus est exceptione, sed ipso iure contractus sunt nulli. *l. c. eleganter. 7. ff. de dolo malo.* Zang. pag. 255. Deinde affirmatur peremptorias esse eas exceptiones, in quantum scilicet quis facere potest. Quibus autem competentia exceptio competat, supra in disputatione ultima actionum satis diligenter visum fuit: sed hic iam alii nobis sunt contrarii, qui dicunt, hasce exceptiones potius esse dilatorias. Fuit aliquis glossator antiquus, qui dicitur Gerdianus, item Iohannes, illi fuerunt in nostra
- 28 sententia, scilicet quod sint peremptoriae † quia lite contestata possunt opponi imo in ipsa exouisione. *l. ex diverso. 17. §. fin. ff. solut.* Secunda ratio necessaria est, quia minuunt exceptiones hæ condemnationem, quod non faciunt dilatoriae, quæ saltem differunt condemnationem. Hæ vero licet non in totum perimant causam, tamen in parte, scilicet quatenus relinquantur alimenta; ab hac tamen sententia discedit Zasius in *l. 2. §. fin. c. l. seq. ff. hoc tit. n.* dicit Ausolini antiqui glossatoris sententiam iuxta communes opiniones esse veriore, †
- 29 scilicet † quod sint dilatoriae. Hanc sententiam sequitur Zasius in *d. loco.* & Zang. etiam in *tract. de except. pag. 193.* placet. Argumenta illorum sunt hæc: Primo, dicunt in hisce exceptionibus differtur condemnatio in meliorem & pinguiorem fortunam, quæ si affuerit, non amplius hac exceptione tuti sunt. *l. un. §. tum autem. 7. C. de rei uxor. act.* Respond. In rerum tamen minuitur condemnatio, & sententia accipit finem conditionalem, quæ tamen conditio raro excipere potest. Et dum causæ ipsius condemnatio minuitur quidem tantum, licet in totum non perimatur, merito peremptoriae exceptiones sunt: non enim differunt, sed potius tollunt causam ipsam, seu eius condemnationem, licet in parte. Secundo utitur Zang. in *tract. de except. pag. 193.* tali argumento: Qui exceptione tutus est, hic per errorem solum repetere non potest. *l. quod nomine. 8. cum seqq. ff. de condit. indeb.* cum tamen in *l. qui exceptionem. 40. ff. de condit. indeb.* dicat, eum qui exceptionem habet perpetuam, solum per errorem repetere posse, ex quo igitur relinquitur hanc exceptionem peremptoriam non esse. Resp. Additur id non esse perpetuum, id quod satis constat ex *d. l. 8. cum seq.* ubi si maritus id fecit, & dotem dat, non potest repetere in favorem dotis: Secundo, quia dos est propria uxoris, quæ est naturalis eius domina. *l. in rebus. C. de iur. dot.* non ita in aliis, puta in sociis Merito igitur nostra sententia subsistit.
- 30 *Ad Thesin 14.*] Affirmatur in hac thesi 14. exceptionum peremptoriarum proprium esse, quod † tam ante, quam post litis contestationem usque ad sententiam in iudicio proponi possint. Hic rursus nobis maxima movetur lis, scilicet exceptiones peremptorias tantum post litis contestationem opponi; non ante litis contestat. Qua in sententia est Dn. Welenb.

Wesemb. in § parat. h. tit. n. 7. Item Zanger in tract. de except. in generalibus num. 11. cum seqq fundamenta eorum sunt : Quæ exceptiones plerunque altiore requirunt indaginem, ideo potius post litis contestationem reservari debent l. illæ quo. 13. §. quid ergo ff. ad SC. Trebell. l. 3 §. ibidem 14 ff. ad exhibend. Respond. Concedamus quidem plerunque eas exceptiones sortiri effectum post litis contestationem : interim tamen possunt obijci etiam ante litis contestationem, & probant suam sententiam per l. si quidem. 9. C. de except. ubi dicitur, habita exceptionis contestatione exceptioni peremptoriæ locum esse. Idem dicitur in l. emtor. 9. C. de præscript. long. temp. & l. præscriptionem. 8. C. de except. ubi Imp. Dioclet. & Maxim. rescripserunt, exceptionem peremptoriam in initio contestatam, sufficere ad hoc, ut ante sententiam reus ea utatur. Respond. Ex l. peremptoria C. sententiam rescindi non posse, ubi dicitur exceptiones peremptorias ab initio omittas postea quandocunque ante sententiam opponi posse. Et notanda est vox *quandocunque* : quasi semper & quotiescunque placuerit ante vel post litis contestationem possint opponi, ante sententiam, quamvis aliqui ibi legant : *quandocunque*. Duaren tamen ad tit. de except. legit, quandocunque, & Gothofred. ita sensit, & quidem contestari possunt hæ exceptiones ante litem contestatam, licet post litem contestatam factis probationibus effectum demum sortiantur & ita textus loquitur in l. exceptionem 16. Cod. de probat. ubi sunt hæc verba : Exceptionem peremptoriam opponi quidem initio, id est, ante litem contestatam. Probari vero postquam actor demonstravit, quod asseverat & hoc cum d. l. præscriptionem convenit, unde correctione opus non est secundum Donellum. Id quod tamen Zanger in generalibus n. 17. putat, nostram sententiam defendit Duaren. h. tit. n. de except. ubi dicit, dilatorias in initio tantum proponi non post litem contestatam : probari etiam secundum Dd. ante litem contestatam. l. ult. C. eod. peremptorias vero tum demum facta contestatione, id est, allegationem earum ante litem contestatam probari, si actor de intentione sua docuerit, d. l. except. C. probat. Et etiam Iustin in §. appellatur. h. tit. n. utitur particula, tamen, quasi peremptoriæ tamen per agentem obstat : Si igitur semper id procedit, etiam ante litem contestatam allegari potest. Et ideo in l. 4. C. eod. dicitur omnes exceptiones integras esse ante finitam causam, id quod de peremptoriis tantum est accipiendum secundum Gothofred. ibidem. Reliqua argumenta Zangeri, facile ex his solvi possunt, cum sint levia. III. Obijcitur ita : Peremptoriæ ante litis contestationem non opponuntur, quia tum adhuc nulla est lis. Resp. Allegatio tantum fit exceptionis, licet nondum sit probata. IV. Obijcitur l. tamen. ff. ad S. C. Macedon. ubi etiam exceptio SCti Macedon. post sententiam opponitur. Ergo non tantum usque ad sententiam. Respond. Zas. hoc tit. ut & Wesemb. Institur. hic. Exceptionem illam esse in hoc privilegialem, ut & exceptio SCti Velleiani & posse obijci etiam post sententiam, ut & exceptiones competentiarum. l. inter eos. ff. de re iudic. l. Nescimus. §. fin. ff. de re iudic. d. l. ex diverso 17 §. fin. ff. solut. matrimonio, quemadmodum supra dictum fuit. Denique obijcitur l. 1. C. de iur. & fact. ignor. ubi si miles omisit exceptionem, potest ea uti post sententiam. Respond. Id in milite ob militaria privilegia est speciale.

Ad Thes. 15.] De prima parte huius thesios sup. ad thes. 7. cum seqq fuit actum : Sequitur ergo, ut videamus de exceptione procuratoria, quæ ex Iustin. constitutione cessat, 32 quia infamis procurator potest admitti, ne negotia & causæ nimis protulerentur §. fin. hoc tit. n. Ante Justin. procurator infamis non admittebatur. Paul. lib. 1. sent. tit. 2. Sed obijcitur primo ita : Infames arcentur à dignitatibus l. 1. C. de infam. lib. 11. Ergo infamis procurator esse non potest. Respond. Advocatura est dignitas : Ergo infamis arceatur advocatus 33 l. 1. ff. de postulat. Sed procuratura est utile officium non dignitatis l. 2. C. de dignit. lib. 12. Advocatus tuetur causam, eamque gubernat consilio : Procurator gerit personam eius,

KK 3

qui

qui mandatum dedit. II. Obijcitur *c. 1. §. 7.* ubi expresse dicitur, quod procurator non possit esse infamis. Resp. ibi gl. procuratorem accipi pro avvocato, id quod etiam textus ex *ff. de postul.* arguit, quia postea subiicitur in verb. procuratores vel patroni, vel dicimus ibi in *§. fin. h. tit. n.* agi & de infami ex levi crimine, in *d. c. 1. de infami* gravis criminis, quamvis id specialiter allerat inde Zanger. in *tract. de except. pag. 151.* III. Obijcitur in Camera Imperiali infamem non admitti procuratorem, in quo officium procuratoris est honorabile, cum sit consistorium summi Principis, nec recipiatur ibi quis, nisi sit Doctor vel Licentiatus: ut in *Camer. Imperiali part. 1. tit. 18. 19.* Gail *lib. 1. observat. 43. num. 8.* Tiracuell *de nobil. cap. 30.* Respond. Mynsing. & Wefenbec. hic eius rei non faciunt mentionem, unde certum est id accipiendum esse tantummodo de iudicio summæ Cameræ non de aliis minoribus iudiciis, ad quæ se tamen ut plurimum jus civile refert. Ratio etiam qua iustit. hic utitur, amplius non valet iure Canonico, scilicet ne protelentur iudicia, quia iudices ex eo iure unum terminum ad omnes dilatorias exceptiones opponendas præstituant, intra quem † nisi obijciantur, deinceps non audiantur. *cap. pastoralis. de except.*
 35 Mynf. *d. h. §. n.*

Ad *Thes. 16. 17.* Agitur in hisce thesibus de Replicatione, & Duplicatione, quæ duplicatio excludit replicationem, *hoc tit. n.* Et ita multiplicantur nomina per succedaneas pugnas litigantium Zaf. in *l. 2. ff. h. tit. n.* Sed obijcitur *l. 2. §. sed & contra. ff. eod.* ubi dicitur contra replicationem solet dari triplicatio. Ergo non duplicatio. Resp. Wefenb. *n. 12. ad*
 36 *pr. tit. de replicat.* dicit † replicationi esse contrariam duplicationem, unde inquit mirum est in *d. l. 1. §. sed & contra,* poni triplicationem, nisi mendum subsit, in Camera tamen imperiali huic rei quædam est restrictio addita, ut *thesis ultima* habet. Et Zanger in *tract. de replicat. pag. 11. in fin.* dicit, in iudiciis bene constitutis hæ allegationes, quæ per tabulas forenses aut proclamatores potius ad causas protrahendas, quam expediendas conquiruntur, solent † restringi, ne ultra duplicationem aut triplicationem litigatores progrediantur *constit. elect. 18 part. 1.*
 37

Ad *Collarium.* Defendi posse putamus † per exceptionem iurisjurandi non tolli obligationem civilem, quæ permanet post præstitum iusjurandum. Id primo autoritate Wefenbec. Mynsing. & aliorum probatur in *§. aque de except.* II. quia textus *10. §. aque* ita loquitur, ut etiam Theophil. dicit, quod per iusjurandum præstitum non tollatur civilis obligatio. Sed tantum naturalis, ut & Mynf. *hic per l. Stichum. §. naturalis. ff. de solut.* ut & affirmat Zanger. *pag. 310. in §. precedenti* etiam non tolli civilem obligationem, & eodem modo nec in *d. §. aque h. tit. n.* quod particula, *aque* ostendit, & quia pacto iusjurandum est simile, sequitur, ut sicut post pactum manet civilis obligatio, ita & post iusjurandum. Sed obijcitur *l. ait prætor. 7 ff. de iureiur.* ubi dicitur, actionem non dari. Ergo nec exceptionem. Respond. Oldendorp. *class. 1. ad. 9. num. 1.* prætoris edictum esse imperfectum, & Ulp. id latius interpretari in *l. nam postquam. §. 1. ff. de iureiur.* Wefenb. in *d. §. aque* dicit, iure prætorio non dari actionem creditori. sed iure civili, & Zanger. ac Kling. accipiunt *d.*
 39 *§. non de iuramento voluntario,* quod pacto est simile, prætorica iusjurandum non † est modus tollendæ obligationis a iure civili institutæ, & dicunt alii iudiciale iuramentum tollere ipso iure obligationem propter autoritatem indicis *secundum l. gratia licet. C. de iuram.* Quamvis tamen Wefenbec. *n. 1. d. §. aque* id de indiciali & necessario iureiurando accipiat quasi per id civilis obligatio & actio non tollatur, Hottom. in *d. §. aque, enunc.* 1. dicit, se vix posse concedere, quod dicit Imp. tamen si alibi scribatur naturalem obligationem ipso iure tolli per iusjurandum. *dict. l. Stichum 95. §. naturales ff. de solut.* Et putat plane per iusjurandum concedere & intueri ipso iure actionem, & tum demum locum esse

esse exceptioni, si dubitatur & ambigitur an sit iuratum. Si autem de eo nulla est controversia, non esse locum exceptioni *per d. l. nam postquam 9. in princ. ff. de iur.* quæ tamen sententia pugnat hic cum Iust. *in d. §. aque*, nisi dicamus Jctus Ulp *in d. l. 9.* agere de iure prætorio & Imperatorem *in d. §. aque* de iure civili.

DISPUTATIO XLVIII.

De Interdictis.

CONTINUATIO.

Tractatum fuit hæcenus de actionibus & exceptionibus: Sequitur nunc tractatio interdictorum, quæ etiam actionum appellatione generali veniunt.

Thefis. 1. Interdictum ab eo, quod inter duos dicitur appellatum, interdum simpliciter dictum, vel edictum, interdum decretum nominatur.

2 Est autem interdictum ius persequendi in iudicio possessionem vel quasi possessionem sibi debitam.

3 Quæ persequendi ratio olim fiebat solennibus formulis & verborum conceptionibus, quibus prætor iubebat aliquid fieri, vel non fieri prohibebat. Hodie tamen non est necesse reddi interdictum, sed perinde iudicatur sine interdictis, ac si utilis actio ex causa interdicti reddita fuisset.

4 Et si de litigiosa possessione est inter duos vel plures contentio, quæ ad arma processura videtur, iudex ex officio vel ad petitionem partis inhibere potest, ut abstineat à possessione vel loco inhibitionis possessionem sequestrare, donec summarie cognoscatur, utrinam possessio momentanea sit adiudicanda, atq; ita etiam in Camera Imperiali id observatur.

5 Interdictis autem experiri in primis utile est, quibus adversarius ad onera petitoris compellitur, nec agens ante tenetur restituere possessionem, quam intentionem suam adversarius probaverit.

6 Quæ interdicta licet in rem videantur concepta seu scripta: vi tamen ipsa personalia sunt: in iisque exinde ratio habeatur fructuum, ex quo edita sunt non retro.

7 Earumq; summa divisio est, quod quædam sunt prohibitoria, quædam restitutoria, quædam exhibitoria.

8 Prohibitoria sunt, quibus prætor vetat aliquid fieri, veluti vim sine vitio possidenti vel mortuo inferri, vel in sacro loco ædificari, vel in flumine publico ripæ eius aliquid fieri, quo eius navigetur.

9 Restitutoria sunt, quibus, possessionem prætor iubet restitui, vel bonorum possessor, id est, possessionem eorum, quæ quis pro herede vel pro possessore possedit, & ei qui est deiectus ex possessione,

10 Exhibitoria sunt, per quæ iubet prætor exhiberi, veluti eum cuius de libertate agitur, aut libertum, cui patronus operas indicere velit: aut parenti liberos, qui in potestate eius sunt.

11 Sequens divisio est, quod quædam adipiscendæ possessionis causa comparata sunt: quædam retinendæ: quædam recuperandæ.

12 Adipiscendæ possessionis causa accommodatur interdictum bonorum possessori, quod appellatur quorum bonorum, eiusque vis ac potestas hæc est, ut quod ex his bonis quisquam quorum possessio alicui data est, pro herede vel pro possessore possideat, id ei, cui possessio bonorum data est, restituere debeat, & ideo universale merito dicitur.

13 Interdictum quoque Salvianum adipiscendæ possessionis causa est comparatum, eoque utitur dominus fundi de rebus coloni, quas is pro mercedibus fundi pignori futuras pepigisset.

14 Retinendæ possessionis causa comparata sunt interdicta; uti possidetis & utrubi: cum ab utraque parte de proprietate alicuius rei controversia sit, & ante quaratur, uter ex litigatoribus possidere & uter petere debeat, cum magnum possessionis sit commodum, ut supra est monstratum.

15 Interdictum vero uti possidetis, de fundi, vel ædium & sic immobilium possessione, in iisque in re mobili & immobili is vincit, qui possessionem nec vi nec clam nec precario ab adversario litis contestatæ tempore detinet, licet olim secus fuerit.

16 Possidet quis non solum si ipse possideat, sed si eius nomine alius, imo animo solo retineri possessio potest, quamvis nec ipse sit in possessione, vel eius nomine alius, animo tantum solo adipisci nemo possessionem potest.

17 Hinc etiam affirmamus constanter interdictum uti possidetis, vi deiecto etiam competere, quicquid Cuiac. obstrepat.

18 Recuperandæ possessionis causa solet interdici, si quis ex possessione fundi vel ædium vi est deiectus, per interdictum unde vi, per quod is qui deiecit cogitur ei restituere possessionem, licet is ab eo, qui vi deiecit, vi vel clam vel precario possideat.

19 Imo ex constitutionibus sacratiss. Si quis rem per vim occupat, siquidem in bonis eius est, dominio eius privatur, si aliena post eius restitutionem etiam æstimationem rei dare vim passio compellitur.

20 An autem is, qui ex primo dectero missum in possessionem expellit, incidat in pœnam, ambigitur: eumque non incidere putamus.

21 Quia autem vi aliquem de possessione deiecit, tenetur l. Iulia de vi publica aut privata,

22 Ter-

22 Tertia interdictorum divisio est, quod quædam sint simplicia, quædam duplicia.

23 Simplicia sunt, in quibus alter actor, alter reus est, qualia omnia sunt restitutoria & exhibitoria: Actor est, qui desiderat exhiberi vel restitui: Reus est, à quo desideratur, ut aut restituat, aut exhibeat.

24 Prohibitoriorum autem interdictorum alia sunt simplicia, alia duplicia: Simplicia sunt, quibus prohibet prætor in loco sacro vel flumine publico vel ripa eius aliquid fieri.

25 Duplicia sunt: veluti, uti possidetis & utrubi: Duplicia autem ideo dicuntur, quia in his par utriusque litigatoris est conditio, & unusquisque tam actoris quam rei partes sustinet.

26 Concludemus hic, possessoria interdicta vasallo etiam accommodari, tam ad versus extraneum, quam contra ipsum feudi dominum, & illa domino & ipsi competere.

Corollaria I. Repressalias omni iure licitas esse putamus.

2 Veritati magis, non Cuiacio gratificabimur, asserendo, vim publicam à privata eo generaliter distingui, quod hæc sine armis, illa vero cum armis committatur.

DISPUTATIONIS XLVIII.

De interdictis, objectiones & resolutiones.

S V M M A R I A.

- 1 Interdictorum materia cur non præcedat materiam exceptionum, sed eam sequatur.
- 2 Interdictum unde dicatur.
- 3 Interdictum quid sit.
- 4 Iudicium duplex est, petitorium & possessorium.
- 5 Interdicta an omnia sint de possessione vel quasi.
- 6 Interdictum quomodo & decretum sit, & jus.
- 7 Homo liber potest quasi possideri.
- 8 Interdicta olim certis formulis fiebant.
- 9 Interdictis cur experiri utile sit.
- 10 Interdicta quamvis in rem concipiantur, tamen omnia sunt personalia.
- 11 Fructuum ratio qualis in interdictis habeatur.
- 12 Divisio interdictorum, in prohibitoria, restitutoria & exhibitoria, unde sumta sit, & an pro principali habenda.
- 13 Interdictorum inscriptiones unde sumantur.
- 14 Interdicta an recte dicantur esse prohibendi iubendi.
- 15 Interdicta an vera divisione dicantur quadam esse adipiscenda, quadam retinenda, & quadam recuperanda possessionis.

- 16 *Interdictum conservanda possessionis nullum est.*
- 17 *Interdictum quorum bonorum cui detur.*
- 18 *Interdictum quorum bonorum an sit universale.*
- 19 *Interdicto Salviano quid petatur.*
- 20 *Interdicta retinenda possessionis quot sint.*
- 21 *Interdictum uti possidetis quid sit, & quid eo petatur.*
- 22 *Possidere quot modis quis dicatur.*
- 23 *Possessio solo animo potest amitti.*
- 24 *Interdictum uti possidetis habet etiam is qui dejectus est à possessione.*
- 25 *Interdictum de vi & vi armata, cui competat.*
- 26 *Possessione dejectas qua ratione possit intentare interdictum, uti possidetis.*
- 27 *Possessio naturalis si amittatur, quomodo restitui possit.*
- 28 *Affectio ejus qui possessione deicitur, semper spectanda est.*
- 29 *Rem unam & eandem an duo in solidum possidere possint.*
- 30 *Cassianorum & Proculianorum pugna.*
- 31 *Possessionis recuperanda interdicta qua sint.*
- 32 *Missus in possessionem ex primo decreto an incidat in poenam.*
- 33 *Missus ex secundo decreto in possessionem quid accipiat.*
- 34 *Vi aliquem deiciens de possessione, quomodo puniatur.*
- 35 *Vis publica & privata quomodo differant.*
- 36 *Interdicta duplicia qua sint.*
- 37 *Interdicta nulla esse recuperanda & adipiscenda simul possessionis.*
- 38 *Vasallo an competant interdicta possessoria, tam adversus dominum ipsum, quam adversus*
(extraneum.)
- 39 *Vasallus & libertus differunt.*
- 40 *Dominus feudi debet in omnibus vicem reddere vasallo.*
- 41 *Interdicta possessoria etiam domino ipsi adversus vasallum competunt.*
- 42 *Repressalia an omni jure sint licita.*
- 43 *Repressalia quid sint.*
- 44 *Repressalia procedunt in ultimum subsidium.*
- 45 *Spoliatus ante omnia est restituendus.*
- 46 *Repressalia litera, quando dentur.*
- 47 *Studiofi in Academia & pedelli eorum, ubique pro civibus habentur.*
- 48 *Repressalia litera adversus quos non conferantur.*
- 49 *Repressalia an cum jure natura pugnent.*
- 50 *Detentus alieno nomine damnum an petatur.*
- 51 *Repressalia an jure divino prohibeantur.*
- 52 *Filius quomodo dicatur non portaturus iniquitatem patris.*
- 53 *Vindicta privata nulli est permessa.*
- 54 *Repressalia habent speciem justì belli.*
- 55 *Repressalia litera an pugnent cum jure Canonico.*
- 56 *Repressalia litera an non jure civili sint prohibita.*
- 57 *Iudicis copia ubi haberi non potest, ipse mihi jus dicere possum.*
- 58 *Repressalia & arresta differunt.*
- 59 *Repressalia nulla expressa Imp. posteriorum sanctione sunt cassata.*

AD Continuationem.] Mirari aliquis posset, cur tractatus interdictorum subjiciatur materię exceptionum, cum tamen actionum nomine interdicta veniant, ex quo vide-

videtur dicendum statim post $\dagger$ actiones debere agi de interdictis. Cui respondet Mynf. *num. 1. & 2. hic* naturæ ordine inspecto præcedere materiam interdictorum tractationem exceptionum : Ordine vero docendi inspecto, nihil referre, quæ materia præcedat, cum continuatio titularum ad se invicem non sit necessaria sed probabilis. Et id etiam D. Horsten. *in tract. de interdictis publice ita proposuit*. Materia vero interdictorum est practica & propter quotidianam utilitatem commendatione nulla indiget, cum seipsam commendet secundum *Item in l. 1 ff. de restitut. Welsenbec. in supplem. ad Schneid. hic in princ.*

Ad Thesin 1. Interdictum secundum Justinian. ex eo appellatur, $\dagger$ quod inter duos² dicatur. Hæc Justinian. etymologia improbabilis non videtur, sed contra hanc etymologiam objicitur, quod non tantum inter duos, sed etiam inter plures interdicta reddantur. Ergo illa etymologia non est perpetua. Respond. Ut plurimum inter duos de possessione datur interdictum, scilicet inspecto actore & reo, inter quos duos datur, licet interdum sint plures socii causæ, tam ex parte rei quam actoris, qui tamen omnes ex utraque parte pro actore vel reo uno habentur, præterea dici potest unitatem hic excludi, vel judicis personam excludi, nam ille non adest, saltem sit a superiori interdictio inter litigatores, ne facile ad arma veniant. Wef. *in §. summab. tit. n. ad fin.* Secundo opponitur potius interdictum dici ab interdicens, hoc est, interloquendo ut putat VVef. *in parat. ff. n. 3. h. tit. n.* vel dici ex eo quod interdictum datur, donec scilicet plenius iudicio de jure possessoris quærat, & sic ad tempus uni ex us adjudicatur, qui antea in possessione fuit, & dicitur illa momentanea possessio, quæ datur, donec perfectius causa examinetur. Mynf. *n. 6. hic & Cujac. in parat. ff. eod.* dicit, scite potius quam vere Justinian. dicere, quod inter duos detur, verius ab interloquendo, id quod *l. 3. §. ult. ff. de lib. hom. exhib.* probat Respond. Quando nos dicimus interdictum dici quasi inter duos detur, id cum quadam efficacia intelligimus, quasi sc. inter duos detur secundum thes. 3. 2. 4. sc. ut fiat id interdicens, hoc est, attribuendo momentaneam possessionem uni ex litigatoribus, tam diu, donec causa majori indagine inquiratur, vel si neuter possidet sequestrando possessionem, donec tota causa eo diligentius examinetur, id quod tum potissimum fit, quando est metus armorum, cum ad judicis officium spectet providere, ne ad arma partes proruant, sed ut lites minuantur, & Mynf. *dicat in §. retinenda num. 7.* se hoc sæpius vidisse in Camera practicum, deinde *in d. l. 3. §. ult. ff. de lib. hom. exhib.* dicitur quidem rogandum, tum petendum sc. ut olim fiebat, inde adhuc illa vox remansit. Deinde illa etymologia ab interdicens non esset generalis, quia non tantum interdicitur, sed etiam exhibetur. Verior igitur & generalior Justin. videtur etymologia, ut dicamus interdicta dici, quod inter duos dentur ad excludendum judicem vel unitatem, id quod fit interdicens vel jubendo quid fieri vel exhiberi, donec tota causa pleniori iudicio sit disputata, & rectius sit inquisitum utriusque litigatoris jus.

Ad Thesin 2. Proponitur *in 2. thesi* definitio interdicti, $\dagger$ quod sit jus persequendi in iudicio possessionem vel quasi possessionem sibi debitam. Dico quod sit jus persequendi ex definitione actionis *in §. 1. supr. de action.* quia generali appellatione actionis venit etiam interdictum. *l. actionis verbi 37. de ob. & act.* Addo etiam differentiam in verb. possessi. vel quasi possessi, quia actione jus nostrum absolute petimus, non tantum quoad possessionem restituendam, sed etiam quoad proprietatem. Et notandum est $\dagger$ duplex esse iudicium, peritorium & possessorium, quorum illud proprietatem, cui involuta est possessio, respicit: hoc possessionem, ut constat *ex cap. pastoralis & integrat. rubr. ff.*

LL 2

de

de caus. possessionis & proprietatis l. naturaliter §. nihil commune ff. de acquir. possess. In possessio igitur de possess. vel quasi possess. in petitorio de dominio vel quasi agitur. §. *omnium supr. de action.* Id quod etiam Wef. in *supplem. ad Schneid. v. n. 3. cum seqq. in pr.* prolixius ostendit. Sed obijcitur totus *tit. ff. ne quid in via publ.* ubi est jus non sibi debitum, sc. quod ad possess. Ergo id falso in thesi affirmatur. Respond. Particula sibi ita accipitur, quando possessio vel quasi debetur non privato, tantum, sed etiam Reipubl. seu universitati, modo sit possessio *l. 2. §. 1. ff. eod.* Secundo obijcitur *l. 2. §. quadam ff. de interdict.* ubi expressis verbis affirmatur, quædam interdicta, puta de itinere actuque privato, & forte alia, continere causam proprietatis. Deinde ibidem dicitur, quod etiam interdicta, quæ sunt de locis sacris & religiosis, veluti proprietatis causam contineant. Ergo falsum est quod hic dicitur in thesi, interdicta esse jura de possess. vel quasi possessione, cum tamen certum sit proprietatem & possessionem differre. *l. questio ff. de verb. signif.* Respon. Cujac. *lib. 5. obs. cap. 9.* † plerunque omnia interdicta esse de possessione vel quasi possessione: pauca esse de proprietate vel quasi idem vult *lib. 5. c. 17. & in d. l. 2. §. quadam h. tit.* Et hoc etiam Justin. Imp. ostendit *h. tit. n.* quando utitur particula: *maxime*, quæ particula involvit & includit etiam possess. vel quasi possess. in certis casibus, & dicimus ita; † Cui considerant & ponunt id in definitionibus, quod ut plurimum sit non rarius *l. 3. 4. 5. 6. ff. de ll.* Unde id dum rarius est, omittimus, cum ut plurimum interdicta sint de possess. vel quasi possess. Quavis tamen Cujac. *parat. C. de interdict.* expresse dicat *d. l. 2. §. quadam*, ita esse accipiendam, quando dicitur hoc interdictum, scil. de itinere actuque privato proprietatis non possessionis causam obtiner, hoc est, non solius possessionis sed etiam proprietatis, quasi videatur innuere hoc interdictum plus habere possessionis quam proprietatis, quæ solutio rem totam sustineret. Deinde quia res sacræ non sunt in dominio, de quo utitur † Cuius in *d. l. 1. §. quadam*, particula *quasi*, id quod eadem ratione ita accipi potest. Ex ita fere Dn. Horst. etiam in *tract. de interdict.* id solvit, quamvis illa interdicta de re privata intelligat per *d. l. 1. hac etiam ff. h. tit. n.* Actio vero non tantum possessionem vel quasi sed universum jus alicujus persequitur seu proprietates vel quasi una cum possessionibus, *c. 17.* III. Definitur interdictum decretum *in parat. C.* Ergo non est jus. Resp. Est decretum, & nihilominus jus definiri potest: † decretum est ratione veteris juris potiss. quia inspecto novo jure utilis actio datur ex interdicto; quemadmodum thesis sequens ostendit. Deinde obijcitur ita: liber homo non possidetur. Ergo interdictum de liberis exhibendis, & de libero homine exhibendo non est de possessione Resp. Certum est † liberum etiam hominem quasi possideri, & datur hoc interdictum ratione quasi possess. quam quis habet in suis liberis. Sed obijcitur contra datam solutionem, *l. si liber 13. ff. ad exhibend.* ubi dicitur, non dari actionem ad exhibendum, sed interdictum ratione ejus, quod ab alio liber homo detineretur, cum tamen contrarium dicitur, in *l. de eo in pr. 12. ff. ad exhibend.* Resp. Gothofred. dicit illam ipsam *l. 13. in fin.* solvere totam rem, sc. ideo in *d. l. 3.* non dari actionem, quia non interest, peculiariter enim datur actio ad exhibendum *d. l. de eo 12. in pr.*

8 Ad *Thef. 3. 4.* † Solennibus † formulis olim fiebant interdicta, nam fiebant à prætore ita, ut impetrarentur certæ formulæ, quemadmodum etiam in actionibus est factum, ubi si quis in una syllaba erravit in illis formulis, ille cecidit causa, sed jam id sublatum est *tot. tit. C. de form. & impetr. sublata.* Hodie datur actio utilis ex causa interdicti extraordinaria, Wefenb. in *parat. h. tit. n. 2.* unde in *Rubr. ff. habetur. de interdict. vel extraordinariis actionibus*, quæ pro hisce exercentur, quæ verba posteriora à compilatoribus sunt adjecta, vel ex perpetuo edicto, Wefenb. in *parat. ff. n. 2.* In Camera tamen hodie momentanea possessio uni attribuitur vel sequestratur, donec de causa plenario magis processu agatur; idque si ideo
ut arma

ut arma vitentur, & Mynſ dicit in §. *retinend*, num. 7. *h. tit. n.* ſe ſæpius in Camera id vidiffe pronuntiatum.

Ad Theſ. §. 6.] Utile eſt interdictis experiri , † ideo quia non ante ibi fit reſtitutio 9 ab actore, quam ſi adverſarius intentionem ſuam probaverit , & hæc ſumma eſt interdictorum utilitas. Et ſciendum deinde interdicta quidem eſſe concepta in rem , cum rem perſequantur. *d. l. 1. §. quadam ff. h. tit. n.* quamvis † ut ipſa, ſint perſonalia, & hoc ita eſt intelligendum ſecundum Welenb. in *parat. ff. num. 7.* vi ipſa effectu , & potestate omnia interdicta ad perſonas certas pertinere, quamvis generaliter de re & poſſeſſ. loquantur. Affirmatur deinde in *6. theſi* in interdictis haberi rationem fructuum , † ex quo ſunt edita non 11 retro *l. 3. in interdictis. ff. de interdictis*. Sed objicitur *l. videamus §. 8. §. in Fabiana. cum ſeq. ff. de uſur.* Ibi omnium fructuum habetur ratio . Ergo non tantum eorum, quæ poſt edita interdicta aſſuerunt , ſed etiam illorum , quæ ante editam actionem computari poſſunt. Reſpond. Cujac. *lib. 4. obſ. cap. 11.* dicit *d. l. 3. ff. eod.* coherere cum §. *ſin. d. l. 2.* ubi agitur de interdictis recuperandæ & adipiſcendæ poſſeſſionis , quæ dicuntur reſtitutoria. Itaque ex gloſſ. quadam forte poſitam legem in interdictis tam recuperandæ quam adipiſcendæ poſſeſſionis : Exinde habetur ratio fructuum, ex quo edita ſunt non retro. Ergo *d. l. videamus §. in Fabiana*, loquitur de retinendæ poſſeſſionis interdictis , in quibus id non procedit. Sed contra datam ſolutionem objicitur *l. 4. C. unde vi. l. 1. §. ex die 40. ff. de vi & vi armat.* ubi ex die, quo quis dejectus eſt, habetur ratio fructuum ; id tamen interdictum eſt recuperandæ poſſeſſionis : Ergo id in iis non ita obtinet, ut poſt editionem fructus præſtetur. Reſp. Speciale eſt in interdicto vel in illis duobus interdictis recuperandæ poſſeſſionis, quia hæc duo tantum ſunt recuperandæ poſſeſſionis ſecundum Cujac. *in d. l.* Vel dicendum eſt J C tum in *d. §. ex die*, dicere: In *ceteris*, ſc. quæ perinde ſunt reſtitutoria atque interdictum unde vi , quæ verba important ſpecialitatem forte propter delicti enormitatem & atrocitatem faccinoris, quemadmodum J C tus dicit in *d. l. 1. §. interdictum hoc 43. ff. de vi & vi armat.* Quamvis Cujac. in *ſin. d. l.* auctor ſit, ut verba illa: *adipiſcenda vel recuperanda poſſeſſ.* tollantur : Unde etiam in Codicibus non habentur illa in *d. l. 3. ff. de interdictis*.

Ad Theſin 7. 8. 9. 10.] Agitur hic de ſumma diſiſione , quæ eſt deſumpta † à forma, 12 quæ dar eſſe rei. Welenbec. in §. *ſumma h. tit. n.* Sed objicitur *l. 1. in prin. ff. de interdictis* ubi dicitur, interdicta eſſe vel divinarum vel humanarum rerum : Ergo illa diſiſio eſt ſumma, cum & ibi ſit ſumma, & ideo ſummo loco ponatur. Reſpond. Illa eſt diſiſio à materiali cauſa ſumpta, ex quo ea non eſt prior, & certum eſt , omnia interdicta , prohibitoria, reſtitutoria & exhibitoria eſſe, ex rebus divinis vel humanis. Et eſt hæc ſumma etiam ideo , quia ita diſcernere plurimum prodeſt ratione executionis, Parum autem reſert ad rem, ſcire, an ſint de rebus humanis, an de rebus divinis. Unde non obtinet Hottoman. §. *ſumma enunc.* qui putat hanc diſiſionem non attingere rei naturam & ſubſtantiam , & melius feciſſe Ulpianum in *d. l. 1. h. tit. n.* At notandum interdictorum † inſcriptiones à 13 primis cujuſque interdictorum verbis ſumi ſolere: Welenb. in *parat. ff. ne uſu fiat ei, &c. n. 4.* Secundo ita objicitur: duplicia potius ſunt interdicta , † ſcilicet prohibendi & jubendi. 14 Reſp. Id generalius dici poteſt, quia reſtitutoria & exhibitoria ſub iis quæ jubentur, continentur , id quod concedi poteſt. Sed nemo peccat, qui Juſtin. ſequitur, quem multi docti ſunt ſecuti.

Ad Theſin 11.] Alia diſiſio interdictorum hic ponitur ſcilicet aliqua eſſe adipiſcendæ, aliqua retinendæ, aliqua recuperandæ poſſeſſionis. Sed objicitur † non eſſe diſiſio- 15

LL 3

nem,

nem, sed potius subdivisionem. Hortom. in §. sequens. enunc. i. ibid. & Mynf. Resp. Superior est plana, hæc etiam alio respectu, sc. accidentis: licet enim divisio hæc competat superioris divisionis speciebus, tamen id alio accidente fit. Secundo obijcitur, quod hæc divisio non sit perfecta, cum quarta etiam species addatur, sc. conservandæ vel confirmandæ possess. Nam si filio impuberi moveatur quæstio status & hereditaris, officio Carboniani edicti in tempus pubertatis differtur quæstio, mittiturque in possess. l. si non possideat. l. præstita cautione l. i. C. de Carbon. Edict. l. 6. §. missum. ff. eod. Respon. Jaion in d. l. i. ita respondet, quod

16 non fit interdictum seu possessorium remedium ordinarium, nec datur inter duos contententes de possess. Mynf. in d. §. sequens n. 2. & 3.

Ad Thef. 12. 13.] Agitur hic de interdictis adipiscendæ possessionis, scilicet, quorum bonorum quod datur heredi actori, sc. qui nunquam possessionem habuit. Marant. part. 4. dist. 7. num. 5. & requiritur ut alius sit in possessione, Welenb. in parat. ff. eod. numer. 8. Sed obijcitur: Restituitur mihi, quod antea habui: Ergo potius est recuperandæ possessionis hoc interdictum: Nam utimur particula, restituere. Resp. Verbum, restituere, ut & alias, accipitur hic pro tradere de novo; nam reus pro possessore vel herede possidet, actor petit. Adita autem fuit hereditas de Jure prætorio l. 1. 2. C. quorum bonorum. Marant. part. 4. dist. 7. num. 4. potest autem esse duplex: utile & directum. Directum bonorum possessori datur de Jure prætorio: utile de Jure Civili heredi, Marant. part. 4. dist. 7. num. 7. Deinde affirmatur hoc interdictum esse & universale. Cui opponitur l. sequens. h. tit. n. & l. hac. amplius cum l. seq. ff. de furt. ubi dicitur, quod etiam hoc interdictum competat pro rebus singularibus. Respond. Singulæ res possunt peti hoc interdicto, modo tamen sint hereditatis; nam quælibet res, quamvis minima, ex hereditate petitur jure universali; Quamvis Dn. Mynf. numer. 7. §. sequens, videtur velle Ulpiani responso in d. l. in fin. ff. quorum bonorum. aliquid deesse quasi sc. ad singulas etiam res pertineat: vel dicendum principaliter ad universitatem hoc interdictum pertinere: In consequenti autem singulas res.

19 Deinde est interdictum Salvianum quod petuntur res coloni tacite obligatæ, in prædium cædendum illatæ: Marant. p. 4. dist. 7. n. 11. Quamvis Cujac in parat. ff. velit verbum, pepigisset, expressam & nominatam conventionem requirere, & competit utiliter de omnibus rebus cujuscunque debitoris, pignori obligatis. l. 1. §. de precario. Plura adhuc sunt interdicta adipiscendæ possess. secundum Marant. par. 4. dist. 7. n. 5. cum multis seq. quæ ibi videantur.

20 Ad Thef. 4. 15.] Agitur hic de interdictis retinendæ possess. & quæ duo tantum sunt, in quibus id exemplificatur, scilicet, uti possideris & utrobi Marant. p. 4. dist. 7. num. 14.

21 Interdictum uti possideris est fundi vel ædium, & sic immobilium. Utrubi de mobili possessione; utiliter tamen interdictum uti possideris locum habet in rebus incorporalibus jurisdictionis servitutum retinendarum, si quis in iis turbatur. Mynf. §. sed interdicto. n. 4. h. tit. n.

22 Ad Thef. 16.] Possidet quis non tantum, si ipse possideat, & sed ejus nomine alius: Imo animo solo retineri possessio potest, quamvis nec ipse in possess. sit, nec ejus nomine alius, sed animo tantum solo adipisci nemo possess. potest: Sed valde obijcitur l. quemadmodum. §. ff. de acquir. possess. ubi dicitur, quemadmodum nulla possess. acquiri potest nisi animo & corpore, ita nulla amittitur, nisi in qua utrumque est in contrarium actum. Cui tamen rursus refragatur l. 3. §. in amittenda ff. de acquir. possess. ubi dicitur animo solo amitti possessionem posse. Resp. distinguendum est inter acquisitionem & amissionem. In acquisitione

23 non sufficit animus; at in amissione possessio amittitur ex solo animo, quando quis ani-

mum

num possidendi abjicit, etiam si adhuc corpore incumbat rei, tamen possessio solo animo est extincta. Si in amittendo præcedit naturalis possessio, civilis non amittitur: nam utrumque simul requiritur *secundum d. l. quemadmodum*. Si vero præcedat civilis possessio in amittendo, sufficit animus in abjiciendo, quis prævalet, licet adhuc qui corpore incumbat rei, & ita accipitur *d. l. i. in §. amittenda*. Eandem solutionem ut video, jam habet Gothofr. *in d. l. quemadmodum*, his verbis: inchoes amissionem à corpore, i. e. naturali possessione corporis & animi actus requiritur, si ab animo inchoes, solus animus sufficit, unde & *in l. fere sit. 153. ff. de reg. iur.* est adjecta particula *Fere*, limitativa. Eodem modo ipse solvi hæce ll. in disputatione, cum profecto non memineram me unquam eam audivisse antea vel legisse. Et est elegans solutio & vera. Vexior certe dari non potest ex ipsa natura naturalis & civilis possessionis.

Ad Thes. 17.] In thesi superiori dictum est solo animo retineri possessionem ex quo consequitur, adhuc eum, † qui vi dejectus est, habere inter dictum uti possidetis. Quamvis Cuius 24 jac. in contraria sit sententia. Fundamenta autem nostræ sententiæ sunt hæc: Primo, ut hoc interdictum locum habeat, nihil interest, an quis naturaliter vel civiliter possideat: nam semper juris interpretatione pro possessore est, ut probatur *per l. si quis 17. in pr. ff. de acq. poss.* ubi dicitur, qui dejectus est possessione, perinde haberi debet ac si possideret. Secundo, nemo ex improbitate sua consequi debet actionem *l. item fullo. 10. §. i. ff. de furt.* quod hic fieret: imo vis non debet adjuvari, quia illi non possunt dicere se habere animum possidendi illas res, quas mala fide habent, unde inquit Wes. contrariam sententiam Dd. fallere. Tertium argumentum: Interdictum de vi & vi armata competit ei, qui † in possessione 25 turbatur, *l. vim facit 11. ff. de vi & vi arm.* quando possessione nondum abiit: Ergo nihil obstat, quo minus è contrario etiam detur per vim dejecto hoc interdictum. Nam id *l. i. in pr. ff. eod.* ostendit, quando dicit uti possidetis, quo minus ita possideatis vim fieri vero. Deinde hic ille succumbit, qui vi ab alio possidet *l. 13. ff. h. t.* Quartum argumentum est *ex l. 3. in pr. ff. eod.* ubi dicit Paul. Si vi à me possides, superior sum in hoc interdicto quod de eo, qui vi expulsus est, interpretatur Justin. *in §. quorum h. t. n.* Si igitur superior est, merito vincit, & per consequens eo interdicto is uti potest, qui vi dejectus est ex possessione. Manet igitur nostra sententia vera, donec ea, quæ videntur ob stare, removeantur.

Contrariam autem sententiam defendentium hæc sunt fundamenta. I. argumentum est *l. si quis vi 17. in princ. ff. de acq. poss.* ubi dicitur interdictum unde vi, recuperandæ possessionis dari, quando quis vi est dejectus: Ergo non datur interdictum, uti possidetis. Resp. Recte respondetur ad naturalem possessionem etiam acquirendam, quæ amissa est, recte dari interdictum unde vi: Civilem autem is retinet animo, qui est dejectus. Unde † 26 ratione civilis possessionis, quam adhuc habet, interdictum uti possidetis adhuc etiam in tentare potest II. argumentum est, *ex l. 3. §. si quis ff. de vi & vi arm.* ubi dicitur, quod aliquis amittat possessionem, quando metu detereretur. Respond. ibi metuit, cum nihil metuere debet, unde si relinquit possell. non videtur deiectus, quia errans discedit. III. est *ex l. i. §. est igitur & §. interdictum ff. uti possidetis* ubi dicitur expresse: Unde vi restituit possessionem amissam: interdictum tuetur eam uti possidetis, quæ fuit: Ergo illud interdictum non potest dari pro recuperanda possessione. Respond. Naturalis est amissa possessio, & ut ea restituatur, † ope magistratus necessarium est interdictum de vi & vi armata. 27 Sed civilis possessio fuit retenta, & quia adhuc civiliter possidet, eius ratione & intuitu, interdictum uti possidetis intentare potest. Et certum est possessionem non amitti nisi à animo & corpore simul. *l. quemadmodum. 8 ff. de acquirend. vel amittend. possessione.*

Actus

Actus tamen naturalis possessionis per violentam dejectionem potest impediri, qui ut liber sit, interdicto de vi & vi armata potest obtineri. Si quis autem animum abjicit possidendi, licet adhuc possideat, tamen possessionem amisit vere l. 3. §. in amittenda. ff. de acquir. possess. Quartum argumentum est ex l. 1. §. si ve a corpore. 24. ff. de vi & vi armata. ubi dicitur vi eum esse dejectum, qui civilem possessionem amisit, quam animo habuit & dicitur, ademisti possessionem per dejectionem, quam animo retinebat. Ergo non tantum naturalis possessio amittitur per dejectionem, sed etiam civilis, & per consequens interdictum uti possidetis locum non habet, quia ut ante dictum fuit, intentatur id ratione civilis possessionis, quæ manet. Resp. Ibi voluit quis amittere etiam animo possessionem, hoc est, civilem, dum nimium molestat, dum in itinere detinetur, quemadmodum textus satis ostendit. Affectio tamen ejus, qui deicitur est consideranda & intuenda, quo animo quis fundos vel ædes, ex quibus deicitur, deferat. d. l. 3. §. uti frui. ff. de vi & vi armata. d. l. 3. §. in amittenda. ff. de acq. possess.

Quintum argumentum est ex l. clam. 6. §. fin. ff. de acquir. possess. ubi quis ad nundinas profectus amittit possessionem. Resp. Miror Cujac. in dd. locis, hoc fundamento uti, cum expresse nostram sententiam defendat: nam dicitur ita: Qui ad nundinas profectus neminem reliquerit, & dum redit ex nundinis aliquis occupavit possessionem: Dum autem clam invasit possessionem, retinet is, qui ex nundinis rediit, possessionem. Quod & nos volumus, unde etiam pro recuperanda naturali possessione, à qua fuit dejectus occupatione potest interdictum habere de vi & vi armata, vel quod vi aut clam interdictum uti possidetis ratione civilis possessionis.

Sextum argumentum est ex l. 1. §. deicitur. & §. penult. ff. de vi & vi armat. & l. naturaliter. §. ff. de usurpat. & usucap. Respond. ut ante naturalis amittitur & recuperatur interdicto de vi & vi armata, civilis manet, & defenditur per interdictum uti possidetis, & dum civilis defenditur, una naturalis acquiritur, atque ita etiam l. 11. ff. de condit. tritic. intelligenda est.

Septimum argumentum est ita: Duo in solidum unam rem tenere non possunt, is scilicet qui deicit & qui est dejectus l. 3. ff. de acquir. possess. Ergo quando quis deicitur, civilem & naturalem possessionem simul amittit, & per consequens interdictum uti possidetis non potest habere. Respond. Duo non possunt in solidum unam rem tenere naturaliter & civiliter. Sed bene tamen unus naturaliter, alter civiliter possessionem habere potest. 29 Gloss. in c. licet. 9 §. ex premissis. in verb. eodem modo. extr. de probat. Et tamen Cassiani, ut Trebatius in d. l. 3. in princ. ff. uti possidetis. fuerunt in ea sententia, duos in solidum possidere posse: Proculiani id negarunt, quorum sententia ita obtinuit, Cujac. eas ll. conciliat & notat Gothofried. ad d. l. 3. in princ. & l. 84. Ultimo afferunt l. sequitur. 4. §. si tu me vi. ff. de usurpat. & usucap. ubi est vacua possessio & potest usucapi: unde oportet eam amisam esse, & per consequens dici non potest, dari interdictum uti possidetis ratione civilis possessionis. Respond. Ea lex nobis nihil refragatur, & casus ejus huius est: Sempronius Cajum vi expellit ex fundi possessione, nec tamen possessionem apprehendit, sed Titius tertius scilicet quidam, bona fide possessionem vacuam, hoc est, ab alio Sempronio non possessam, ingreditur, & bona fide retinet, & dicitur, quod hic Titius longo tempore usucapere possit. Et hoc non mirum, quia sine vi nec clam, nec precario est ingressus, sed bona fide quæ hoc operatur, & usucapionem impertit post longum tempus. Manet igitur nostra sententia firma.

31 Ad Thein 18. 19.] Agitur hic de tamen interdictis recuperandæ possessionis; nam quando quis dicitur ex possessione, potest eam recuperare per interdictum unde vi: imo aliter etiam

etiam ex constitutionibus Imp. puniuntur, quia alienam possessionem temere occupant. Sed obijcitur : Nemo ex improbitate habere interdictionem, qui ab alio vi, clam, precario possidet. Respond. non recte facit, qui possessionem, quam habet, injuste tuetur adversus eum, qui eum rursus vi dejicit: sed in eo peccat, quod injuste antea possessionem sit ingressus. Deinde obijcitur *l. ult. C. unde vi*. ubi prohibetur quis omnino alienam possessionem ingredi. Respond. Illa lex loquitur in eo casu, quando quis sine vi ingreditur alterius vacuam possessionem. Dum igitur vim non committit, non potest conveniri a domino interdicto unde vi, nec recipit dominus per id interdictionem possess. sed per rei vindicationem suam recipit, nec agitur ibi de eo, quando prædo contra tertium non habeat hoc interdictionem.

Ad Thesin 20.] Quæritur an ꝑ ex primo decreto missus in possessionem incidat in pœnam. *d. l. si quis in tantam. C. unde vi?* & non incidere eum in illam pœnam putamus. Ratio hujus rei est, quia is, qui ex primo decreto habet, rem non possidet, sed est in possess. & per custodiam quasi rem tenet, unde contra eum hoc interdicto non agitur Marantha. *part. 4. distinct. 7. num. 78.* Speculat. *in tit. de primo & secundo decreto. § si duo. 3. § creditores. ff. uti possideris.* Qui autem nudam detentionem amittit eo casu ad illam recuperandam in factum habet actionem. Bart. *in l. fin. § sed cum in secunda. C. de furt.* Marant. *p. 4. dist. 7. num. 42. & 51.* Missus autem ex ꝑ secundo decreto, accipit possessionem non proprietatem: proprietatem autem quæritur, si quis per longum tempus usucapit. Sed obijcitur *l. si finita. 15. §. Iulianus cum seq. ff. de damno infecto.* ubi ex primo decreto missus in possessionem accipit possessionem, ex secundo decreto missus accipit proprietatem. Resp. Hoc ita est accipiendum, missum ex primo decreto in possessionem, hoc est, nuda detentione esse: Si autem post secundum decretum longo tempore retinet possessionem, acquirit per usucapionem proprietatem, *secundum l. 3. §. fin. ff. de acquir. vel omit. possess.*

Ad Thesin 21. & ad 2. Corollarium] Qui ꝑ vi aliquem dejicit de possess. tenetur *l. Iulia. 34 de vi publ. aut privat.* Et vis publica est, quæ fit armis. Vis privata est, quæ sine armis committitur, & hæc ꝑ vera est differentia & forma inter vim publicam & privaram, quemadmodum hic Imp. *in §. recuperanda. in fin. & in §. item lex Iulia. Instit. de public. jud. putat.* sed Cujac. *in tit. C. de vi publ.* aliter sentit, & fundamenta ejus sunt. Primum, *l. 3. §. ult. ff. ad l. Iul. de vi publ.* ubi dicitur teneri eum lege de publica vi, qui armatis hominibus vim exercet: Et si non certum est, eum habuisse arma. Respond. Præsumitur id factum propter absentiam, eumque simul arma gestasse, quamvis sufficiat, eum autorem fuisse. Secundo affertur *l. ultim. ff. ad leg. Iuliam de vi public.* ubi qui nova vectigalia exercent, crimine de vi publica tenentur: Ergo non opus est arma adesse. Resp. Etiam id armorum strepitu fieri potest pro subjecta materia, quamvis *l. Julia* ambitus etiam tenetur talis, si forte sine armis fiat. *l. unio. §. 2. infr. de l. Julia ambitus.* Tercio affertur *l. 1. §. hac autem separatio. ff. de depositi.* ubi si vim exercet quis in publicam utilitatem, tenetur vi publica. Et in *l. 2. §. 1. ff. ne de statu defuncti.* ubi est publica utilitas. Resp. Ibi non tenetur vi publica, quando quis publicam vim exercet, nisi id fiat armis, nec quicquam ea de re ibi traditur, nec consideratur id, cui inferitur vis, si ve sit publica vel privata causa. Sed quomodo inferatur, armisne, vel sine armis. Quarto obijciuntur conjunctim *l. qui dolo. 10 §. hac lege. ff. de vi publ. & l. 2. ff. de vi privata.* ubi eadem verba habentur; Ergo interdum publica vis fit sine armis, & privata cum armis. Resp. Quælibet lex accipiat interpretationem ex sua materia, ita ut *d. l. 10. §. hac lege.* accipiat de publica vi. *d. l. 2. de privata.*

MM

Ad Thesin

Ad Thesin 22. 23. 24. 25.] Agitur in hisce thesibus de alia tertia scil. divisione interdictorum, quædam esse simplicia, quædam duplicia. Duplicia sunt † uti possidetis & utrubi, quæ sunt retinendæ possessionis. Sed valde objicitur *l. 2. §. fin ff. de interdict.* ubi dicitur duplicia sunt, ut diximus, recuperandæ & adipiscendæ possess. Ergo non hæc duo, retinendæ possessionis. Respond. Cujac. *lib. 4. objer. c. 11.* putat, verba *d. l. 2. §. ult.* esse suspecta magni erroris, quia in initio id non dixit, ad quod tamen sese fert. Nec dicuntur duplicia, quod sunt recuperandæ & adipiscendæ, sed quia uterque actoris & rei partes sustinet: Et addit Cujac. 37 Colligat quis omnia interdicta, & † nolo mihi amplius credi, si sunt quædam recuperandæ & adipiscendæ, quia recuperamus, quod habuimus & amisimus: Adipiscimur quod de novo acquirimus. Sunt autem quædam interdicta prohibitoria & exhibitoria, *l. 1. §. 1. ff. eod.* unde liberis exhibendis mixta.

Ad Thesin 26. 27.] Pro conclusione hic assertur quæstio: an adversus dominum ipsum quemadmodum adversus extraneum † vasallo comperant interdicta possessoria? Et concludimus quod sic. Sed valde objicitur *l. 1. §. interdictum. 43. ff. de vi & vi armata.* ubi dicitur, quod interdictum unde vi propter atrocitatem delicti non detur liberto adversus patronum: Ergo dum argumentum à liberto ad vasallum procedit, merito nec vasallus contra dominum eo interdicto experiri potest. Respond. Magna est † differentia inter patronum & dominum, libertum & vasallum, & fallax est illud argumentum, quia quid consequitur libertus, qui mortuus fuit & fit vivus, certe accipit summum bonum, id est, libertatem à patrono suo. Vasallus accipit beneficium, pro quo vicissim promittit servitia. Deinde dominus † vicem reddere debet in omnibus vasallo, unde dum dominus eripuit feudum datum sine justa causa armis, id est, vi publica, merito interdicto conveniri potest à vasallo: Libertus autem propter reverentiam, quam debet patrono, id non potest facere. Deinde id procedit, quando est atrocitas delicti secundum *d. l. 1. §. interdictum 43. ff. de vi & vi armata*, & Baro à Trautenberg. *in c. 1. de milite vasallo qui contumax est. in usibus feudor.* videt eos, qui hanc solutionem non admittunt. Et hic nulla est opus veniæ petitione, quia dominus deliquit: alias si dominus ipse non deliquit tum si agere cupit ex quadam civili causa contra dominum, veniæ opus habet petitione, quemadmodum supra a nobis disputatum fuit.

Deinde *in d. thes. ult.* proponitur hoc, quod domino ipsi etiam comperant adversus 41 vasallum † interdicta possessoria. Sed objicitur ita: unus in solidum non potest possidere, nec unus civiliter, alter naturaliter. *l. 1. §. ex contrario. ff. de acquir. poss. l. si vi certo. §. si duob. ff. Commodati.* Ergo dum possessionem habet vasallus, eam non habet dominus. Et per consequens possessoris hisce interdictis experiri non potest. Resp. Rejecta sententia Sabinianorum amplectimur sententiam Proculianorum, quæ est in argumento appposito, quemadmodum *supr. ad thes. 17.* dictum fuit. Et certum est in solidum duos unam rem non posse possidere. Sed unus civiliter, alter naturaliter bene possidet. Ac cita facile etiam reliqua conciliari possunt.

42 *Ad Corollarium.]* An † Repressaliæ omni jure sint licitæ? Materia Repressaliarum in Germania est fœ quens, sed quia de æquitare earum dubitari potest, ideo aliqui d de ea secundum omnia jura erit dicendum. Sunt autem repressaliæ † oppignorationes, id est, reales vel personales apprehensiones, quando scil. unus pro alio capitur & apprehenditur. Jacob à Canib. *in pr. tract.* & belli justis sunt species. Mart. Laud. *in tract. suon 5* & Gail. *lib. sing. de pign. obs. 2.* si tamen quispiam externæ ditionis, vi publica, tempore pacis, mea eripiat, mari vel terra eundem mihi fuerit, ad illius externi prædatoris vel raptoris proprium Principem, atque ab eo restitutio meorum bonorum reposcenda. Quam si Princeps mihi justitiam requirenti denegat, aut æquo diutius differt, aut dissimulat, adibo ad proprium meum Principem,

cipem, imploraturus ejus opem, juvamen & patrocinium, ut sua auctoritate & gratia mihi literas concedat ad illum Principem externum, pro justitia administranda & facienda restitutione bonorum, quam restitutionem si secundo judex mihi denegat, vel differt secundo, ad Principem meum redeo, exponens externi Principis denegatam justitiam, rogans ut alio modo mihi bona restituat, ut literas dignetur dare repressalias, quibus potestatem faciat, a quibusvis illius externi Principis subditis in sua ditioe existentibus recuperationem bonorum meorum facere, eosque comprehendere, & bona ipsorum a se sistere & dividere, donec mihi ad summam electorum sit satisfactum: Hoc ita Damhud. in *praxi Crimi. e. 98. per tot.* ita explicat. De hac re etiam Bart. tractatum scripsit. Item Joan. Jacob. à Canib. occasione *e. in 6. lib. decretal.* Item scripsit de iis tractatum Martin. Laudens. Gail. etiam *lib. sing. de pign. obs. l. de iis* habet.

Rationes autem æquitatis multæ sunt & evidentes. I. Ratio, quia procedunt repressaliæ in ÷ ultimum subsidium, quod est querendum quadam velut necessitate, quando Princeps externus neglectui vel contemptui habet alicujus querimoniam, ad quam justitiæ administrationem nulla æquiore via perveniri potest. Malo igitur nodo malus est obijciendus cuneus. Damhud. *n. 7*. II. Omnia jura volunt, suum esse cuiquetribuendum, quod non fieret, si non illa ratione justitia administraretur. Damhud. *n. 6. 7*. III. Spoliatus ÷ ante omnia est restituendus, *c. super spoliati. 4. extr. de ord. cog.* Ergo merito sunt justæ receptæ repressaliæ, quibus tandem fit restitutio, quæ propter judicem petulantem fieri non poterat. IV. Consuetudo eas recepit in hisce locis & conservavit, quæ merito pro lege servatur. *§. ex non scripto. supr. de jur. nat. gent. & civ.* V. Quia Princeps id facit per justitiam, dum suo subdito potius favet quam alieno, cujus Princeps denegat justitiam, & suis subditis damnum facit. Deinde ut diligentiores essent externi Principes & faciliores ad justitiam peregrinis administrandam, & ne facilius vicinos offenderent. Denique quia illi, qui capiuntur & detinentur, possunt omne damnum & interesse repetere ab eo, cujus nomine ita detinentur, qui in hisce locis ita practicatur & observatur.

Hæ tamen literæ repressaliæ non semper dantur, sed tum ÷ quando magnum est damnum, ingens jactura, non ob leve damnum & mediocre dispendium. Et certum est, alia etiam remedia subsidaria, ut est restitutio in integrum, non dari pro re modica. *l. si oleum. §. fin. ff. de dolo malo.* Damhud. in *praxi d. loco 9*. Secundo oportet Principem bene & plene esse edoctum de re tota, antequam largiatur repressalias. Tertio intelligitur si non habeat superiorem is, qui concedit, vel ad quem literæ dantur. Nam si esset judex denegans appellationis, non darentur literæ à meo Principe. Quarto excipiuntur studentes in Academiis degentes, cum adhærentib. & aliæ personæ privilegiatæ, *Auth. habita C. ne filii pro patre.* Et Pedelli eorum, qui sunt necessarii. *argum. l. 3. in fin. l. sermarios. ff. de testam. milit.* Qui ubiq; ÷ sunt pro civibus habendi & à seculari munere immunes. Deinde ÷ non conferuntur ad ÷ versus proprios subditos, nec contra mulieres vel clericos. Damhud. *n. 20. 21. 22.* non contra ÷ legatos, nec contra eos, qui se conferunt ad publicas & privilegiatas nundinas. Hi enim in nundinarum loco nec capi nec detineri possunt, *l. 1. C. de nundin.*

Nunc & ea quæ videntur secundum omnia jura obstare, videbimus; Primo, Quod non sit ÷ ex jure naturali, quia jus naturale dicit, neminem debere jacturam ex alieno lucro sentire. *l. jure natur. ff. de reg. jur.* Jacturam hic habet is, qui detinetur cum bonis, alieno tamen nomine. Ergo repressaliæ non videntur esse ex jure naturæ, sed videntur potius esse æquo rigorosiores & contra justitiam. Respond. Damnum is, qui detinetur, ÷ nullum patitur, quia ab eo cujus nomine detinetur, illud tandem repetere potest, ut supra est dictum. Deinde necessitate quadam ob denegatam justitiam ad tale remedium decurrimus, ob incommodum nostrum, quod à sceleratis prædonibus sumus passi, & ita nos vindica-

maus, & armamus legum autoritate, & tamdiu etiam alium detinemus, donec sit nobis satisfactum.

Secundo obijcitur: Nemo debet alterius odio prægravari, & pœnæ naturaliter suos te-
neant autores. *l. sancimus. C. de pœna.* Ergo repressaliæ non sunt ex jure naturæ. Resp. neces-
sitas hoc induxit, quæ iniquitatem, quæ videtur subesse, in summam æquitatem mutat,
quod exterus Princeps bis denegat justitiam ad requisitionem spoliati, & ad requisitionem
fui Principis. Suum igitur hic tribuitur, quacunque tandem id via & remedio fiat, & qui
per Magistratum suum consequitur & petit, recte facit, quia est viva lex.

- 51 Tertiò obijcitur: Quod jus ÷ divinum eas non admittat, & quidem affertur *cap. 18. Eze-
chiel.* ubi dicitur, anima quæ peccavit, ipsa moriatur. Et Proverb. Filius non portabit ini-
quitate patris. Ergo alius pro alio arefco teneri non potest: Et per consequens repressaliæ
non valent. Respond. Loci illi divini juris intelliguntur de criminibus publicis, de quibus
52 hic non agimus. Nam filius ÷ non debet portare eo casu iniquitatem patris, quando nihil
peccavit, licet in crimine læsæ Majestatis sit speciale, propter criminis enormitatem, ut in
seq. disputatione dicitur.

- Quarto obijcitur: Ex jure divino, si quis in maxillam te percusserit, obverte illi & sini-
53 stram. Respond. Id de privata vindicta est intelligendum, quæ ÷ nulli est concessa, & vel
54 quidvis est ferendum. Et cerrum est, repressalias ÷ justì belli habere speciem. Nam & jure
divino licuit gerere bella contra istam gentem, quæ neglexit facere justitiam. *d. cap. domi-
nus noster. 23. quæst. 2. §. & s. qua ab hostibus. supr. de rerum division.* ubi dicitur, jure naturali
esse permilla bella, & *l. naturaliter. §. item ea ff. de acquir. rer. domin.*

- 55 Quinto, Jure ÷ Canonico repressaliæ videntur iniquæ, & obijcitur. *c. etsi. ex 6. decret.*
ubi expresse prohibentur, & in *cap. 1. de injur. lib. 6.* Respond. Id verum est, quoad Clericos
tanquam personas privilegiatas, ut supra dictum fuit. Johan. Jacob. de canibus *num. 4.* vide
etiam *c. penult. & ultim. extr. de immun. Ecclesiast.* Alias repressaliæ æquissimæ sunt, cum
justitiam exequantur, suum cuique tribuendo, cujus sunt subsidium & ultimum reme-
dium quoddam. Deinde in *cap. 1. extr. de injur.* dicitur, quod quilibet esse debet tutus in
alieno territorio. Respond. Id generaliter verum est: Hic autem ob certam justitiam capit
limitationem, propter eum, qui spoliū commisit, & a qua nulla ratione potest repeti ab-
latum nisi datis repressaliis. Tertiò, Jure Canonico non potest liber homo pro debito capi.
c. 2. extr. de solut. Resp. Generaliter id procedit, hic autem propter certam rationem & ne-
cessitatem muratur.

- 56 Sexto, Jure denique ÷ Civili videntur prohibitæ per tot. *C. ne filius pro patr.* Et ne
uxor pro marito, unde dicendum est, alium pro alio capi non posse. *l. cum te. C. de oblig.
& actio.* Respond. Si potest ejus haberi copia, qui abstulit quid, alius non detinetur &
capitur pro alio. Hoc enim tum fit, quando Princeps, sub quo spoliāns habet domici-
lium, non mandat bona restitui: tum post binam denegatam justitiam, extremum re-
57 medium ex necessitate est quærendum, & alias jure civili, ubi ÷ copia judicis haberi non
potest, ipse mihi jus dicere possum. *l. au prator. §. si debitorem. ff. de his qua in fraud.
credit.*

Septimo, Jure Civili prohibitum est, ne quis in alieno agro capiatur, sed ut libere per
alienum agrum transeat. *l. per agrum. C. de servitut. l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco publico.* Resp.
Id licet, & ut fiat æquum est, scilicet nisi denegata sit justitia, & alia ratione subditus alienæ
jurisdictionis spoliāns non possit cogi ad ea reddenda quæ abstulit.

Octavo, si repressaliæ sunt licitæ invertitur ordo juris civilis, quo competens iudex
adeundus est, *l. prolata. C. de sententia & interlocut. l. fin. ff. de jurisdic. omnium judic.*
Resp.

Respond. Hic bis fuit aditus iudex competens, sed quia abnegat iustitiam, vel nimium eam differt, proprius alicujus magistratus est rogandus, ut huic rei datis repressaliis consulat & cogat exteri Principis iustitiam denegantis subditos ad spoliata bona reddenda.

Nono, Repressaliæ non sunt aresta: Ergo non sunt licitæ. Respond. Aresta quidem non sunt † quæ sunt inter proprios subditos; sed tamen nihilominus etiam æquæ sunt, ut supra 58 satis demonstratum. Denique Gail. *lib. singul. de pign. n. 3 observat. 2.* dicit jure communi tolerari quidem repressalias, sed Imp. tamen non consuevisse concedere eas ob denegatam iustitiam, etsi hoc sæpe petutum meminerim inquit Gail. Ergo hodie non licet iis uti. Respond. Nulla † expressa Imp. posteriorum sanctione sunt repressaliæ cessatæ, & usus ac 59 consuetudo eas satis recepit, approbavit, & in hisce locis ad hunc usque diem conservavit & agnovit, unde & nos eas tanquam iustas & æquas tueri possumus: *Et tantum etiam de disputatione penultima.*

DISPUTATIO XLIX.

De Poena temere litigantium, officio judicis & publicis judiciis, ex 3. titulis postremis Libri IV. Institution. & textibus correspondentibus ff. & C. desumpta.

CONTINUATIO.

Exposito utriusque litigatoris, actoris nempe & rei, jure, coronidis loco recte subjicitur titulus, de poena temere litigantium. Wessenb. Mynsinger. & Schneidvv. hic.

Thesis 1. Et quidem temeritas litigantium vel jurisjurandi religione, vel poena pecuniaria, vel infamiae metu coercetur, Imperat. Justinian. *in princip. hic.*

2 Juramentum calumniæ est, quando actor jurat, se non calumniandi animo litem movere, & quod existimet sese justam causam fovere: Reus vero, quod putet, se bona instantia uti, recte contradicere: imo uterque quod nihil penitus causa patrocinii dederit iudicibus, vel alicui personæ corrumperendi iudicii causa, jurare novissimo jure cogitur. *l. 2. vers. & actor quidem, & authen. principales. in princ. C. eod. §. 1. §. item actoris. Institut. hoc tit. l. iusjurandum. §. qui iusjurandum. l. si non fuerit. ff. de jurejur. Schneidvv. in princip. hic num. 4. & 8. Mynsing. §. item actoris n. 2.*

3 Et hoc juramentum, aut est iudiciale, de quo hic agemus, aut extrajudiciale. Iudiciale deinde est aut speciale, aut generale. Speciale, quod olim in singulis iudicii partibus exigebatur: Hodie vero ne sapius in una causa jureretur, generale sufficit. Wessenb. *in paratit. C. de jurejur. propt. calumn. dand. n. 3. & 4. Schneidvv. hic.* Et hoc tam actor, quam Reus statim post litem contestatam subire seu præstare cogitur, nihil videlicet in toto futuro negotio calumniæ causa factitatum iri. *d. l. 2. & auth. in isto. C. eod. tit. Novell. 49. de his*

qui ingred. ad appell. in fin. Gail. lib. 1. obs. 85. num. 1. Hartman. Hartmanni lib. 2. obs. de juram. calum. obs. 1. & lib. 1. obs. 3. eod.

4 Nec à partibus invicem litigantibus expresse potest remitti. d. l. 2. §. sed quia. Author differentiat. jur. civilis & Saxonici lib. 1. different. 47. Iul. Clar. §. fin. quast. 18. vers. dicit etiam. Marant. part. 6. de juramento. num. 2. Imo nec statuto vel contraria, memoriali scilicet, consuetudo tolli potest. Gail. lib. 1. observat. 84. num. 6. & observat. 85. num. 3. 4. & seqq. Hartman. lib. 1. observat. 2. eod.

5 Præstant autem hoc juramentum, non tantum actor & reus, ut dictum est, verum etiam utriusque heredes, illud salva conscientia præstare possunt, cum non sit de veritate, sed de credulitate. Procuratores itidem & Advocati, tutores & curatores principalium nomine. Wesenbec. in paratit. C. eod. num. 6. & 8. d. l. 2. in princip. l. rem non novam. §. patroni. C. de judic. d. §. item actoris. cum §. seq. institut. hoc. tit.

6 Procuratores vero, quoties per speciale ad id mandatum admittuntur, non solum in animam Domini, sed etiam suam jurare debent: atque illud in iudicio Cameræ Imperialis observatur. Gail. lib. 1. observat. 83. num. 2. & observat. 88. in pr. & n. 1. Hartman. d. lib. 2. obs. 2. & lib. 1. obs. 2. V Wesenb. d. loco num. 6. ubi, etiam si principales, & n. 8. in fine.

7 Quod si actor vel Reus vel eorum procuratores iusiurandum hoc præstare nolint, olim in decimam litis partem condemnabantur, hodie vero per sententiam iudicis actor casum actionis: Reus vero condemnationem sustinet. Damnum etiam, hoc est, interesse adversarii, & impensas litis victus victori inferre cogitur. V Wesenb. & Myns. hic ad verb. & impensas, & damnum. l. cum quem temere 76. in princ. ff. de judic. l. properandum. §. si ve autem. C. de judic. l. 2. & 4. C. de fruct. & lit. expens. d. §. hac autem omnia h. tit. n. Gail. d. loco, observat. 89. per tot.

8 Et hoc etiam locum habet in eo, qui renunciavit liti, tamen si is proprio non dicatur succumbere: Sitamen iustam quis litiganti causam habuit, ut-cunque succumbat in iudicio, non condemnatur in expensis, nisi sint promissæ per stipulationem, vel iure actionis debeantur, aut ratione contumacia Myns. ad d. §. hac autem omnia. h. tit. n. §. & 6. l. qui solidum 78. §. etiam. de legat. 2. l. sancimus. C. de judic.

9 Pœna pecuniaria temere litigantes ratione inficiationis; actione dupli vel tripli, quibusdam ex causis coercentur, veluti si damni iniuriæ, aut legatorum locis venerabilibus relictorum nomine agatur. §. at adversus inficientes. h. tit. & ibi. Dd.

10 Infamia coercentur, qui actionibus infamiam inferentibus, sive ex delicto

delicto sive ex contractu eæ descendant, convincuntur. §. *ex quibusdam*. VVesenbec. & Myns. *ibide. n. h. tit. n.*

11 Eaque notantur, primo calumniæ aut prævaricationis nomine, in publico iudicio commissæ; furri itemque sive manifesti, sive nec manifesti, vi bonorum raptorum, iniuriarum, & de dolo malo, proprio scil. non etiam alieno, puta tutorio aut procuratorio nomine damnati, quamvis si procuratorio nomine agatur, neque reum, principalem, neque procuratorem notari volunt. VVesenb. *in parat. n. loco. n. 4.* Gail. *lib. 2. obs. 102. n. 7.*

12 Et non tantum hisce prædictis iudiciis damnati, verum etiam pacti, hoc est, qui pecuniam vel aliud quid pecuniæ loco dant, ne cum ipsis agatur, notantur, si nimirum transigatur post litis contestationem, alias non l. 4. §. 5. & l. 5. l. 6. §. 3. l. 14. *de his qui not. l. 1. ff. de confessis. l. adiles 25. §. item in fin. de adilit. edict. l. electio. 26. §. pen. de noxal. act.*

13 His porro iudiciis pœnalibus consimilia quædam sunt, ex contractu quidem orta, sed quæ tamen labem damnato inferunt, propterea quod in his de fide rupta agatur: ut sunt actio mandati, pro socio, tutelæ. l. *probarum* 42. ff. *de verb. signif. & depositi. d. l. furti* §. *pen. & d. §. pen Instit. hoc tit. n.* Quod de directis actionibus accipiendum est, non de contrariis, ubi de impensis agitur. Pacti vero hic non, ut ante, notantur, quia in his transactio super contractu fit principaliter. d. §. *pen. hic. & l. in actionib. 7. ff. qui not. infal. si unus. §. illud ff. de pact.*

14 Quælibet igitur actio, præsertim ex contractu orta, famosa non est, quamvis in ea de dolo quærat: Sed tantum illæ minuunt opinionem, in quibus de fide alteri rupta agitur. Nam etsi in actione, quod metus causa, legis Aquiliæ, rerum amotarum, condictione furtiva, emtione & locatione, &c. de dolo sæpe tractetur, non tamen damnatum infamia lequitur. Gloss. *in l. 1. ad verb. qui eam. de his qui not. infam. cum ibi allegatis.*

15 Non solum autem is temerarius litigator, qui malitiose in iudicium, ad agendum vel defendendum aut inficiandum venit, dicitur, de quo egimus: verum etiam is, qui irreverenter, nec venia prius petita, adversus edictum prætoris, quasdam personas in ius vocat.

16 Et hunc quidem præstitit prætor honorem parentibus & patronis, parentibus itidem liberisque patronorum, ut non alter liceat liberis libertisque eos inius vocare, quam si id ab ipso prætore postulaverint & impetraverint: Et si quis aliter vocaverit, in eum pœnam solidorum, hoc est, aureorum quinquaginta constituit, quam si quis propter inopiam non possit solvere, eum à præfecto urbis esse castigendum, quasi in officiosum litigatorem. l. *si liberum. l. pen. & ult. ff. de in ius voc.* Mynsing. *ad dict. fin. hoc tit. l. 6.*

17 Possunt tamen actione in factum loco hujus conveniri, verbis civiliter conceptis, si forte admiserint calumniam in liberos & libertos, *l. quoties. ff. de præscript. verb. l. non debet. 11. de dolo malo. l. parei s. ff. de obs. q. parent. præst.*

18 Quo etiam refertur, quod domini beneficiorum à beneficiariis sive vasallis suis, sine venia in jus vocari non debeant, quia æquiparantur patronis, quatenus ad collata beneficia attinet, Oldendorp. *class. 1. act. 4. ibi cui & adversus. n. 5.* Myns. *instit. de act. §. pœnales. num. 40.* Everhard. *in topic. loco à liberto ad vasallum.* Et hoc in supremo Cameræ Imperialis judicio hodie observatur. Hartman. *lib. 2. obs. in annotat. ad obs. 44. tit. de feudis.*

19 Et hæc de pœna temere litigantium. Sequitur nunc de officio judicis. Iudicium ex tribus personis consistere, Actore, Reo, & Iudice, comperti juris est: post actiones igitur, quas intendunt actores, & exceptiones, quibus Rei sententur, absolutas: Recte de officio judicis subjungitur, qui inter actorem & Reum disceptator est. Wefenb. & Myns. *hic in rubr.*

20 Officium judicis Ictis est, quod vertitur in cognoscendo, definiendo & exequendo: vel quod ad dirimendas lites, tollendaque gravamina quomodolibet secundum jura & æquitatem exercetur. *l. 1. C. de execut. rei judic. l. 4. C. si contra jus. Auth. jubemus. C. de judic. l. 1. & l. judex. posteaquam. l. à Divopio. 15. de re judic. Zas. in l. 1. de jurid. et.*

21 In primis autem illud judex observare debet, ne aliter judicet, quam legibus, aut constitutionibus aut moribus, hoc est, justa ac legitime recepta consuetudine proditum est. Imp. Justin. *in pr. hic.*

22 Quod si nec juris, nec sacramenti religionem secutus sit judex: Siquidem per imprudentiam; facit litem suam, præstabitque parti læsæ, quod æquum videbitur religioni judicantis. *l. ult. C. de extraordin. cogn. §. 1. supr. de oblig. qua ex quasi delict. nasc.* Sin autem dolo malo & sciens prudensque, non modo ad veram & solidam litis æstimationem, damni que dati tenetur: verum etiam criminaliter plectitur æstimationis suæ dispendio. *l. filiusfam. 15. ff. de judic. l. ult. C. de pœn. jud. qui male judic. Myns. ad pr. tit. h. n. 3.*

23 Officium judicis duplex est; Nobile & Mercenarium. Wefenbec. *in rubr. hic n. 2.* Myns. *ibidem num. 5.* Damhud. *in prax. rer. civil. c. 9. num. 1. & 2.* Nobile judicis officium est, quod judex sua, hoc est, juris autoritate exercet, etiam si nulla proponatur actio: & interdum motu proprio, nemine petente illud propter publicam & privatam utilitatem impartitur: Mercenarium vero, quod deservit actioni propositæ. Moscurn. *de jurid. num. 67. cum seq. & n. 78.* Myns. *hic n. 6. l. 1. in d. l. 1. de jurid. et.*

24 Cum igitur actio proponitur, & cœptum est iudicium, quicquid judex præcipit, permittit, interloquitur, &c. ista omnia dicuntur expediri officio judi-

judicis mercenario : Quinimo, cognitâ jam controversiâ, omnes sententias judex officio hoc mercenario pronunciat, tam super re controversâ, quàm super fructibus, damnis, sumtibus litis, aliisque accessionibus, quamvis excurio nobili fiat iudicio. *l. adiles 25. §. item. ff. de adilit. edict. l. judex posteaquam de rejudic.*

25 Et si noxali iudicio, in quo dominus servi nomine, qui noxam commisit, convenitur, aditus est judex, observare debet, ut si condemnandus videatur dominus, ita eum condemnet : Publium Mævium in 40, aureos condemnno, aut noxam dedere, h.e. aut litis æstimationem solvere, aut servum noxæ dedere. *in pr. hic. & §. curare sup. de act. & in pr. sup. de noxal. act.* Et si simpliciter in certam quantitatem dominus damnatus est, nihilominus ad rei iudicatæ executionem usque noxæ dedendo liberari potest. *l. miles, §. 1. de rejud. l. item veniunt. §. idem recte ait, de petit. hered. Mynf. hic n. 8.*

26 Sic si in rem agatur, vel absolvat judex bonæ fidei possessorem, actore dominium non probante, vel jubeat, ut rem cum fructibus extantibus, hoc est, adhuc pendentibus, nec à solo separatis, post vero litis contestationem, cum universis restituat, *§. & si in rem. hoc tit. l. certum. 22. & l. ult. C. de rei vindic. Mynf. & Wef. hic. deductis tamen impensis l. 11. & l. 38. ff. de rei vind.* Quod si possessor neget, in præsentem se restituere posse, & sine frustratione videatur tempus restituendi causa petere, indulgendum ei est pro arbitrio judicis : ut tamen caveat cum fidejussore de litis æstimatione. *l. si debitori. 21. ff. de judic. l. 2. l. debitorib. 31. de rejud. l. 2. §. fin. l. 3. ff. pro empt. l. qui restitueret. 68. ff. de rei vind. d. §. & si in rem. h. tit.*

27 Et si hereditas petita sit, eadem fere circa fructus interveniunt, quæ diximus intervenire de singularum rerum petitione. *Mynf. in h. §. n. 3.* Illorum autem fructuum, quos culpa sua malæ fidei possessor non perceperit, siue illorum, quos percepit, in utraque actione eadem ratio pene habetur. *Imp. hic & l. sed et si l. 25. §. si ante de petit. hered.*

28 Si ad exhibendum de re sc. quadam mobili, quam exhiberi sibi peculiariter alicujus inter sit, actum fuerit, non sufficit, si exhibeat rem is, cum quo actum est. Sed opus est, ut etiam rei causam, h.e. utilitatem omneque emolumentum, quod ex re causatur, exhibeat, *l. 35. & l. 75. de verb. obl.* ut eam causam habeat actor, quam habiturus esset, si, cum primum ad exhibendum egressus, exhibita res fuisset. *l. Iulian. §. penult. & ult. ff. ad exhib. l. præterea 20. de rei vindic.*

29 Ideoque si inter moras restituendi uti capta sit res à possessore, nihilominus condemnabitur reus, quanti interfuit exhibitum esse. *d. l. Iulianus. §. ult.* Præterea fructuum medii temporis inter litem contestatam & ipsam

NN

sen.

sententiam condemnatoriam, rationem habere debet iudex, §. *si ad exhibendum. Inst. h. t. Wef. & Mynsibid.*

30 Quod si neget Reus, cum quo ad exhibendum actum est, in presenti se exhibere posse, & tempus exhibendi causa petat, idq; sine frustratione postulare videatur, dari ei debet, ut tamen caveat, se restitutum post dilationem hoc nomine datam. *l. de eo. §. pen. ad exhibendum & b. §. n.* Quod si neque statim jussu judicis rem exhibeat, neque post exhibitum se caveat, condemnandus est in id, quod actoris intererat, si ab initio res exhibita esset, quod ab actore per jusjurandum, iudice quantitatem taxante, potest comprobari. *d. §. n. & d. l. debitorib. de re jud. d. l. Italian. §. proinde. & §. ult.*

31 Si familiæ herciscundæ judicio actum sit: iudex singulas res singulis heredibus adjudicare debet, pro debita cujusque portione hereditaria, non sectione corporum, sed numero Myns. & Wef. *hic.* Et si in alterius persona prægravare videatur adjudicatio, debet hunc invicem coheredi certa pecunia condemnare, ut restituto pretio ejus, quod plus accipit, omnes partes exæquentur, ex bona hujus judicii fide, *l. 9. C. eod. §. quadam sup. de act. & hoc §. n.* Quo etiam nomine coheredi suo quisque condemnandus est, quod solus fructus hereditarii fundi percepit, aut rem hereditariam corrumpit, aut consumserit. *l. inter. 44. §. si coheredes cum seq. ff. eod.*

32 Eadem interveniunt etiam, si communi divid. de pluribus rebus actum sit. Si de una re, veluti de fundo: si quidem iste fundus commode regionibus divisionem recipiat, partes ejus singulis adjudicare debet, & si unius pars præponderare videbitur, is invicem certa pecunia alteri condemnandus est. *§. eadem. h. t. Wef. & Mynsibid.*

33 Si finium regund. actum fuerit, dispicere debet iudex, an necessaria sit adjudicatio. Nam si controversia, hoc est, fines sine cujusquam iniuria vel ex veteri, vel etiam nova determinatione aliter dirimi potest, ea adjudicatio fieri non debet. Id vero si absit, ad adjudicationes est perveniendum, *l. 2. 3. 4. 11. & passim. ff. fin. reg. l. 3. C. eod. h. t. n.*

34 Eo quoque nomine condemnandus est quisque hoc judicio, quod forte circa fines aliquid malitiose commisit, & in id, quod alterius interest condemnatur, quanti scilicet in litem erit juratum, *l. 4. §. 1. ff. eod. gloss. hic per l. §. de in lit. jur. VVesemb. ibidem.* Quanquam etiam extra ordinem criminaliter hoc crimen exerceatur. *l. 2. 3. de termino moto. Paul. libro 1. sentent. tit. 16.*

35 Contumaciæ quoque nomine quisque eo judicio condemnatur, in quantum adversarius in litem juraverit. Velut si quis jubente iudice meriti agros passus non fuerit. Quod autem istis iudiciis alicui adjudicatum fuerit,

fuerit, statim eius fit, cui adiudicatum est, gloss. ad titul. *præced. alleg. & Imp. h. c. in fin. tit. n.*

36 Et tantum etiam de officio iudicis. Dictum denique est supra, de privatis actionibus, quibus ius persequimur nobis principaliter debitum, §. 1. *sup. de act.* Sequitur nunc, ut de publicis iudiciis quid agatur.

37 Publicum iudicium est ius persequendi poenam Reipublicæ. seu fisco principaliter debitam. *argumento d. §. 1. sup. de act. §. in summa, sup. de injur. Alex. in l. 1. ff. de sepul. viol. Marant. p. 4. in 1. jud. d. distinct. n. 2. 3. Jul. Clarus lib. 5. senten. quæst. 1. num. 2. Hartman. Hartman. lib. 2. observat. tit. 50. obs. Myns. ad rubr. tit. n. num. 1.*

38 Et esse publicas criminum seu maleficiorum vindictas, iustissimum est ex eo, ne maleficia maneant impunita, id quod iustitia non patitur. l. 1. §. 1. ff. de iust. & iur. l. ita vulneratus §. 1. fin. ad l. Aquil.

39 Unde fit, eorum criminum persecutionem cuilibet à populo plerumque esse permissam. §. 1. h. tit. Clarus lib. 5. sent. i. n. 1. ubi affirmat, hanc sententiam esse communem.

40 Hoc tamen si fit, iudicum prudentia opus est, ne quid durius constitutur, nisi id qualitas delicti vel alia circumstantia postulet, l. perspicendum 11. & l. aut facta 16. l. interpretatione. 42. ff. de poen. c. odia, de reg. iur. in 6. l. Arrianus 47. do ob. & act. l. unica. C. si quis Imper. maled.

41 Ac quidem levius & gravius delictum iudicari debet ex eo, prout poena imposita reperitur, eaque est communis & regularis Theorica Bart. in l. levia. 6. ff. de accusat. Iul. Clar. in lib. 5. sent. §. 1. n. 9.

42 Iudicia autem publica sunt aut extraordinaria, aut ordinaria; Extraordinaria sunt, quibus certa poena iure civili non est imposita, l. 2. ff. de crim. stellationatus, quia multa lib. 47. ff. referuntur.

43 Ordinaria sunt, quæ ordinariam & certam à lege dictam poenam habent l. 1. ff. de pub. q. dic. de quibus nos hic potissimum agemus, quæ rursus sunt duplicia capitalia aut non capitalia. l. 2. ff. eod. d. §. 1. h. tit.

44 Capitalia dicuntur, quæ ultimo supplicio afficiunt homines, vel etiam aquæ & ignis interdictione, vel deportatione, vel Metallo: Non capitalia sunt, quæ quidem infamiam important cum damno pecuniario, & publica sunt, sed non capitalia. §. capitalia h. t. n. d. l. 2. ff. eod. l. capitalium 28. in pr. & §. 1. ff. de poen.

45 Et hæc neque per actiones ordinantur, neque omnino quicquam simile habent, cum cæteris iudiciis privatis. Magna namque est diversitas in instituendo & exercendo, in pr. h. tit. n.

46 Et quidem in criminalibus procurator non admittitur. l. penul. §. ad cri-

men, & ibi Bart. ff. *h. tit.* Marant. p. 4. *dist. 1. n. 51.* Gail. lib. 1. *obs. 9. n. 4.* Secus in civilibus. *t. tit. ff. de procurat.*

47 Deinde in criminalibus non in civilibus requiritur subscriptio ad pœnam talionis, vel ad pœnæ similitudinem, l. 3. *C. qui accusar. non poss.* Bart. in l. *si cui in pr. n. 2. ff. de accusat.* licet de consuetudine id non servetur, Specul. in tit. *de accusat. n. 4 in fin.* Jul. Clarus §. *fin. lib. 5. sent. quæst. 12. n. 15, 16, 17.* Gail. lib. 1. *obs. 8. n. 1.*

48 Ad hæc criminales actiones excluduntur regulariter vicennio. l. *querela. 12. C. ad l. Cornel. de fals.* Quamvis quædam quinquennio. l. *vim passam. 39. §. præscriptio ff. ad l. Iul. d. adult. l. adulter. 5. C. eod.* Id quod tamen aliter in civilibus se habet, ut supra est dictum.

49 Denique ad hæredes delicti pœna non pertinet, cum iudicium publicum morte Rei vel accusatoris pereat, l. *aut privatim 10. & l. in SCtum 15. §. si propter ff. ad S. C. Turpil.* Gail. lib. 1. *de pace publ. c. ult. n. 1. cum seq.* Quamvis etiam aliud sit in civilibus, ut etiam supra fuit visum.

50 Sunt tamen in publicis iudiciis tres personæ necessariae, accusator, accusatus & iudex. Myns. *ad Rub. n. 12.* quemadmodum etiam fit in actionibus civilibus, ubi est Iudex, Actor & Reus. Hanne. *in præaud. tract. jud. Termin. in process. c. 1.* Quamvis etiam crimina non tantum per accusationem, sed etiam per viam inquisitionis puniantur, c. *inquisitionis. & ibi Canonist. ext. de accusat.* Myns. *ad Rub. hic n. 14.* Marant. *d. l. n. 35.* Iul. Clar. l. 5. *sent. q. 3. n. 2.* Boss. *in tit. de inquisit. n. 4.* Hartm. lib. 2. *tit. 1. obs. 2.* Damhuder. *in prax. crim. c. 4. n. 5.*

51 Libellus etiam est in criminalibus. l. *libellorum C. de accus.* ut & appellatio permittitur non in civilibus. l. *addictos 29. C. de appell.* Gail. lib. 1. *de pac. publ. c. ult. n. 36.* Licet consuetudo Germaniæ aliud receperit, id quod ordinatio Cameræ probat. *part. 2. tit. 28. §. 5.* Gail. d. lib. 1. *de pac. publ. c. ult. n. 36 & lib. 1. obs. 1. n. 28.*

52 Generaliter hisce de publicis iudiciis visis, species eorum nunc videbimus.

53 Publicum iudicium est lex Iulia Maiestatis, quæ in eos, qui contra Imperatorem vel Re. n. pub. aliquid moliti sunt, & quorum ope consilio id factum, vigorem suum extendit. l. 1. §. 1. *& l. Maiestatis 10. C. eod. §. public. l. tit. n.* Quod etiam in Papa, Rege & Principe procedit, qui superiorem non agnoscit. Iul. Clarus in §. *lase majest. n. 2.* Boss. *in tit. de crim. lase majestatis.*

54 Cujus pœna animæ amissionem sustinet, & memoriæ Rei post mortem damnationem. l. *majestatis 6. in pr. C. eod. §. publ. h. tit. d. l. is qui in pr.* Bos. *in tit. de crim. lase majest. n. 59.* Filii etiam ad parentum hereditatem non admittentur, confiscatis ipso jure bonis, cum in iis exempla paterni criminis metuantur. l. *quisquis. §. 1. C. eod.* Damhuder. *in prax. crim. c. 67. n. 6.*

55 Dum

55 Dum etiam hoc crimen est grave, & proximum sacrilegio *d. l. in prin. ff. eod. Famosi*, qui jus accusandi non habent, *l. 4. & 8. ff. de accusat. sine ulla dubitatione* admittuntur ad hanc accusationem. *l. famosi 7. in prin. ff. eodem*, ut & servi deferentes dominos, & liberti patronos accusantes. *d. l. famosi §. servi ff. eod.*

56 Publicum crimen est lex Iulia de adulteriis coercendis, quæ non solum temeratores alienarum nuptiarum gladio punit: *l. quamvis. C. de adulter. Clarus §. adulterium n. 8. & Carolus V. Constit. Criminal. c. 120.* Sed & eos, qui cum masculis nefandam libidinem exercent, *§. item lex Iulia, h. tit. l. cum vir. C. eod. Novell. 142.* Qui tamen igne puniuntur ex Constitut. Carolina Criminali. *c. 116.*

57 Mulier autem adultera, Iure Novell. & Pontificio separata & virgis cæsa, in monasterium conjicitur. *Novell. ut nulli, in d. §. adulterium, Auth. sed hodie & ibi Bald. C. h. tit. Mynf. h. §. n. 9.*

58 Stuprietiam flagitium eadem lege punitur, cum quis sine vi, vel virginem vel viduam honeste viventem stupraverit. *d. §. item lex Iulia. versicul. sed eadem lege.* Et quidem pœna est publicatio dimidiæ partis bonorum, si honesti sint: Sin humiles, corporis coercitio, cum relegatione, *d. h. §. n. l. inter stuprum, ff. de verb. signif. Schneidevv. in §. in duplum. numer. 12. supra, de action.*

59 Publicum crimen est lex Cornelia de Sicariis, quæ homicidas ultore ferro persequitur, vel eos, qui hominis occidendi causa cum telo obambulant. *§. item lex Cornelia h. tit. n. c. si quis cum telo dist. 1. de pœnit.*

60 Ac sane qui occidit aliquem, si honestiori loco est positus, deportatur. Si viliori, capite punitur, *l. 3. §. legis, & l. antep. ff. eod.* Quamvis æquius putetur, eum qui cum telo obambulat, pœna arbitraria affici debere, *per d. l. 3. §. legis. Wesenb hic.* Id quod tamen rigor juris vix patitur. *l. si quis cum telo. 7. C. eod.*

61 Et hoc procedit si dolo malo quid sit: si autem quis ex errore Titium interficit, cum veller petere Sempronium, extraordinaria eum pœna puniri æquius videtur, Iason *l. 1. ff. de legib. l. scientiam. 41. ff. ad l. Aquil. Iul. Clar. l. 5. sent. §. homicidium. num. 6.*

62 Eadem hac lege Venefici capite damnantur, qui artibus odiosis ram venenis, quam susurris magicis homines occidunt, vel mala medicamenta vendunt, *§. eadem lege, h. tit. l. 1. & 3. in pr. ff. eod.* Si tamen quis non est inde mortuus, extraordinariam esse pœnam putamus, secundum communem Dd. sententiam Iul. Clar. *lib. 5. sent. §. Homicidium n. 13. 14.* Id quod confirmavit generaliter Carolus V. in *Constit. Crimin. c. 178.* Wesenb. *in paratit. eod. n. 16.*

NN 3

63 Quam-

63 Quamvis etiam incantationibus, & divinationibus seu sortilegiis operam dantes concrementur *l. nullus 3. C. de malici. Boss. tit. de homicid. n. 18. Dam-hud. in prax. Crim. i. c. 73.* Si tamen damnum datum sit, alias arbitraria pœna detur Caroli V. *in Constit. criminal. c. 109.* Constat Elect. p. 4. c. 18. VVet. i. parat. ff. eod. num. pen.

64 Publicum crimen est lex Pompeia de parricidiis, quod asperrium est crimen, commissum ab iis, qui parentis, aut filii, aut omnino affinitatis eius, quæ nuncupatione parentum continetur, fata præparat clam vel palam, nec non ab iis, qui conscii criminis existunt, §. *alia deinde h. tit. & tot. i. ff. & C. de L. Pomp. de parricid.*

65 Pœna autem horum est, ut neque gladio neque ignibus, neque ulli alii pœnæ solenni subiiciantur, sed insuantur culeo, cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & Simia, & inter eas ferale angustias comprehensi, vel in vicinum mare, vel amnem proiciantur, ut omnium Elementorum usu vivi carere incipiant, & iis cœlum superstitionibus, & terra mortuis auferatur. Si quis autem alias cognatione vel affinitate personas coniunctas necaverit, pœnam leg. Cornelie de Sicar. sustinebit, *l. penult. ff. de parricid. d. §. alia deinde hoc tit. n.*

66 Infantes tamen abiicientes, exponendo eos ante fores alicubi, ut moriantur, tenentur L. Cornel. de Sicariis, *l. necare. & ibi gl. ac Barr. ff. de cognosc. lib. Boss. in tit. de homicidio. n. 7.* Quamvis VVet. extraordinariam relegationem, sc. levem potius velit. *in parat. ff. eod. n. 14.*

67 Publicum iudicium est lex Cornelia de falsis, pœnam irrogans ei, qui testamentum vel instrumentum falsum scripsit, signavit, recitavit, subiecit, vel signum adulterinum fecit, sculpsit, expressit sciens dolo malo, & aut est ultimum supplicium in servos, aut in liberos deportatio. *tot. tit. ff. ad l. Corn. de falsis. l. Instrumentorum. 16. §. fin. ff. eod.*

68 Publicum crimen est lex Iulia de vi publica & privata, quæ adversus eos exoritur, qui vim vel armatam vel sine armis committunt. Et si vis armata arguitur, deportatio ex l. Iulia de vi publ. irrogatur; Si vero sine armis, publicatio tertiæ partis bonorum imponitur. §. *recuperanda. supr. de interdict. §. item lex Iulia. h. tit. n. & t. tit. ff. & C. de vi publ. & publ. & privata.*

69 Capite etiam puniuntur, qui per vim, raptum virginis vel viduæ, vel sanctimonialis, vel alterius perpetrant, & qui opem ferunt, §. *fin. autem h. tit. l. unica, C. de rapt. virgin. Iul. Clar. lib. 5. sent. §. raptus n. 2.*

70 Deinde raptor cum rapta iure civili matrimonium contrahere non potest, *d. l. unic. C. de rapt.* Quamvis de iure Canonico permittatur, *c. fin. ext. de rapt. Iul. Clarus d. loco n. 7.*

71 Publicum crimen est lex Julia peculatus, quæ eos punit, qui pecuniam publicam, vel rem sacram vel religiosam furati fuerint: Et si iudices tempore administrationis publicam pecuniam subtraxerint, capitali animadversione puniuntur, & ii qui opem ferunt: alii pœnæ deportationis subjugantur. §. *item lex Julia peculatus*, h. t. l. 4. in pr. ff. eod. l. unic. C. eod. Damhud. cap. 110. n. 1. 2.

72 Publicum iudicium est lex Fabia de plagiariis, l. *plagii* 13. C. ad. l. *Fab. de plagiariis*. quando scil. quis supprimit liberum hominem vel servum alienum: Ita tamen, ut diversum à furto sit. l. *si abducta*. 10. C. de furi. l. *pen. ff. eod. tit.* Cuiac. in parat. ff. eod. Quod crimen ex sacris Constitutionibus interdum pœnam capitis habet, interdum leviolem, l. *fin. C. eod.*

73 Publicum iudicium est, etiam lex Julia de ambitu, quæ eos punit, qui pecuniam dant, ut honorem magistratumque in Comitibus municipalibus consequantur, cujus pœna erat de portatio: sed hodie in urbe lex cessat, quia ad curam Principis creatio magistratuum pertinet, non ad populi favorem l. *unic. in princ. ff. eod. tit.* §. *sunt præterea.* Instit. hoc tit. & Myns. §. *ult. num. 1. eod.*

74 Publicum crimen est lex Julia repetundarum, quæ eum punit, qui in administratione Magistratus vel officio publico pecunias accipit, unde accipere non debuit, l. 1. ff. eod. tit. & quidem extraordinaria pœna, modo exilio, modo durius, prout delicti qualitas exigit. l. *lex Julia*. 7. §. *hodie. ff. eod. tit.* Myns. §. *ult. n. 4. Inst. h. t.*

75 Publicum iudicium est lex Julia de annona, cujus pœna viginti aureorum l. 2. ult. ff. eod. tit. statuitur, adversus eum, qui contra annonam fecerit, locietatemve coierit, quo annona publica carior fiat. l. 1. & d. l. 2. in pr. ff. eod. tit.

76 Denique publicum iudicium est lex Julia de residuis, qua tenetur, qui publicam pecuniam de legatam in usum aliquem retinuit, neque in eum consumpsit. l. 2. & 4. §. *sed ff. ad leg. Jul. pecul. & de residuis.* Cuius pœna est, ut ea damnatus amplius tertia parte, quam ex residuis debet, puniatur, ita ut ultra summam residui, tertiam totius solvere cogatur. d. l. *lege Julia* 4. §. *que lege. ff. eod. tit.* Myns. §. *fin. n. 13. h. t.*

Corollarium primum: Transigere vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non est; in aliis autem criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigere non licet, citra falsi accusationem. l. *transigere*, 17. Cod. de transact. l. *de crimine*. 10. Cod. ad leg. Iuliam de adulteriis.

2. An secundum conscientiam; an vero secundum dicta & probata iudex pronunciare debeat? Hott. *illust.* q. 27. Cujac. *lib.* 12. *observ.* c. 19. Coras. *lib.* 4. *Miscell.* n. c. 20.

DISPUTATIONIS XLIX.

De pœna temere litigantium, &c. objectiones & resolutiones.

S V M M A R I A.

- 1 Iudicis officium est, præcidere lites.
- 2 Pœna temere litigantium triplex.
- 3 Iuramentum calumnia quid sit.
- 4 Iuramentum calumnia quotuplex sit.
- 5 Iuramentum calumnia, quando præstetur.
- 6 Iuramentum calumnia à quo præstetur.
- 7 Pœna eorum, qui iuramentum calumnia præstare detrectant.
- 8 Victor victori quid reddere cogatur.
- 9 Pœna pecuniaria ex inficiatione an duplum sit vel triplum.
- 10 Procuratorio nomine qui agunt, infamiam evitare possunt.
- 11 Pœnalibus actionibus, pœnaliter etiam iudicia respondent.
- 12 Litigantes temere an puniantur similitudine supplicij.
- 13 Iudicis officium est quasi fundamentum & basis iudicii.
- 14 Iudici quid in primis observandum.
- 15 Iudex quando a quitatem sequi in iudicando debeat.
- 16 Iudicis officium mercenarium quando deserviat actionibus noxalibus in rem.
- 17 Iudicium publicum quid sit.
- 18 Iudicia publica & privata quomodo differant.
- 19 Iudicia publica jure Saxonico ante meridiem & sub dio peraguntur.
- 20 Iudicia publica cur instituta.
- 21 Accusatio publica cuius ex populo plerumque permittitur.
- 22 Publica dicantur quasi populi.
- 23 Adulterii iudicium inter publica numeratur.
- 24 Extranei an accusare adulterium possint.
- 25 Adulterii crimen hodie privatum est.
- 26 Talionis pœna cur fuerit inventa.
- 27 Actiones criminales & civiles quanti temporis spacia excludantur.
- 28 Tempus intentandi actiones quod sit.
- 29 Iudicia publica & privata in quibus conveniant.
- 30 Fama in iudiciis publicis pro accusatore est.
- 31 Crimen laesa Majestatis in quibus locum habeat.
- 32 Adulterium in virginem vel viduam proprie non cadit.
- 33 Stuprum in vilibus personis non punitur, si non est violentum.
- 34 Adulterium cur stupro gravius sit.

Adulterii

- 35 *Adulterii species qua.*
- 36 *Adulterium cur dicatur etiam in sponsa esse.*
- 37 *Pœna adulterii qua fuerit.*
- 38 *Adulterium quis capitale fecerit.*
- 39 *Pœna adulterii capitalis in pecuniarum multis in locis est mutata.*
- 40 *Adulterii pœna jure divino qua.*
- 41 *Venus mascula quomodo puniatur.*
- 42 *Fornicatio quam pœnam habeat.*
- 43 *Coitus cum bestiis quomodo puniatur.*
- 44 *Coitus cum mortua virgine quomodo puniatur.*
- 45 *Nuptias binas uno tempore qui constitutas habet, quomodo puniatur.*
- 46 *Homicidium quot modis fiat.*
- 47 *Homicidium quomodo puniatur.*
- 48 *Error in homicidio an excuset.*
- 49 *Venefici quomodo puniantur.*
- 50 *Affines qui interficiunt, an pœna parricidii puniantur.*
- 51 *Affines in materia nuptiarum habentur loco parentum.*
- 52 *Liberi qui exponunt quomodo puniantur.*
- 53 *Criminosi falsi pœna qua.*
- 54 *Raptores virginum quomodo puniantur.*
- 55 *Pœna Iulia repetundarum qua sit.*
- 56 *Transigi super crimine capitali cur possit.*
- 57 *Transactio an licita sit de crimine publico.*
- 58 *Adulterium an non admittat transactionem.*
- 59 *Transigi an possit de rapto virginum.*
- 60 *Transactio pro crimine falsi licita est.*
- 61 *Iudex secundum acta & probata judicare debet.*
- 62 *Iudex an conscientiam potius sequi debeat, quam acta & probata.*
- 63 *Iudex potest adjuvare acta, & proferre ea qua sunt omissa à partibus.*
- 64 *Iudex quando personam testis affirmat.*
- 65 *Probatio minima sufficere potest in notoriis.*
- 66 *Conscientia iudicis quando ad differentiam impellatur.*
- 67 *Falsum testimonium qui dicant.*
- 68 *Iudex quando conscientiam sibi qui possit in iudicando.*

AD Continuationem.] In superioribus omnibus de jure actoris & rei, utriusque scilicet litigatoris abunde est actum, quæ utriusque sint arma & subsidia in privatis actionibus, quibus jus suum quaerunt. Quia autem calumniæ, technæ, & temerariæ vexationes multæ in judiciis, dum actiones hæc ventilantur, occurrunt, coronidis loco de pœnis temere litigantium erit agendum, & deinde de officio iudicis, idque ideo ut sacrosancta Justitiæ officina ab hujusmodi machinationibus tuta & quæta subsistat, quemadmodum Myns. hic in pr. eleganter ostendit.

Ad Thesin.] Imp. Justin. in princ. hujus tituli, indicat, Jctos maguam semper exigisse curam temeritatis litigantium, ne scilicet quis temerario ausu facile ad litigandum properet: Et idem etiam nobis studio sit, & id fieri publice interest. l. quidam. ff. si cert.

○○

petat.

1 *petat.* Cum etiam iudicis sit officium, † præcidere lites. *l. properandum. C. de iudic.* illis certus terminus est præstituendus *l. fratrum. C. de transactio.* Mynsing. §. 1. *h. tit. n.* Nam si hoc non fieret, homines otiose rixarentur, pacem turbarent, & necessarias occupationes non necessariis motis impeditent, ut Wesenb. *ibid.* affirmat. Merito igitur temerarie in iudiciis commissa, congrua ultione plectuntur *(secundum l. si sororem. 18. C. de accusat.)* Unde

2 † triplex hic pœna a Justinian. indicatur, jurisjurandi religio, pœna pecuniaria & infamia.

3 *Ad Thes. 2. 3. 4.]* Juramentum † calumniæ est, quando actor jurat, se non calumniandi animo litem movere, cum putet, justam se habere causam: Reus putat, se bona iustitia uti, & habere causam relucendi. Est enim hoc juramentum credulitatis & opinionis; non veritatis vel scientiæ. Et scientia est ex demonstratis. Credulitas ex opinatis. Medium inter scientiam & nescientiam est credulitas. Mynsing. *hic.* Est autem hoc juramentum † iudiciale vel extrajudiciale. Iudiciale est rursus generale aut speciale. Et sufficit hodie generale, ne sapius in una causa juretur, quod actor & reus post litem contestatam subire cogitur. Sed objicitur *l. 2. in prin. C. de iurejur. propter calumn. dando* 5 ubi dicitur, quod hoc jusjurandum præstetur in exordio litis. Ergo non † post litem contestatam, sed ante. Respond. Litis nomen generale quidem est etiam controversiam significans, quæ ante litem contestatam fit. *l. liti nomen. ff. de verb. sign.* Hic autem denotat litis contestationem, id quod gloss. *ad d. l. 2.* indicat, & Mynsing §. 1. num. 8. cum seqq. & hoc etiam innuunt illa verba *in dist. l. 2. lites quæ inchoata* vel secundum Mynsing. *in dicto loco.* si in continenti post fit, si super tota lite juretur, & loquimur de generali juramento. Nam si super actu particulari juratur, nihil refert secundum Bartol. *in d. l. 2.* five ante five post litis contestationem, vel in quacunque iudicii parte præstetur. Et sufficit, semel in genere juratum esse *ex Authen. hoc factum. C. de tit.* Si tamen ante litis contestationem suspicetur iudex alterutrum litigantium malitiose prætereendere quid, tunc potest deferre jusjurandum: maxime jure Canonico, *cap. 2. de iuram. calum. lib. 6.* Et hoc toties, quoties expedit, & respoulat, ut religione jurisjurandi deterreantur litigatores, ne iudicia artibus insidiosis circumveniant, & maligne quæstis contentioibus se invicem onerent & exagitent, id quod fere in iudiciis observatur. Hoc jusjurandum à partibus invicem litigantibus expresse non potest remitti, imo nec statuto, quia statuta contra bonos mores non debent tolerari, quia daretur ansa peccandi & corrumpendi iudices, *l. passim. C. de pact.*

Ad Thesin §. 6.] Affirmatur in hisce thesibus hoc juramentum præstari non tantum ab actore & reo, sed etiam † à procuratoribus & advocatis, qui expresse distinguuntur. *l. rem non novam. §. patroni. C. de iudic. & §. utriusque: h. tit. n.* ubi jurant, se velle sedulo servire clientibus nec injustam causam suscipere & deferre eam, quam injuste susceptum cognoverint. Hæc autem constitutio hoc corruptissimo seculo in defuetudinem abiit. Utinam in usu & observatione in consistoriis reduceretur ad coercendam libidinem nostræ ætatis advocatorum, qui iniquissimas quasque causas, si inde emolumentum speant contra jus & æquitatem propugnant, & defendere non erubescunt. In Camera tantum semel jurant advocati.

Ad Thesin §. 7. 8.] Si reus vel actor, eorumve procuratores hoc jusjurandum præstare nolunt: actor hodie † casum actionis sustinet, hoc est, cadit actione. Mynsing. §. 1. *n. 6.* Reus vero sustinet condemnationem: damnum etiam & interesse adversarii, & impen- 8 sas litis † victus victori inferre cogitur: Id Justinian. expresse dicit *in §. hac autem. h. tit. n.* & ita

& ita explicant Wesenbec. Mynsing. & Gail. *obser. 89. lib. 1. per totum.* Angelus etiam id quod nos dicimus *in d. §. hac autem. num. 6.* affirmat, & Bart. *in l. 1. ff. de alienat. jud. mut. causa fact.* Huic Justin. & Jurisconsultorum sententiæ studiose repugnat VValtherus *lib. 1. Miscellan. cap. 28.* ubi affirmat, victum victori non condemnari in damna, sed tantum in expensas, quamvis utrumque Imperat. expresse ponat: Habet pro hac sententia *l. eum quem temere. 79. in princ. ff. de judic.* ubi affirmatur, eum qui temere litigat, litis duntaxat impensas & viatica adversario solvere debere. Deinde est *l. non ignoret. C. de usufruct. & tit. expens.* ubi dicitur, calumniatorem pro pecuniaria pœna post sumtus condemnationem pro æstimatione judicis sustinere: Ergo non in damna. Respond. Ad dictas ll. quod attinet, fatendum est, ibi tantum sumptuum seu expensarum fieri mentionem, quibus veniunt ea, quæ adversarius fecit in honorariis advocatorum, sportulis judicum & reliquis justis litis sumtibus, vel etiam in viatico, & in esculentis poculentisque, dum quis forte peregre proficisci cogebatur. Damnorum sane ibi nulla fit mentio, quibus omne venit interesse, quibus diminutum est patrimonium, & per quod occasio lucri quælibet fuit adempta, cujus certa fuit spes Quod ita VVesenb. & Mynsing. *in d. §. hac autem explicant.* Quod igitur locis illis dictarum legum deest ex Justin. hic erit supplendum, qui plenius in puerilibus hisce præceptis omnia proponit, quibus etiam ea quæ manca & mutila fuerunt, sua fecit. Quamvis etiam Cujac. *in paratit. C. de fract. & lit. expens.* dicat, illam legem corruptam fuisse, & legi debere: pro pecuniaria vero causa post dispendia post sumtus, id est, post damna, post impensas, atque hic ita legere Martianum *in Nov. & primam omnium editionem Moguntinam & in Basilicis.* Id quod etiam Gothofredus *ad d. l. 4.* amplectitur. Denique quod putat VValtherus facilem esse ad nostrum §. solutionem & responsionem, in eo fallitur. Non enim per damnum intelligitur condemnatio, sed judicis condemnatio fit in damna & in expensas, eamque pro suo arbitrio moderatur, de qua moderatione, quomodo in Camera observetur, vide Myns. *ad d. §. hac autem. n. 8.* Deinde per damnum non veniunt hoc loco impensæ & sumtus tantum, siquidem Justin. cum Dd. expresse inter hæc duo distinguat.

Ad Thesin 9.] Secunda pœna est pecuniaria ex inficiatione in duplum vel triplum. Sed notandum est hic, duo generalia dupli esse exempla. §. *sed furti. supr. de actio. §. ex quibusdam. supr. de oblig. qua ex quasi contract. nasc.* Tripli exemplum nullum adest, id tamen peti potest *ex tit. de action. supr.* Unde hic vox † tripli suspecta videtur Haloandro. Myns. tamen † & alii eam retinent *in §. adversus h. tit. n.*

Ad Thesin 10. 11. 12.] Tertia pœna temere litigantium est infamia; Utile tamen tum erit per † procuratorem agere; tum enim evitatur calumnia seu infamiæ nota, 10 quemadmodum affirmant VVesenbec *in paratit. C. num. 4. de juram. propter calum. dando.* Gail. *lib. 2. obser. §. obs. 102. num. 7.* Qui etiam pacti sunt judiciis famosis damnantur, si scilicet precium dederit, vel quid aliud precii loco: Nam ita expresse dicitur *in l. 6. §. pactus. ff. de his qui not. infam.* Si igitur graus, sic pactio licita est, *secundum l. 18. C. eod.* Gothofred. *in l. 5. ff. de his qui not. infam.* atque ita etiam accipitur *l. 7. §. pacis cor. 14. vers. nam & de furto. ff. de pactis.*

Ad Thesin 13. 14.] Pœnalibus actionibus quatuor † consimilia sunt 4. judicia ex 11 contractu hic relata, in quibus de fide rupta agitur. Myns. *n. 4. ad rubr.* Non tamen ita infamiam important actiones hæc quatuor ex contractu: Sicut actio furti & bonorum raptorum, injuriæ de dolo, sed tantum minuunt opinionem. Eam solutionem vel æquitatem

O O 2

Justin.

Justin. indicat *in d. §. ex quibusdam, in fin.* ubi dicit, plurimum interest, utrum ex delicto aliquis, an ex contractu debitor sit. Et Myns. *n. 4. in d. §. ex quibusdam.* dicit, in quatuor delictis, per pactionem, & per sententiam aliquem fieri ignominiosum: alias non nisi per damnationem, non per solam pactionem. Sed contra hæc 3. pœnas temere litigantium ob-

11 jicitur *l. ult. C. de calumniat.* ubi dicitur, eos puniri ꝑ similitudine supplicii, quæ pœna hic non refertur. Respond. Ille totus titulus est de criminalibus, ut etiam sedes indicat, unde id potius est de pœna criminali accipiendum. Nos hic de civili pœna agimus potius.

Ad Thesin 15. 16. 17. 18. Agitur in hisce thesibus de aliis quibusdam malitiose venientibus in judicium, & qui injuste in jus vocant, de quibus omnibus diligentius *supr. in disput.* 38 quando de pœnalibus actionibus egimus.

Ad Thesin 19. usque ad thes. 22. De officio judicis. Agendum nunc erit de judicis officio, quomodo id versari circa civiles actiones debeat. Nam officium actorum & reorum antea fuit explicatum. Judicis igitur officium, scil. utpote quod est quasi ꝑ fundamentum & basis judicii, etiam nunc explicandum veniat: in primis autem observare debet judex, ne aliter judicet, ꝑ quam ll. aut constitutionibus, aut moribus, id est, iusta & legitime recepta consuetudine proditum est, *hic in princ. & in pr. d. l. rem non novam 14. C. de judic.* Cui videntur ob stare primo *l. placuit. 8. C. de judic.* ubi dicitur, placuit in omnibus rebus æquitaris habere rationem, quam stricti juris: Ergo non secundum ll. est judicandum. Respond. Illa lex secundum Cujac. *lib. 2. feud. in princ.* est intelligenda eo casu, quando lex certa non adest, vel non loquitur per omnia in casu oblato, tum ꝑ judex potius sequatur æquitatem: alias judex a ll. & constitutionibus discedere non debet. Rigorem enim mutare legum est solius Principis, *l. 1. C. de legib.* Deinde objicitur *Auth. hodie jurant. C. de judiciis.* ubi clavis verbis dicitur hodie jurare iudices se facturos, secundum quod eis visum fuerit justius & melius, cum in præcedenti lege *in princ.* dictum fuerit, eos secundum ll. & constitut. judicatuos, id quod etiam *in d. Auth.* ostenditur, ubi defensores tantum, civitatum jurant secundum ll. & jura omnia facturos. Ergo id quod *in thesi 21.* affirmatur hodie non obtinet. Resp. gl. *in d. Auth. ad verb. justius* dicit, justius scil. quoad ll. tantum. Quamvis dici possit, illam Auth. non colligi ex *Nov. 15.* adeo expresse, & male ab Inerio vel alio esse infutam. De *thesi 22. supr. in disput. 35.* satis susperque actum fuit, ubi de quasi delictis fuit visum.

Ad Thesin 23. usque ad thes. 36. In hisce thesibus agitur de officio judicis duplici: nobili & mercenario, & præsertim ꝑ quando mercenarium deserviat actionibus noxalibus in rem, ad exhibendum, in actionibus mixtis: familiæ herciscundæ, Communi dividundo, finium regundorum, quæ omnia, qualia circa fructus variant, supra in materia acquirendi domini, & in actionibus copiose in suis locis specialibus dicta sunt, quæ hic non repetemus.

Ad Thesin 36. 37. 38. Hactenus disputationibus aliquot fuit actum de actionibus privatis, quibus jus suum privatus quilibet persequitur: Nunc ultimo loco in hisce institutionibus, ac primis juris elementis, agitur de judiciis publicis. Est autem ꝑ judicium publicum nihil aliud quam jus persequendi pœnam fisco vel Reipubl. principaliter debitam, idque argumento *§. 1. supr. de act.* Et illa verba: *pœnam fisco vel Reipublic. debitam.* differentiam inter publica & ꝑ privata judicia important. Nam civiles actiones cujusque privati jus tuentur: Criminales publicam pœnam Reipublicæ debitam persequuntur. Er

19 publica judicia omnes tangunt, *l. 4. Cod. de hered.* Er jure Saxonico, ꝑ ante meridiem & sub

dio

dio peraguntur *gloss. ultim. artic. 61. lib. 3. & text. artic. 69. eod. lib.* Wesebec *in paratit. ff. 101.* Cicero pro Cæcinnâ dicit, omnia judicia aut dirimendarum controversiarum, aut puniendorum malefactorum causa sunt comparata. Hodie autem omnia judicia criminalia jure Canonico sunt publica *gloss. in c. infames. in verb. fures. 6. q. Jul. Clar. lib. 5. §. 1. n. 6.* Esse autem ꝑ publicorum judiciorum vindictam, necessitas & æquitas, quæ est justitia ipsa, postulat, alias delicta impunita manerent, quod fieri non debet. *l. ita vulneratus. 51. §. fin. ff. ad l. Aquil.* Id quod eleganter nimis explicat Damhud. *in praxi crimin. in proœm. n. 1. cum sequ. per totum.* ubi refert, Baldum acutissimum eleganter dicere *in d. l. ita vulneratus.* publicæ disciplinæ favorem dictare & suadere, ut maleficia puniantur *l. licitatio. §. quod illicitis ff. de public. & vestigal.* Nam & publice interest, malis hominibus provincias purgari, ut in quiete permaneant. *l. congruit. ff. de offic. præsid. provinc. l. 2. C. quando licet unicuique.* Unde pœna non remittenda, ne ad maleficia quis profiliat, *l. si operu. C. de pœnia.*

Ad Thes. 39. 40. 41.] Quia puniendi sunt maleficia, idcirco ut detegantur eo citius & facilius, cuius ex populo ꝑ plerunque publica accusatio permittitur, unde etiam publica dicuntur quasi ꝑ publica, & potius est hæc definitio nominis non rei, quæ etiam competit popularibus actionib. Weseb. *hic in pr.* Sed objicitur *l. palam. 43. §. 4. ff. de ritu nupt. ubi aliqui non possunt accusare.* Ergo non datur illa accusatio cuivis è populo. Resp. Additur ibi limitatio hæc: Omnes posse accusare, nisi quibusdam lex accusationem inhibeat, & ideo Imp. Justin. *hic* utitur particula, *plerunque*, quæ illam limitationem satis ostendit. Qui autem accusare non possint, referuntur *in l. 89. cum seq. ff. de accusat.* quod ita Hotom. *hic* probat. Secundo objicitur *l. si constante. 26. ff. ad l. Iul. de adult.* ubi dicitur, constante matrimonio ad accusationem mulieris extraneum non admitti: Ergo publicorum judiciorum accusatio, cuilibet è populo non datur. Resp. Weseb. *in paratit. ff. ad l. Iul. de adult. coercend. n. 10.* dicit, non prohiberi constante matrimonio institui actionem, sed velle eam legem, ordinem scil. præscriptum servari in hoc debere. *l. 2. §. 1. ff. eod.* ut videlicet primo lenocinii maritus accusetur, qui uxorem facit adulteram, quæ bonos mores retinet, & deinde marito lenocinii damnato, ad adulteram mulierem perveniatur, qui ordo hodie sublatus est, unde nihil causæ est, quam obrem omisso marito non possit mulier postulari. Secundum itaque maritum cessantem aut nolentem agere, admittitur mulieris pater, ac deinceps reliqui cognati. Sed queritur, cessantibus agnatis, an extraneis accusatio sit permittenda? Et quod jure mariti accusare nequeant, extra controversiam est *l. 4. §. 1. & 2. h. t.* Sed objicitur Constantini constitutio *in l. quavis 30. C. eod.* ubi aliàs omnino exclusi videantur. Resp. Weseb. *d. loc. n. 10.* respondet id minime esse probabile; nam ipse etiam Justin. Imp. *h. tit. n. 23* iudicium adulterii ꝑ inter publica numerat, quorum executio ad quemvis è populo pertineat. Magis igitur ab eorum consensu non voluisse Constantinum omnino excludere extraneos, sed ꝑ solum ab ea accusatione eos excludere, quæ sit jure mariti, quam propin- quioribus duntaxat concedit, Jul. Clar. *in §. adulterium num. 4.* dicit, hodie crimen adulterii ꝑ esse privatum, & ideo non nisi certis personis accusationem permitti. *l. quavis 2. C. de adulter.*

Ad Thes. 42. usque ad thes. 47.] In hisce thesibus divisiones publicorum judiciorum proponuntur. Et differentiæ inter publica & privata judicia, quæ omnia plana sunt. De thesi 46. in disputatione de satisfactione abunde dictum fuit. Additur autem quid de inscriptione in pœnam talionis, quæ ideo fuit ꝑ inventa, ne facile quis profiliaret ad accusandum, cum calumniantes ad vindictam posset similitudo supplicii. *l. si cui. ff. de accusat. l. fin. C. eod. Gail. lib. 1. obs. 9. n. 1.*

- 27 *Ad Thes. 48. 49.* Agitur hic de eo, criminales actiones ꝑ ut plurimum excludi 20 annis. Civiles 30. ut supra dictum fuit. Hic objicitur *l. ult. C. ut intra cert. temp. crimin. actio termin* ubi 2. anni dantur crimini publico; 3. anni quaestioni privatae. Ergo falsum est, dari annos 20. vel 30. Id quod tamen de civilibus actionibus *in l. properandum. C. de jud. affirmatur.* Resp. quod dicitur de biennio *in d. l. ult.* est intelligendum de eo casu, quando jam ad instantiam actoris illa judicia ad judicem sunt deducta. Tempus ꝑ autem ad intentandas hasce actiones est vicennium in criminalibus; 30. anni in civilibus. *Myns. in §. 1. sup. de poena temere litigant. num. 2.* Canones tamen ad instantiam perpetuum corpus requirunt, quod etiam corruptum nostrum seculum sequitur.

- Ad Thes. 50. 51.* Agitur hic de convenientiis inter judicia publica & privata. Et inter 29 reliqua in ꝑ eo conveniunt, quod utrobique tres personae requirantur: Additur tamen, interdictum per viam inquisitionis procedi in criminalibus. Cui objicitur vulgatum hoc: Nemo sine accusatione damnatur. *l. descriptio §. si quis accusatorem. ff. de muneribus & honoribus* Damhuder. *in praxi crimin. cap. 5. num. 2.* Boff. *in tit. de accusat. n. 1. vide l. congruit. 13 in fin. prine. ff. de offic. praesid. hinc in tit. ult. Institur. de publ. judic. in fin.* Id hic fit. Ergo male. Respond. Proceditur in criminalibus etiam per inquisitionis viam propter public. utilitatem. Jul. Clarus. *lib. 5. §. pract. n. 3.* Idque judex facit ex nobili officio, & hic ꝑ fama est pro accusatore, & quasi accusatoris personam sustinet. Insto *ex c. 8. Ioannu*, ubi Christus sine accusatore damnatur. Resp. Christus non fuit judex mundanus.

- Ad Thes. 52. 53. 54. 55.* Generaliter quaedam de definitione, divisionibus, differentiis & convenientiis publicorum judiciorum cum privatis explicata sunt. Nunc in specie de publicis judiciis quibusdam videbimus, plura Justin. hic non habet, quod nos sequimur. Primum est crimen laesae majestatis, quod contra summum principem committitur, ejusque vel Reipubl. majestatem violat, & aliqui volunt id in ꝑ Papa, rege & aliis principibus locum similiter habere, si superiorem non agnoscunt. Wefenbec. tamen *in ff. n. 7. h. tit. & Jas. in §. poenalis, sup. de action. n. 107.* affirmant, poenam esse arbitariam. Si inferiorum securitas infringatur, praesertim cum poena tantum ad summum principem pertineat.

- Ad Thes. 56. 57. 58.* In hisce thesibus agitur de crimine adulterii & stupro. Adulterium 32 grave est scelus. Job. 31. c. in virginem vel viduam proprie ꝑ non cadit. *l. inter stuprum ff. de verb. signif. VVefenb. in paratit. ff. eod. num. 5.* Stuprum in vilibus personis, puta meretricibus 33 ꝑ non punitur, si non est violentum. Atque ita accipiuntur constituit. Caesar. *in l. si ea 22. l. qua adulterium 29. C. de adult.* quae de stupro loquuntur, ut facti species ostendit. Stuprum tamen proprie est virginitatis defloratio, ut Pontifex dicit *in c. lex illa 36. quaest. 1.* Et adulterium ꝑ est gravius stupro, quia in adulterio confunduntur familiae, redditur incerta lecti soboles, & innocentes mariti saepe inimicissimorum filios pro suis alere, aut agnoscere coguntur. VVefenb. *in paratit. ff. hoc tit. n. 8.* ubi etiam addit, mulieres indistincte adulterium 34 committere & cum iis alii. Julius Clar. etiam *in §. adulterium. num. 2.* ponit duas adulterii ꝑ species. 1. inter duos conjugatos. 2. inter virum solum & marita conjugem tam. Contra primo casu est euplex adulterium, quia uterque violat proprium & alienum thorum. Secundo casu non puniuntur poena ordinaria, quando scilicet vir conjugatus cum soluta coit, idque est ita communi Dd. sententia. Licet jure Canonico sit adulterium *c. nemo. 32. q. 4.* Quod autem sit jure civili stuprum, colligitur ex *l. 1. C. de adult.* Sed objicitur quod 36 etiam ꝑ adulterium sit in sponsa *l. propter C. eod.* Cujac. *lib. 6. obs. c. 16.* Ergo non tantum in mulieribus, prout dictum fuit. Resp. VVefenbec. *in paratit. ff. eod.* dicit, spem matrimonii non

non debere violari, *l. si uxor. §. 1. vers. divus. l. propter. ff. eod.* Et sponsa pro uxore habetur *l. si sponsa. ff. de jure dot.* Et injuria sponsæ illata in sponsum redundat. *l. item apud. 1. §. sponsum. ff. de injur.*

Nunc de pœna videbimus. Pœna ꝑ adulterii ex l. Julia non fuit capitalis sed relegatio 37 tantum. Cujac. *lib. 6. obs. c. 11.* & Paul. *lib. 5. sent. tit. 23.* Tacitus *lib. 4.* aut deportatio, scil. in milicibus *l. 4. §. adulterii. ff. de re milit. l. miles cum similib. hoc tit. n.* Quod autem pœna adulterii ex l. Julia fuit simplex relegatio, optime colligitur ex *l. si quis viduam §. ff. de quest.* ubi dicitur: si quis viduam vel alii nuptam cognatam, cum qua nuptias contrahere non potest, corruperit, in insulam est deportandus, quia duplex est crimen, incestus, quia cognatam violavit, & adulterium, quia alteri nuptam violavit. Hinc nunc relinquitur, quod is qui adulterium tantum committit, mitiori pœna sit afficiendus scil. relegatione. Tandem secundum Cujac. *lib. 6. obs. c. 11.* Compinus & Compares ꝑ adulterium capitale effecerunt, 38 qui longe secuti sunt Dioclet. & Maxim. Quibus secundum Cujac. & Borch. *in traç. de transact.* non sit hoc ascribendum, qui tamen id dicunt *in l. transigere 18. Cod. de transact.* ad quam sit additum hoc a Triboniano. Wesenbec. & alii simpliciter dicunt, esse hanc pœnam, vel legem Iuliam in hoc interpolaram constitutionib. principum *in l. quamvis. §. ult. C. eod. d. l. transigere c. h. §. n.* Et dubitatur sane, quis nam primus fuerit, nec multum refert id scire. Hæc pœna capitis in constituit. Sax. Duc. approbatur, quamvis multis in locis in desuetudinem abierit, & in pœnam ꝑ pecuniariam sit mutata statutis: VVesenb. & Myns. de 39 hoc conqueruntur. Et tale statutum valere dicit Julius Clar. *in §. adulterium. n. 8.* de pœna vero juris civilis dicit, magnam esse inter scribentes varietatem. Dicit autem ex pœna l. Julia, esse pœnam deportationis, in quo proprie loquendo fallitur, ut ante est monstratum, jure Instituit. & Codic. esse pœnam capitis *dist. l. quamvis.* Jure Novell. fœmia virgis cæsa in monasterium detruditur, & si intra biennium non revocatur à marito cogitur habitum monachalem suscipere. *Auth. sed hodie C. de adult.* Jure Canon. Similiter cogitur detrusa in monasterium ibi manere toto vitæ tempore, & pœnitentiam agere, si eam maritus recipere nolit. *c. gaudentes ext. eod.* Jure ꝑ divino est lapidatio. *Exod. c. 20. Deuteron. 22.* Mascu- 40 lula ꝑ etiam Venus punitur l. Julia capite, ex constitutionibus igne, *qua in l. cum vir. C. eod. dem.* describitur, quæ legi non debet, nec solet, quia inhoneste loquitur, Boss. *de stupro de- 41 cest. num. 7. vel. 1.* Fornicatio ꝑ habet pœnam arbitrariam in Laico; In clerico variat Jul. Clarus. *§. fornicatio num. 3.* cum ꝑ bestis & irrationabilibus animantibus est nefandus coitus, qui sit contra naturam generis humani. *c. hoc ipsum. §. 1. 32. quest. 2.* Et est pœna mortis, *c. mulier 10. quest. 1.* Julius Clarus *num. 27. §. fornicatio.* ex constitutione Carolina igne puniuntur. Cum ꝑ mortua virgine gravius punitur coitus, quia contrectatur cadaver. 44 *l. fin. Cod. de sepulch. violat.* Clarus *in dist. loco. num. 18.* Denique qui bina sponsalia vel ꝑ nuptias habet constitutas uno tempore, stupri pœna afficitur, & magis est stuprum polygamia ista. *l. eum qui 18. Cod. de adulter.* id quod Curia Saxon. sequuntur. Aliis magis placet pœna adulterii, id est, gladii, id quod Caroli constituit. *art. 121.* approbat. Wesenbec. *num. 8 in paratit. ff. eodem.* distinguit secundum honestatem, dignitatem & utilitatem.

Ad Thes. 59. 60.] Agitur in his thesibus de homicidio, ꝑ quod fit aut per vim, aut veneno, aut arte magica. Et hoc homicidium, de quo hic agimus, dolo committitur, & hæc materia pro dolor nostro malo est frequens, cum ex leviss. causis sæpe homines occi- 46 dantur. Julius Clarus. *in §. homicidium in princip.* Hotomann. autem hic affirmat, Tribonianum hic constituisse capitis pœnam, sique juris rationem in eo considerasse, quia ꝑ olim 47

olim erat in Insulam deportatio & omnium bonorum ademptio. *l. 3. in fin. ff. ad l. Cornel. de sicar.* ubi tamen per Tribonianum forte illa limitatio est adjecta : Hodie pœna est capitis.

Ad Thes. 61.] Affirmatur eum , qui errore Titium percutit , cum veller percutere Sempronium , arbitria affici pœna. Cui opponitur *l. scientiam. ff. ad l. Aquil.* ubi talis error non excusat. Respond. Non excusatur à pœna privati iudicii *l. Aquilæ.* Bene autem
48 † excusatur à pœna *l. Cornelie.* Et sic etiam Weseñb. *in §. item lex Cornelia. n. 2. h. titul. n. sentit.*

49 *Ad Thes. 62. 63.*] Lege Julia etiam capite puniuntur † venefici , qui venenis homines occidunt , quia plus est hominem veneno interficere , quam gladio , unde *l. 3. in princ. ff. eod. Damhud. in praxi crimin. c. 74. num. 2.* Unde merito rursus occiduntur. Et hoc de illis , qui absque conjuratione facta cum Diabolo magicis artibus cujuscunque modi student , accipiendum est : puta qui ex Crystallo vel similibus ariolantur , hi gladio puniuntur. Weseñb. *in Institut. h. tit. n. de veneficio* , allegans Constitut. Elect. *p. 4. constit. 2.* Qui autem pacta habent cum diabolo constituta ignibus absumentur. Constitut. Elect. *d. p. 4. constit. 2.* Si tamen damnum certo & notorie datum sit , quemadmodum Bossi. & Damhud. volunt , ut ex *thes. 63.* videre est.

Ad Thes. 64. 65. 66.] Agitur hic de asperissimo crimine , de parricidii pœna , & dicimus
50 etiam contineri parentum appellatione affines , qui si interficiuntur , interfectores † eadem pœna puniuntur , id quod nulla ratione Weseñb. *hic* concedit , & dicit corruptissimum hic esse textum , & pro affinitatis legendum putat affectionis , ut etiam est *in l. unic. C. de his qui parent. occid.* & ita etiam Theophilus *hic* legit : Et putat etiam Weseñb. pœnam talem in ff. non fuisse *l. 1. ff. eod.* & parentum appellatione non recte & proprie venire affines. Quamvis tamen concedat , hodie eum , qui fratrem interficit vel affines , prostratum ad locum supplicii trahi debere cum nota majoris reatus , quia plus quam homicida deliquit. Hotom. cum Weseñb. *hic* idem sentit ita legens : Affectionis , quæ nuncupatione parricidii continetur , pro affinitatis , quæ nuncupatione parentum continetur. Quia lata accipiat illa vox ; parricidium ; & dicit , ita Argentinensem & Tigurinum librum legere. Nos retento textu integre dicimus , hanc pœnam quidem non esse ex ff. Sed etiam interpolatam à Justin. & auctius ac plenius datam , quam est *in d. l. unic. C. de his qui parent. occid.* quia etiam in
51 materia nuptiarum affines † quidem parentum & liberorum loco sunt , & nuptiæ in perpetuum inter eos prohibentur. Parentum igitur nomine etiam hic ratione affinitatis , venire puto. Non tamen dicimus , pœnam hanc non posse hodie mitiari , licet id Justin. *hic*
52 non innuat ; Qui autem † liberos ad paupertatem exponunt , pœna *l. Corneliae* afficiuntur , quia eos non abjiciunt sæpe animo interficiendi , vel ob *superfluum* amissam , sed ob paupertatem.

Ad Thes. 67.] In hac thesi agitur de crimine falsi , quod est gravissimum , & propter
53 ejus frequentiam solet à ll. & statutis graviter puniri : † pœna est deportatio & publicatio bonorum. *l. 1. §. fin. ff. ad l. Cornel. de fals. l. Scito de his qui sibi.* Julius Clarus *in §. falsum. num. 27.* quæ tamen pœna hodie non est in usu , neque consuetudine servatur , Jul. Clar. *d. loc. num. 31.*

Ad Thes. 68. 69. 70.] Agitur hic de crimine vis publicæ & privatæ ; item de raptus
54 crimine capitali. Weseñb. *hic* dicit , esse pœnam † crucis in autorib. leditionis *l. si quis. 38 §. ff. de pœn. Paul. l. b. §. tit. 22.* in aliis gladius *l. capitalium. 28 §. solent ff. de pœn.* Ex ordinat. Imperii pœna fractæ pacis publicæ tenetur. Mynsing. *observat. 28. cent. 2.* V Weseñb. *h. tit.*

h. tit. n. §. item l. Julia de vi. n. 1 & *Mynf. n. 4* ibidem dicit, habere nos hodie generalem constititur. Imperii de pace publica & ejus violatoribus, quæ diligenter sit legenda, cum omnia luculenter explicet: Addantur *Gailii lib. 2. de pace publica.*

Ad Thesin 71. Agitur hic de crimine peculatus, ubi antinomia occurrit, *in l. 4. ff. ad leg. Jul. pecul. & in l. pecuniam. 18. ff. de furt.* quæ supra in materia furti explicata est.

Ad Thesin 72. usque ad thes. 76. In hisce thesibus finalibus agitur de reliquis criminibus publicis, de crimine ex *l. Fabia.* de plagiariis, ex *l. Julia ambitus*, ex *l. Julia repetundarum.* Cujus pœna est † extraordinaria, modo exilium, modo durior, id est, prout delicti exigat qualitas. Cui objicitur *l. 1. C. eod.* ubi est pœna quadrupli. Respond. Ibi est mitior pœna & tamen extraordinaria pro conditione personæ, quæ est dux. Deinde agitur de crimine ex *l. Julia de annonæ*, & ex *l. Julia de residuis*: Sed reliqua omnia plana sunt, nec difficilia.

Ad Corollarium. Affirmatur in Corollario ex *l. transigere. 18. C. de transact.* transigi posse super crimine capitali, excepto adulterio: Transigi autem non posse super crimine non capitali citra falsi accusationem. Quæ lex est *Impp. Dioclet. & Maxim.* ut supra dictum fuit. Ratio autem quare super crimine † capitali transigatur, hæc est, quia quilibet potest suum sanguinem qualiter qualiter redimere *l. 1. ff. de bon. eorum, qui ante sent. mort. sibi conscisc.* id quod tamen fallit in adulterio, quod excipitur, idque propter fœditatem illius delicti summam. Deinde ratio supradieta cessat in non capitalibus. Ergo & dispositio. Rursus tamen in non capitalibus excipitur crimen falsi, idque propter frequentiam & gravitatem illius delicti. *Jul. Clar. in §. falsum in princ.* Sed videtur primo ob stare ei quod dicitur, de crimine † publico licitam esse transactionem. Primo ita objicitur: pacisci possumus de re privata non publica *l. juris gent. 7. ff. de pact.* Ergo hic pactio seu transactio non valet. Resp. Qui paciscitur de crimine capitali, non paciscitur de re publica, sed de re privata, quia valet pactio, quoad ipsum paciscentem duntaxat, non quoad Reipubl. vindictam publicam. Alius enim non obstante transactione reum rursus, ut dictum est, accusare potest. *Nicolaus Valla, in tract. de reb. dub. tract. 17.* Secundo objicitur *l. ita vulneratus §. 1. ult. ff. ad l. Aquil.* ubi dicitur, delicta non debere esse impunita, id quod hic heret, si transactio valeret. Respond. ut supra, non tamen delicta manere per hanc pactionem impunita, licet per humanitatem pactio sit concessa, atque ita *Alciat. in d. l. transigere*, ad hanc objectionem responderet. Tercio objicitur. Reus, qui crimen capitale admisit, adversarium suum corrumpere non potest. Respond. *Dn. Borch. in tract. de transact.* dicit *d. l. 2.* loqui de criminibus publicis, quæ non ingerunt pœnam sanguinis. Denique objicitur. *l. ejus qui delatorem. ff. de jure fisci*, in qua dicitur, ejus qui delatorem corrumpit, hanc esse conditionem, ut pro conjuncto habeatur. Respond. *d. l. ejus*, accipienda est de criminibus non capitalibus.

Secundo excipitur † adulterium, cui exceptioni etiam multa videntur refragari. Primo ita objicitur: Adulterium hodie est capitale. Ergo videtur dicendum, licitam esse transactionem, cum eadem sit ratio. Respond. Est idem jus statuendum, nisi quid singulariter in aliquo casu excipiat, sicuti hic fit, ubi expresse adulterium excipitur. Secundo objicitur *l. unic. C. de rap. virg.* ubi dicitur, deportari debere parentes, qui dolore raptum remittunt: Ergo non est licita transactio de crimine capitali omni, excepto tamen adulterio, cum & hoc excipiat, quod criminale est, *d. l. unic.* Respond. Hic locus interpretes in diversas partes traxit. Nam *Bald.* affirmat, de † raptu virginum hodie transigi non posse. *Bart.* autem *in d. l. transigere*, contrarium sentit, id quod etiam est verius, & ad

P P

d. l. unic.

d. l. un. respondendum est, loqui eam non de parente transigente, sed de parente, qui scit filiam suam rapi, & in raptum consentit, atque ita patientiam præbet, & dolorem, quem merito percipere deberet, ex rapto filiae, remittit, hic deportandus est. Tertiò obijcitur *l. pen. C. quibus ex causis servi pro procenio*, in qua servus libertate donatur, qui raptum dissimulatione præteritum in publicum defert. Ergo de rapto transigi non potest. Resp. Contrarium potest colligi ex illa lege pro nostra sententia, ex verbis: pactione transmissum. Ergo de rapto transigi potest. Quarto obijcitur *Nov. 117. vers. fin.* hæc omnia quæ dicta sunt de adulterio in præcedentibus procedunt, nisi sint composita. Ergo pactio super adulterio fieri potest. Resp. Accurs. respondet, eam novellæ partem, in qua agitur de compositione non esse referendam ad ea, quæ de adulterio sunt præmissa, sed ad alia capitula.

Tertio dicitur, quod in aliis criminibus publicis non inferentibus poenam transigi non possit, excepto crimine falsi, & illa vox, *citra*, importat hic exceptionem, & confirmatur illa exceptio per expressam *l. 7. ff. ad l. Cornel. de fals.* ubi est talis casus. Imp. Valer. & Gal. rescribunt Heliodoro hoc modo: Tu ipse, Heliodore, significasti nobis, te habuisse Caji & Titii fidem suspectam, cum primum instrumentum protulerunt, nihilominus tamen transigesti, & in transigendo acquievesti. Ergo difficile est, ut præses provinciae permittat tibi instrumentum tanquam falsum accusare. Licita igitur est pro falso transactio. Et ita corollarium nostrum satis est munitum.

Ad questionem. De hac questione olim fuit controversia, inter Joan. & Martin antiquos glossatores: Hic conscientiam est amplexus, ille acta & probata recipit. Nos Joannes sententiam defendemus, nimirum est secundum acta & probata iudicii judicandum esse. Argumenta pro hac sententia hæc sunt. 1. est ex *l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. presid.* ubi dicitur, iudicem debere sequi in iudicando id quod convenit ex fide eorum, quæ probabuntur, & addit veritatem non vitari erroribus rerum gestarum, Hott *illust. quasi* 27. cum veritas in primis à iudice sit inquirenda, quæ falsa evertit. Deinde hanc sententiam Canonistæ etiam sequuntur ac defendunt *cap. pastoralis 28. §. quia vero. extr. de offic. delegati*, ubi jubetur ordinarius exequi sententiam à delegato pronunciatam, quamvis ea esset iniquissima, ubi glossa inder conscientiarum religionem & jubet deponi conscientiam læsam. Hæc fundamenta nobis sufficiant, sed ex contrariis rectius explicatis elucescent. Martini sententia est, quod est conscientiam iudex sequi debeat potius quam acta & probata. I. argum. tale est: veritas omnibus rebus prævaleat, & iudicia veritati, non e contra veritas iudiciis inferviat. *cap. unde vi. & cap. unde veritas. extra de iurejur.* Peccareque eos, qui contra conscientiam judicant. Resp. Ne iudiciorum vilescat auctoritas, non conceditur iudici neglecta cognitione publica, quæ ex probationibus hinc inde factis elicitur, ex privata scientia judicare, quod etiam sit contra iudiciorum ordinem, in quibus iudex dicit sententiam, non probationes affert, id quod testium est, & iudex secundum allegata & probata iudicans non peccat, cum non ex cujuslibet privati instructione, sed ex confessionibus, depositis allegationibus, & aliis, quæ in ejus præsentia proponuntur, formare sui animi mentem debeat, & in præsentia *extr. de renunciat.* Hoc tamen procedit cum hac conditione, si iudex probabiliter dubitare potest, an acta sint vera, quando forte suspicio quædam falsitatis seu erroris oritur, tum debet potius publicorum actorum sequi auctoritatem, in quo casu nostra questio locum habet, & hoc casu tamen iudex potest est adjuvare acta, vel causam ex æquo & bono, *l. 1. C. ut qua des. advoc. part. &c.* & proferre ea, quæ sunt omissa à partibus vel non prolata ab advocatis, item potest deferre alterutrius jus in causis dubiis, & secundum id judicare deficientibus probationibus. plenius *l. 3. C. de reb. cred. & Cic. lib. 1. offic.* dicit: *Æquitas ipsa* lucet

lucet per se, dubitatio autem cogitationem affert injuriæ, nimirum si dubitas, an justum vel injustum sit: Si autem judici certo constat causam vel acta falsis instrumentis & probationibus lædi ac violari, pronunciare pro falsitate judex non debet nec potest, cum quia probat, non potest esse judex, sed † degenerat in testem, assumit personam testis, & deponit rem aliter se habere tum alteri rem judicandam committat, alias conscientiam læderet: & tum quando forte est notorium, ipsius sola persona quæ vidit, sufficere potest, ad probandum, cum in notoriis † minima sufficiat probatio *l. si vero, §. qui pro rei ff. qui testis cog.* 65
Corras. lib. 4. Miscell. c. 20. n. 3. id quod etiam expressit Hortom. *in illust. q. 27. Cujac. lib. 12. obs. c. 9.* & hoc etiam videtur colligi posse, *ex d. l. illicitas. §. veritas.* ubi dicitur, non debere veritatem rerum gestarum erroribus vitari, quibus verbis tacite innuitur, veritatem non esse tegendam, si aliter judici constet, sed assumendam esse personam testis, alias si dubia vel certa sunt acta, aliquid supplendum, vel secundum ea simpliciter pronunciandum, *Corras. lib. 4. Miscell. c. 20. n. 10. 2.* argumentum est tale: Judex debet pronunciare, prout suggerit religio *l. 3. l. quasitum. 13 ff. de testib.* ubi id dicitur. Ergo potius judex ex conscientia judicare debet. Resp. Hi textus pro subiecta etiam materia intelliguntur, in tali casu, quando forte dubia sunt acta, & judex aliquid suspicatur, vel movetur quibuldam conjecturis, rem ita se non habere, tum debet aliqua in parte recedere ab actis, propterea quod in aliqua parte læsa & suspecta videantur, & tamen judicare nihilominus secundum acta prout religio suggerit, h. e. animi sententia dicitur. 3. argumentum tale est. ex conscientia potius esse judicandum, cum magna sit vis conscientiæ, in utramque partem: Omnes enim in diffidentiam & desperationem impellit. Ergo sententia Joannis prævalet. Resp. Tum † judicem ad diffidentiam impelli, si scit læsam esse causam falsis allegationibus vel instrumentis, puta quia vidit & certo novit, non dubitative rem aliter se habere: Quod si scit, debet testis fieri, alias processus inverteretur: qui enim testis est, sententiam dicere non debet. Eodem plane modo responderetur ad 8. præceptum, non esse dicendum falsum testimonium, cum etiam pœna in jure civili constituta sit in eos, qui falsum committunt, & † non solum dicit falsum testimonium, qui veritati contrarium profert, sed etiam, qui quæ novit & sentit in proximi fraudem & calamitatem silentio involvit, imo contra veritatem judicat, qui eam occultat: & alia etiam ita solvi possunt. Sic etiam satisfiit Novellæ, in quibus præscribitur iudicibus formula jurandi, qui veritatem debent sequi, sc. deponendo personam iudicis, si expresse aliter sciunt, alias si dubitant, ut ante dictum fuit, agere debent. 4. argum. Quod debet sequi judex conscientiam in judicando, probatur ex rescripto Innocentii IV. in quo vult Pontifex judicem, qui secundum conscientiam non judicat, per annum ab officio removendum, atque in æstimationem parti læsæ condemnandum esse. Item hæreticæ pravitatis inquisitores, contra conscientiam innocentem hæreseos damnantes per triennium abstinere debent ab officio, si ipsi fuerint Episcopi, si substituti, pœna excommunicationis afficiuntur. Resp. Id ita est intelligendum, si judex forte contra veritatem actorum contra conscientiam judicat, tum male & quidem dolo malo judicat, & merito pœna est dignus, id quod etiam jure civili ita obtinet, *l. filius. 15. §. si ff. de judic.* de tali casu hic non agimus. 5. argum. habet Cic. *in oratione pro Fonteio*, ubi dicit: quod judex debeat videre, qua conscientia, sapientia, religione, auctoritate, qua cura quid dicatur in eo debet ejus prudentia elucere, nec adhibere fidem præscriptam, ex indiciis verisimilibus. Ergo ex conscientia judicatur. Resp. Cum primo argumento hoc coincidit, ubi est generalis solutio ad hanc rem. Denique affertur *l. 1. C. plus valere quod agitur, & c.* ubi dicitur, in contractibus rei veritatem potius, quam scripturam esse perspicendam. Ergo ex conscientia potius erit judicandum. Resp. Id in contractibus procedit, & huc non pertinet.

Coronidis loco est addendum , distingui h.m. secundum Venatorium *in analysi juris Pontificij* : Aut est enim de causa civili , & judex propriam conscientiam in judicando sequi non debet , sed propter publicam iudiciorum auctoritatem secundum allegatas à partibus probationes sententiam ferre debet , secundum sententiam Johannis : aut est de criminali causa , & rectius faciet judex , si ex conscientia reum absolvat , vel in tanta ambiguitate & discrimine rerum , deponendo iudicis officium , causam alteri cognoscendam committat. Joann. Andreæ *in addit. ad speculator. tit. de divis. & all. advocat. §. final.* Nunquam enim judex debet facere executionem , qui scit reum injuste condemnatum. Corrafius *lib. 4. miscellan. cap. 20. num. 4. Et tantum de disputatione 49. Institutionum Imperat. Justin.*

Absolutæ nunc sunt, Dei gratia, Imp. Justin disputat. cum omnibus iis explicationibus, quæ ad eas potissimum erant necessariæ, & sic promissis meis est satisfactum. Vos Collegæ his utimini bene, non abutimini. Valete , & aliis in simili tandem servire, id quod Optimus Maxim. Deus tandem à vobis requiret.

Finis librorum IV. Institutionum juris civilis.

INDEX

INDEX

RERVM ET MATERIARVM HVIVS OPERIS COPIOSISSIMVS.

N O T A.

Prior numerus librum, secundus paginam, tertius numerum
marginis adscriptum notat.

A.

Abbreviaturus an uti liceat in descriptione testa-
menti 2.195.13

Abssentes Reipubl. causa an excusentur à tutela 1.
107.18

Absentia causa justa an sit, cum quis Reipublic.
causa abest 4.155.27

Absolutio Papistica an absolvere aliquem possit à
juramento quod quis praestitit 4.170.46

Aceptio personarum an fiat in judiciis 1.36.10

Aceptilatio per alium fieri non potest 3.103.17

Aceptilatio est actus legitimus 3.103.18

Aceptilatio quomodo dicatur esse juris gentium 3.
38.8

Aceptilatio quotuplex sit. 1.102.14

Aceptilatio an sit juris civilis, an vero juris gen-
tium 3.102.15

Accessione dominium mutatur, & quare 2.134.
22

Accessio plus habere non potest, quam est in re prin-
cipali 2.134.23

Accrescere quid sit 2.293.25

Accusatio de inofficioso testamento quando locum
habeat 2.260.22

Accusatio publicæ cuius ex populo pleneq; permis-
titur 4.293.21

Accusatio suspecti tutoris quasi publica est, &
quare 1.113.36

Actio quid sit 4.137.10

Actio quomodo ab exceptione discernatur 4.138.
11

Actio & bonorum possessio quomodo differant 4.
138.12

Actiones bonæ fidei habent laxiores effectus, quam
actiones stricti iuris 4.257.6

Actio de dolo non concurret cum actione præscriptis
verbis 4.222.8

Actio pro socio cessat, sublata societate 3.94.35

Actiones reales quanto temporis spacio finiantur
4.250.27

Actionis definitio à D.d. variatur 4.137.6

Actiones cur prodite & instituta sine 4.137.3

Actiones quibus verbis hodie peti possint 4.137.4

Actiones rebus, quæ his petuntur assimilantur 4.
137.5.

Actio pro revocanda donatione qualis detur 2.

173.20

Actio dotis non datur in solidum contra maritum
2.283.58

Actio inofficiosi testamenti quando proponatur 2.
258.16

Actionem hypothecariam in rebus legatis quando
quis habeat 2.275.25

Actio pro socio, & communi dividundo quomodo
differant 4.189.36

Actio de præscriptis verbis quid sit 3.65.31

Actiones criminales & civiles quanto temporis
spacio excludantur 4.294.27

Actio pro dote cui detur 4.226.29

Actio l. Aquilia directa quando detur 4.220.24

Actio quasi Serviana an sit realis nec ne 4.150
7

Actio ex testamento cur legatario detur 2.273.26

Actio in rem cur legatario detur 2.264.21

Actio & exceptio quomodo convniant & disso-
rant 4.257.10

Actionem non habere ipso iure, & eam per exce-
ptionem infirmari differunt 4.228.36

Actio edicti de calumniatoribus quid sit 4.215.
20

PP 3

Actio

I N D E X.

- Actio de dolo malo quamdiu duret* & quare 4. 238.10
Actio de dolo malo quando competat 4. 230.
 13
Actio de eo quod certo loco ad quid comparata sit
 4. 239.12
Actio filiofamilias contra suos corruptores
an ex jure sit, an vero ex aequitate 4. 217.
 32
Actio vi bonorum raptor. quibus detur 4. 119.
 17
Actiones legis, & actus legitimi non differunt 4.
 248.5
Actio empti quando tutori aliquid à pupillo emen-
ti detur 4. 186.9
Actio empti & venditi in quem finem detur 4. 186.
 10
Actio in rem quid denotetur in legibus 4. 150.
 8
Actio quod metus causa an in rem sit vel in perso-
nam 4. 214.16
Actio negotiorum gestorum an etiam levissima
culpa præstetur 4. 216.24
Actiones ex lege descendentes sunt perpetuae 4. 130.
 27
Actio in injuriarum quis sit finis 4. 130.28
Actio de peculio non est proprie actio, sed tantum
appendix & clausula actionis 4. 243.28
Actiones sunt arma quibus pugnant actor. c. ad-
versus reos 4. 256.1
Actio legis Aquilia quid petatur 4. 120.
 22
Actio poenalis de injus vocando quid sit 4. 167.
 31
Actiones adversus nautas dua sunt 4. 131.
 14
Actio præscriptis verbis cur sic dicatur 4. 221.
 2
Actio commodati est civilis 4. 188.22
Actio commodati contraria qualis sit 4. 188.
 24
Actio in injuriarum agere potest Dominus, si va-
sallo injuria facta sit, quæ in dominum r. dun-
det 4. 197.17
Actio depositi non conceditur in heredem ad quem
nihil pervenit 4. 251.33
- Actio de alimentis præstandis est singularis cogni-*
tio, cui præjudicium fit per judicialem 4. 176.
 14
Actio ad palinodiam an sit civilis vel criminalis,
 4. 132.39
Actiones quadam, quæ in consistentem dantur in
simpulum, in negantem dantur in duplum 3. 96.
 43
Actiones reales semper comitantur rem, ubicunq;
etiam illa sit 4. 141.28
Actiones personales semper personam sequuntur 4.
 141.29
Actio injuriarum debet annum, mensem & di-
em illata injuria, in libello nominare 4. 195.
 20
Actio injuriarum quomodo tollatur 4. 197.
 21
Actio injuriarum quatuorplex sit 4. 198.22
Actio utilis an detur adversus vasallos & clientes
 & contra 4. 178.25
Actio communi dividundo magis in rem est, quam
in personam 3. 93.29
Actio per liberam personam nobis non acquiritur
nisi cedatur 3. 100.2
Actio empti & venditi cur sit directa 4. 186.
 5
Actio furti nec manifesti, an sit ex l. 12. tabularum
 4. 197.14
Actiones an omnes sint bona fidei 4. 255.
 23
Actio, quod metus causa est arbitraria, dans facul-
tatem restituendi reo, si vult poenam evitare 4.
 215.18
Actio præscriptis verbis ex permutatione quid sit
 4. 224.17
Actiones bona fidei & stricti juris, quomodo diffe-
rant inter se 4. 216.25
Actio servi corrupti utilis contra quos detur 4.
 214.10
Actio servi corrupti an recte dicatur poenalis 4.
 213.4
Actio servi corrupti licet prætoria sit, tamen etiam
perpetua est 4. 213.5
Actio ex permutatione unde oritur 4. 225.
 20

Actio

I N D E X.

Asia

I N D E X.

- Actiones famil. hercisc. comm. divid. fin. regund. quamdiu durent* 4.208.35
Actio ultra quadruplum nulla extenditur 4.212.
- 1**
Actio exprecario, quomodo dicatur esse bona fidei 4.224.16
Actio ex testamento, an pœnalis in duplum sit si quid Reip. vel fisco legetur 4.204.8
Actio præscriptis verbis est lenior quam actio de dolo 4.223.10
Actiones mixtæ quot modis dicantur 4.205.13
Actiones mixtam causam habentes participant sua natura cum realibus 4.205.14
Actio famil. herciscun. cui detur & quo fine 4.216.18
Actionis nomen an in libello aliquo exprimendum sit 4.146.56
Actio depositi quid sit 4.188.29
Actio constituta pecuniæ, quomodo introducta, & quomodo obligationem pariat 4.162.5
Actiones in rem non sunt in totum reales, sed etiam aliquid de personalibus sapiunt 4.173.1
Actiones præjudiciales an aliquæ sint 4.173.2
Actiones ex stipulatione quot descendant 4.179.35
Actiones an iuris gentium sint, an vero civilis 4.145.43
- 33**
Actio pro socio utrinque est directa & principalis ib. n. 34
Actio confessoria adversus quem detur 4.144
- 46**
Actionis definitio an realem simul & personalem actionem contineat 4.238.16
Actio personalis, & realis unde oriantur 4.139.
- 17**
Actiones non fieri extra iudicium 4.138.13
Actio proprie non datur ex querela falsi 4.152.18
Actio rei vindicationis an recte dividatur in directam & utilem
Actio negotiorum gestorum, quando quis teneatur 3.87.5
Actiones in rem prætorias quot sint 4.149.1
Actiones legatis competentes quæ 2.273.19
Actio de communi dividundo quibus detur 4.206.21
- Actio finium regund. cur sit stricti iuris* 4.106.1
Actio ex quasi delicto descendens, non transit ad heredes 4.132.35
Actio ad palinodiam vel revocationem, an infametur ib. n. 36
Actio negotiorum gestorum quo respectu alicui detur 3.89.7
Actio mandati quando competat 3.81.18
Actio directa nulla filio datur, licet utilem interdum habeat 4.165.18
Actio de peculio quando in partem detur ibid. n. 19
Actio ex iure iur. cui competat ib. n. 20
Actio ad exhibendum, est præparatoria vindicationum 3.81.21
Actio ex stipulatu an tantum rei persequenda causæ introducta sit 4.179.30
Actiones in personam quid sint 4.141.31
Actiones pœnales simplices quid sint 4.195.7
Actio præscriptis verbis quot species habeat 4.211.5
Actiones præjudiciales quot sint 4.176.13
Actio ex verbis, facio ut des, qualis oriatur 2.221.
- 6**
Actio nem commodati personalem esse, & cui detur 4.187.20
Actio de dolo est famosa & subsidiaria 4.221.7
Actio æstimatoria, & ex permutatione cur inter bonæ fidei actiones relata 4.221.1
Actiones an primario & recte in reales & personales dividantur 4.140.25
Actiones in rem scriptæ quales sint ib. n. 26
Actio pro socio & ex vendito an dari possit in negotio societatis 4.189.37
Actiones ex empto tres 3.65.28
Actio ex empto, significat actionem ex vendito 3.68.8
Actio pro socio, & actio communi dividundo differunt 3.92.28
Actiones præjudiciales magis esse reales quam personales 4.174.3
Actionis vocabulum quot modis accipiat 4.137.
- 8**
Actio de partu agnoscendo, an sit prætorias vel civilis 4.177.22
Actio præjudicialis prima an recte dicatur directæ

I N D E X.

<i>Actio utilis</i>	4.178.23	<i>cadis</i>	4.294.32
<i>Actor an possit emendare libellum in eodem iudicio</i>	4.259.16	<i>Adulterii species quæ</i>	4.294.35
<i>Actor qualem prestare soleat satisfactionem</i>	4.249.24	<i>Adulterium cur supro gravius sit</i>	4.294.34
	(4.257.11)	<i>Adulterii pœna iure divino quæ</i>	4.295.39
<i>Actori quod licet, an simuletiam reo sit permissum</i>	294.36	<i>Adulterium cur dicatur etiam in sponsa esse</i>	4.294.36
<i>Actus legitimi in institutione heredis quomodo accipiantur</i>	2.231.20	<i>Adulterii crimen hodie privatum est</i>	4.293.25
<i>Actus extraneus an in testamento admitti possit</i>	2.195.16	<i>Ædificans in alieno solo, cui ædificet</i>	2.135.29
<i>Actus an sit ubi vehiculum duci potest</i>	2.146.13	<i>Ædificans in suo loco ex aliena materia quid prestare cogatur</i>	2.135.26
<i>Actus & via definitiones quomodo differant</i>	2.146.14	<i>Æquitas est ex iure naturali</i>	4.170.44
<i>Actus quomodo iter in se contineat</i>	4.146.15	<i>Æstimatoria actio cui competat</i>	4.223.13
<i>Actus legitimi per procuratorem fieri non possunt</i>	3.103.19	<i>Æstimatoria actio cur proponatur</i>	4.223.12
<i>Actus duo ad consuetudinem probandam sufficiunt</i>	1.41.33	<i>Æstimatoria an mercedem requirat</i>	4.124.14
<i>Actus legitimi per alium non possunt expediri</i>	4.248.7	<i>Ætas legitima in tutoribus legitimis requiritur</i>	1.85.11
<i>Actus legitimi qui sunt</i>	4.248.7	<i>Affectio ejus qui possessione deicitur, semper spectanda est</i>	4.172.28
<i>Adoptionis definitio quomodo differat à definitione legitimæ</i>	1.75.12	<i>Affines in materia nuptiarum habentur loco parentum</i>	4.296.51
<i>Adoptionem qui magistratus confirmare possit</i>	1.75.13	<i>Agens contra parentum vel patronum suum, non amplius consequitur, quam facere potest</i>	4.241.23
<i>Adoptionis quot sint species</i>	1.75.14	<i>Aggressus à latrone vel alias ab aquali, potest adversarium interficere, etiamsi fugiendo se salvare potuisset</i>	4.120.25
<i>Adoptione quomodo patria potestas tollatur</i>	1.78.26	<i>Agnationis jus perimitur plerumq; capitis diminutione, jus vero cognationis non item</i>	1.88.24
<i>Adoptione sui heredis an rumpatur testamentum</i>	2.254.6	<i>Album pratoris quid fuerit</i>	4.167.27
<i>Adoptio an sit actus legitimus</i>	1.75.10	<i>Alienatio omnis est prohibita</i>	3.96.43
<i>Adoptare qui vult debet 18. annis præcedere eum quem adoptare constituit</i>	1.77.19	<i>Anabaptista & apostata heredes scribi non possunt</i>	2.233.27
<i>Adoptionis magna est fragilitas</i>	1.76.16	<i>Animalia quæ venando cuilibet capere liceat</i>	2.131.2
<i>Adoptione augetur dignitas quam quis natura habet</i>	1.79.29	<i>Annus quo injuria actio durat, an utilis sit vel continuus</i>	4.129.24
<i>Adpromissor cur sic dicatur</i>	3.46.7	<i>Appellare licet cuilibet pro eo qui ducitur ad supplicium</i>	4.253.41
<i>Advocati quomodo militent</i>	2.210.6	<i>Aqua profluens, & flumina quomodo differant</i>	2.120.7
<i>Advocatura & procuratura quomodo differant</i>	4.261.34	<i>Aqua ductus in agrum, an semper utilitatem respiciat</i>	2.144.7
<i>Adulterio solvitur matrimonium</i>	1.69.50	<i>Aratra & statua cur portus civitatum assignantur</i>	2.125.31
<i>Adulterium an non admittat transactionem</i>	4.297.58	<i>Arbitraria actio datur propter certi loci interesse</i>	4.236.2
<i>Adulterium quis capitale fecerit</i>	2.295.38		
<i>Adulterii iudicium inter publica numeratur</i>	4.393.13		
<i>Adulterium in virginem vel viduam proprie non</i>			

INDEX.

Arbitraria actiones habent duas sententias interdictoriam & condemnatoriam 4. 237.

Arbitraria actiones quomodo differant ab actionibus bona fidei & actionibus stricti iuris 4. 216.26

Arbitraria actiones an recte addantur ad actiones bona fidei & stricti iuris actiones 4. 216.

24

Arrha an sit de substantia emtionis & venditionis 4.186.8

Arbor si in alieno coalescit fundo, an vindicari possit ab eo cui detracta est 2.131.15

Arbor in confinio posita, cui acquiratur 2. 136. 28

Arrestum quando locum habeat 2.249.21

Arrogatio majoris magistratus autoritate opus habet 1.75.15

Ars & scientia à C. confunduntur 3.37.17

Ascendentes quo ordine succedant 3.8.16

Ascendentes an & quare succedant 3.8.14

Ascendentium à latere, & descendentium dispar est conditio 3.10.22

Ascriptitii & coloni, an liberi sint an vero servi 1.47.9

Aurum quo fine habeat ecclesia 2.113.21

Autoritas tutoris non semper praeceat actum vel tractatum negotii, sed etiam perfecto negotio potest interponi 1.96.13

Autoritas pratoris interdum supplet defectum tutoris 1.94.6

Autoritas tutoris quid sit 1.93.1

Autoritate tutoris cur opus habeat pupillus 1. 93.2

Avis & avia quo iure succedant nepotibus 3. 8.15

B.

Bella sunt ex iure gentium 1.39.25

Bello amissum quid dicatur 1.36.1

Bigami ultimo supplicio puniuntur 1.68.46

Bona rusticorum & inquilinorum differunt 4. 157.37

Bona damnatorum cui cedant 3.10.25

Bona fides in emptione duobus temporibus re-

quiritur 3.61.27

Bona defuncti sunt obligata & hypothecata 2. 224.24

Bonorum venditionem, qui necessario passus est, quomodo teneatur 4.157.33

Bona legato mortuo an aliquid debeatur 2.280. 42

C.

COEUS an facere testamentum possit 2.213. 20

Cacus an & quatenus à tutela excusetur 1.110. 29

Calumniatores cur in quadruplum condemnentur 4.215.21

Camera assertiones quando potissimum valeant 2.312.10

Capta ab hostibus quomodo nostra fiant 2. 131. 9

Capitis poena duplex est, civilis & naturalis 2. 125.34

Capitis diminutio an recte definiatur, prioris status mutatio 1.88.27

Capitis diminutio maxima, an etiam libertatem adimat 1.89.28

Capitis diminutio media non naturalem, sed tantum civilem libertatem adimit 1.89.29

Capitvitute apud hostes, an solvatur patria potestas 1.78.24

Caroli V. constitutio de invasoribus impune interficiendis 4.121.28

Cassianorum & Proculianorum pugna 4.272. 30

Casus fortuitus in locatione & conductione non praestatur 3.73.20

Casus fortuitus interdum in negotiorum gestione etiam praestandus est 2.91.21

Causa falsa legato adiecta non nocet 2. 305. 19

Causa & actio an unum & idem sint. 4. 173. 7

Causa in Camera iudicio nulla agi possunt sine ministerio forensium procuratorum 4. 248.8

Causa exheredationis in Novell.115. an extendi pos-

I N D E X.

possint	2.219.11	Collateralium in adoptione an valeant matrimo-	
Causarum figura varia sunt, pro vario contraver-		nia	1.67.43
sium statu	4.141.33	Collaterales inter quartum gradum iure cano-	
Cautio securitatis vel salvi conductus quid sit	4.	nico conjungi matrimonio non possunt	1.66.
249.19		41	
Cautio qualis à reo requiratur in actionibus rea-		Collaterales etiam ad bona damnatorum admit-	
libus	4.249.20	tuntur	3.11.26
Cautio de non offendendo quando exigatur	4.	Collateralium successio quando fiat	3.9.18
249.13		Coloni Caesaris cur à muneribus municipalibus	
Cautio damni infecti an sit actio	4.140.22	liberentur & quando à tutela excusentur	1.
Cautionem juratoriam qui prestare soleant	4.	106.16	
249.18		Colonus quis dicatur, quis item inquilinus	4.
Cautiones judiciales quot sint	4.249.16	157.36	
Censuræ tantum jervi sunt.	1.47.9	Commodatarius qualem culpam præstet	3.29.7
Certum qua actione petatur	4.180.39	Commodatarius ad rem integram reddendam ob-	
Cessionis beneficium quid sit	3.53.38	ligatus est	4.187.21
Circes Romani cur meliori iure usi sint, quam pro-		Commodata rei periculum aliquando ad commo-	
vinciales	1103.4	datarium spectat	4.187.22
Civiliter & criminaliter agi potest ex omni inju-		Commodare qua persona possint	3.10.9
ria	4.129.22	Commodatarius si rem commodatam furto amisit,	
Civile & ordinarium remedium qui habet, non		qualis commodanti actio competat	4.111.22
debet desiderare extraordinarium & prætorium		Commodum ex improbitate sua nemo sentire de-	
4.152.15		bet	4.167.25
Civiliter & criminaliter quando agi dicatur	4.	commodatum est contractus juris gentium	3.
137.9		29.1	
Civitas capta ab hostibus, potest iure postliminii		commodatum quomodo à mutuo differat	3.29.5
iterum reviviscere	2.131.10	commodatum quomodo differat à precario	3.29.
clausula codicillaris, an semper in codicillis neces-		4	
saria sit	2.317.23	communio parit discordiam	4.207.27
coactus qui vendit, an sine consensu id faciat	3.	communiois vocabulum latissima significationis	
62.13		esse	3.79.5
codicillus an sit solennis ultima voluntas	2.317.	communio rei variis modis constituitur	3.92.26
19		communi dividundo iudicium inter eos redditur,	
cœmeteria quomodo hodie constituentur	2.125.	inter quos aliquid commune est	3.92.25
30		communio ubi non est, ibi nec iudicium est commu-	
coitus cum bestiis quomodo puniatur	4.295.	ni dividundo	3.95.36
43		communio qua sine societate sit, ad quasi contra-	
coitus cum mortua virgine quomodo puniatur	4.	ctus refertur	3.91.24
295.44		compensatio hodie omnes actiones, tam in perso-	
cognatus reliqui ultra fratres, an ad querelam inof-		nam, quam in rem minuit	4.228.35
ficiosi admittantur	2.260.19	compensatio quid sit	4.227.30
cogniti e quod mixtum est, facile id quod simplex		compensatio quando procedat	4.227.32
est intelligitur	2.291.20	compensatio an tantum in quantitate sit	4.227.
collateralium nuptia sunt prohibita	1.66.	33	
39		compensatio est ex iure naturali	3.90.14

I N D E X.

- Compensatio ipso jure obligationem minuit* 3.104.
- ²⁴
Compensatio est ex jure naturali 3.41.25
Compensatione etiam sine judice minuitur actio 4.228.37
Compensatio ut constet vox hominis requiritur 4.229.38
Compensatio quod locum habeat in actione depositi, & quare 4.229.39
competentia privilegium an etiam inter fratres locum habeat 4.241.25
competentia privilegium locum habet etiam in contractu donationis 4.241.26
concubinatus jure civili est concessus & permissus 1.58.10
concubinatus non incidit in definitionem nuptiarum 15.12
condemnatio in arbitrariis actionibus unde fiat 4.236.1
condemnatio quando per exceptionem tantum minuitur 4.258.13
condicere quare quis possit rem suam à fure 4.179.28
conditio impossibilis si testamento adjiciatur, an institutio haredis & legata vitentur. 2.231.
22
conditio hereditatis duplex est 2.230.19
conditio furtiva an sit necessaria 4.179.29
conditio quid olim fuerit 4.189.37
conditio certi est genus, & continet sub se species in quas resolvi potest, quando sit accommodatio 4.180.40
conditio certi ex mutuo, est actio personalis 4.179.31
conditio certi an sit duplex, generalis & specialis 4.179.36
conductor leges conductionis servare tenetur 3.72.
18
confessoria actio cui detur 4.144.48
confessoria actio quid sit 4.144.45
confusio quidam tollenda obligationis modus est 3.104.25
conjugium est contractus bona fidei 4.226.28
conjunctore tantum an pari passu ambulent cum verbis tantum, & cum re & verbis simul conjunctis 2.292.24
- Conjuncti in legatis quot modis dicantur* 2.290.
14
Conjuncti non sunt qui sine parte instituuntur 2.290.16
conjuncti omnes unius persona potestate funguntur 2.294.28
conjunctorum materiam admodum difficilem esse 2.289.13
conjunctio maris & femina cuius juris sit 1.39.
24
conjunctorum in testamentis quis ordo sit, & qui potiores habeantur 2.292.23
conjunctorum modis tres, an sint legitimi 2.290.
15
consecratio rerum sacrarum an fiat per Pontificem 2.122.17
consecrationi olim Pontifices & Principes interfuerunt 2.122.38
consensus sponsalitiis quomodo differat à consensu matrimonii 1.65.36
consensus an in omnibus contractibus de substantia sit 3.60.5
consensus patris quo casu ad matrimonia non sit necessarius 1.61.26
consensus a vi an sit necessarius ad nuptias 1.61.
27
consensus parentum cur in nuptiis requiratur 1.60.18
consensus parentum an sit necessarius in nuptiis 1.60.19
consensus curatorum, cognatorum & affinium in nuptiis non requiritur 1.61.23
conscientia iudicis quando ad differentiam impellatur 4.299.66
consilium non est obligatorium, & mandati actionem non admittit 3.81.19
consuetudini quo tempore praescribatur 1.41.34
constitutum potest civili & naturali obligationi accedere 4.163.10
constitutum sit nudo consensu seu pacto 4.162.4
constitutum & hypothecca quando actionem producant 3.17.11
constitutiones Imperatorum posteriores semper sunt firmiores 4.121.32
constitutio Caroli V. de ebrietate, quomodo accipienda 4.127.9
Con-

I N D E X.

<i>Constitutiones de procario cur actionem pariant</i>	<i>dunt</i>	4.128.14
3.29.6	<i>Criminalis actio semper est potentior civili</i>	4.176.
<i>Contrahentes naturaliter se invicem decipere & circumvenire posse, quomodo accipiendum</i>	10	
3.71.	<i>Criminalis actio in Camera non admittitur</i>	4.
II	132.40	
<i>Contractus vocabulum quot modis accipiat</i>	<i>Criminis falsipœna qua</i>	4.296.53
16.5	<i>Culpa lata quomodo differat à dolo</i>	1.114.44
<i>Contractus an recte definiatur ultro citroq; obligatio</i>	<i>culpa qualis à conductore præstanda</i>	3.72.19
3.16.2	<i>culpa in societate qualis præstetur</i>	3.80.10
<i>Contractus bona fide initi, non facile resolvuntur</i>	<i>culpa in tutore suspecto qualis consideretur</i>	1.114.
3.71.13	42	
<i>Contractus omnes qua ratione sint & dicantur bona fidei</i>	<i>culpa lata est dolus</i>	3.13.14
4.237.5	<i>culpa in mandato qualis præstetur</i>	3.82.25
<i>Contractus qualem obligationem producat</i>	<i>culpa vocabulum in pignoris præstatione, quomodo accipiendum</i>	3.32.19
3.18.	<i>cumulatio actionum quomodo in pœnalibus adhibetur</i>	4.199.34
13	<i>cumulationis actionum materia cur difficilis</i>	4.
<i>contractus innominati quid sint</i>	198.27	
<i>contractus ab initio sunt voluntatis, ex post facto autem necessitatis</i>	<i>cumulatio actionum quid sit</i>	4.198.27
3.90.15	<i>cumulationis quis sit finis, quis item effectus.</i>	4.
<i>contractus vocabulum quot modis accipiat</i>	198.29	
87.2	<i>cura in fœminis & masculis eodem tempore cur finitur</i>	1.97.19
<i>contractum bona fidei iniri, & esse bona fidei differrunt</i>	<i>Cura quomodo definiatur, & à tutela differat.</i>	1.98.20
4.224.17	<i>curator an testamento recte dari possit</i>	1.98.22
<i>contractus est causa obligationis</i>	<i>curator an & quando teneatur negotiorum gestorum actione</i>	3.89.11
3.16.2	<i>curatores quomodo differant à tutoribus</i>	1.82.4
<i>contractus an & cur conventio dicatur</i>	<i>curatores cur habeant utilem tutela actionem</i>	217.28
3.17.8		
<i>contractus & pactum quomodo differant</i>		
3.17.9		
<i>contractus propter dolum quando rescindatur</i>		
1.38.13		
<i>contractatio fraudulosa, nisi lucri causa fiat, furtum non est</i>		
4.108.4		
<i>controversia DD. circa l. Falcidiam</i>		
2.311.6		
<i>conventioni quis initium dederit, in conventionibus videndum</i>		
4.227.11		
<i>correctio odiosa est, & ideo restringendo</i>		
2.97.14		
<i>correctoria an possint extendi.</i>		
2.318.25		
<i>creditor non præstet casum fortuitum</i>		
3.32.20		
<i>creditor invito an quis absolvi possit</i>		
4.252.37		
<i>creditor an cogatur liberare fideiussorem acceptum si alius magis idoneus offeratur</i>		
8.56.52		
<i>creditori in strictis iudiciis aliud pro alio solvi non potest</i>		
3.56.52		
<i>creditum est genus mutui.</i>		
4.189.8		
<i>crimen læsa Majestatis in quibus locum habeat</i>		
4.294.31		
<i>crimen fractæ pacis non transit in heredem</i>		
4.252.		
31		
<i>criminales actiones semper in personam ten-</i>		

D.

Damnum quod quis sua culpa sentit, nemini imputari debet

4.120.27

Dandi verbum, domini translationem significat

4.141.32

Debitum & creditum quid hoc in loco significent

4.227.31

Debitum quando publiciana uti possit

4.151.17

Debitum conditionale, an possit esse in constitutione

4.164.2

Decima an præscribi & possideri à laicis possint

123.14

Declinatoria exceptiones quid sint

4.259.19

Deductio in domum mariti excluditur à substantia

I N D E X.

<i>stantialibus matrimonii</i>	1.63.29	<i>duos esse simul socios vel dominos</i>	4. 208.
<i>Deductio in templum omitti in nuptiis non potest</i>			34
1.63.30		<i>Divisionis beneficium fidejussoribus indultum</i>	
<i>Defensio an in capitalibus sit concessa</i>	4. 252.	<i>quando cesset</i>	3 52.32
40		<i>Divisionis beneficium fidejussoribus indultum</i>	3.
<i>Delegationem esse speciem novationis, & quomodo</i>		51 30	
<i>cafiat</i>	3.104.22	<i>divisio interdictorum in prohibitoria, restitutoria</i>	
<i>Delicta suos tenent autores</i>	4.243.31	<i>& exhibitoria, unde sumpta sit. & an pro prin-</i>	
<i>Demonstratio falsa an legato noceat</i>	2. 305.	<i>cipali habenda</i>	4.269.12
18		<i>divisio in stirpes ubi locum habeat lib. 3. pag. 9. n.</i>	
<i>Deportatus in insulam an haeres scribi possit</i>	2.	21	
232.24		<i>divisio actionum in bona fidei stricti juris & ar-</i>	
<i>Deportatus retinet actiones</i>	4.145.54	<i>bitrarias, unde sumpta lib. 4. pagin. 215. num.</i>	
<i>Deportatio rei non liberat obligatione fidejussorem</i>		22	
3.55.44		<i>divortio per adulterium facto, an persona</i>	
<i>depositarius & socius an eandem culpam praestent</i>		<i>rea rursus contrahere matrimonium possit</i>	1.
3.80.11		72.1	
<i>depositarius cur non habeat actionem furti</i>	4.110.	<i>dolus & culpa levis in tutela praestantur</i>	3. 91.
15		23	
<i>depositum est contractus bona fidei iurigentium</i>	3.	<i>dolus an & quomodo sit concessus, 1. 36.</i>	
30.10		12	
<i>depositum ruina, incendii tumultus, naufragii</i>		<i>dolus animi omnium delictorum causa est</i>	4.
<i>causa factum, qui inficiatur, quomodo teneatur</i>		126.5	
4.189.31		<i>dolus alius malus est, alius bonus, & quid uterque</i>	
<i>depositi actio quam diu duret</i>	4.189.32	<i>sit</i>	3.71.12
<i>depositarius & mandatarius multum differunt</i>		<i>dolus à contractibus bona fidei abesse & exulare</i>	
3.31.15		<i>debet</i>	3.71.10
<i>depositarius & dolum & latam culpam praestare</i>		<i>dolus in contractibus dupliciter consideratur</i>	4.
<i>tenetur</i>	13.31.13	237.8	
<i>derentis alieno nomine damnum an petat</i>	4.	<i>dolus malus à dolo bono quomodo differat</i>	4.
275.50		185.3	
<i>dignitas qualibet novissimo iure patriam potesta-</i>		<i>dolus & culpa in iudicio familia herciscunda pra-</i>	
<i>tem soluit</i>	1.78.23	<i>statur</i>	3.95.37
<i>differentia inter contractus bona fidei & stricti iu-</i>		<i>dominii divisio in utile & directum non est juris</i>	
<i>ris</i>	4.237.7	2.159.12	
<i>dilatoria exceptiones quid sint & quotuplices</i>	4.	<i>dominium an etiam per procuratorem acquiri pos-</i>	
259.18		<i>si</i>	2.187.43
<i>dilatoria objectiones nisi certo termino objiciantur,</i>		<i>dominium dos, marito utpote civili domino tri-</i>	
<i>non valent</i>	4.262.35	<i>buitur</i>	2.181.31
<i>dilatoria exceptiones an etiam in definitione excep-</i>		<i>dominium an transeat etiam ante aditam here-</i>	
<i>tionum contineantur</i>	4.258.15	<i>ditatem</i>	2.297.40
<i>dilatoria exceptiones excludunt actionem ad tem-</i>		<i>dominium quomodo definiatur lib. 2. pagin. 129.</i>	
<i>pus</i>	4.258.16	numer. 1	
<i>divisioni praescribi non potest, quam diu constat</i>			

Domi-

I N D E X.

<i>Dominium tantum unicum est</i>	2.130.2	<i>Donatio omnium bonorum presentium & futurorum utrum valeat</i>	2.169.2
<i>Domini ejusdem rei an simul duo esse possint</i>	2.181.32	<i>Donationis quot sint species</i>	2.74.17
<i>Dominium in mortis causa donationib. quomodo transeat</i>	1.172.7	<i>Donatio inter virum & uxorem non valet</i>	1.64.34
<i>Dominium & possessio in deposito non transfertur ad depositarium</i>	3.30.11	<i>Donationes mortis causa, an ex testamento etiam fieri possint</i>	2.176.22
<i>Dominium verum probare non valens sufficit si probeat quasi dominium</i>	4.152.16	<i>Donationes inter vivos non omnino legatis comparantur</i>	2.177.23
<i>Dominium usucapione quale transferatur</i>	2.159.11	<i>Donationes an sit juris civilis vel naturalis</i>	2.171.5
<i>Domino an aliquid per servos qui in ipsorum potestate sunt acquiratur</i>	2.184.38	<i>Donationes mortis causa & legata, quomodo differant</i>	2.172.6
<i>Dominus proprietatis non debet impedire usufructuarium, nec deteriore ejus conditionem facere</i>	2.124.29	<i>Donatione res singula acquiruntur</i>	2.168.1
<i>Dominis ignorantibus & invito etiam per servos acquiritur</i>	2.186.40	<i>Damnati in metallum cur prohibeantur heredes scribi</i>	2.233.25
<i>Dominus perfectus qui est, evictionem non timet</i>	2.138.32	<i>Donatio mutua & reciproca inter conjuges stipulatione vel pacto facta, utrum valeat</i>	3.41.24
<i>Dominus navis, caupona & stabuli, de damno conveniri potest si quod in navi, caupona, stabulo datum est</i>	4.131.33	<i>Donationes mortis causa in testamento non fiunt</i>	2.272.14
<i>Dominus feudi debet in omnibus vicem reddere vasallo</i>	4.274.40	<i>Donatio an & quomodo dicatur contractus</i>	3.15.1
<i>Donatio quomodo faciat ex meo tuum</i>	3.20.22	<i>Donare cur possit mulier</i>	3.50.26
<i>Donatio an recte dicatur esse liberalitas & munificentia</i>	2.172.9	<i>Donellus an recte statuatur solutionem indebiti tantum contractum, non autem etiam quasi contractum esse</i>	3.24.27
<i>Donatio a contractibus distinguitur</i>	2.172.10	<i>Dos pluribus cohonestata est privilegiis quam si seui</i>	4.231.50
<i>Donatio quo respectu contractus dici possit</i>	2.173.11	<i>Dos etiam fisco praefertur</i>	4.230.43
<i>Donatio mortis causa, quando sit perfecta</i>	2.174.19	<i>Dos debet in servire oneribus matrimonii</i>	2.180.29
<i>Donatio propter nuptias an subsit tacita hypotheca</i>	4.201.53	<i>Dos an constitui possit in mortis articulo</i>	2.7.11
<i>Donatio omnis vel inter vivos sit, vel mortis causa</i>	2.174.15	<i>Dos est proprium patrimonium mulieris</i>	4.216.27
<i>Donatio quando quingentis solidis constat, inscriptione non est opus</i>	2.177.24	<i>Dotes mulieribus salvas esse, Reipubl. interest</i>	4.230.46
<i>Donatio mortis causa fere per omnia legatis comparatur</i>	2.272.13	<i>Dotis dominium mulier tribuitur</i>	2.180.30
<i>Donatio & remuneratio quomodo differant</i>	2.173.13		

E.

Ebrietas omnino ab injuria excusatur 4.127.7
Ebrius & furiosus quomodo differant 4.127.11

Ebrius

INDEX.

<i>Ebrius injuriam alicui faciens , an & quomodo teneatur</i>	4.127.8	<i>Emptor an etiam levissimam culpam praestare cogatur</i>	3.65.32
<i>Ecclesia an praescribi possit</i>	2.123.25	<i>Error an emptionem impediat</i>	3.61.2
<i>Edicta pratorum hodie sunt perpetua</i>	4.113.7	<i>Error juris facti indebita repetitionem parit</i>	3.95.40
<i>Effectus saepe pro causa ponitur , & causa per effectum definitur</i>	3.16.3	<i>Error defuncti propter dubitationem sustinetur & toleratur</i>	2.305.17
<i>Electio idem est quod optio</i>	2.288.8	<i>Error falsa causa, usucapionem parit</i>	2.160.15
<i>Electio si legatum generale sit , quando penes heredem esse censeatur , & quando penes legatarium</i>	2.298.6	<i>Error in contrahendo matrimonio quod duplex & an matrimonium solvere possit</i>	1.55.37
<i>Emancipatio fit capitis diminutio</i>	1.88.25	<i>Error in homicidio an excuset</i>	4.296.48
<i>Emphyteuticum jus vicinum est emtioni & venditioni, itemque locationi & conductioni</i>	3.73.23	<i>Esculenta furari licet tempore necessitatis</i>	4.112.25
<i>Emphyteusis an contractus sit juris civilis , vel juris gentium</i>	3.73.22	<i>Eventus dubius anterioribus liberis non derogat</i>	3.7.12
<i>Emphyteuticus contractus ex emptione & locatione contractus est</i>	3.74.23	<i>Evictio quid sit</i>	3.65.19
<i>Emphyteusim ad tempus constitui posse</i>	3.74.24	<i>Exceptio doli mali, cur non sit temporalis , sed perpetua</i>	4.260.7
<i>Emptio liberi hominis an valeat</i>	1.48.17	<i>Exceptiones in quantum quis facere potest , peremptiones esse probatur</i>	4.260.28
<i>Emptionis & venditionis vocabula promiscue usi sunt veteres</i>	3.60.7	<i>Exceptiones in quantum quis facere potest non esse dilatorias</i>	4.260.19
<i>Emptio & venditio pure & sub conditione fieri potest</i>	3.64.26	<i>Exceptio feriarum quando locum habeat.</i>	4.259.29
<i>Emptio & venditio quomodo faciat ex meo tuum</i>	3.20.24	<i>Exceptio spolij est dilatoria</i>	4.259.21
<i>Emptio rei sacra an & quando valeat</i>	3.40.18	<i>Exceptio litis pendente est dilatoria</i>	4.259.22
<i>Emptionis & locationis differentia</i>	3.72.14	<i>Exceptiones omnes qua reo competunt , competunt etiam fidejussori</i>	4.259.23
<i>Emptionis & venditionis contractus, an pretii dationem requirat</i>	3.60.4	<i>Exceptionum dilatoriarum quod nam sit proprium</i>	4.259.24
<i>Emptione nondum perfecta , licet ab ea recedere</i>	3.63.22	<i>Exceptiones sunt reorum defendendorum gratia comparata</i>	4.256.2
<i>Emptio & venditio an in scriptura etiam fieri possint</i>	3.59.2	<i>Exceptiones non sunt actiones , sed illis opponuntur</i>	4.257.6
<i>Emptio & venditio quomodo contrahi dicantur solo consensu</i>	3.35.3	<i>Exceptio competentia datur contra actiones , solidum ipso jure exigentes</i>	2.240.17
<i>Emptio & venditio an sit contractus juris gentium</i>	3.61.9	<i>Exceptio an possit etiam defensionis vocabulo defini</i>	4.256.4
<i>Emptio, locatio , venditio & conductio in quibus rebus conveniant</i>	3.71.8	<i>Exceptio nisi apta sit à iudice rejicitur</i>	4.257.9
<i>Emptionem dupliciter fieri posse</i>	3.63.19	<i>Exceptionem esse speciem exclusionis</i>	4.256.3
<i>Emptio quomodo dicatur nudo consensu perfici</i>	4.186.7	<i>Exceptione infirmatur & eliditur id quod alias ipso jure valet</i>	2.255.11
<i>Emptione perfecta, periculum ad emptorem spectat</i>	4.196.10	<i>Exceptiones an recte in civiles & pratorias distinguantur</i>	4.258.17
<i>Emptionis partes principales qua sint</i>	3.62.14	<i>Excusatio eorum extinguitur lite contestata</i>	

INDEX.

- Et tutore mortuo, Et quare* 1.113.41
Excusatio tam tutoribus quam curatoribus indulgetur 1.103.1 17
Excussio beneficii quis fideiussoribus dederit 3.52.36
Executio iudiciorum, quo officio iudicis fiat 4. 140.19
Exemptiva actio quid sit, Et quando competat 4. 196.38
Ex fideicommissio nemo plus restituere tenetur, quam ipse ex testamento capiat 2.316.18
Exheredatio filio emancipato, nec miles potest substitui 2.247.23
Exheredationis forma hodie plane alia est quam olim fuit 2.216.1
Exheredatio quid sit, Et an ex parte fieri possit 2. 217.3
Exheredatio debet fieri à toto gradu Et quomodo 2.217.4
Exheredatio non praesumitur nisi expresse probetur 2.217.5
Exheredatio nominatim fieri debet 2.217.6
Exheredatione utrum opus sit, ut testamentum valeat 2.216.2
Exheredationis causa ante Iust. incerta, an per eum certa facta sint 2.219.10
Exheredationem Et haredis institutionem an semper in testamento poni necesse sit 2.195.14
Exheredatio an sub conditione fieri possit 2.220.15
Exheredatis liberis quomodo substitui possit 2. 246.21
Exheredatio requirit iustitiam legis Et hominis 2.125.2
Exheredari an possit qui in iussu parentum contrahit matrimonium 2.220.16
Extranei an accusare adulterium possint 4.293.24
- F.
- P***Abiana Et Pauliana actiones quomodo differant* 4.149.3
Fœmina non admittitur ad successionem feudi, etiamsi pactum sit, ut masculi Et fœmina succedant si relictus sit masculus per quem feudum semel apprehendatur 3.11.27
Fœmina suspectos tutores postulare possunt 1.113.39
Fœmina an Et quando in feudis succedant. 3.7.6
Fœmina cur citius adolecant quam mares 1.97.17
Falcidia cur introducta 2.313.12
Falcidia an in donationibus mortuæ causa locum habeat 2.313.13
Falcidia quarta an ad trientem vel semissem aucta sit pro numero liberorum 2.313.211
Falcidia appellatione venit etiam Trebelliana 2. 312.9
Falcidius quis fuerit 2.309.2
Falsum testimonium qui dicant 4.299.67
Fama in iudiciis publicis pro accusatore est 4. 294.30
Fama Et vita paripassu ambulant 4.121.29
Familia herciscunda iudicium differt à iudicio communi dividundo 3.93.33
Familia herciscunda actio quomodo possit esse in rem 4.206.17
Fera in alieno capta, primo occupanti conceditur 2.139.35
Fera bestia vulnerata quando fiat nostra 2.130.5
Feudi proprietatem, an ex iisdem causis dominus amittat, ex quibus vasallus feudum amittit 3.104.28
Fideicommissum alieno posthumo relinqui potest 2. 304.13
Fideicommissa omnia per Trebellianicam minuantur 2.315.17
Fideicommissum an recte definiatur donatio 2. 324.14.
Fideicommissum Et legatum quomodo differant 2.315.15
Fideicommissa an sint legatis adequata 2.276.29
Fideicommissa omnia ab intestato relinqui possunt 2.315.16
Fideicommissi Et substitutionis diversæ ratio 2. 303.8
Fideicommissorum Et legatorum una natura est facta 2.276.30
Fideicommissa non poterant relinqui incerti personis Et quomodo 2.303.3
Fideiussorium contractum qui facere possint 3. 48.18

RR

Fide-

I N D E X.

<i>Fidejussionis causam quid duriores faciat</i>	3. 55.	<i>Fidejussor cuiuslibet accessit, rei principalis loco esse videtur</i>	3. 51. 31
<i>Fidejussio quando cesset</i>	3. 56. 50	<i>Fidejussiones quibus modis fieri possint</i>	3. 51.
<i>Fidejussorum infanciantium poena</i>	3. 52. 33		28
<i>Fidejussor pro prodigo intervenire non potest</i>	3. 48. 17	<i>Fidejussores si plures fuerint quomodo teneantur</i>	3. 11. 29
<i>Fidejussor si in maiorem summam quam principalis fidejussit, an obligatio vitietur & quatenus</i>	3. 56. 49	<i>Fidejussor in plus vel in duriores causam quam principalis, obligari non potest</i>	3. 55. 46
<i>Fidejussor qui se principalem debitorem constituit, excussionis beneficium amplius non habet</i>	3. 52. 37	<i>Fidejussores per stipulationem constituuntur</i>	3. 45. 1
<i>Fidejussor qui solvit creditori, ancessionis beneficium adhuc habeat</i>	3. 53. 39	<i>Fides bona quomodo ad usucapionem requiratur</i>	2. 161. 16
<i>Fidejussor non ipsemet tantum obligatur, sed & heredes relinquit obligatos</i>	3. 46. 4	<i>Filius si testamentum facit, & matrem praeferit, ea querelam inofficiosi habet</i>	2. 242. 26
<i>Fidejussor quomodo definiatur</i>	3. 46. 5	<i>Filius adoptivus in feudis patri non succedit</i>	1. 78. 28
<i>Fidejussores an in usuras aequae ut in sortem teneantur</i>	3. 47. 12	<i>Filius familias an testari non possit</i>	2. 210. 17
<i>Fidejussores quomodo teneantur, si omnem culpam fidejusserunt</i>	3. 48. 13	<i>Filius captivus ab hostibus pro servo atque ita pro mortuo habetur</i>	1. 106. 14
<i>Fidejussores in omnibus obligationibus assumi possunt</i>	3. 48. 14	<i>Filius qui sumptus male collocat, compelli potest ad collationem</i>	1. 43. 41
<i>Fidejussor & expromissor quomodo differant</i>	3. 46. 8	<i>Filiusfam. & servus an peculiares nummos mutuo dare possint</i>	3. 22. 35
<i>Fidejussio quare contractus esse dicatur</i>	3. 45. 2	<i>Filiusfamil. habet actionem in eum à quo corruptus est</i>	4. 217. 31
<i>Fidejussio semper intelligitur facta interveniente stipulatione</i>	3. 46. 3	<i>Filiusfamilias tam ex contractibus quam ex delictis in solidum convenire potest</i>	4. 165. 17
<i>Fidejussores quando habeant beneficium divisionis</i>	3. 52. 34	<i>Filiusfamil. si ipse damnum dat, ipsemet tenetur</i>	4. 131. 32
<i>Fidejussores excussionis beneficium habent</i>	3. 52. 35	<i>Filiusfamil. & servus an fursi actione conveniri possint</i>	4. 111. 21
<i>Fidejussor pro alio, (notamen nomine obligatur</i>	3. 47. 10	<i>Filius an agere possit contra patrem prodigum</i>	4. 189. 39
<i>Fidejussoris obligatio an mora rei augeatur</i>	4. 47. 11	<i>Filius quomodo dicatur non portaturus iniquitatem patri</i>	4. 276. 52
<i>Fidejussori nisi cessa fuerint actiones à creditore competere actio contra eum qui una fidejussit, non potest</i>	3. 54. 41	<i>Filius & pater quomodo dicantur esse una persona</i>	1. 61. 25
<i>Fidejussori quot actiones competant</i>	3. 54. 42	<i>Filiusfamilias an possit alicui testamento tutor dari</i>	1. 85. 16
<i>Fidejussor an in criminalibus causis recipiatur & quomodo se obliget</i>	3. 54. 43		<i>Filius</i>

I N D E X.

<i>Filius exheredatus, adhuc manet in patris potestate</i>	2. 228. 12	<i>tur</i>	4. 260. 11
<i>Filius familias si per extraneum exoptetur, iura patris naturalis non dissolvuntur</i>	1. 76. 16	<i>Frumentum alterius si casu cum mao mixtum sit, an commune fiat</i>	2. 173. 29
<i>Filius familias noxa dari possunt</i>	4. 243. 33	<i>Fundi dotalis alienatio à marito fieri non potest</i>	2. 178. 25
<i>Filius fam. ex omnibus causis ut paterfam. obligatur</i>	4. 243. 30	<i>Fundum alienum, prohibente domino ingredi injuria est</i>	2. 139. 36
<i>Fiscus & mulier pari passu ambulans, & quomodo illud intelligendum sit</i>	4. 231. 49	<i>Furiosus non potest celebrare contractum mutui</i>	3. 21. 27
<i>Fiscus non praefertur expressam & pactam hypotheecam habentibus</i>	4. 230. 44	<i>Furiosus non potest facere testamentum ad pias causas</i>	2. 193. 8
<i>Fisci administratio excusat à tutela</i>	1. 106. 15	<i>Furiosi & prodigi an ipso jure sint in agnatorum curatione, accedente saltem facto seu precepto iudicis</i>	1. 98. 23
<i>Finium regund. actio cur non ponatur inter actiones bonae fidei</i>	4. 206. 21	<i>Furiosus & mulier quomodo obligentur</i>	3. 48. 16
<i>Finibus regundis quos remedia adhibeantur</i>	4. 267. 25	<i>Furiosus nullum contractum efficaciter celebrare potest</i>	4. 150. 10
<i>Flumina cur sint publica, cur non omnibus pro arbitrio iis uti liceat</i>	2. 120. 10	<i>Fur an simul & semel esse possit manifestus & nec manifestus</i>	4. 196. 13
<i>Flumina & piscationes quomodo publica sint, & sament etiam inter regalia referantur</i>	2. 122. 15	<i>Furta domestica mitius puniuntur</i>	4. 152. 24
<i>Flumen quoad proprietatem omnibus non patet</i>	2. 120. 7	<i>Fur an mutuum dare & actionem consequi possit</i>	3. 23. 42
<i>Flumen si ad priorem alveum reverteretur, cui alveus iste requiratur</i>	2. 133. 17	<i>Fur dum credit furtivam rem, non delinquit</i>	3. 23. 43
<i>Fornicatio qualem poenam habeat</i>	4. 295. 42	<i>Fur non tenetur ejus nomine quod non contrahevit</i>	4. 109. 10
<i>Fortitudinis est non formidare aequalem</i>	4. 121. 30	<i>Furem qui quinque solidos furatus est, suspendi posse à quo constitutum est</i>	4. 112. 28
<i>Fratrum vel sororum liberi possunt matrimonio jungi</i>	1. 66. 40	<i>Furis dignitas & conditio in poenis inspicienda est</i>	4. 113. 29
<i>Fratrum filij an & quomodo succedant</i>	3. 8. 17	<i>Furti definitio an aliquid superfluum habeat, & an in defectu peccet</i>	4. 108. 7
<i>Fratrum vel sororum liberi an succedant in capita, an vero in stirpes</i>	3. 9. 19	<i>Furti poena quae sit</i>	4. 112. 26
<i>Fraudis interpretatio unde fiat</i>	4. 111. 18	<i>Furti actio quibus competat</i>	4. 195. 9
<i>Fructus sunt duplices industriales & naturales</i>	2. 137. 31	<i>Furti an teneatur, qui consilium tantum dedit</i>	4. 110. 17
<i>Fraus non principaliter in Pauliana spectatur</i>	4. 149. 4	<i>Furtum in quibus committatur</i>	4. 109. 13
<i>Fructus via actionis per rei vindicationem peti possunt</i>	4. 143. 43	<i>Furtum naturae turpe est</i>	4. 108. 6
<i>Fructuum ratio qualis in interdictis habenda</i>		<i>Furtum cur hodie severius puniatur</i>	4. 297. 16
		<i>Furtum revelare nemo cogitur, etiam si illud sciat</i>	4. 113. 30
		<i>Furtum quotuplex sit, & quomodo distinguatur</i>	4. 112. 23

I N D E X.

<i>Furtum unde dicatur</i>	4.108.2	<i>Hæreditates ut plurimum sunt periculosa in effectu</i>	
<i>Furtum non fit sine contræfatione</i>	4.108.3		1.93.4
<i>Furtum quomodo à rapina distinguatur</i>	4.116.	<i>Hæreditas est nomen juris, & non significat per se res hæreditarias</i>	2.125.4
F		<i>Hæres an cum diphthongo scribi debeat</i>	2.220.5
<i>Furtum an absque contræfatione fieri possit sola animi inclinatione</i>	4.108.8	<i>Hæredes institutio est caput & fundamentum testamenti</i>	2.124.1
<i>Furtum non committunt impuberes, quia non intelligunt quid sit furtum</i>	4.109.9	<i>Hæreditatis petitio est iudicium præminens, olim centumvirale dictum</i>	4.175.9
G		<i>Hæreditas jacens persona vice fungitur</i>	3.46.9
<i>Generaliter dicta, generaliter accipiuntur</i>	2.	<i>Hæredes an institui possint quos testator nunquam vidit</i>	2.232.23
<i>Gentium barbaries furtum non excusat</i>	4.109.	<i>Hæreditas quomodo dividatur</i>	2.129.17
II		<i>Hæreditas an codicillis dari possit</i>	2.317.22
<i>Genus in jure nihil est aliud quam species in eo contenta</i>	4.223.34	<i>Hæres quomodo teneatur ex dolo defuncti</i>	4.251.
<i>Genus omnibus speciebus competit</i>	4.225.22		32
<i>Genus pro specie seu individuo sumptum</i>	2.287.2	<i>Hæredes quomodo differant</i>	2.261.25
H.		<i>Hæredes necessarii qui sint</i>	2.261.26
<i>Habitatio an sit jus</i>	2.151.35	<i>Hæredes sui cur sic dicantur</i>	2.262.27
<i>Habitatio an recte dicatur esse servitus</i>	2.	<i>Hæredes sui & necessarii non dicuntur proprie adire hereditatem</i>	2.262.28
	152.36	<i>Hæredum qualitas in quo versetur</i>	2.263.29
<i>Habitatio quid sit</i>	2.152.35	<i>Hæredes sui & necessarii, quomodo habeant beneficium abstensionis</i>	2.263.30
<i>Hæres suus quis dicatur</i>	2.128.11	<i>Hæretici cur non possint hæredes institui</i>	2.233.26
<i>Hæres scriptus quando uti possit beneficio legis Falcidia</i>	2.310.3	<i>Hermaphroditus an sit liber vel servus</i>	1.47.6
<i>Hæres quando teneatur actione quod metus causa</i>	4.215.19	<i>Homicidium quomodo fiat</i>	4.295.46
<i>Hæredes defuncti quando in solidum teneantur</i>	4.	<i>Homicidium quomodo puniatur</i>	4.295.47
	188.30	<i>Homicidium per ebrium commissum non puniatur</i>	
<i>Hæres per aditionem hæreditatis videtur quasi contraxisse</i>	3.95.38	<i>pœna ordinaria</i>	4.127.10
<i>Hæreditatis petitio an finiatur</i>	30. annorum circulo	<i>Homo liber potest quasi possideri</i>	4.278.7
	4.253.42	<i>Homo & fundus in legato generalibus differunt</i>	2.287.4
<i>Hæreditas an per procuratorem adiri possit</i>	2.233.	<i>Hosti an fides sit servanda</i>	4.169.43
	30	<i>Humana natura dignitas non patitur, hominem esse loco accessionis</i>	2.297.37
<i>Hæredi cur à semetipso non legatur</i>	2.304.14	<i>Hypothecaria actio 30. annis finitur</i>	4.215.29
<i>Hæreditas an sit successio in universum jus</i>	2.	<i>Hypothecaria actio ad quid legatario competat</i>	4.
	126.7		205.12
<i>Hæreditas delata quid sit</i>	2.228.13	<i>Hypothecaria quid sit</i>	4.157.38
<i>Hæreditas an usucapi possit</i>	2.157.2	<i>Hypothecaria actio quomodo differat à pignoratitia</i>	4.157.39
<i>Hæredis institutione infirmata, reliqua non facile infirmantur</i>	2.272.12		
<i>Hæres ipso jure qui est, opus habet apprehensione</i>	2.		
	272.11	I.	
<i>Hæres & bonorum possessor quomodo differant</i>	2.	<i>Ignorantia facti & juris, à dolo excusat</i>	4.
	228.9		119.14

Imperitia

I N D E X.

<i>Imperitia militum unde astimanda</i>	2.207.8	<i>Interdicta omnia sunt personalia</i>	4.141.30
<i>Impubes an dolum facere possit, & obfurgum puniri</i>	4.209.12	<i>Interdicta quamvis in rem concipiantur, tamen omnia sunt personalia</i>	4.269.10
<i>Indebiti solutio & contractus est, & quasi contractus</i>	3.244.6	<i>interdicta possessoria etiam domino ipsi adversus vassallum competunt</i>	4.274.41
<i>Indebitum solvens, quo animo id faciat</i>	3.25.48	<i>interdicta an omnia sint de possessione vel quasi</i>	4.268.5
<i>Inesse quod dicitur, non semper uno & eodem modo inest</i>	2.292.21	<i>interdicta an recte dicantur esse prohibendi & jubendi</i>	4.269.14
<i>Infermitas & imperitia culpa annumeratur</i>	4.120.20	<i>interdicta an vera divisione dicantur quadam esse adipiscenda, quadam retinenda, & quadam recuperanda possessionis</i>	4.269.15
<i>Ingenui qui sint</i>	1.49.21	<i>interdicta duplicia quae sint</i>	4.274.30
<i>Injuria quid sit</i>	4.126.2	<i>interdicta nulla esse recuperanda & adipiscenda simul possessionis</i>	4.274.37
<i>Injuria an recte dicatur tribus modis fieri</i>	4.126.3	<i>interdicta retinenda possessionis quot sint</i>	4.270.20
<i>Injuria ex circumstantiis tam facientis, quam accipientis astimatur</i>	4.128.12	<i>interdicta olim certis formulis fiebant</i>	4.268.8
<i>Injuria servo communi illata, quomodo astimetur</i>	4.128.19	<i>interdictis cur experiri utile sit</i>	4.269.9
<i>Injuriam pati qui possint, & quot modis</i>	4.128.17	<i>interdicto Salviano quid petatur</i>	4.270.19
<i>Injuriarum actio an infamet</i>	4.132.38	<i>interdictorum materia cur non praedat materiam exceptionum, sed eam sequatur</i>	4.267.1
<i>Injuriarum quare quis per procuratorem agere possit</i>	4.197.19	<i>interdictorum inscriptiones unde sumantur</i>	4.296.13
<i>Injuria famosi libelli cur capitalis dicatur</i>	4.198.23	<i>interdictum uti possidetis quid sit, & quid eo petatur</i>	4.270.21
<i>Injuriam quomodo bruta animalia faciant</i>	1.39.23	<i>interdictum quomodo & decretum sit, & jus</i>	4.268.6
<i>Injuria qua sit scriptura, capitalis est</i>	4.129.21	<i>interdictum unde dicatur</i>	4.267.2
<i>Injuriarum actione plures simul conveniri posse</i>	4.128.16	<i>interdictum quid sit</i>	4.267.3
<i>Injuria quando non propria auctoritate sed per magistratum vindicanda sit</i>	4.121.31	<i>interdictum consideranda possessionis nullum est.</i>	4.270.16
<i>Injustitia an sit cum quid contra leges peccatur</i>	4.126.1	<i>interdictum quorum bonorum cui datur</i>	4.270.17
<i>Institutionis titulo aliquid relinquendum est, ut querela inofficiosi testamenti excludatur</i>	2.264.32	<i>interdictum quorum bonorum an sit universale</i>	4.270.18
<i>Institutio heredis ex die certo fieri non potest & quare</i>	2.231.21	<i>interdictum uti possidetis habet etiam is qui vi dejectus est a possessione</i>	4.271.24
<i>Instrumenta dotalia an requirantur ad legitimatorem</i>	1.74.8	<i>interdictum de vi & vi armata, cui competat</i>	4.271.25
<i>Insula locatio, casus specialis est</i>	3.71.9	<i>intestatus decedere quis dicatur</i>	3.6.2
<i>Insula in publico flumine nata, cui acquiratur</i>	2.133.16	<i>invasor sibi ipsi damnum affert</i>	4.121.33
<i>Intellectus tacitus non est in consideratione, quantum attinet ad jus accrescendi</i>	2.290.17	<i>iter an recte definiatur ius ambulandi homini</i>	3.144.8
		<i>iter an sit servitus realis</i>	2.145.10

RR 3

Index

I N D E X.

<i>Iudex debet si qui legem etiam si dura sit</i>	1. 37.	<i>Iudicium legatorum, imitatur actionem bona fidei</i>	2. 282. 51
14		<i>Iudicium publicum quid sit</i>	4. 194. 3
<i>Iudex an conscientiam potius sequi debeat, quam acta & probata</i>	4. 298. 62	<i>Iudicium actionis rescissione quotuplex</i>	4. 155
<i>Iudex potest adiuvare acta & proferre ea qua sunt omissa à partibus</i>	4. 298. 63	<i>Iudicium libertatis qui primo invenerit</i>	4. 177.
<i>Iudex quando personam testis assumat</i>	4. 298. 64	<i>Iudicium duplex est, petitorium & possessorium</i>	4. 267. 4
<i>Iudex quando conscientiam sequi possit in iudicando</i>	4. 299. 68	<i>Iuramentum publicum quid sit</i>	4. 292. 17
<i>Iudex quando equitatem sequi in iudicando debeat</i>	4. 292. 15	<i>Iura civilia plurimum favent ebriis</i>	4. 126.
<i>Iudex secundum acta & probata iudicare debet</i>	4. 288. 61	<i>Iuramentum calumnia quid sit</i>	4. 290. 2
<i>Iudex male iudicans an ex delicto vel ex quasi delicto teneatur</i>	4. 131. 30	<i>Iuramentum calumnia quotuplex sit</i>	4. 290.
<i>Iudicia publica & privata in quibus conveniant</i>	4. 294. 29	<i>Iuramentum calumnia quando praestetur</i>	4. 290. 5
<i>Iudicia publica & privata quomodo differant</i>	4. 292. 18	<i>Iuramentum calumnia à quo praestetur</i>	4. 291. 10
<i>Iudicia publica iure Saxonico ante meridiem & sub die peraguntur</i>	4. 239. 19	<i>Iuramentum iudiciale an sit necessarium</i>	4. 169.
<i>Iudicia publica cur instituta lib. 4. pag. 293. num.</i>	20	<i>Iuratum quando est, nulla amplius datur actio</i>	4. 166. 22
<i>Iudicia publica ad coercitationem privatorum spectant</i>	1. 38. 20	<i>Iure naturali cuique ad cælum usque adificare licet</i>	4. 144. 50
<i>Iudici quid imprimis observandum</i>	4. 292.	<i>Iure fraternitatis damna, pericula & lucra inter socios communicantur</i>	4. 189. 35
14		<i>Iuris praecepta tria quid requirant</i>	1. 37. 15
<i>Iudicii officium est quasi fundamentum & basis iudicii</i>	4. 292. 13	<i>Iuris totius objecta quot sint</i>	1. 64. 1
<i>Iudicii copia mihi haberi non potest, ipse mihi ius dicere possim</i>	4. 276. 57	<i>Iuri pro se introductio, quilibet renunciare potest</i>	3. 50. 25
<i>Iudicis officium quomodo in actionibus bona fidei, stricti & arbitrarii deserviat</i>	4. 237.	<i>Iuris ignorantia per se neminem damno afficit, nemini etiam lucrum parit</i>	3. 95. 41
4		<i>Iuris scripti an recte dicantur 6. esse species</i>	1. 40.
<i>Iudicis officium quando implorari possit</i>	4. 140.	<i>Iuris scripti species quomodo introducta</i>	1. 41. 31
23		<i>Iuris objecta sunt persona, res & actiones</i>	4. 136. 1
<i>Iudicis officium mercenarium quando deserviat actionibus noxalibus in rem</i>	4. 292.	<i>Iuris naturalis effectus cur interdum impediuntur</i>	1. 59. 15
16		<i>Iuris naturalis effectus potest impediri per civilem rationem</i>	2. 13. 1. 6
<i>Iudicis officium duplex est nobile & mercenarium</i>	4. 139. 18	<i>Iuris consultus an ad testamenti factionem requiratur</i>	2. 194. 12
<i>Iudicis officium est praecidere lites</i>	4. 290. 1		143
<i>Iudicio famulis heriscunda quando opus sit</i>	3. 93. 32		

I N D E X.

<i>Ius vindicationis dormit in uxore , vivente marito</i>	4.143.41	<i>Ius iurandum iudiciale qualem producat actionem</i>	4.166.13
<i>Ius patronatus vendi & in alium transferri potest</i>	1.123.23	<i>Ius iurandum instar rei iudicata habetur</i>	4.166.24
<i>Ius civile cum sit mutabile, quomodo iustitiam retinere possit</i>	1.35.5	<i>Iustinianus in institutionibus de quo jure agat</i>	4.38.19
<i>Ius representationis in quibus personis locum habeat</i>	3.6.5	<i>Iustitia est mater omnis juris lib. 1. pag. 34. num. 1</i>	
<i>Ius accrescendi an sit in verbis tantum conjunctis</i>	2.296.35	<i>Iustitia an recte definiatur constans & perpetua voluntas iuste agendi, & quomodo id accipiendum</i>	1.35.4
<i>Ius accrescendi an locum habeat in trib. speciebus conjunctorum</i>	2.294.26	<i>Iustitia unde dicatur</i>	1.53.3
<i>Ius effectum iustitia , quomodo dicatur</i>	1.35.2		
<i>Ius quomodo ars boni & aequi definiatur</i>	1.37.16	L.	
<i>Ius removendi tutores suspectos datum est etiam legato proconsulis</i>	1.113.35	L egans secundo , quod jam ante legavit primo , an legatum primo adimat	2.291.18
<i>Ius scriptum cur in scriptura consistat</i>	1.40.30	<i>Legari quare res possint</i>	2.278.32
<i>Ius an recte duplex constituatur</i>	1.38.18	<i>Legari quando possit</i>	2.205.22
<i>Ius accrescendi quomodo procedat deficiente col- legatario</i>	2.195.30	<i>Legari potest illis solum , cum quibus est testamen- tis factio</i>	2.302.1
<i>Ius non diminuendi quid sit</i>	2.295.31	<i>Legare qui possint</i>	2.303.6
<i>Ius non decrescendi & ius decrescendi quid sit</i>	2.295.22	<i>Legato ut plurimum ab herede praestantur</i>	2.271.9
<i>Ius publicum an ex preceptis naturalibus gentium & civilibus collectum sit</i>	1.38.21	<i>Legata & mortis causa donationes quomodo dis- ferant</i>	2.175.11
<i>Ius quomodo dicatur cadere in animantia bruta</i>	1.38.32	<i>Legata per legem Falcidiam diminuuntur</i>	2.310.4
<i>Ius de legatis incertarum personarum à Iustin. correctum est</i>	2.303.10	<i>Legata & donationes mortis causa facta quomo- do conveniant</i>	2.170.4
<i>Ius gentium rationis , & ratiocinationis quid in- troduxerit</i>	1.39.26	<i>Legata ut plurimum testamento relinquuntur varius ab intestato</i>	2.269.2
<i>Ius gentium duplex esse</i>	1.40.27	<i>Legata qua constitutione fideicommissis ad aqua- ta sint</i>	2.206.18
<i>Ius naturale an sit immutabile</i>	1.40.28	<i>Legata ad pias causas , errare soluta non possunt reperi</i>	3.95.42
<i>Ius iurandi decisi vi an tres sint species , an vero tantum dua</i>	4.169.39	<i>Legatarii & fideicommissarii , an possint esse testes in testamento</i>	2.201.28
<i>Ius iurandi species tres qua sint & quomodo de- finiantur</i>	4.169.40	<i>Legatarii quatenus detur vindicatio</i>	2.274.22
<i>Ius iurandum non est modus tollenda obligationis à jure civili instituta</i>	4.262.39	<i>Legatarius quando electionem habet , quid elige- re debeat</i>	2.288.7
<i>Ius iurandum est loco solutionis</i>	3.104.25		
<i>Ius iurandum quare actionem producat</i>	4.166.21		

I N D E X.

<i>Legatarius quomodo reali & personali actione utatur</i>	14.205.11	<i>Legatum est titulus lucrativus non onerativus</i>	270.5
<i>Legatarius aliena rei legata pretium consequitur</i>	2.281.47	<i>Legatum plenius est quam de dote actio, & quare</i>	2.283.57
<i>Legatarius qui agnovit legatum, an statim ab adita hereditate, dominium legati acquirat</i>	2.74.23	<i>Legatum esse donationem probatur</i>	2.271.8
<i>Legati titulus singularis est</i>	2.270.3	<i>Legatum generale fundi aut domus non valet</i>	2.287.5
<i>Legati definitiones quomodo accipienda</i>	2.270.4	<i>Legatum inutile an sit, si res alicui legetur, quam ante ejus fuit</i>	2.282.52
<i>Legati definitiones Istorum differunt à definitione Iustiniani Imp.</i>	2.270.6	<i>Legatum an post alienationem ex post facto convalcat</i>	2.283.53
<i>Legatum omnibus una & eadem natura imposita est</i>	2.273.18	<i>Legatum an valeat si quis rem suam quasi alienam legat</i>	2.273.54
<i>Legatorum quot olim genera fuerint</i>	2.273.16	<i>Legatum utile est & valet, si quod in diem debetur, pure legetur</i>	2.283.55
<i>Legatam rem quando quis vere habeat</i>	2.275.26	<i>Legis Falcidia quis sit modus, & quid in ea spectandum</i>	2.310.5
<i>Legatum ordine scriptura turbato, an & quando valeat</i>	2.305.21	<i>Legis Aquilia caput primum quid complectatur</i>	4.119.18
<i>Legatum consulit ex persona servi</i>	2.229.15	<i>Legis Aquilia caput tertium quid agat</i>	4.120.13
<i>Legatum an valeat, quo quis debitori suo liberationem legavit</i>	2.297.37	<i>Legitima in testamento quid</i>	2.260.33
<i>Legatum communi duorum servo factum, cum valeat</i>	3.295.33	<i>Legitima in testamento tolli non potest statuto vel pacto</i>	2.225.3
<i>Legatum scinditur tam in re & verbis simul conjunctis & re tantum conjunctu, quam in conjunctis verbis tantum</i>	2.294.29	<i>Legitimans aliquem in articulis mortis, animi fraudem parentum id facere praesumatur</i>	3.8.13
<i>Legatum an semper ab herede praestetur</i>	2.273.15	<i>Legitimatio per oblationem curia quid sit</i>	1.74.9
<i>Legatum servo heredi pure praesitum an valeat, si servus vivente testatore de potestate testatoris exierit</i>	2.394.15	<i>Legitimatio est actus civilis, quo quis natalibus restituitur</i>	1.73.2
<i>Legatum non vitatur errore in nomine rei legata commissio</i>	2.304.16	<i>Legitimatio quot modis fiat</i>	1.73.3
<i>Legatum poena nomine factum, an valeat</i>	2.305.23	<i>Legitimatio per adoptionem hodie est sublata</i>	1.73.4
<i>Legatum impossibile non valet, & totum vitiat testamentum</i>	2.306.24	<i>Legitimatio per subsequens matrimonium quomodo intelligatur</i>	1.73.5
<i>Legatum deperditum, quando legatario decedat</i>	2.298.41	<i>Leonis Imperatoris auctoritas non sufficit ad aliorum Imperatorum textus approbatos emendandos</i>	1.77.21
<i>Legatum & mortis causa donatio quomodo differant</i>	2.303.7	<i>Lex Falcidia quando cesset</i>	2.311.7
<i>Legatum ad ecclesias scholas & pauperes si negatur, qualis actio inde existat</i>	4.204.7	<i>Lex 12. tabular. de jure legandi, an recte ab Flp. recenseatur</i>	2.309.1
<i>Legatum optionis olim condictionatum, hodie purum est</i>	2.289.10	<i>Liberalitas quomodo hic accipitur</i>	2.174.4
<i>Legatum generaliter relictum, & legatum optionis an differant</i>	2.289.11	<i>Liberi qui & quales excusationem à tutela tribuant</i>	1.105.1
		<i>Liberi qui in acie occubuerunt, pro vivis habentur, & à tutela excusationem largiuntur</i>	1.105.12

Liber

INDEX

SS Man-

I N D E X.

- Mandatum** contra bonos mores, quando sit obligatorium 4.128.15
- Mandatum** quibus modis contrahatur 3.81.17
- Mandatum** an nudo consensu contrahatur 3.78.2
- Mandatum** re adhuc integra, evanescit si revocetur 2.812.2
- Mandatum** an morte finiatur 3.81.23
- Mandatum** & mandato in ablativo, quomodo differant 4.188.28
- Man^o** apud I.C. duplex est brevis & longa 3.24.44
- Manumissio** in fraudem creditorum facta, de jure nulla est 2.512.8
- Manumissio** servus, emancipatio liberis hominibus competit 1.50.25
- Manumissio** morti comparatur 2.279.38
- Mariti** dominium non in atrocitate, sed in pietate consistere debet 1.51.32
- Maritus** nec alienare fundum dotalem potest nec servitutem ei imponere 3.96.46
- Maritus** quo casu fiat rei dotalis domin^o 2.182.34
- Maritus** habet tacitam hypothecam pro dote consequenda 4.231.52
- Maritus** si dotem uxori legaverit, legatum valet 2.283.56
- Maritus** non habet causam lucrativam ex promissione dotis, sed est similis creditori 4.242.27
- Maritus** an possit uxori suae curator dari 1.111.28
- Maritus** fit dotis dominus naturalis per traditionem 2.179.27
- Maritus** an sit dotis dominus civilis, an vero naturalis 2.179.28
- Maritus** jure Sax. est legitimus uxoris suae curator 1.111.30
- Masculorum** & feminarum cur in jure & legibus interdum mentio fiat 1.47.5
- Mater** non potest repetere alimenta qua filio suo praestitit 1.43.40
- Materia**rum diversitas non inducit jurium falsitatem 4.112.27
- Mater** & avus maternus an possint liberos suos silentio praeire 2.219.9
- Mater** exclusa à substituto pupilli, si magna egestate prematur, substitutum agere potest, ut sibi alimenta praestet 2.248.27
- Mater** an liberos in potestate habeat 1.56.2
- Mater** si dederit tutorem in testamento, cur inquisitione in eum opus sit 1.85.25
- Mater** à pupilli bonis excluditur per substitutionem pupillarem 2.248.25
- Mater** an etiam filio pupillariter substituere possit 2.244.7
- Mater**em qui potest usucapere, potest etiam partum usucapere, qui sequitur matrem 4.153.22
- Matrimonium** inter invitos non contrahitur 1.62.28
- Matrimoniorum** tria genera apud Romanos 1.52.31
- Matrimonium** an solo contrahentium consensu jure canonico fieri possit 1.61.24
- Matrimonium** an sit spirituale 1.61.22
- Matrimonium** in adoptione, in ascendentibus & descendantibus esse non potest 1.67.42
- Matrimonium** solvitur impotentia 1.69.49
- Matrimonium** quomodo hodie solvatur 168.47
- Matrimonium** mutuo dissensu non dissolvitur 1.59.16
- Matrimonium** contrahentes legitimam debent habere aetatem 1.59.17
- Matrimoniorum** libertas non impeditur consensu parentum 1.60.20
- Matrimonio** soluto an cesset affinitatis vinculum 2.240.21
- Matris** consensus an necessarius in nuptiis 1.60.2
- Matris** praeiudicium est pro exheredatione 2.253.3
- Merces** an detur vel interveniat in mandato 4.188.26
- Merces** venales illata in domum aliquam, an sine tacite obligata creditori 4.158.41
- Mercedis** remissio quando peti possit in conductione 4.187.19
- Metum** inferre est delinquere 4.214.17
- Miles** si in testamento liberos suos silentio praetereat silentium ejus an pro exheredatione recte habeatur 3.212.8
- Miles** quis sit dicendus & quid in eo requiratur 2.205.3
- Milites** an prout volunt & possunt, testamentum facere queant 2.208.11
- Miles** ne volens quidem ad tutelam admittitur 3.49.21
- Milites** quando privilegiis testamenti militaris gaudeant 2.20.14
- Milites**

INDEX.

<i>Milites à fidejussorio contractus excluduntur</i> 3.48.	<i>ni, & pro alio fidejuber</i> 1.49.20
19	<i>Mulier quomodo adversus maritum, dote restitu-</i>
<i>Milites surdi & muti an in testamenti factione ex-</i>	<i>enda nomine agere possit</i> 4.240.18
<i>cludantur</i> 2.213.19	<i>Mulier potest esse testis in testamento ad pias cau-</i>
<i>Milites qui curationis gratia in quiete sunt, an pri-</i>	<i>sas</i> 2.193.9
<i>villegio militari gaudeant</i> 2.213.22	<i>Mulier in dote causa preferitur ei, qui creditur</i>
<i>Milites cur intra annum à bello, in pace adhuc</i>	<i>marito pecuniam in rerum suarum refectionem</i>
<i>gaudeant militari privilegio</i> 2.207.10	4.219.41
<i>Militis privilegium an sit, quod possit ex parte te-</i>	<i>Mulier cur dicatur nobilitari genere mariti</i> 1.78
<i>status & ex parte intestatus decedere</i> 2.106.5	28
<i>Militis testamentum an testes requirat</i> 2.317.21	<i>Mulier an & cur testis in testamento esse non possit</i>
<i>Militum privilegia unde orta sint</i> 2.106.6	2.199.14
<i>Militum privilegia an hodie cessent</i> 2.209.13	<i>Mulierem posse renunciare beneficio Velleiani</i> 3.
<i>Militia & dignitas olim non solvit patriam pete-</i>	50.22
<i>statem</i> 1.77.22	<i>Mulieres pro aliis intercedentes, perpetuam habent</i>
<i>Militia quid sit, & an legari possit</i> 2.279.40	<i>exceptionem qua tuta esse possint</i> 3.50.23
<i>Militia aliud est quam peculium castrense</i> 1.43.42	<i>Mulier damnum non patitur</i> 3.50.24
<i>Minor 25. annis si quis tutor in testamento detur,</i>	<i>Mulsum si quis ex vino & melle fecerit, commu-</i>
<i>an datio ista valeat</i> 1.87.21	<i>nem speciem facit</i> 2.133.19
<i>Missus in possessionem ex primo decreto, an incidat</i>	<i>Munera patrimonialia, numero liberorum non</i>
<i>in poenam</i> 4.273.32	<i>excusantur</i> 1.104.4
<i>Missus ex secundo decreto in possessionem quid ac-</i>	<i>Munera publica seu civilia quotuplicia sint</i> 1.
<i>cipiat</i> 4.273.33	104.5
<i>Mixta actiones quot sint</i> 3.93.30	<i>Munera publica multum differunt ab honoribus</i>
<i>Mixta actiones non tantum poenales sunt, sed et-</i>	1.104.6
<i>iam reales</i> 4.195.6	<i>Munus & donatio quomodo differant</i> 2.173.22
<i>Mixta actiones quomodo reales sint, & quomodo</i>	<i>muros urbis transcendentes an & quando capite</i>
<i>item personales</i> 4.206.16	<i>puniantur</i> 2.125.33
<i>Monachi Franciscani non sint capaces heredita-</i>	<i>Mutui ratio est ut quantitas in eodem genere re-</i>
<i>tis</i> 2.23.28	<i>stituatur, & aliud pro alio detur</i> 3.23.39
<i>Mora quando recte sic dicatur</i> 4.180.13	<i>mutus an possit legare</i> 2.303.6
<i>Mora quotuplex sit</i> 4.163.8	<i>mutuum an recte dicatur quod ex meo tuum fa-</i>
<i>Mora quot modis fiat</i> 4.204.4	<i>ctum est</i> 3.20.21
<i>Morbus non tollit privilegia</i> 2.214.23	<i>mutuum quod consumptione conciliatur, an vere</i>
<i>Mortis causa qui donare & capere possint</i> 2.174	<i>mutuum sit</i> 3.22.31
18	<i>mutuum in quibus consistat</i> 3.23.38
<i>Mortis causa donatio, an vera sit donatio</i> 2.174.14	<i>mutuum dans an semper dominus rei esse debeat</i>
<i>Mortis causa donatio in testamento fieri non potest</i>	3.234.1
2.196.7	<i>mutuum conciliandi quot modi sint</i> 3.22.33
<i>Mulier intra tempus luctus nubens, an haeres fieri</i>	<i>mutuum dare qui possint</i> 3.21.34
<i>possit</i> 2.233.29	<i>mutuum an recte dicatur contractus</i> 3.21.26
<i>Mulier & fiscus quomodo differant</i> 4.231.51	<i>mutuum per brevem manum quid sit</i> 4.179.33
<i>Mulierum infirmitati saepe contra regulas juris</i>	<i>mutuum dans an asimationem accipere possit</i> 4.
<i>succurritur</i> 4.230.47	179.34 (res 3.21.28
<i>Mulier quando ad fidejussione admittatur</i> 3.50.27	<i>mutuum an possit fieri & contrahi inter ignoran-</i>
<i>Mulier an possit renunciare beneficio S Cti Velleja</i>	<i>mutuum an sit contractus juris gentium</i> 3.21.29
	SS 2 Nega-

I N D E X.

N.		vero est causa remota	4.136.2
N egatoria actio quid sit	4.144.49	Obligatio efficax an esse possit inter patrem & filium in potestate constitutum	4.189.38
Negatoria est effectus confessoria	4.145.52	Obligatio nobis non solum per nosmetipsos sed etiam per eas personas, quae in potestate nostra sunt acquiritur	3.100.1
Negatoria quibus verbis concipiatur nihil interest	4.144.51	Obligatio civilis an sine consensu esse possit	3.18.14
Negotiorum actio an quis teneatur, quia aliqua negotia non gessit	3.90.16	Obligatio quot modis tollatur & extinguatur	3.101.5
Negotium an sufficiat utiliter captum esse, si non respondeat eventus	3.90.17	Obligatio naturalis, nullam parit actionem	3.20.23
Negotia alterius sine mandato administrans, exactissimam diligentiam praestare tenetur	3.90.10	Obligatio naturalis est ex pacto nudo, qua non producit actionem	4.145.55
Negotiorum gestorum justam habere causam negotia suscipiendi necesse est	3.89.8	Obligatio stipulationum quibus conditionibus suspendatur	3.39.14
Negotiorum gestio, an ad absentes tantum respiciat & referatur	3.89.9	Obligatio in id quod ex aequo & bono est praestandum, quomodo intelligatur	3.60.6
Negotiorum gestio utilis an etiam ad eum pertineat qui negotia gessit	3.91.20	Obligatio an nobis etiam per liberam personam acquiratur, & quomodo	3.100.3
Negotiorum gestio cur inter quasi contractus referatur	3.87.4	Obligatio est vinculum juris, non consistens in propriis viribus	3.18.15
Nobilitas ex adoptione non tribuitur & quare	1.78.27	Obligatio naturalis nullam necessitatem in se continet	3.19.16
Nomine alieno an simpliciter quis agere non possit	4.248.4	Obligationem naturalem duplicem esse, naturalem civilem, & naturalem tantum	3.19.17
Novatio quid sit & quando fiat	3.103.10	Obligationum an recte quatuor genera ponuntur	3.19.18
Noxa & noxia vocabula an differant	4.244.34	Obligationes ex contractu, quot modis fiant	3.19.19
Numini cur dicantur res incorporales	2.143.2	Obligatio qualiter contrahitur, olim non erat in obligationum numero	3.20.20
Nummi sunt iurisperitorum facti	3.61.10	Obligationum effectum esse contractus	3.16.4
Nummi mutui dati an possint adhuc dici nostri	4.179.32	Obligationes solo consensu contracta quae sunt	3.59.1
Nuptiae inter ascendentes & descendentes sunt prohibita in infinitum	1.65.38	Obligationem tollit, non tantum qui solvit, sed etiam qui mandat solvi	3.102.12
Nuptiae qualis sint conjunctio	1.57.9	Obligationes nudo consensu distrabuntur	3.104.25
Nuptias consensus facit non concubitus	1.63.32	Obligationes ex delicto nascentes quot sint	4.180.1
Nuptias binas uno tempore qui constitutas habet, quando puniatur	4.295.45	Obligationi constituta renunciare, adversario non consentiente nemo potest	3.63.21
Nuptiarum vocabulum dupliciter accipitur	1.63.31	Obligatio an concessa & permissa sit	3.32.21
Nuptiarum definitio non competit contubernio	1.58.13	Occidere & causam ad id dare sunt paria	4.120.26
Nuptiarum seu matrimonij individuitas, quomodo & quare ratione intelligatur	1.59.14		
O.			
O bligatio civilis an possit tolli per exceptionem iurisjurandi.	4.261.38		
Obligatio est causa proxima actionum, contractus			

Officio

I N D E X.

Officio iudicis absolvendus est is, qui ante sententiam satisfacit auctori	4.252.36	Peculium castrense manet apud filium, soluta etiam patria potestate	4.165.15
Officium iudicis nullam obligationem presupponit	4.140.24	Peculium adventitium hodie non confertur	2.186.39
Opera an in usufructu contineantur	2.150.29	Pecunia debita oblatio, depositio et consignatio, obligationem tollit	3.104.26
Optio legati per procuratorem fieri nequit	2.288.9	pecuniam numeratam accipiens, an ita obligatus dicatur, ut statim conveniri in actione queat	3.25.49
Optionis legatum qui habet, quid eligere possit	2.189.12	pecunia sumptio, et levamen inopia	3.23.37
P.		peremptoria exceptiones tam ante, quam post litis contestationem in iudicio proponi possunt	4.200.30
Pacta an et quomodo per interrogationes et responsiones fiant	3.37.3	peremptoria exceptiones semper agenti obstant	4.261.31
Pacta eo animo sunt, ne inde actio oriatur	3.18.12	peremptoria exceptiones quid sint et quae	4.259.26
Pactio communium dominorum an facere possit, ut non liceat a communione discedere	1.207.27	perjurium detectum quomodo puniatur	4.167.26
Pactio de retrovendendo an praescribatur	2.165.26	permutationis vocabulum generale est, et omnes contractus continet	4.224.18
Parentes coguntur liberos suos in matrimonium collocare et dotare	4.230.45	persona an sint obiectum juris	1.46.3
Pater adoptivus moriens, si filium arrogatum exheredat, iubetur ei quartam partem omnium suorum bonorum relinquere	1.76.18	persona juris quotuplices sint	1.18.17
Pater an possit deteriorare peculium filii	4.165.16	persona libera non admittunt estimationem	4.214.11
Pater an ex contractu filii tantum peculio tenetur conveniatur	4.164.13	personarum divisio summa et prima qua sit	1.464.23
Pater an possit esse testis in testamento filii militis de castrensi peculio testamentum facientis	2.200.27	personalia personam non egrediuntur	3.10.23
Pater uxoris an soluto matrimonio privilegium nullum habeat	4.240.22	personis incertis non potest legari	2.302.2
Pater an habeat actionem servi utilem adversus supratres suarum filiarum	4.217.33	personis incertis ex certis personis legari recte potest	2.303.9
Patres familias qui sint	1.81.2	persuasor servi corrupti quibus actionibus teneantur	4.213.9
Patria potestas tollitur emancipatione, tam in naturalibus quam in adoptivis	1.78.25	pestis tempore an pauciores testes adhiberi in testamento possint quam septem	2.201.29
Patria potestas quid sit	1.56.1	petens minus in iudicio, quam sibi debetur, non praesumat sibi quo minus, quod reliquum est, petere possit	4.239.15
Patria potestas quotuplex sit	1.56.3	petitio hereditatis an sit actio mixta ex reali et personali	4.226.33
Patria potestatis causa quot sine	1.56.4	pictura an in accessione cedat tabula	2.135.24
Patrimonium uxoris est triplex	1.11.31	pignore an tantum res mobiles tradi possit	3.30.17
Patris affectio maior esse praesumitur in eum filium, qui adhuc in potestate est	1.41.37	pignora qui acceperunt, privilegiis omnibus praeserviuntur	4.131.48
Pauliana vocatur actio in factum	4.157.34	pignoris alienationem quid indicat	2.183.37
Pauliana actio, potest etiam personalis dici et quare	4.149.5		
Pauliana actio iustam causam requirit	4.150.2		
Pauliana actio an sit in rem	4.149.2		

INDEX.

<i>Pignus & debitoris & creditoris gratia datur</i> 3. 32.18	<i>pœnalia iudicia publica an ad heredem transeant defuncto reo</i> 4.251.34
<i>Pignus & hypotheca quomodo differant</i> 4.158.	<i>pœnalia actionum nomine, qua actiones hic intelligantur</i> 4.194.2
40	<i>porta non simpliciter, sed quodammodo sancta sunt</i> 2.125.32
<i>pignus cur inter contractus referatur</i> 3.31.16	<i>possessio nulla acquiritur nisi corpore & animo si mul</i> 2.227.8
<i>pignus alienare potest creditor ex conventionione expressa facta</i> 2.183.36	<i>possessio differt à proprietate juris</i> 4.130.3
<i>pœnare respectu rei consideratur & taxatur</i> 4.118	<i>possessio bonorum duplex est, naturalis & civilis</i> 1.24.5
12	<i>possessio diutina quam defunctus bona fide nactus erat in heredem continuatur, licet ipse sciat rem esse alienam</i> 2.163.24
<i>pœna temere litigantium triplex</i> 4.290.2	<i>possessio naturalis si amittatur quomodo restitui possit</i> 4.271.27
<i>pœna l. Iulia repetundarum qua sit</i> 4.297.	<i>possessio solo animo potest amitti</i> 4.270.23
55	<i>possessio ad usucapionem necessaria, qualis intelligatur</i> 2.160.13
<i>pœna eorum qui iuramentum calumnia prestare detrectant</i> 4.290.6	<i>possessio requirit certum & iustum titulum</i> 2.160.14
<i>pœna pecuniaria ex inficiatione an duplum sit vel triplum</i> 4.290.8	<i>possessio & proprietates quomodo discernantur</i> 2.186.41
<i>pœna injuria ad estimationem hodie frequentantur</i> 4.129.20	<i>possessio est causa usucapionis ut & dominii</i> 2.158.9
<i>pœna adulterij capitalis in pecuniariam multis in locis est mutata</i> 4.295.40	<i>possessio dejectus qua ratione possit intentare interdictionem, uti possidetis</i> 4.271.26
<i>pœna adulterij qua fuerit</i> 4.295.37	<i>possessionis vocabulum quomodo sit accipiendum</i> 1.158.7
<i>pœna venit ex sententia iudicis</i> 3.55.45	<i>possessionis recuperanda interdicta qua sint</i> 4.272.31
<i>pœna contrahentes alium qualis detur</i> 4.167.19	<i>possessor bona fidei lucratur fructus pro cultura & cura</i> 2.17.30
<i>pœna actionis de albo corrupto cui applicetur</i> 4.67.30	<i>possidere quomodo quis dicatur</i> 4.270.22
<i>pœnales actiones sunt perpetuae, & heredibus etiam dantur</i> 4.214.12	<i>posthumi prateriti testamentum non rumpunt, nisi nascuntur</i> 2.254.5
<i>pœnalia non sunt extendenda ad casus non expressos</i> 4.205.9	<i>posthumi possunt querelam inofficiosi testamenti instituire</i> 2.260.10
<i>pœnibus actionibus, pœnalia etiam iudicia respondent</i> 4.291.11	<i>posthumus alieno an legari possit</i> 2.304.12
<i>pœnam qui exigit pignori incumbere videtur</i> 4.195.8	<i>posthumus exheredari non potest</i> 2.219.12
<i>pœna eius qui plus in iudicio petit</i> 4.239.14	<i>posthumus alienus incertis personis annumeratur</i> 2.304.11
<i>pœna furti hodie qua sit, & an etiam civilis esse possit</i> 4.97.15	<i>potestas suscepta tutela non excusat</i> 1.108.19
<i>pœnales ex maleficiis actiones an & quando in heredem competant</i> 4.251.30	<i>precarius latam saltem culpam praestat</i> 3.30.8
<i>pœna eorum quidquid possum aut suspensum habent ex loco, ubi si decidat nocere alius possit, qua</i> 4.131.31	<i>precarius cur interdum contractibus annumeretur</i> 3.19.5
<i>pœnales actiones an & quando in heredem defuncti dantur</i> 4.194.4	
<i>pœnales actiones an recte dividantur in simplices & mixtas</i> 4.195.5	

Pra-

I N D E X.

<i>Prædia vectigalia an usufructu possint</i>	4.153.21	<i>Privilegium unde dicatur</i>	3.9.10
<i>Item 2.162.20</i>		<i>Probatio in iure an ejus esse possit, qui aliquid possidet</i>	2.180.43
<i>Prædia urbana à rusticis quomodo distinguantur</i>	2.147.17	<i>Probatio minima sufficere potest in notoriis</i>	4.298.65
<i>Prædium rusticum potest dici urbanum, & contra, diverso respectu</i>	2.147.19	<i>Procurator an ad crimina publici iudicii persequenda admittatur</i>	4.252.39 (2.187.42)
<i>Prajudiciales actiones an recte dicantur esse reales</i>	4.174.4.	<i>Procurator scienti & ignorantis acquirere potest</i>	4.248.9
<i>Prajudicialibus actionibus an opus habeamus, & an sint necessaria</i>	4.178.15	<i>Procurator quomodo constituatur</i>	4.248.10
<i>Prajudiciorum genera aliquot</i>	4.175.8	<i>Procurator an cogi possit ut defendat</i>	4.248.11
<i>Prajudiciales actiones quibus prajudicent</i>	4.176.11	<i>Procurator reconventus cogitur eum defendere, cuius nomine agit</i>	4.248.11
<i>Prajudicia continentur actionis vocabulo pinguius accepto</i>	4.174.3	<i>Procurator rei aliena nemo esse potest sine satisfactione</i>	4.148.12
<i>Prajudicialibus actionibus prajudicatur aliis quaestionibus, quæ inter actorem & rem moventur</i>	4.175.7	<i>Procurator quando cogatur satisfactionem prestare quod dominus rem ratam sit habiturus</i>	4.250.25
<i>Prajudicialis actio prima, an sit civilis</i>	4.177.20	<i>Procurator infamis an admittatur</i>	4.261.33
<i>Prajudicialis actio tertia quibus detur</i>	4.178.26	<i>Procuratorio nomine qui agunt, infamiam evitari possunt</i>	4.291.9
<i>Prajudiciales actiones, an agant de rebus privatis, an vero de publicis</i>	4.175.6	<i>Procuratorio nomine, an & quando olim agere licuerit</i>	2.247.1
<i>Prajudicium nec debet fieri aliena cognitioni</i>	4.176.12	<i>Procuratorio nomine cur agere homines inciperint</i>	4.247.3
<i>Præses quādo de suspecto tutore cognoscat</i>	1.113.37	<i>Puberes sine curatoribus suis obligari possunt sed non bona sua annihilare</i>	1.98.15
<i>Præsides provinciarum an mutuum dare possint</i>	3.22.36	<i>Publica dicuntur quasi populi</i>	4.293.22
<i>Prescriptione non effici potest ne à communione discedatur</i>	4.207.33	<i>Publiciana cur dicatur utilis rei vindictio</i>	4.151.12
<i>Prescriptio in occupatione litoris quando non valeat</i>	1.122.12	<i>Publiciana quando locum habeat</i>	4.151.13
<i>Prescriptis verbis bona fidei actiones quot sint</i>	4.224.15	<i>Publiciana an etiam vero domino detur</i>	4.151.14
<i>prescriptio qua ratione possit esse exceptio</i>	4.258.14	<i>Publiciana actio non datur adversus suum dominum</i>	4.154.23
<i>Prætor cur produxerit rei vindicationem</i>	4.143.40	<i>Publiciana an pro servitutibus detur</i>	4.154.24
<i>Prætoria & stabula meritoria sunt urbanorum prædiorum non rusticorum</i>	2.147.18	<i>Publiciana an hodie sit necessaria</i>	4.158.19
<i>Prætoria actiones cur annua facta sint</i>	4.250.26	<i>Publiciana quomodo dicatur per quandam fictionem introductam esse</i>	4.183.20
<i>Præxis generalis est optima rerum magistra</i>	4.230.42	<i>Publico iudicio si actum sit, denegatur privatum, & vice versa</i>	4.200.38
<i>Præmium emtionis consistit in pecunia numerata</i>	3.62.17	<i>Pulsationis vocabulum in definitione injuria generaliter accipitur</i>	4.126.4 (18)
<i>Pretium est consummatio emtionis & venditionis, idemque locationis & conductoris</i>	3.70.4	<i>pupillaris substitutio quomodo vulgari insit</i>	2.244.245.19
<i>Princeps testamentum imperfectum corroborare, & ex eo quid capere non potest</i>	2.257.14	<i>Pupillari substitutioni an duo insint testamenti patrum</i>	2.245.20

Pupil-

I N D E X.

<i>Pupilli & furiosi comparatio non in omnibus valet</i>	<i>Quomodo dicatur, in mutuo quantitatem dari, & quantitatem restitui</i>	
1.94.7		3.21.30
<i>Pupillus in viuis tutores si dentur, an liberum caput retineant</i>		R.
<i>Pupilli praesentes, fictione quadam pro absentibus habentur</i>	<i>Rapina an gravius puniatur quam simplex furtum</i>	4.117.10
1.83.7		
<i>Pupillus an negotia alterius gerere possit</i>	<i>Rapina an privatum tantum maleficium sit, an vero etiam publicum</i>	4.116.1
3.90.12		
<i>Pupillo ut alimenta decernentur ad quem spectet</i>	<i>Rapina non est rerum immobilium</i>	4.116.2
1.113.40		
<i>Pupillus sine auctoritate tutoris quomodo obligetur</i>	<i>Rapina non est, ubi non est dolus</i>	4.116.3
3.48.15		
<i>Pupillus stipulari potest si fari queat</i>	<i>Rapina definitione cur non simul etiam raptus virginum contineatur</i>	4.116.5
3.38.4		
<i>Pupillus an & quomodo stipulari possit</i>	<i>Rapina vocabulum generaliter & specialiter accipitur</i>	4.17.6
3.41.22		
<i>Pupillus absque tutoris auctoritate, obligationem novare non potest</i>	<i>Raptor qua actione conveniri possit</i>	4.117.8
3.103.21		
<i>Pupillus per acceptilationem etiam sine tutoris auctoritate liberari potest</i>	<i>Raptor quomodo in quadruplum teneatur</i>	4.117.9
3.103.16		
<i>Pupillus quando suam conditionem meliorem facit, auctoritate tutoris non est opus</i>	<i>Raptor imprudens, an nulla actione teneatur</i>	4.119.15
1.93.3		
<i>Pupillus sine tutoris auctoritate, nec mutuo, nec indebiti solutione obligatur</i>	<i>Raptor bonorum paganorum quomodo puniatur</i>	4.118.13
3.26.50		
<i>Pupillus si damnum contrahit ex eo quod auctoritate tutoris faciat, tutor illud resarcire cogitur</i>	<i>Raptorem posse conveniri actione furti manifesti & nec manifesti</i>	4.118.11
1.94.8		
<i>Pupillus an & quomodo sine auctoritate tutoris obligetur</i>	<i>Raptores virginum quomodo puniantur</i>	4.296.54
1.94.9		
<i>Pupillus quare ex delicto obligari possit</i>	<i>Ratihabitio mandato comparatur</i>	3.118.11
1.95.10		
<i>Pupillus ex contractu non obligatur sine auctoritate tutoris</i>	<i>Realis injuria an sit omnium atrocissima</i>	4.128.13
11.95.11		
<i>Q</i> uadrupli appellatione in actionibus poenali- bus quid veniat	<i>Realium actionum tractatio cur precedat tractationem personalium</i>	4.142.35
4.212.3		
<i>Qualitates tres in heredis institutione observanda</i>	<i>Rebus principalibus duobus legatis, una extincta, altera debetur</i>	2.297.39
2.230.18		
<i>Qualitates diversae, diversas species non faciunt</i>	<i>Receptitia an recte dicatur effusa esse in actionem constituta pecunia</i>	4.163.9
4.141.27		
<i>Quartam auctam unde quis habere dicatur</i>	<i>Reciproca substitutio non facit novam substitutionis speciem</i>	2.239.6
264.11		
<i>Quasi contractus an aliqui sint</i>	<i>Reclamatoria actio à quo introducta</i>	5.132.37
3.87.1		
<i>Quasi contractus qui sint</i>	<i>Redhibitio quid sit in actione emti & venditi</i>	4.186.11
3.87.3		
<i>Quasi delictum quid sit</i>	<i>Redhibitoria actio quid sit</i>	3.65.30
4.131.29		
<i>Querela inofficiosi testamenti quid sit</i>	<i>Reipro derelicto habita, dominium statim amittitur</i>	2.139.35
2.258.13		
<i>Querelam inofficiosi fratres & sorores habent</i>	<i>Rei nostra furtum non fieri</i>	4.108.5
260.18		
<i>Querelam inofficiosi testamenti an parentes habeant</i>	<i>Rei vocabulum quomodo accipitur</i>	2.119.1
2.259.17		
	<i>Rei vindicatio an recte dicatur civilis actio</i>	4.43.39
	<i>Rei vendita periculum ad quem pertineat emptione jam perfecta</i>	3.63.23
		Rei

I N D E X.

<i>Rei vindicatio & Publiciana quomodo differant</i>	<i>Rescissio usucapionis quanto temporis spatio fieri possit</i>	4.154.25.	4.153.28
<i>Rei ejusdem nomine una tantum potest institui actio</i>	<i>Rescissoria actio quid sit</i>	4.199.30	4.154.26
<i>Rei vindicatio & prajudicialis actio quomodo differant</i>	<i>Respondens simpliciter, si de pluribus interrogatus sit, ad omnia respondisse videtur</i>	4.176.16	3.41.21
<i>Rei vocabulum quid significet</i>	<i>Restitutio nuda aditione pratoris impetratur</i>	1.46.2	4.190.40
<i>Rei vindicatio de omni legato competit</i>	<i>Res aliena si vendatur, potest evinci</i>	2.275.27	3.66.34
<i>Rei vindicatio quo sine detur legatario</i>	<i>Res in divisionem hereditatis non venientes qua sint</i>	4.250.10	4.206.19
<i>Rem non esse in commercio, & non habere aliquem rei commercium, differunt</i>	<i>Res fungibiles tantum in mutuum venire dicuntur, non alia</i>	2.280.41	3.21.25
<i>Rem sibi legatam qui emit, an pretium consequi possit</i>	<i>Res sacra quando possit fieri prophana</i>	2.281.49	2.123.22
<i>Rem unam & eandem an duo in solidum possidere possint</i>	<i>Res extra patrimonium, & in patrimonio qua sint</i>	4.272.29	2.119.5
<i>Rem mobilem nemini licet per vim rapere, etiamsi sua sit</i>	<i>Reipublica continentur sub rebus universitatis ib.</i>	4.129.16	6
<i>Replicationi an duplicatio, an vero triplicatio obijciatur</i>	<i>Res una sapius legata an sapius debeat</i>	4.262.36	2.282.50
<i>Replicationum restrictio</i>	<i>Res pignori data quando alienari possint</i>	ib. n. 37	2.280.45
<i>Replicatio & exceptio quomodo conveniant</i>	<i>Res creditori obligata, an legari possit</i>	4.282.12	2.80.46
<i>Repressalia litera quando dantur</i>	<i>Res seu bona praesentia donari possunt, non futura</i>	4.273.46	2.160.3
<i>Repressalia an jure divino prohibeantur</i>	<i>Res aliena legari potest & quomodo</i>	4.276	2.178.34
<i>si</i>	<i>Res ecclesia alienationem atq; ita legationem non facile admittunt</i>		2.279.35
<i>Repressalia & arresta differunt</i>	<i>Res sacra & religiosa differunt</i>	4.277.58	2.124.27
<i>Repressalia nulla expressa Imp. posteriorum sanctione sunt cassata</i>	<i>Res diversa eadem oratione non conjunguntur</i>	4.277.59	2.69.34
<i>Repressalia an omni jure sint licita</i>	<i>Res sua nemini servit</i>	4.274.43	2.144.5
<i>Repressalia quid sint</i>	<i>Res mea amplius quam semel mea esse non potest, sapius tamen potest deberi</i>	ib. n. 43	4.199.31
<i>Repressalia procedunt in ultimum subsidium</i>	<i>Res futura an legari possint</i>	4.275.44	2.278.32
<i>Repressalia habent speciem justi belli</i>	<i>Res aliena si legata sit, cujus commercium non est, vel qua haberi non potest, nihil debetur</i>	4.276.54	2.279.39
<i>Repressalia litera, an pugnent cum jure canonico</i>	<i>Res in dominio esse, & in bonis alicujus esse, differunt</i>	ib. n. 55	2.163.55
<i>Repressalia litera an non jure civili sint prohibita</i>	<i>Res sacra per constitut. Justin. alienari & obligari non possunt</i>	ib. n. 56	2.122.29
<i>Repressalia litera adversus quos non conferantur</i>	<i>Res furtiva quando usucapi possit</i>	4.275.48	2.162.21
<i>Repressalia an cum jure natura pugnent</i>	<i>Res incorporeales an recte desiniantur qua tangi non possunt</i>	ib. num. 49	2.143.1
<i>Rerum communio ex quacunque causa esse potest</i>	<i>Res aliena donari non potest</i>	3.92.27	2.172.8
<i>Rerum mobilium dotalium an fieri alienatio possit</i>	<i>Res aliena olim non nisi per damnationem relinquatur</i>	2.179.26	2.273.17
<i>Rerum inhonestarum nulla est communio</i>		3.79.4	Res

T T

Res

I N D E X.

<i>Res mobiles ab hostibus capta, praeda loco cedunt</i> 2.	<i>Scriptura ordo non impedit causam juris, & voluntatem testatoris</i> 2.305.20
<i>31.11</i>	
<i>Res in stipulatione deducenda quales sint</i> 3.40.17	<i>Senatus consultum Macedonianum quare intro-</i>
<i>Res in commodatum venientes quales sint</i> 3.29.2	<i>ductum</i> 4.243.32
<i>Res in qua emptio consistit, qualis esse debeat</i> 3.62	<i>Sententia iudicis an possit esse certa cum petitioli-</i>
<i>15</i>	<i>belli sit incerta</i> 4.239.13
<i>Res sacra an possit esse in commercio, & an vendi possit</i> 3.62.16	<i>Sequestratio quid sit, & quid in ea spectandum</i> 3.30.
<i>Res vendita & nondum tradita cui pereat</i> 3.64.15	<i>Servi similes sunt mortuis</i> 1.48.12 (12)
<i>Res non recte dividuntur, quot sint in patrimonio vel extra patrimonium nostrum</i> 2.119.2	<i>Servi an recte a servando dicantur</i> ib. n.16
<i>Reus non satisfaciat, ubi defensor ejus praestat satisfactionem, iudicatum solvi</i> 4.250.16	<i>Servi corrupti actio an civilis dici possit</i> 4.213.6
<i>Reus qui plus negat, non incidit in poenam</i> 4.244.35	<i>Servi an semper sint alterius dominio subiecti</i> 1.48.14
<i>Reus an & quomodo actor dici possit</i> 4.257.7	<i>Servi corrupti actio potest interdum cum alia actionibus concurrere</i> 4.214.13
<i>Reus in quo statu causa possit fieri actor</i> 4.257.8	<i>Servus an possit fieri injuria</i> 4.128.18
<i>Reus qui carceribus relevatur, iuramentum praestare cogitur</i> 4.249.22	<i>Serviana actio quid sit</i> 4.157.35
<i>Ripa quomodo publica dicantur</i> 2.122.14	<i>Serviana actio an sit pratoria vel civilis</i> 4.149.6
<i>Ruptura testamenti per agnationem sui haredis quot modis fiat</i> 2.153.2	<i>Servitus servitutis esse non potest</i> 2.119.4
<i>Rufardi auctoritas quantal</i> 2.272.10	<i>Servitus an in fundo feudali constitui possit, in scio & invito feudi domino</i> 3.96.44
<i>Rusticis consultum est ut 5. testes in testamento adhibere possint, si plures non adsint</i> 2.197.19	<i>Servitus ad tempus constitui non potest</i> 3.9.47
<i>Rusticorum & militum cur non sit eadem conditio in faciendo testamento</i> 2.307.7	<i>Servitus ususfructus an morte, itemque maxima & media capitis diminutione extinguatur</i> 2.150.31.
S.	<i>Servitus quomodo dicatur esse ex jure gentium</i> 1.48.3
<i>Sacra res quales sint</i> 2.122.16	<i>Servitus alius tollendi an constitui possit</i> 2.147.20
<i>Salarium non potest peti actione mandati, sed extra ordinem</i> 3.81.16	<i>Servitus non accipiendi flumen, an vere sit servitus</i> 2.148.21
<i>Satisfactio quid sit</i> 4.249.14	<i>Servitus prospectus an pro sit pradiis</i> 2.144.9
<i>Satisfactio quot modis fiat</i> 4.249.15	<i>Servitus pacto stipulationis & ultima voluntate an recte constitui possit</i> 2.148.22
<i>Satisfactionis finis quis sit</i> 4.248.13	<i>Servitutes urbanorum pradiorum quales sint</i> 2.147.16
<i>Satisfactio an etiam nuda promissione fieri possit</i> 4.249.17	<i>Servitutes generaliter transeunt ad heredem</i> 2.145.11
<i>Scelus perpetrantes ad asyla frustra confugiunt</i> 1.53.	<i>Servitutes reales mixtam causam obtinent</i> 2.145.12
<i>Scholaris an sine venia petitione possit Doctorem suum in jus vocare</i> 4.169.37	<i>Servitutis definitio an sit probanda</i> 2.143.3
<i>Scriptura ad nuptias non est necessaria</i> 1.65.35	<i>Servitutes quomodo in bonis esse intelligantur</i> 2.119.3
<i>Scripturam non ex necessitate juris adhiberi in emptione</i> 3.63.20	<i>Servitutes an praescribantur</i> 2.152.49
<i>Scriptura non est de substantia juris scripti</i> 1.40.29	<i>Servitutes personales possunt locari</i> 3.72.17
<i>Scriptura non requiritur de necessitate in emptione & venditione</i> 4.186.6	<i>Servo an & quomodo dari tutor possit</i> 1.82.6
<i>Scriptura an in emphyteusi requiratur</i> 3.74.25	<i>Servo alieno legato mortuo vel manumisso, nihil debetur</i> 2.279.37
<i>Scriptura cur in contractibus adhibeatur</i> 3.37.26	Ser-

I N D E X.

<i>Servorum omnium eadem est conditio</i>	1.49.18	<i>Solvere aliquid pro alio quando liceat</i>	3.101.9
<i>Servum proprium qui interficit an puniri possit</i>	4.119.14.	<i>Solutio particularis invito creditore fieri non potest</i>	3.101.8
<i>Servum alienum ad faciendum furtum sollicitans, & furti & servi corrupti actione tenetur</i>	4.110.16	<i>Solutio indebiti errore facta quasi contractum gignit</i>	3.95.39
<i>Servus pro derelicto habitus, si quid stipuletur, id nullius est momenti</i>	2.139.34	<i>Solutio principali, tollitur et accessorium</i>	3.101.13
<i>Servus ex contractibus non obligatur</i>	4.243.29	<i>Solutionem particularem creditor admittere non tenetur</i>	4.252.38
<i>Servus tutor dari non potest</i>	1.86.19	<i>Solutione ab uno fidejussorum facta, an obligatio extinguatur</i>	3.53.40
<i>Servus alienus an possit tutor dari testamento</i>	1.87.20	<i>Solutione ejus quod debetur, obligationem extinguere, quomodo intelligendum sit</i>	3.101.6
<i>Servus necessario ultimo loco substitui potest</i>	2.238.3	<i>Solutione an possit tolli obligatio</i>	3.202.10
<i>Servus proprius sine libertate tutor datus, an libertatem accepisse putandus sit</i>	1.86.18	<i>Solutio an sit juris naturalis, an vero etiam juris civilis</i>	3.102.11
<i>Servus si adoptetur non quidem sit filius, sed sit tamen liber</i>	1.75.11	<i>Solvens per errorem, re obligatur</i>	3.24.45
<i>Servus alienus num post domini mortem recte heredes instituantur</i>	2.229.16	<i>Spadones cur possint adoptare, cum tamen castrati id non possint</i>	1.77.20
<i>Servus veteranus cur sic dicatur</i>	1.49.9	<i>Spadones a tutela onere non excusantur</i>	1.110.20
<i>Servus publicus cur possit facere testamentum, quod alii servi non possunt</i>	1.49.20	<i>Specificatio quid requirat</i>	2.133.20
<i>Servus qua ratione possit actionem habere</i>	4.177.24	<i>Specificationis quot fuerint sententia</i>	2.134.21
<i>Servus vel res alia, si generaliter legatur, electio est penes legatarium</i>	2.287.1	<i>Spes in favorem contractuum vendi potest</i>	2.178.33
<i>Servus potest esse communis ex contractu societatis</i>	3.94.34	<i>Spoliatus ante omnia est restituendus</i>	4.275.45
<i>Socer quomodo conveniri possit</i>	4.240.19 (249.20)	<i>Sponsalia fieri possunt inter absentes & praesentes</i>	3.38.5
<i>Socer mariti non est parentis loco ut socer uxoris</i>	4.3.78.1	<i>Sponsalia sunt spes nuptiarum</i>	1.57.6
<i>Societas in quibus rebus contrahatur</i>	3.79.6	<i>Sponsalia à Canonistis non recte distinguuntur in sponsalia de presenti, & de futuro</i>	1.57.7
<i>Societas potest fieri sub conditione</i>	3.79.7	<i>Sponsalia sunt pacta non contractus</i>	1.57.8
<i>Societas admittit conventionem de partibus damni & lucri inaequalibus</i>	3.89.8	<i>Sponsi vel sponsa nullus est luctus</i>	1.64.33
<i>Societas leonina & iniquissima qua sit</i>	3.80.9	<i>Sponsus sponsa sua curator dari non potest</i>	1.111.29
<i>Societas ultra mortem extendi non potest</i>	4.207.30	<i>Sportula quid sint</i>	4.214.13
<i>Societas quamdiu maneat</i>	3.80.12	<i>Spurii querelam inofficiosi testamenti in testamentum matris habent</i>	2.260.21
<i>Societatem contrahentes, renunciare possunt quoties libet</i>	3.80.13	<i>Statu liber, quomodo servus sit & quando liber</i>	1.47.7.
<i>Societas an morte socii solvatur</i>	3.80.14. (3.89.3)	<i>Status hominis quid contineat</i>	4.177.18
<i>Societatis definitio an multa superflua contineat</i>	4.207.18	<i>Status sui, ut nec membrorum suorum, nemo est dominus</i>	4.176.17
<i>Societatis coitio nulla est aeterna & perpetua</i>	4.207.18 (competentia 4.241.24)	<i>Stipulatio alia in dando, alia in faciendo aliquid consistit</i>	3.39.10
<i>Socius si adversus socium agat, datur ei exceptio</i>		<i>Stipulatio in extraneum collata quando inutilis sit</i>	3.40.19

I N D E X.

- Stipulationem quando aliter quis promittit, quam interrogatus est, vitiosam esse* 3.40.20
- Stipulatio est causa verborum obligationis* 3.37.1
- Stipulatio quid sit* 3.37.2
- Stipulatio impossibili conditione vitatur* 3.41.23
- Stipulatio & constitutum quomodo differant* 4.162.7
- Stipulatio requirit interrogationem & responsionem commodam.* 3.38.6
- Stipulatione facta, an res statim peti possit* 3.39.12
- Stipulatione non constituitur mutuum* 3.21.32
- Stipulationes alia certa sunt, alia incerta* 3.38.9
- Stipulationes ratione causa efficientis sunt in quaduplici differentia* 3.39.15
- Stipulationes pratoria quotuplices sint* 3.40.16
- Stipulatio est esse non gentium sed juris civilis* 3.38.8
- Stipulationum conditio quotuplex sit* 3.39.15
- Stipulationum quadam mixtura est* 3.39.11
- Studio in Academiis & pedelli eorum ubique pro civibus habentur.* 4.275.47
- Studiosos qui in Academiis corrumpunt, actione servi corrupti conveniri possunt* 4.217.20
- Studioforum magna sunt privilegia quia per eos totus illuminatur mundus* 1.43.39
- Stuprum in vilibus personis non punitur, si non est violentum* 4.294.33 (2.206.4)
- Stigma militibus cur hodie non, ut olim, inuratur*
- Substitutio an possit institutionem precedere in testamento* 2.237.1 (2.246.22)
- Substitutio quid sit* 2.237.1
- Substitutio potest fieri in tot gradus, quot testator voluerit* 2.237.2
- Substitutio an semper debeat esse conditionalis institutio* 2.238.4 (239.5)
- Substitutio directa an recte dicatur duplex esse* 2.
- Substitutio exemplaris novam speciem non facit* 2.
- Substitutio compendiosa quid sit* 2.240.9. (239.8)
- Substitutionis quot sint species* 2.240.10. (240.11)
- Substitutio vulgaris an etiam à matre fieri possit* 2.
- Substitutio vulgaris sit semper in casu nondum acquisita hereditatis* 2.240.12
- Substitutio eadem respicere putatur, quae sunt in institutione expressa* 2.141.13
- Substitutus hodie ad utramque partem admittitur instituto deficiente.* 2.242.14
- Substitutus an nunquam admittatur una cum instituto* 2.243.15
- Substitutus alicui filio impuberi in vulgarem casum, an si filius impubes moriatur, & mater superstes suam legitimam portionem auferat, ipse excludatur* 2.247.24
- Successio ab intestato quid sit lib.* 3. pag. 6. num. 1.
- Successio quot modis fiat* 3.6.3 (sint 2.226.6)
- Successio & hereditas an pro rebus, ipsis accipienda*
- Successio fieri quando fiat.* 3.10.24
- Successionis quis sit primus ordo* 3.7.6
- Successores negotiorum gestorum quia actione continentantur* 3.91.19
- Summus studiorum causa dati inter quasi castrensia peculia referuntur* 1.42.38
- Summus deducere qualis possessor possit* 2.136.27
- Summus in liberorum studia à parente vivo utiliter facti, an mortuo parente in divisione hereditatis conferendi sint* 1.42.35
- Summus in studia utiliter factos non conferri* 1.42.36
- Summus in studia facti post patris obitum, conferuntur* 1.44.43 (213.8)
- Surdi & muti an testamentum facere possint* 2
- T.
- T***abula prioris testamenti jure facta, quando per tabulas posterioris irrita fiant* 2.256.12
- Taciturnitas pro voluntate accipitur* 4.164.14
- Talionis poena cur fuerit inventa* 4.293.26
- Testamentaria prohibitionem effici non posse, ne à communione discedatur* 4.207.31
- Testamenti vis omnis ab herede dependet* 2.291.19
- Testamenti militaris definitio, an codicillis competat* 2.205.1
- Testamenti definitio an conveniat codicillis* 2.191.4
- Testamenti factio an sit juris publici & civilis, an vero iurugentium* 2.192.5
- Testamenti inofficiosi nulla est actio* 4.200.36
- Testamenti factio cum servus est ex persona domini* 2.228.14
- Testamentorum materia praeter ceteris omnibus utilitate & subtilitate excellit* 2.190.1
- Testamentum militare à codicillo militari quomodo differat* 2.205.1
- Testamentum*

I N D E X.

- Testamentum quamdiu valeat* 2.253.1 (200.25.
Testimonium mulieris quando admittatur 2.
Testamentum unde sit appellatum 2.190.2
Testamentum quid sit 2.191.3
Testamentum uno contextu scribendum 2.195.15
Testamentum principi oblatum, testibus & aliis solennitatibus non indiget 2.20.30
Testamentum quomodo obligandum sit 2.198.22
*Testamentum imperfectum cur & quando susci-
neatur* 2.256.13
*Testamentum an confirmetur quoad instituti non
alterius cuiusdam heredis* 2.220.13
*Testamentum per exheredationem patris & ma-
tris infirmatur, quoad institutionem* 2.220.14
*Testamentum in civitate factum, antequam quis
capite minutus fuit, an valeat* 2.213.21
Testamentum quomodo rumpatur mutatione 2.
254.7.
*Testamentum non mutatur sola & nuda volun-
tate, nisi ea expresse & claro aliquo signo evi-
denter demonstretur* 2.255.8
Testamentum irritum quid sit, & quomodo fiat,
2.255.9.
*Testamentum an etiam minima capitis diminu-
tione irritum fiat* 2.256.10
Testamentum an rumpatur agnitione 2.253.4
Testamentum cur tot solennitates habeat 2.192.6
*Testamentum ad pias causas, si duos habeat te-
stes, ratum habetur* 2.192.7
*Testator si silentio prateritis filium suum in testa-
mento, an testamentum valeat* 2.217.7
*Testator si rem suam legat, & postea eam vendit,
an legatum debeatur* 2.280.44
*Testator si persona incerta quid leget & non appa-
reat cui id legatum sit, quid statuendum* 2.303.
4
*Testatoris voluntas, non verba inspicienda, in ver-
bis fideicommissi & legati* 2.271.6
Testatoris voluntas quando valeat iure militari
2.317.20 (2.196.18
Testes in testamento ordinando quot requirantur
*Testes in testamento militari quot & quare requi-
rantur* 2.209.12 (2.198.20
Testes in testamento an debeant ad id esse rogati
*Testes praesentes videre & audire testatorem in te-
stamento debent* 2.198.21
*Testificatio in testamento an activa esse debeat vel
passiva.* 2.199.33
Testium conditio quo tempore astitetur 2.200.26
Temperamentum optimum sit ex contrariis 4.
205.15
tempus intentandi actiones quod sit 4.294.28
Thesaurus proprie quid sit 2.132.13
*thesaurus in loco sacro vel religioso fortuito casu
inventus cui cedat.* 2.131.12
theophilus quomodo exceptionem definiat 4.256.5
ignum an rei vindicatione peti possit 4.142.36
*traditionibus rerum ad dominia transferri quo-
modo intelligendum sit* 3.62.18
transactio an licita sit de crimine publico 4.297
57
transactio pro crimine falsi licita est 4.297.60
transactio quando pactum sit & quando contractus
3.17.10 (36.11
transigere super adulterio an & quare liceat 1.
transigi an possit de rapto virginum 4.297.59
transigi super crimine capitali cur possit 4.97.56
*trebellianica qua debetur ex S Cto Trebelliano ad
deducendum quartam partem, an cessit, inven-
tario non legitime facto* 2.311.8
*trebellianica an possit deduci ab herede rogato re-
stituere, quando id a testatore expresse non est
adjectum* 2.319.26
trebellianicam a testatore posse prohiberi 2.318.24
tutela an recte definatur quod sit vis & potestas 1.
81.3.
tutela cur non definatur, quod sit actus legitimus
1.82.5
tutela an semper pubertate finiatur 1.67.18
*tutela & cura quomodo ab aliis muneribus mere
publicis differant* 1.112.34
tutela an recte dicatur esse ex iure civili 1.83.8
tutela vocabulum dupliciter accipitur 1.83.9
tutela quotuplex sit 1.83.10
tutela fiduciaria an constituat peculiarem speciem
1.85.14.
tutela quot annis finiatur 1.97.16
tutela non est munus publicum. 1.104.7
*tutela qua ratione publicum, personale & priva-
tum munus dici possit* 1.104.8
tutela vel cura tria onere excusant 1.100.21
tutela affectata qua dicatur 1.109.22

TT 3

Tutor

I N D E X.

Tutor invitis puberibus vel minoribus non recte datur	1.98.22	Venditor non tenetur rem dare emptori, sed rem tradere	4.214.19
Tutor tenetur pupillo auctoritatem accommodare	1.96.12	Venditor quando liberari possit praestando interesse	3.66.35
Tutor etiam ob latam culpam, famosus fieri non debet	1.114.43	Venditor an cogi possit ad rei traditionem, si rei tradenda facultatem habeat	3.65.35
Tutor qui inventarium facere negligit cur infamis fiat	1.115.45	Venefici quomodo puniantur	4.296.49
Tutor cui interdum suspectus fiat, etiam antequam tutelam gerat	1.115.46	Venefici quomodo mare Hadriaticum occuparint	2.121.11
Tutor ad universum patrimonium datur non ad rem certam	1.88.23	Venus mascula quomodo puniatur	4.295.41
Tutor in testamento non rite datus & confirmatus potius testamentarius est quam dativus	1.84.12	Verba facio ut des, an actionem praescriptis verbis producant	4.212.9
Tutorem habenti an alius tutor dari possit	2.87.12	Verba non esse necessaria in emptione & venditione	3.91.11
Tutorem habenti tutor non datur sed curator	1.99.24	Verbis & literis quando injuria fiat	4.128.14
Tutores testamentarii an etiam removeri possint	1.113.38	Verbis conjuncti an recte dicantur, quibus eadem res ex partibus legatur	2.292.22
Tutores quomodo se excusent, & an omnes id facere possint, item quanto temporis spacio	1.112.32	Verborum superstitiosa observatio in testamentis sublata est	2.193.10
Tutores an appellare possint	1.113.33	Vestes an elocari possint	2.151.34
Tutores negotia pupillorum administrantes ex quasi contractu obligantur	3.91.22	Vestimenta an recte ad quasi usumfructum referantur	2.150.30
Tutores persequentes rem pupillorum, sibi quod debetur petunt	4.138.15	Veterani & à militia dimissi milites, privilegio militum gaudent	2.207.9
Tutorum testamentariorum privilegium quod sit	1.84.13	Vi aliquem dejiciens de possessione, quomodo puniatur	4.273.34
Tutorum successores non directa sed utili actione negotiorum tenentur	3.89.10	Vi fluminis quod de pradio alicujus detractum est cui accedat	2.132.14 (4.170.45)
V.		Vi Metusque causa factum, an ratum habeatur	
Valetudo ad verba excusat à tutela	1.110.29	Vidius viduori quid reddere cogatur	4.290.7
Vallum qui transcendit cur & quando capite puniatur	2.126.35	Vigiles an & quando gaudeant militum privilegio	2.110.15
Vasallo an competant interdicta possessoria tam adversus dominum ipsum, quam adversus extraneum	4.274.38	Vindicta privata nulli est permessa	4.276.53
Vasallus an possit dominum sine venia injuriose cavere	4.168.33	Vindicationis vocabulum est generale & speciale	4.142.34
Vasallus domino subjectus est ratione accepti beneficii	4.168.36	Vindicatio adversus quem competat	4.142.38
Vasallus & libertus differunt	4.274.19	Vini venditi periculi ad quem pertineat	3.36.24
Vestigalia quotuplicia sint, & an à tutela excusent	1.107.17	Via publica & privata quomodo differant	4.273.35
Venandi prohibitio unde caperis	2.131.8	Viventis an sit aliqua hereditas	2.228.10
		Vltro citroque obligatio an etiam sit in quasi contractu	3.16.7
		Vniuersitas an vindicari possit	4.142.37
		Voluntas testatoris quomodo sit libera	2.194.11
		Voluntas ultima quando & quatenus pro lege sit servanda.	4.207.32
		Voluntas	

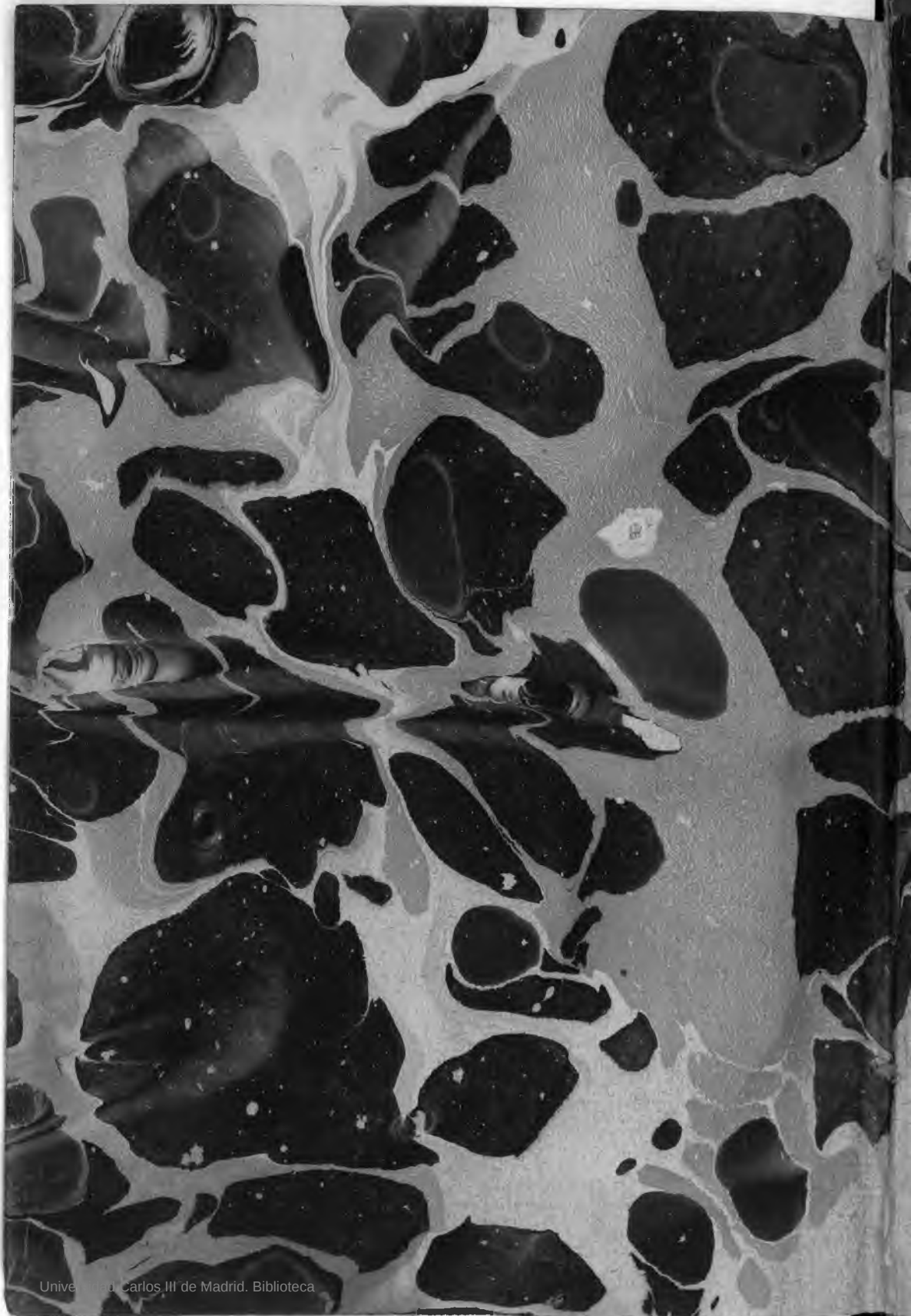
INDEX.

<i>Voluntas testatoris pro lege habetur</i>	2. 287. 2	<i>V usufructus morte finitur, & legari non potest</i>	2. 279. 3
<i>Voluntatis vocabulum cur in definitione iustitia positum sit</i>	1. 31. 6	<i>V usufructus si disjunctim duobus in solidum legatur, locum ibi habet ius accrescendi</i>	2. 296. 36
<i>Vsucapi non tantum res singula possint</i>	2. 156. 1	<i>V usufructus est duplex causalis & formalis</i>	2. 130. 4
<i>Vsucapio procedit etiamsi sine vi res soli possessa sit</i>	3. 162. 22	<i>V usufructus an cessante finiat</i>	2. 150. 32
<i>Vsucapi an possit à mala fidei possessore acceptum</i>	2. 162. 23	<i>V usufructus an locari possit</i>	2. 151. 33
<i>Vsucapio, longi temporis possessio, & longi temporis prescriptio, quomodo differant</i>	2. 157. 3	<i>V usufructus an recte in causalem & formalem dividatur</i>	2. 144. 6
<i>Vsucapio an sit bono publico introducta</i>	ib. n. 4	<i>V usufructuario quomodo confessoria actio detur</i>	4. 144. 47
<i>Vsucapio propter quas causas aqua & iusta habetur</i>	ib. n. 5	<i>V usufructus an recte definiatur, quod si ius</i>	2. 148. 23
<i>Vsucapio in heredem recte continuatur</i>	2. 164. 15	<i>V usufructus & usus fructus quomodo differant</i>	2. 149. 24
<i>Vsucapio quibus casibus non procedat</i>	2. 158. 10	<i>V usufructus an si videri non possit</i>	2. 149. 25
<i>Vsucapio cur à Iustin. impium presidium vocetur</i>	2. 157. 6	<i>V usufructus an sine usu esse possit</i>	ib. n. 26
<i>Vsucapione quando transferatur dominium</i>	2. 158. 8	<i>V usufructus an sit servitus personalis, an vero realis</i>	ib. n. 27
<i>Vsucapione nondum completa, competit publiciana</i>	4. 150. 11	<i>V usufructus etiam in servis consistit</i>	ib. n. 28
<i>Vsucapionem maxime recipiunt res corporales, interdum tamen & incorporeales</i>	2. 162. 19	<i>Vtilitas an ex servitutibus quaratur</i>	2. 143. 4
<i>Vsucapionum materia an pugnet cum iustitia</i>	1. 36. 7	<i>Vxor tenetur expectare maritum in captivitate vel expeditione versantem quam diu de ejus morte nihil certe constat</i>	1. 68. 48
<i>Vsura ex mora an in actione ex testamento peti possit</i>	4. 204. 5	<i>Vxor an repetenda dote praferatur omnibus mariti creditoribus, etiam anteriorem hypothecam habentibus</i>	4. 229. 40
<i>Vsura unde veniant in actione empti</i>	4. 185. 4	<i>Vxor & concubina quomodo distinguantur</i>	1. 74. 6
<i>Vsura an pugnent cum iustitia</i>	1. 36. 8	<i>Vxor an sit in potestate mariti</i>	1. 52. 30
<i>Vsura quotuplices & quatenus permixtae sint</i>	1. 36. 9	<i>Vxor etiam post matrimonium manet in potestate patris</i>	ib. n. 33
<i>Vsura quae sunt in actione, sed officio iudicis praestantur</i>	4. 140. 21	<i>Vxorem fratris ducere in matrimonium nemo potest</i>	1. 67. 44
<i>Vsuras ex mora praestare fidejussor tenetur</i>	3. 55. 48	<i>Vxores duas eodem tempore habere non licet</i>	1. 68. 45
<i>Vsura navigandi vel piscandi inducitur possessio alienum excludens</i>	2. 122. 13	<i>Vxores per matrimonium patria potestate non liberantur</i>	2. 182. 33
<i>Vusus & possessio est in rebus mobilibus</i>	4. 117. 7		
<i>V usufructus licet sit servitus, tamen locari potest</i>	3. 72. 16		

Lecteri S.

Quandoquidem vitia quaedam & sphalmata typographica, praeter meam expectationem irrepsisse, animadverti inter relegendum, illa vero restituere temporis penuria exclusus non potui, pro tuo candore ea ut restituas ipsemet lector rogaris.

Maneat Gloria Altissimo Deo.

GIPHANII

ANTINOMIS

JURIS

805